

INTERNATIONAL MAGAZINE
RNI No. 61816/95

Postal Regd. No. CHD/0081/2015-17

Date of Publishing : 22/06/2016
Page No. from 1 to 68
Date of posting 30/06/2016
Last Date of Every Month
Posted by MBU

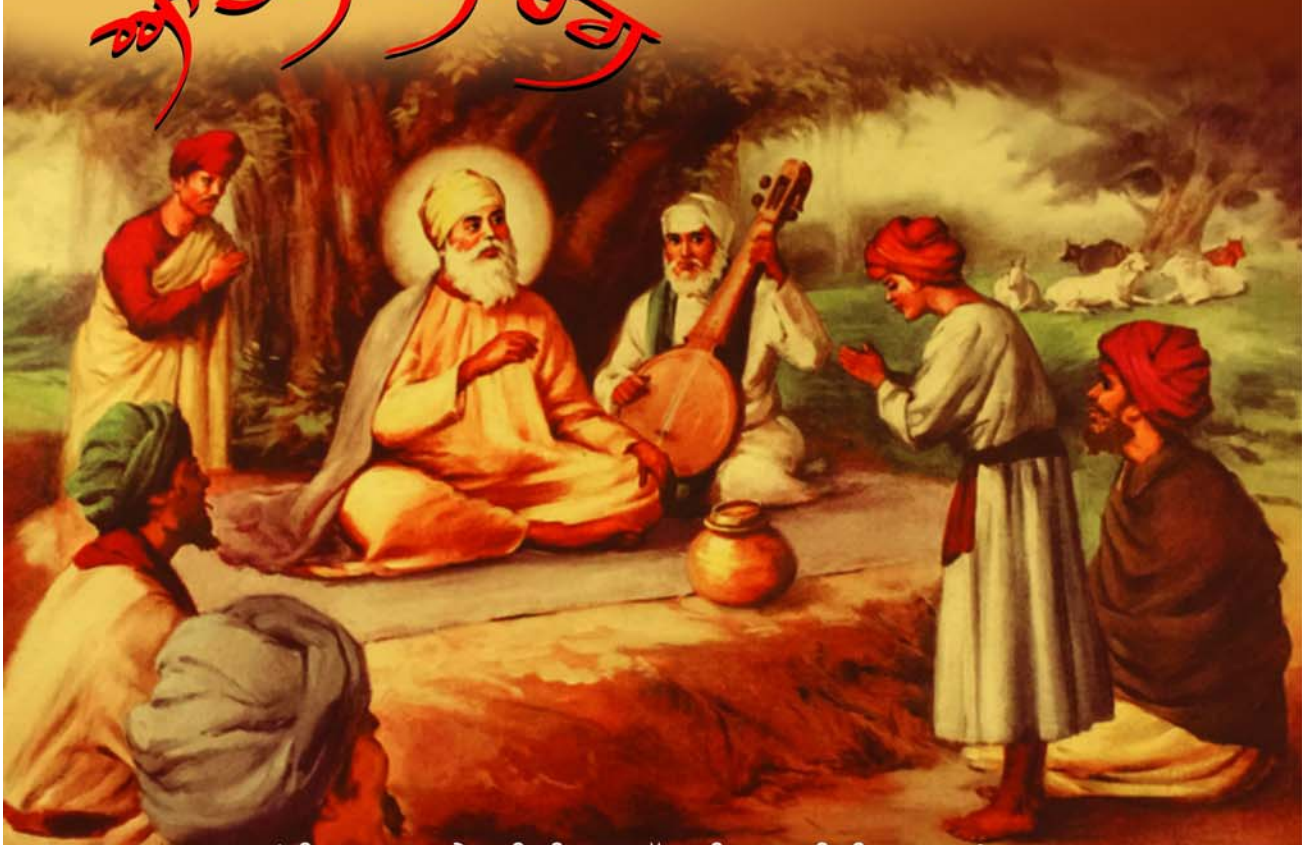
30/-

ਬ੍ਰਹਮ ਦੀਸੈ ਬ੍ਰਹਮ ਸੁਣੀਐ ਏਕੁ ਏਕੁ ਵਖਾਣੀਐ॥
ਆਤਮ ਪਸਾਰਾ ਕਰਣਹਾਰਾ ਪ੍ਰਭ ਬਿਨਾ ਨਹੀ ਜਾਣੀਐ॥

ਆਤਮ ਮਾਰਗ

ਜੁਲਾਈ 2016

‘ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵ ਜੀ ਦੀ ਬਾਬਾ ਬੁੱਢਾ ਜੀ ਨਾਲ ਪਹਿਲੀ ਮੁਲਾਕਾਤ’

ਬਾਲਕ ਬੁੱਢਾ ਜੀ ਆਪਣੇ ਖੇਤਾਂ ਵਿੱਚ ਪਸ਼ੂ ਚਾਰ ਰਿਹਾ ਸੀ ਜਦੋਂ ਉਸਨੂੰ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵ ਜੀ ਦੇ ਦਰਸ਼ਨ ਹੋਏ। ਉਸ ਨੇ ਦੁੱਧ ਭੋਂਟ ਕਰਦੇ ਹੋਏ ਬੇਨਤੀ ਕੀਤੀ ਕਿ "ਗਰੀਬ ਨਿਵਾਜ਼" ਤੇਰਾ ਦਰਸ਼ਨ ਕੀਤਾ ਹੈ, ਮੇਰਾ ਜਨਮ ਮਰਨ ਕਟੀਐ। ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬ ਨੇ ਆਖਿਆ, ਤੂੰ ਤੇ ਅਜੇ ਬੱਚਾ ਹੈ, ਪਰ ਮੱਤ ਤਾਂ ਬੁਢਿਆਂ ਵਾਲੀ ਹੈ।" ਪਹਿਲਾਂ ਨਾਮ ਭਾਈ ਬੂਤਾ ਅਤੇ ਫੇਰ ਬਾਬਾ ਬੁੱਢਾ ਜੀ ਕਰਕੇ ਪ੍ਰਸਿੱਧ ਹੋਇਆ। ਉਹ ਲਗਾਤਾਰ ਗੁਰੂ ਘਰ ਦੇ ਰਸਤੇ ਤੇ ਸਾਰੀ ਉਮਰ ਚੱਲਦੇ ਰਹੇ। ਆਪ ਜੀ ਨੂੰ ਛੇ ਪਾਤਸ਼ਾਹੀਆਂ ਦੇ ਦਰਸ਼ਨ ਅਤੇ ਸ੍ਰੀ ਦਰਬਾਰ ਸਾਹਿਬ, ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ ਦੇ ਪਹਿਲੇ ਹੈਡ ਗ੍ਰੰਥੀ ਦੀ ਸੇਵਾ ਨਿਭਾਉਣ ਦਾ ਮਾਣ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੋਇਆ।

ਆਤਮ ਮਾਰਗ

ਸਾਲ-ਬਾਈਵਾਂ, ਮਹੀਨਾ-ਜੁਲਾਈ, 2016

ਵਿਸ਼ਵ ਗੁਰਮਤਿ ਰੂਹਾਨੀ ਮਿਸ਼ਨ ਚੈਰੀਟੇਬਲ ਟਰੱਸਟ
ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਈਸ਼ਰ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਰਤਵਾੜਾ ਸਾਹਿਬ
ਬਾਨੀ

ਸਚਖੰਡ ਵਾਸੀ ਸ੍ਰੀ ਮਾਨ ਸੰਤ ਬਾਬਾ ਵਰਿਆਮ ਸਿੰਘ ਜੀ ਮਹਾਰਾਜ

ਸੰਤ ਮਾਤਾ (ਬੀਜੀ) ਰਣਜੀਤ ਕੌਰ ਜੀ

ਚੇਅਰਮੈਨ

ਐਡੀਟਰ-ਇਨ-ਚੀਫ

ਸੰਤ ਬਾਬਾ ਲਖਬੀਰ ਸਿੰਘ ਜੀ

ਬਾਬਾ ਹਰਪਾਲ ਸਿੰਘ ਜੀ

ਮੈਨੇਜਿੰਗ ਐਡੀਟਰ

ਚੀਫ ਐਡੀਟਰ

ਭਾਈ ਸੁਖਵਿੰਦਰ ਸਿੰਘ

ਡਾ. ਜਗਜੀਤ ਸਿੰਘ

(ਫੋਨ ਨੰ. 9779816909)

**ਕਿਸੇ ਮਹੀਨੇ ਮੈਗਜ਼ੀਨ ਨਾ ਮਿਲਣ 'ਤੇ
ਦਫਤਰ ਸੰਪਰਕ ਨੰ:**

84378-12900, 9417214391

Postal Address for any Enquiry,
Money Order, Cheque and drafts :

**VISHAV GURMAT ROOHANI MISSION
CHARITABLE TRUST**

Gurdwara Ishar Parkash, Ratwara Sahib

(Near Chandigarh) P.o. Mullanpur Garibdas, Teh.

Kharar, Distt. S.A.S Nagar (MOHALI) - 140901, Pb. India

Registration Under Foreign Contribution
(Regulation) Act 1976 R.No.115320023

Exemption U/S 80-G vide Cir. No. 7/2010
[F.No. 197/21/2010-ITA-II]

SUBSCRIPTION - ਚੰਦਾ - (ਦੇਸ਼)

ਸਾਲਾਨਾ	ਜੀਵਨ ਕਾਲ	ਫੀ ਕਾਪੀ
300/-	3000/-	30/-
320/-	3020/-	(For outstation cheques)

SUBSCRIPTION FOREIGN (ਵਿਦੇਸ਼)

ਸਾਲਾਨਾ	ਜੀਵਨ ਕਾਲ
\$ 60/-	\$ 600/-

Please visit us on internet at :-
For Atam Marg Email : atammarg1@yahoo.co.in,

Website - www.ratwarasahib.in
for other information :

Email :sratarwasahib.in@gmail.com

ਪ੍ਰਕਾਸ਼ਕ ਦੇ ਸਭ ਹੱਕ ਰਾਖਵੇਂ ਹਨ।

ਪ੍ਰਿੰਟਰ, ਪਬਲਿਸ਼ਰ ਤੇ ਐਡੀਟਰ ਬਾਬਾ ਹਰਪਾਲ ਸਿੰਘ ਰਤਵਾੜਾ
ਸਾਹਿਬ ਨੇ 'ਆਤਮ ਮਾਰਗ' ਜੈ ਆਫਸੈਟ ਪ੍ਰਿੰਟਰਜ਼, 905
ਇੰਡਸਟਰੀਅਲ ਏਰੀਆ, ਫੇਜ਼-2, ਚੰਡੀਗੜ੍ਹ ਤੋਂ ਛਪਵਾ ਕੇ ਮੁੱਖ ਦਫਤਰ
'ਆਤਮ ਮਾਰਗ', ਰਤਵਾੜਾ ਸਾਹਿਬ, ਡਾਕਖਾਨਾ ਮੁੱਲਾਂਪੁਰ ਗਰੀਬਦਾਸ,
ਤਹਿਸੀਲ ਖਰੜ, ਜ਼ਿਲ੍ਹਾ - ਸਾਹਿਬਜ਼ਾਦਾ ਅਜੀਤ ਸਿੰਘ ਨਗਰ
(ਮੋਹਾਲੀ) ਪੰਜਾਬ ਤੋਂ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ਤ ਕੀਤਾ।

ਮੈਗਜ਼ੀਨ ਸੰਬੰਧੀ ਹਰ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੀ ਪੁੱਛਗਿੱਛ

ਜੇਕਰ ਆਪ ਜੀ ਨੂੰ ਮਹੀਨੇ ਦੀ 15 ਤਰੀਕ ਤੱਕ
ਮੈਗਜ਼ੀਨ ਨਹੀਂ ਪਹੁੰਚਦਾ ਅਤੇ ਹੋਰ ਹਰ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੀ
ਪੁੱਛਗਿੱਛ ਲਈ ਹੇਠ ਲਿਖੇ ਨੰਬਰਾਂ ਤੇ ਦਫਤਰੀ ਸਮਾਂ
ਸਵੇਰੇ 10.00 ਵਜੇ ਤੋਂ ਸ਼ਾਮ 6.00 ਵਜੇ ਤੱਕ ਫੋਨ
ਕਰਨ ਦੀ ਕ੍ਰਿਪਾਲਤਾ ਕਰੋ ਜੀ।

ਫੋਨ :- 84378-12900, 94172-14391,94172-14379

Email : atammarg1@yahoo.co.in

ਵਿਦੇਸ਼ ਵਿਚ ਆਤਮ ਮਾਰਗ ਦੇ ਕੇਂਦਰ

ਅਮਰੀਕਾ - ਬਾਬਾ ਸਤਨਾਮ ਸਿੰਘ ਅਟਵਾਲ
ਫੋਨ ਅਤੇ ਫੈਕਸ : 001-408-263-1844

ਕਨੇਡਾ - ਭਾਈ ਸਰਮੁਖ ਸਿੰਘ ਪੰਨੂੰ, ਵੈਨਕੂਵਰ
ਫੋਨ : 001-604-433-0408

ਭਾਈ ਤਰਸੇਮ ਸਿੰਘ ਬੈਂਸ - ਮੋਬਾਇਲ : 001-604-862-9525
ਫੋਨ : 001-604-599-5000

ਭਾਈ ਜਸਬੀਰ ਸਿੰਘ ਰਾਣੂ ਫੋਨ : 001-604-589-9189

ਇੰਗਲੈਂਡ- ਬੀਬੀ ਗੁਰਬਖਸ਼ ਕੌਰ ਅਤੇ ਭਾਈ ਜਗਤਾਰ ਸਿੰਘ ਜੱਗੀ
ਫੋਨ : 0044-121-200-2818

ਫੈਕਸ : 0044-121-200-2879

ਭਾਈ ਅਰਵਿੰਦਰ ਸਿੰਘ (ਰਾਜ) ਮੋਬਾਇਲ : 0044-7968734058

ਆਸਟਰੇਲੀਆ- ਬੀਬੀ ਜਸਪ੍ਰੀਤ ਕੌਰ : ਮੋਬਾਇਲ - 0061-406619858

ਸੰਸਥਾ ਦੇ ਅਦਾਰੇ - ਸੰਪਰਕ ਨੰਬਰ

1. ਆਤਮ ਮਾਰਗ ਮੈਗਜ਼ੀਨ (ਪੰਜਾਬੀ, ਹਿੰਦੀ, ਅੰਗ੍ਰੇਜ਼ੀ)
9417214391, 9417214379, 84378-12900

2. ਗੁਰੂ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ ਵਿਦਿਆ ਮੰਦਰ ਸੀਨੀਅਰ
ਸੈਕੰਡਰੀ ਸਕੂਲ (CBSE)

ਫੋਨ : 0160-2255003

3. ਮਾਤਾ ਸਾਹਿਬ ਕੌਰ ਫਰੀ ਸਿਲਾਈ ਸੈਂਟਰ
ਮੋਬਾਇਲ : 96461-01996

4. ਸੰਤ ਵਰਿਆਮ ਸਿੰਘ ਮੈਮੋਰੀਅਲ ਪਬਲਿਕ
ਸੀਨੀਅਰ ਸੈਕੰਡਰੀ ਸਕੂਲ (PSEB)
ਫੋਨ : 95920-55581, 01602255004

5. ਸੰਤ ਵਰਿਆਮ ਸਿੰਘ ਚੈਰੀਟੇਬਲ ਹਸਪਤਾਲ
0160-2254900, 98786-95178, 92176-93845

6. ਮਾਤਾ ਰਣਜੀਤ ਕੌਰ ਕਾਲਜ ਆਫ ਨਰਸਿੰਗ
ਮੋਬਾਇਲ : 94172-14382

7. ਇੰਟਰਨੈਸ਼ਨਲ ਡੀਵਾਇਨ ਕਾਲਜ ਆਫ ਐਜੂਕੇਸ਼ਨ
(ਬੀ.ਐੱਫ) ਮੋਬਾਇਲ : 94172-14382

8. ਅਕਾਲ ਬਿਰਧ ਆਸ਼ਰਮ (ਫਰੀ)
ਮੋਬਾਇਲ : 98157-28220

ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਜਾਣਕਾਰੀ ਲਈ

ਸ਼੍ਰੀ ਮਾਨ ਜੀ - 98551-32009

ਸ਼੍ਰੀ ਅਖੰਡਪਾਠ ਸਾਹਿਬ ਸੇਵਾ - 94647-12900

ਆਡੀਓ-ਵੀਡੀਓ ਲਾਇਬ੍ਰੇਰੀ - 98728-14385

98555-28517, 94172-14385

ਤੱਤਕਰਾ

1.	ਸੰਪਾਦਕੀ
ਭਾਈ ਸੁਖਵਿੰਦਰ ਸਿੰਘ	5
2.	ਬਾਰਹਮਾਹਾ
ਡਾ. ਭਾਈ ਵੀਰ ਸਿੰਘ ਜੀ	7
3.	ਠੱਗ ਨਿਸਤਾਰਾ
ਸੰਤ ਬਾਬਾ ਵਰਿਆਮ ਸਿੰਘ ਜੀ	8
4.	ਜਨਮੁ ਪਦਾਰਥੁ ਸਫਲੁ ਹੋਇ
ਸੰਤ ਬਾਬਾ ਲਖਬੀਰ ਸਿੰਘ ਜੀ	18
5.	ਜੀਵਨ ਦਾ ਅਧਾਰ-ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਦਾ ਪਿਆਰ
ਸੰਤ ਬਾਬਾ ਵਰਿਆਮ ਸਿੰਘ ਜੀ	23
6.	ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ਾਂ ਦੇ ਜਨਮ ਦਿਨ ਤੇ ਰਿਪੋਰਟ	31
7.	ਅਕਾਲ ਮੂਰਤਿ ਹੈ ਸਾਧ ਸੰਤਨ ਕੀ
ਸੰਤ ਬਾਬਾ ਹਰਪਾਲ ਸਿੰਘ ਜੀ	39
8.	ਪੱਤਰਕਾਰ ਦੇ ਪ੍ਰਸ਼ਨ? ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ਾਂ ਵਲੋਂ ਉੱਤਰ।
ਸੰਤ ਬਾਬਾ ਵਰਿਆਮ ਸਿੰਘ ਜੀ	45
9.	ਜੀਵਨਾ ਸਫਲ ਜੀਵਨ
ਡਾ. ਜਗਜੀਤ ਸਿੰਘ	50
10.	ਲਛਮਣ ਦਾਸ ਤੋਂ ਬੰਦਾ ਸਿੰਘ ਬਹਾਦਰ
ਡਾ. ਸਰਬਜਿੰਦਰ ਸਿੰਘ	55
11.	ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਆਗਮਨ
ਡਾ. ਭਾਈ ਵੀਰ ਸਿੰਘ ਜੀ	56
12.	ਪੂਰਨ ਤੰਦਰੁਸਤੀ ਲਈ ਅਨੁਭਵੀ ਮਾਰਗ
ਡਾ. ਸਵਾਮੀ ਰਾਮ ਜੀ	58
13.	ਨੌਵੇਂ ਰਤਨ - ਸੰਤ ਈਸ਼ਰ ਸਿੰਘ ਜੀ ਮਹਾਰਾਜ ਰਾੜਾ ਸਾਹਿਬ
ਗਿਆਨੀ ਮੇਹਰ ਸਿੰਘ	60
14.	ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਜਾਣਕਾਰੀ :- ਬੈਂਕ ਅਕਾਊਂਟ, ਮੈਂਬਰਸ਼ਿਪ ਫਾਰਮ,
ਹਸਪਤਾਲ ਅਤੇ ਪੁਸਤਕ ਸੂਚੀ	64

ਸੰਪਾਦਕੀ

ਜੁਲਾਈ, ਅਗਸਤ ਦੋਵੇਂ ਮਹੀਨੇ ਵਰਖਾ ਰੁੱਤ ਦੇ ਮੰਨੇ ਜਾਂਦੇ ਹਨ। ਮਈ, ਜੂਨ ਦੀ ਤਪਸ਼ ਨੇ ਹਰ ਪਾਸੇ ਖੁਸ਼ਕੀ ਪਾ ਦਿਤੀ ਸੀ। ਬਨਸਪਤੀ ਅੰਦਰ ਜੀਵਨ ਦੀ ਰੌਂ ਮੁੱਕ ਗਈ ਸੀ। ਕੁਦਰਤ ਦੀ ਖੇਡ ਅਨੁਸਾਰ ਵਰਖਾ ਰੁੱਤ ਦੀ ਆਮਦ ਹੋਈ। ਇਸ ਦੀ ਆਮਦ ਨਾਲ ਖੁਸ਼ਕ ਬਨਸਪਤੀ ਅੰਦਰ ਹਰਿਆਵਲ ਭਰ ਗਈ। ਬੱਦਲਾਂ ਨੂੰ ਦੇਖ ਕੇ ਕੋਇਲ, ਮੋਰ ਅਤੇ ਪੰਛੀਆਂ ਦੀ ਸੁਰੀਲੀ ਆਵਾਜ਼ ਮਨ ਨੂੰ ਮੋਹਦੀ ਹੈ।

ਮੋਰ ਬਬੀਹੇ ਬੋਲਦੇ ਵੇਖਿ ਬਦਲ ਕਾਲੇ।

ਭਾਈ ਗੁਰਦਾਸ ਜੀ, ਵਾਰ ੨੨/੪

ਚਾਰ ਕਿਸਮ ਦੀਆਂ ਹਸਤੀਆਂ ਦਾ ਇਸ ਰੁੱਤ ਦੀ ਆਮਦ ਨਾਲ ਮਨ ਖਿੜਦਾ ਹੈ, ਖੁਸ਼ੀ ਹੁੰਦੀ ਹੈ ਪਰ ਚਾਰ ਉਹ ਵੀ ਹਨ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਮਨ 'ਚ ਇਸ ਰੁੱਤ ਦੇ ਆਉਣ ਤੇ ਉਦਾਸੀ ਛਾ ਜਾਂਦੀ ਹੈ -

ਨਾਨਕ ਸਾਵਣਿ ਜੇ ਵਸੈ ਚਹੁ ਓਮਾਹਾ ਹੋਇ ॥

ਨਾਗਾਂ ਮਿਰਗਾਂ ਮਛੀਆਂ ਰਸੀਆਂ ਘਰਿ ਧਨੁ ਹੋਇ ॥ ੧ ॥

ਅੰਗ- ੧੨੭੯

ਸਾਵਣ ਦੇ ਮਹੀਨੇ ਮੀਂਹ ਪਏ ਤਾਂ ਚਾਰ ਧਿਰਾਂ ਨੂੰ ਚਾਉ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਸੱਪਾਂ ਨੂੰ, ਹਰਨਾਂ ਨੂੰ, ਮੱਛੀਆਂ ਨੂੰ ਤੇ ਰਸਾਂ ਦੇ ਪਿਆਰਿਆਂ ਨੂੰ ਚਾਉ ਮਿਲਦਾ ਹੈ।

ਨਾਨਕ ਸਾਵਣਿ ਜੇ ਵਸੈ ਚਹੁ ਵੇਛੋੜਾ ਹੋਇ ॥ ਗਾਈ ਪੁਤਾ ਨਿਰਧਨਾ ਪੰਥੀ ਚਾਕਰੁ ਹੋਇ ॥ 2 ॥ ਅੰਗ- 1279

ਸਾਵਣ ਵਿਚ ਜੇ ਮੀਂਹ ਪਏ ਤਾਂ ਚਾਰ ਧਿਰਾਂ ਨੂੰ ਵਿਛੋੜਾ ਭਾਵ ਦੁੱਖ ਭੀ ਹੁੰਦਾ ਹੈ - ਬਲਦਾਂ ਨੂੰ, ਗਰੀਬਾਂ ਨੂੰ, ਰਾਹੀਆਂ ਨੂੰ ਤੇ ਨੌਕਰ ਚਾਕਰ ਨੂੰ ਦੁੱਖ ਭੀ ਪਹੁੰਚਦਾ ਹੈ।

ਜਿਵੇਂ ਵਰਖਾ ਰੁੱਤ ਨਾਲ ਜੀਵ-ਜੰਤੂ, ਪਸ਼ੂ-ਪੰਛੀ, ਬਨਸਪਤੀ ਮੌਲਦੀ ਹੈ। ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਮਨੁੱਖ ਦੇ ਮਨ 'ਤੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਰੁੱਤਾਂ ਦਾ ਅਸਰ ਸੁਭਾਵਿਕ ਹੈ। ਮਨੁੱਖ ਦੀ ਰੂਹ ਦੀ ਖੁਰਾਕ ਵੱਖਰੀ ਹੈ। ਨਾਮ ਤੋਂ ਟੁੱਟਣ ਨਾਲ ਇਸਦੀ ਖੁਆਰੀ ਹੈ-

ਹਰਿ ਬਿਸਰਤ ਸਦਾ ਖੁਆਰੀ ॥ ਅੰਗ - ੨੧੧

ਅਤਿ ਸੁੰਦਰ ਕੁਲੀਨ ਚਤੁਰ ਮੁਖਿ ਛਿਆਨੀ ਧਨਵੰਤ ॥

ਮਿਰਤਕ ਕਹੀਅਹਿ ਨਾਨਕਾ ਜਿਹ ਪ੍ਰੀਤਿ ਨਹੀ ਭਗਵੰਤ ॥

ਅੰਗ - ੨੫੩

ਦੁਨਿਆਵੀ ਬਹੁਤਾਤਾਂ ਇਸ ਦੇ ਅੰਦਰ ਜੀਵਨ ਦੀ ਰੌਂ ਨਹੀਂ ਰੁਮਕਾ ਸਕਦੀਆਂ। ਅਸਲ ਵਿਚ ਜੀਵਨ ਹੀ ਉਹ

ਹੈ ਜੋ ਨਾਮ ਦੇ ਆਧਾਰ 'ਤੇ ਹੋਵੇ -

ਸੋ ਜੀਵਿਆ ਜਿਸੁ ਮਨਿ ਵਸਿਆ ਸੋਇ ॥

ਨਾਨਕ ਅਵਰੁ ਨ ਜੀਵੈ ਕੋਇ ॥

ਜੇ ਜੀਵੈ ਪਤਿ ਲਥੀ ਜਾਇ ॥

ਸਭੁ ਹਰਾਮੁ ਜੇਤਾ ਕਿਛੁ ਖਾਇ ॥

ਅੰਗ - ੧੪੨

ਸਾ ਧਰਤੀ ਭਈ ਹਰੀਆਵਲੀ

ਜਿਥੈ ਮੇਰਾ ਸਤਿਗੁਰੁ ਬੈਠਾ ਆਇ ॥

ਸੇ ਜੰਤ ਭਏ ਹਰੀਆਵਲੇ

ਜਿਨੀ ਮੇਰਾ ਸਤਿਗੁਰੁ ਦੇਖਿਆ ਜਾਇ ॥

ਅੰਗ - ੩੧੦

ਨਾਮ ਤੋਂ ਟੁੱਟੇ ਮਨੁੱਖ ਦਾ ਦੁਨਿਆਵੀ ਸਿੰਗਾਰ, ਪ੍ਰਾਪਤੀਆਂ ਅਤੇ ਸੁੱਖਾਂ ਦੇ ਸਾਧਨ ਸਭ ਨਿਰਾਰਥਕ ਹਨ। ਜੇਕਰ ਨਾਮ ਨਾਲ ਜੁੜਿਆ ਹੈ ਤਾਂ ਉਹ ਝੌਂਪੜੀ 'ਚ ਬੈਠਾ ਵੀ ਵੱਡਾ ਰਾਜਾ ਹੈ -

ਬਸਤਾ ਤੂਟੀ ਝੁੰਪੜੀ ਚੀਰ ਸਭਿ ਛਿੰਨਾ ॥

ਜਾਤਿ ਨ ਪਤਿ ਨ ਆਦਰੋ ਉਦਿਆਨ ਭ੍ਰਮਿੰਨਾ ॥

ਮਿਤ੍ਰੁ ਨ ਇਠ ਧਨ ਰੂਪਹੀਣ ਕਿਛੁ ਸਾਕੁ ਨ ਸਿੰਨਾ ॥

ਰਾਜਾ ਸਗਲੀ ਸ੍ਰਿਸਟਿ ਕਾ ਹਰਿ ਨਾਮਿ ਮਨੁ ਭਿੰਨਾ ॥

ਤਿਸ ਕੀ ਧੂੜਿ ਮਨੁ ਉਧਰੈ ਪ੍ਰਭੁ ਹੋਇ ਸੁਪ੍ਰਸੰਨਾ ॥

ਅੰਗ - ੨੦੨

ਜਿਸ ਨੋ ਬਖਸੇ ਸਿਫਤਿ ਸਾਲਾਹ ॥

ਨਾਨਕ ਪਾਤਿਸਾਹੀ ਪਾਤਿਸਾਹੁ ॥

ਅੰਗ- ੫

ਕੋਊ ਹਰਿ ਸਮਾਨਿ ਨਹੀ ਰਾਜਾ ॥

ਏ ਭੂਪਤਿ ਸਭ ਦਿਵਸ ਚਾਰਿ ਕੇ ਝੂਠੇ ਕਰਤ ਦਿਵਾਜਾ ॥ ੧ ॥

ਅੰਗ- ੮੫੯

ਜੇਕਰ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੀ ਅਵਸਥਾ ਨਹੀਂ ਹੈ ਤਾਂ ਦੁਨਿਆਵੀ ਰਾਜੇ ਦੀ ਹਾਲਤ ਇੰਜ ਹੈ -

ਵਡੇ ਵਡੇ ਜੋ ਦੀਸਹਿ ਲੋਗ ॥

ਤਿਨ ਕਉ ਬਿਆਪੈ ਚਿੰਤਾ ਰੋਗ ॥ ੧ ॥

ਕਉਨ ਵਡਾ ਮਾਇਆ ਵਡਿਆਈ ॥

ਸੋ ਵਡਾ ਜਿਨਿ ਰਾਮ ਲਿਵ ਲਾਈ ॥

ਅੰਗ- ੧੮੮

ਕਬੀਰ ਜਾ ਘਰ ਸਾਧ ਨ ਸੇਵੀਅਹਿ ਹਰਿ ਕੀ ਸੇਵਾ ਨਾਹਿ ॥

ਤੇ ਘਰ ਮਰਹਟ ਸਾਰਖੇ ਭੂਤ ਬਸਹਿ ਤਿਨ ਮਾਹਿ ॥

ਅੰਗ- ੧੩੭੪

ਸੋ ਲੋੜ ਹੈ ਅੰਮ੍ਰਿਤਮਈ ਬਾਣੀ ਨਾਲ ਜੁੜਨ ਦੀ।

ਬਾਣੀ ਦੀ ਵਰਖਾ ਨਾਲ ਜਿਵੇਂ ਬਨਸਪਤੀ ਮੌਲਦੀ ਹੈ ਮਨੁੱਖ ਵੀ ਮੌਲ ਜਾਵੇਗਾ।

ਬਨਸਪਤੀ ਦੀ ਮੌਲਕਿਤਾ ਸਮਾਂ ਆਉਣ ਤੇ ਮੁਰਝਾ ਜਾਂਦੀ ਹੈ ਪਰ ਨਾਮ ਬਾਣੀ ਦੀ ਮੌਲਕਿਤਾ ਅਤੇ ਖੁਮਾਰੀ ਇਕ ਵਾਰ ਚੜ੍ਹਨ ਨਾਲ ਦੁਬਾਰਾ ਜਾਇਆ ਨਹੀਂ ਕਰਦੀ-

ਪੋਸਤ ਮਦ ਅਫੀਮ ਭੰਗ ਉਤਰ ਜਾਇ ਪਰਭਾਤਿ।
ਨਾਮ ਖੁਮਾਰੀ ਨਾਨਕਾ ਚੜ੍ਹੀ ਰਹੇ ਦਿਨ ਰਾਤਿ। ਜਨਮਸਾਖੀ

ਨਾਨਕ ਭਗਤਾ ਸਦਾ ਵਿਗਾਸੁ ॥
ਸੁਣਿਐ ਦੁਖ ਪਾਪ ਕਾ ਨਾਸੁ ॥ ਅੰਗ- ੨

ਇਸ ਨੂੰ ਅਖਾਣ ਰੂਪ ਵਿਚ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਵੀ ਦਸਿਆ ਗਿਆ ਹੈ -

ਸਦਾ ਦੀਵਾਲੀ ਸਾਧ ਕੀ ਅਠੇ ਪਹਰ ਬਸੰਤ।

ਸਦਾ ਦੀਵਾਲੀ ਦਾ ਭਾਵ ਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਅੰਦਰ ਸਦਾ ਚਾਨਣਾ ਹੈ। ਗੁਰੂ ਦੇ ਗਿਆਨ ਦਾ ਸਦਾ ਹੀ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਹੈ।

ਗਿਆਨ ਅੰਜਨੁ ਗੁਰਿ ਦੀਆ ਅਗਿਆਨ ਅੰਧੋਰ ਬਿਨਾਸੁ ॥
ਹਰਿ ਕਿਰਪਾ ਤੇ ਸੰਤ ਭੋਟਿਆ ਨਾਨਕ ਮਨਿ ਪਰਗਾਸੁ ॥

ਅੰਗ - ੨੯੩

ਜੇ ਸਉ ਚੰਦਾ ਉਗਵਹਿ ਸੁਰਜ ਚੜਹਿ ਹਜਾਰ ॥

ਏਤੇ ਚਾਨਣ ਹੋਦਿਆਂ ਗੁਰ ਬਿਨੁ ਘੋਰ ਅੰਧਾਰ ॥

ਅੰਗ - ੪੬੩

ਗਿਆਨ ਦਾ ਸੁਰਮਾ ਪੂਰੇ ਗੁਰੂ ਨੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਨੇਤਰਾਂ 'ਚ ਪਾ ਦਿਤਾ। ਫਿਰ ਕੀ ਨਜ਼ਰ ਆਇਆ -

ਗੁਰਹਿ ਦਿਖਾਇਓ ਲੋਇਨਾ ॥ ੧ ॥ ਰਹਾਉ ॥
ਈਤਹਿ ਉਤਹਿ ਘਟਿ ਘਟਿ ਘਟਿ ਘਟਿ ਤੂੰਹੀ ਤੂੰਹੀ ਮੋਹਿਨਾ ॥

ਅੰਗ - ੪੦੭

ਬ੍ਰਹਮੁ ਦੀਸੈ ਬ੍ਰਹਮੁ ਸੁਣੀਐ ਏਕੁ ਏਕੁ ਵਖਾਣੀਐ ॥

ਆਤਮ ਪਸਾਰਾ ਕਰਣਹਾਰਾ ਪ੍ਰਭ ਬਿਨਾ ਨਹੀ ਜਾਣੀਐ ॥

ਅੰਗ - ੮੪੬

ਅਠੇ ਪਹਿਰ ਬਸੰਤ ਤੋਂ ਭਾਵ ਉਨ੍ਹਾਂ ਅੰਦਰ ਸਦਾ ਹੀ ਖੇੜਾ ਹੈ, ਵਿਗਾਸ ਹੈ। ਮੁਰਝਾਂਦੇ ਨਹੀਂ, ਸਦਾ ਹੀ ਖਿੜੇ ਰਹਿੰਦੇ ਨੇ। ਅੰਦਰਲਾ ਨੂਰ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਬਾਹਰ ਝਲਕਾਂ ਮਾਰਦਾ ਹੈ। ਤਾਂਹੀ ਫਿਰ ਮਹਾਰਾਜ ਫੁਰਮਾਨ ਕਰਦੇ ਹਨ-

ਆਵੈ ਸਾਹਿਬੁ ਚਿਤਿ ਤੇਰਿਆ ਭਗਤਾ ਡਿਠਿਆ ॥

ਅੰਗ- ੫੨੦

ਜਿਨ੍ਹਾ ਦਿਸੰਦੜਿਆ ਦੁਰਮਤਿ ਵੰਞੈ ਮਿਤ੍ਰੁ ਅਸਾਡਤੇ ਸੇਈ ॥

ਹਉ ਫੁਢੇਦੀ ਜਗੁ ਸਬਾਇਆ ਜਨ ਨਾਨਕ ਵਿਰਲੇ ਕੇਈ ॥

ਅੰਗ- ੫੨੦

ਕੋਈ ਜਨੁ ਹਰਿ ਸਿਉ ਦੇਵੈ ਜੋਰਿ ॥

ਚਰਨ ਗਹਉ ਬਕਉ ਸੁਭ ਰਸਨਾ ਦੀਜਹਿ ਪ੍ਰਾਨ ਅਕੋਰਿ ॥੧ ॥

ਅੰਗ- ੨੦੧

ਜਦੋਂ ਸਰੀਰ ਖਾਮੋਸ਼ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਤਾਂ ਆਰਾਮ ਮਿਲਦਾ ਹੈ। ਜਦੋਂ ਮਨ ਖਾਮੋਸ਼ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਤਾਂ ਸ਼ਾਂਤੀ ਮਿਲਦੀ ਹੈ। ਜਦੋਂ ਆਤਮਾ ਖਾਮੋਸ਼ ਹੁੰਦੀ ਹੈ ਅਨੰਦ ਵਿਗਸਦਾ ਹੈ -

ਆਨੰਦੁ ਆਨੰਦੁ ਸਭੁ ਕੋ ਕਹੈ ਆਨੰਦੁ ਗੁਰੂ ਤੇ ਜਾਣਿਆ ॥

ਅੰਗ - ੯੧੭

ਐਸੀਆਂ ਬਖਸ਼ਿਸ਼ਾਂ ਸਮਰੱਥ ਗੁਰੂ ਦੀਆਂ ਸੰਤ ਮਹਾਰਾਜ ਰਤਵਾੜਾ ਸਾਹਿਬ ਵਾਲੇ ਅਤੇ ਸਤਿਕਾਰਯੋਗ ਮਾਤਾ ਜੀ ਤੇ ਸਨ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਬਚਨਾਂ ਰਾਹੀਂ ਅੱਜ ਵੀ ਬੇਅੰਤ ਸੰਗਤਾਂ ਪੁਸਤਕਾਂ, ਆਤਮ ਮਾਰਗ ਰਾਹੀਂ ਖੇੜਾ ਤੇ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਲੈ ਰਹੀਆਂ ਹਨ। 17 ਜੂਨ ਨੂੰ ਪਰਮ ਪਿਆਰੇ ਸੰਤ ਮਹਾਰਾਜ ਰਤਵਾੜਾ ਸਾਹਿਬ ਵਾਲਿਆਂ ਦੇ ਪਵਿੱਤਰ ਜਨਮ ਦਿਵਸ ਇਕ ਗੁਰਮਤਿ ਸਮਾਗਮ ਦੇ ਰੂਪ ਵਿਚ ਮਨਾਏ ਗਏ ਜਿਸ ਦੀ ਵਿਸਥਾਰਪੂਰਵਕ ਰਿਪੋਰਟ ਇਸ ਅੰਕ ਵਿਚ ਛਾਪੀ ਜਾ ਰਹੀ ਹੈ। 8 ਅਗਸਤ ਨੂੰ ਸਤਿਕਾਰਯੋਗ ਮਾਤਾ ਰਣਜੀਤ ਕੌਰ ਜੀ (ਜੀਵਨ ਸਾਥੀ ਪਿਆਰੇ ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼) ਦਾ ਜਨਮ ਦਿਹਾੜਾ ਹੈ। ਸੰਗਤਾਂ ਰਤਵਾੜਾ ਸਾਹਿਬ ਵਿਖੇ ਗੁਰਮਤਿ ਸਮਾਗਮ ਦੇ ਰੂਪ ਵਿਚ ਮਨਾ ਰਹੀਆਂ ਹਨ। ਇਹੋ ਜਿਹੇ ਰੱਬ ਦੇ ਪਿਆਰਿਆਂ ਦੇ ਜੀਵਨ ਸਦਾ ਹੀ ਸੰਗਤਾਂ ਨੂੰ ਗੁਰਬਾਣੀ ਦੀ ਰੋਸ਼ਨੀ ਵਿਚ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਤੇ ਸੇਧ ਦਿੰਦੇ ਹਨ। ਹੁੰਮ-ਹੁੰਮਾ ਕੇ ਪਹੁੰਚਣ ਦੀ ਕ੍ਰਿਪਾਲਤਾ ਕਰਨੀ ਜੀ। ਗੁਰੂ ਕ੍ਰਿਪਾ ਕਰੇ ਸਭ ਨੂੰ ਅੰਮ੍ਰਿਤਮਈ ਨਾਮ ਬਾਣੀ ਨਾਲ ਸਰਸਾਰ ਹੋਣ ਦੀ ਬਖਸ਼ਿਸ਼ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੋਵੇ।

ਟਰੱਸਟ ਦੇ ਮੌਜੂਦਾ ਮੁੱਖੀ ਸੰਤ ਬਾਬਾ ਲਖਬੀਰ ਸਿੰਘ ਜੀ 1 ਮਈ ਤੋਂ 15 ਜੂਨ ਤੱਕ ਆਸਟਰੇਲੀਆ ਵਿਖੇ ਗੁਰਮਤਿ ਪ੍ਰਚਾਰ ਫੇਰੀ ਵਾਸਤੇ ਗਏ ਸਨ। ਬੇਅੰਤ ਸੰਗਤਾਂ ਨੇ ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ਾਂ ਪਾਸੋਂ ਗੁਰਮਤਿ ਵਿਚਾਰਾਂ ਸੁਣ ਕੇ ਜੀਵਨ ਦੇ ਲਾਹੇ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕੀਤੇ। ਵਿਦੇਸ਼ ਪ੍ਰਚਾਰ ਫੇਰੀ, ਤਸਵੀਰਾਂ ਦੀ ਜਬਾਨੀ ਇਸ ਅੰਕ ਵਿਚ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ਿਤ ਹੈ।

ਭਾਈ ਸੁਖਵਿੰਦਰ ਸਿੰਘ

ਮੈਨੇਜਿੰਗ ਐਡੀਟਰ, 'ਆਤਮ ਮਾਰਗ'

ਸਾਵਣਿ

(ਸਾਵਣਿ ਮਹੀਨੇ ਦੀ ਸੰਗਰਾਂਦ : 16 ਜੁਲਾਈ, ਦਿਨ ਸ਼ਨੀਵਾਰ)

ਡਾ. ਭਾਈ ਵੀਰ ਸਿੰਘ ਜੀ

ਸਾਵਣਿ ਸਰਸੀ ਕਾਮਣੀ ਚਰਨ ਕਮਲ ਸਿਉ ਪਿਆਰੁ ॥
ਮਨੁ ਤਨੁ ਰਤਾ ਸਚ ਰੰਗਿ ਇਕੋ ਨਾਮੁ ਅਧਾਰੁ ॥
ਬਿਖਿਆ ਰੰਗ ਕੁੜਾਵਿਆ ਦਿਸਨਿ ਸਭੇ ਛਾਰੁ ॥
ਹਰਿ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਬੁੰਦ ਸੁਹਾਵਣੀ ਮਿਲਿ ਸਾਧੁ ਪੀਵਣਹਾਰੁ ॥
ਵਣੁ ਤਿਣੁ ਪ੍ਰਭ ਸੰਗਿ ਮਉਲਿਆ ਸੰਮੁਖ ਪੁਰਖ ਅਧਾਰੁ ॥
ਹਰਿ ਮਿਲਣੈ ਨੋ ਮਨੁ ਲੋਚਦਾ ਕਰਮਿ ਮਿਲਾਵਣਹਾਰੁ ॥
ਜਿਨੀ ਸਖੀਏ ਪ੍ਰਭੁ ਪਾਇਆ ਹੰਉ ਤਿਨ ਕੈ ਸਦ ਬਲਿਹਾਰੁ ॥
ਨਾਨਕ ਹਰਿ ਜੀ ਮਇਆ ਕਰਿ ਸਬਦਿ ਸਵਾਰਣਹਾਰੁ ॥
ਸਾਵਣੁ ਤਿਨਾ ਸੁਹਾਗਣੀ ਜਿਨ ਰਾਮ ਨਾਮੁ ਉਰਿ ਹਾਰੁ ॥ 6 ॥

ਅੰਗ - ੧੩੫

ਸਾਵਣ ਵਿਚ (ਉਹ ਜਗਿਆਸੂ ਰੂਪ) ਇਸਤ੍ਰੀ ਪ੍ਰਸੰਨ ਹੋਈ, (ਜਿਸਦਾ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਦੇ) ਚਰਨਾਂ ਕਵਲਾਂ ਨਾਲ ਪਿਆਰ ਹੈ। (ਜਿਸਨੂੰ) ਇਕੋ ਨਾਮ ਦਾ ਆਸਰਾ ਹੈ (ਤੇ ਜਿਸਨੇ) ਮਨ ਤੇ ਤਨ ਨੂੰ ਸੱਚੇ ਪ੍ਰੇਮ ਵਿਚ ਰੰਗ ਲਿਆ ਹੈ, (ਜਿਸਨੂੰ) ਬਿਖ (ਰੂਪ ਮਾਇਆ ਦੇ) ਸਾਰੇ ਕੂੜੇ ਆਨੰਦ ਸੁਆਹ (ਵਤ ਨਿਕੰਮੇ) ਦਿਸਦੇ ਹਨ। (ਜਿਸਨੂੰ) ਹਰੀ ਦੇ (ਨਾਮ) ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਦੀ ਬੁੰਦ ਸੁਹਾਵਣੀ ਲਗਦੀ ਹੈ (ਤੇ ਜੋ ਉਹ) ਸਾਧੂ ਨੂੰ ਮਿਲ ਕੇ ਪੀਣ ਵਾਲੀ ਬਣ ਗਈ ਹੈ (ਐਸੀਆਂ ਸੁਭਾਗਣਾਂ ਨੂੰ ਦੇਖ ਕੇ) ਅਪਾਰ ਤੇ ਸਮਰੱਥ ਪ੍ਰਭੂ ਦੇ ਸੰਗ ਨਾਲ ਬਨ ਤੋਂ ਬਨਸਪਤੀ ਨੂੰ ਮਉਲਿਆ (ਤੱਕ ਕੇ ਹੁਣ ਮੇਰਾ) ਮਨ ਬੀ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਦੇ ਮਿਲਨ ਨੂੰ ਲੋਚਦਾ ਹੈ, (ਪਰ) ਮਿਲਾਵਣਾ (ਉਸੇ ਪ੍ਰਭੂ ਦੀ ਆਪਣੀ ਹੀ) ਬਖਸ਼ਿਸ਼ ਦੇ ਵਸੀਲੇ ਹੈ। (ਇਸ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਦੇ ਸਹਾਇਕ ਮਿਲੇ ਹੋਏ ਸੰਤ ਹਨ, ਇਸ ਲਈ) ਜਿਨ੍ਹਾਂ (ਸੰਤ ਰੂਪ) ਸਖੀਆਂ ਨੇ ਪ੍ਰਭੂ ਪਾਇਆ ਹੈ ਮੈਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਤੋਂ ਸੌ ਵਾਰੀ (ਯਾ ਨਿੱਤ) ਸਦਕੇ ਹੋ ਰਹੀ ਹਾਂ। ਹੇ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਦਇਆ ਕਰਕੇ ਨਾਮ ਦੇ ਕੇ ਸੁਧਾਰ ਦੇਣ ਵਾਲੇ (ਐਸੇ ਸੰਤ ਦਾ ਮਿਲਾਪ ਕਰਾ ਦੇਹ, ਇਹ) ਨਾਨਕ (ਦੀ ਅਰਦਾਸ ਹੈ)। (ਹਾਂ) ਉਨ੍ਹਾਂ ਸੁਹਾਗਣਾਂ ਲਈ ਸਾਵਣ (ਸਾਵਣ ਹੈ) ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਹਿਰਦੇ ਵਿਚ 'ਜਿਨ ਰਾਮ ਨਾਮੁ ਉਰਿ ਹਾਰੁ' ਰਾਮ ਨਾਮ ਹਾਰ ਵਾਂਗੂੰ ਪਿਆ ਹੋਇਆ ਹੈ।

ਵਿਆਖਿਆ - ਚੇਤ ਬਸੰਤ ਰੁੱਤ ਦਾ ਸੁਹਾਵਣਾ ਮਹੀਨਾ ਹੈ ਤਿਵੇਂ ਸਾਵਣ ਪਾਵਸ ਰੁੱਤ ਦਾ ਸੁਹਾਵਣਾ ਮਹੀਨਾ ਹੈ। ਇਸ

ਮਹੀਨੇ ਵਿਚ ਪ੍ਰਭੂ ਨੂੰ ਸੁਹਾਗ ਪ੍ਰਾਪਤ ਇਸਤ੍ਰੀ ਵਰਗੇ ਸੰਤ ਦਾ ਵਰਣਨ ਹੈ। ਛੇਵੀਂ ਸਤਰ ਵਿਚ ਬ੍ਰਿਹਣੀ ਦੀ ਅਭਿਲਾਖਾ ਦਰਸਾਈ ਹੈ, ਤੇ ਅਗਲੀਆਂ ਸਤਰਾਂ ਵਿਚ ਨਾਮ ਤੇ ਨਾਮ ਦੇ ਸਹਾਇਕ ਸੰਤਾਂ ਦੇ ਮਿਲਾਪ ਦੀ ਯਾਚਨਾ ਹੈ।

ਨਿਰੁਕਤ - ਸਰਸੀ - ਪ੍ਰਸੰਨ ਹੋਈ, ਖਿੜੀ, ਬਿਖਿਆ-ਬਿਖ ਰੂਪ ਮਾਇਆ; ਅਥਵਾ-ਵਿਸ਼ਿਆਂ ਦੇ। ਮਉਲਿਆ-ਖਿੜਿਆ, ਪ੍ਰਫੁੱਲਤ। ਸੰਪਰਦਾ ਵਿਚ ਭਾਵ ਐਉਂ ਲੈਂਦੇ ਹਨ - ਵਣ- ਸਰੀਰ ਤੇ ਤਿਣ-ਇੰਦ੍ਰੇ; ਯਾ ਸੰਮੁਖ ਤੇ ਅਪਾਰ ਪੁਰਖ ਦੇ ਸੰਗ ਵਿਚ ਮੇਰਾ ਸਰੀਰ ਤੇ ਇੰਦ੍ਰੇ ਖਿੜ ਆਏ ਹਨ, ਜੈਸਾ ਕਿ ਮਘਰ ਵਿਚ ਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਆਪ ਲਿਖਿਆ ਹੈ -

ਤਨੁ ਮਨੁ ਮਉਲਿਆ ਰਾਮ ਸਿਉ ਸੰਗਿ ਸਾਧ ਸਹੇਲਤੀਆਹ ॥

ਅੰਗ - ੧੩੫

ਕਰਮਿ-ਬਖਸ਼ਿਸ਼ ਵਸੀਲੇ। ਕਰਮਿ ਦਾ ਅਰਥ 'ਕਰਨੀ ਦੁਆਰਾ' ਬੀ ਕਰਦੇ ਹਨ। ਯਥਾ -

ਪੁਰਬ ਕਰਮ ਅੰਕੁਰ ਜਬ ਪ੍ਰਗਟੇ....॥ ਅੰਗ - ੨੦੪

ਮਇਆ-ਕ੍ਰਿਪਾ, ਮਿਹਰ, ਦਇਆ।

ਸਾਵਣੁ-ਹਰਿਆ ਭਰਿਆ, ਸਰ ਸਬਜ਼, ਭਾਵ ਸੁਹਾਵਣਾ ਹੈ (ਸਾਵਾ+ਵਣ) ਉਂਵ ਸੰਸਕ੍ਰਿਤ 'ਸ੍ਰਾਵਣ' ਤੋਂ 'ਸਾਵਣ' ਬਣਿਆ ਹੈ, ਉਹ ਮਹੀਨਾ, ਸ਼ਵਣ ਨਛੱਤਰ ਹੋਵੇ ਜਿਸ ਵਿਚ।

ਠੱਗ ਨਿਸਤਾਰਾ

ਸੰਤ ਵਰਿਆਮ ਸਿੰਘ ਜੀ,
ਬਾਨੀ ਵਿ. ਗੁ. ਰੁ. ਮਿਸ਼ਨ।

ਸਤਿਨਾਮੁ ਸ੍ਰੀ ਵਾਹਿਗੁਰੂ,
ਪੰਨ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵ ਜੀ ਮਹਾਰਾਜ!

ਡੰਡਉਤਿ ਬੰਦਨ ਅਨਿਕ ਬਾਰ ਸਰਬ ਕਲਾ ਸਮਰਥ॥
ਡੋਲਨ ਤੇ ਰਾਖਹੁ ਪ੍ਰਭੂ ਨਾਨਕ ਦੇ ਕਰਿ ਹਥ॥

ਅੰਗ - ੨੫੯

ਫਿਰਤ ਫਿਰਤ ਪ੍ਰਭ ਆਇਆ ਪਰਿਆ ਤਉ ਸਰਨਾਇ॥
ਨਾਨਕ ਕੀ ਪ੍ਰਭ ਬੇਨਤੀ ਅਪਨੀ ਭਗਤੀ ਲਾਇ॥ ਅੰਗ- ੨੬੯
ਧਾਰਨਾ - ਵਾਹਿਗੁਰੂ! ਸ਼ਰਨੀ ਜਿਹੜਾ ਤੇਰੇ ਆ ਪਿਆ,
ਸਾਰੇ ਪਾਪ ਓਸ ਦੇ ਮਿਟਦੇ।

ਦਾਰਿਦ੍ਰ ਦੇਖਿ ਸਭ ਕੇ ਹਸੈ ਐਸੀ ਦਸਾ ਹਮਾਰੀ ॥
ਅਸਟ ਦਸਾ ਸਿਧਿ ਕਰ ਤਲੈ ਸਭ ਕ੍ਰਿਪਾ ਤੁਮਾਰੀ ॥ ੧ ॥
ਤੂ ਜਾਨਤ ਮੈ ਕਿਛੁ ਨਹੀ ਭਵ ਖੰਡਨ ਰਾਮ ॥
ਸਗਲ ਜੀਅ ਸਰਨਾਗਤੀ ਪ੍ਰਭ ਪੂਰਨ ਕਾਮ ॥ ੧ ॥ ਰਹਾਉ ॥
ਜੇ ਤੇਰੀ ਸਰਨਾਗਤਾ ਤਿਨ ਨਾਹੀ ਭਾਰੁ ॥
ਉਚ ਨੀਚ ਤੁਮ ਤੇ ਤਰੇ ਆਲਜੁ ਸੰਸਾਰੁ ॥ ੨ ॥
ਕਹਿ ਰਵਿਦਾਸ ਅਕਥ ਕਥਾ ਬਹੁ ਕਾਇ ਕਰੀਜੈ ॥
ਜੈਸਾ ਤੂ ਤੈਸਾ ਤੁਹੀ ਕਿਆ ਉਪਮਾ ਦੀਜੈ ॥

ਅੰਗ - ੨੫੮

ਸਾਧਸੰਗਤ ਜੀ! ਗੱਜ ਕੇ ਬੋਲਣਾ ਸਤਿਨਾਮੁ ਸ੍ਰੀ ਵਾਹਿਗੁਰੂ। ਚਿੱਤ ਬਿਰਤੀਆਂ ਇਕਾਗਰ ਕਰੋ, ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਦਾ ਜਸ ਕਰਦੇ ਹਾਂ ਆਪਾਂ, ਸੁਖਾਲਾ ਤਰੀਕਾ ਹੈ ਕਿ ਨੇਤਰਾਂ ਦੇ ਨਾਲ ਦਰਸ਼ਨ ਕਰੋ ਗੁਰੂ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਦਾ। ਕੰਨਾਂ ਦੇ ਨਾਲ ਬਾਣੀ ਸਰਵਣ ਕਰੋ। ਬਿਰਤੀ ਨੂੰ ਬਾਹਰ ਜਾਣ ਤੋਂ ਰੋਕੋ। ਜੇ ਬਿਰਤੀ ਬਾਹਰ ਜਾਂਦੀ ਹੈ, ਏਧਰ-ਉਧਰ ਦੇਖਦੇ ਹਾਂ, ਕੌਣ ਆ ਗਿਆ, ਕਿੱਥੇ ਬੈਠ ਰਿਹਾ ਹੈ, ਉਹਦੇ ਨਾਲ ਪੂਰਾ-ਪੂਰਾ ਲਾਭ ਪ੍ਰਾਪਤ ਨਹੀਂ ਹੋਇਆ ਕਰਦਾ। ਕਦੇ ਕੁਛ ਸੁਣ ਲਿਆ, ਕਦੇ ਭੁੱਲ ਗਏ, ਕਦੇ ਕਿਤੇ-ਕਦੇ ਕਿਤੇ ਦੌੜ ਗਈ ਬਿਰਤੀ। ਇਸ ਕਰਕੇ ਹਰੀ ਦਾ ਜਸ ਜਦੋਂ ਵੀ ਕਰਨਾ ਹੈ, ਤਾਂ ਉਸ ਵੇਲੇ ਪੂਰਾ ਅਸੂਲ ਹੋਇਆ ਕਰਦਾ ਹੈ -

ਰੇ ਮਨ ਰਾਮ ਸਿਉ ਕਰਿ ਪ੍ਰੀਤਿ ॥
ਸ੍ਰਵਨ ਗੋਬਿੰਦ ਗੁਨ ਸੁਨਉ ਅਰੁ ਗਾਉ ਰਸਨਾ ਗੀਤਿ ॥ ੧ ॥
ਰਹਾਉ॥

ਕਰਿ ਸਾਧਸੰਗਤਿ ਸਿਮਰੁ ਮਾਧੋ ਹੋਹਿ ਪਤਿਤ ਪੁਨੀਤ ॥

ਅੰਗ - ੬੩੧

ਸੰਗਤ ਕਰੋ ਤੇ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਨੂੰ ਯਾਦ ਰੱਖੋ, ਮਹਾਰਾਜ ਕਹਿੰਦੇ ਕਰੋੜਾਂ ਹੀ ਪਾਪਾਂ ਦਾ ਨਾਸ਼ ਹੋ ਜਾਇਆ ਕਰਦਾ ਹੈ - 'ਜੇ ਤੇਰੀ ਸਰਨਾਗਤਾ ਤਿਨ ਨਾਹੀ ਭਾਰੁ ॥' (ਅੰਗ-858) ਕਹਿੰਦੇ ਜਿਹੜਾ ਵੀ ਸ਼ਰਨ ਆ ਗਿਆ, ਉਹਦੇ ਉਤੇ ਜੇ ਪਾਪਾਂ ਦਾ ਭਾਰ ਲੱਦਿਆ ਹੋਇਐ -

ਜਨਮ ਜਨਮ ਕੀ ਇਸੁ ਮਨ ਕਉ ਮਲੁ ਲਾਗੀ
ਕਾਲਾ ਹੋਆ ਸਿਆਹੁ॥
ਖੰਨਲੀ ਧੋਤੀ ਉਜਲੀ ਨ ਹੋਵਈ ਜੇ ਸਉ ਧੋਵਣਿ ਪਾਹੁ ॥

ਅੰਗ- ੬੫੧

ਕੋਈ ਤਰੀਕਾ ਨਹੀਂ ਕਿ ਅਸੀਂ ਪਾਪਾਂ ਨਾਲੋਂ ਆਪਣੀ ਮੱਤ ਨੂੰ ਦੂਰ ਕਰ ਲਈਏ ਤੇ ਮੱਤ ਨਿਰਮਲ ਹੋ ਜਾਵੇ। ਇੱਕੋ ਹੀ ਤਰੀਕਾ ਹੈ -

ਭਰੀਐ ਮਤਿ ਪਾਪਾ ਕੈ ਸੰਗਿ ॥
ਓਹੁ ਧੋਧੈ ਨਾਵੈ ਕੈ ਰੰਗਿ ॥

ਅੰਗ - ੪

ਸੋ ਚਿੱਤ ਨੂੰ ਇਕਾਗਰ ਕਰਕੇ ਜਦੋਂ ਅਸੀਂ ਸੁਣਾਂਗੇ, ਉਸ ਵੇਲੇ ਸਾਨੂੰ ਸੰਗਤ ਦਾ ਪੂਰਾ-ਪੂਰਾ ਲਾਭ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੋਵੇਗਾ। ਦੂਰ ਦਰਾਜ਼ ਤੋਂ ਆਪ ਆਏ ਹੋ, ਕੋਈ ਪੰਦਰਾਂ ਕਿਲੋਮੀਟਰ ਤੋਂ, ਕੋਈ ਵੀਹ ਕਿਲੋਮੀਟਰ ਤੋਂ ਵੀ ਪ੍ਰੇਮੀ ਆਏ ਬੈਠੇ ਨੇ, ਪੂਰਾ ਲਾਭ ਲਈਏ। ਜਿੰਨਾਂ ਸਮਾਂ ਆਪਾਂ ਨੂੰ ਮਿਲਿਆ ਹੈ, ਕਿਉਂਕਿ ਐਸਾ ਬਾਣੀ ਦਾ ਫੁਰਮਾਨ ਹੈ। ਸਾਰੇ ਪੜ੍ਹਿਆ ਕਰੋ, ਪਹਿਲਾਂ ਦਾ ਦਾਸ ਬੋਲਿਆ ਕਰੇਗਾ, ਫੇਰ ਸਾਰੇ ਭਾਈ ਇਕੱਠੇ ਬੋਲਿਆ ਕਰੋ, ਫੇਰ ਸਾਰੀਆਂ ਬੀਬੀਆਂ ਇਕੱਠੀਆਂ ਹੋ ਕੇ ਬੋਲਿਆ ਕਰੋ, ਬੋਲਣ ਨਾਲ ਬਿਰਤੀ ਟਿਕਦੀ ਹੈ, ਨੇਤਰਾਂ ਦੇ ਨਾਲ, ਅੱਖਾਂ ਨਹੀਂ ਮੀਚੋ, ਕਿਉਂਕਿ ਅੱਖਾਂ ਮੀਚਣ ਵਾਲੇ ਬਹੁਤ ਥੋੜ੍ਹੇ ਪ੍ਰੇਮੀ ਹੁੰਦੇ ਨੇ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਸੁਰਤ ਅੰਦਰ ਜਾਗਦੀ ਹੁੰਦੀ ਹੈ, ਬਾਕੀਆਂ ਨੂੰ ਤੁੰਦਰਾ ਨੀਂਦ ਪੈ ਜਾਂਦੀ ਹੈ, ਪਤਾ ਹੀ ਨਹੀਂ ਲਗਦਾ, ਨਾਲ ਦਾ ਕਹਿੰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਸਮਾਧੀ ਲਾਈ ਬੈਠਾ ਹੈ, ਪਰ ਉਹ ਸੁੱਤਾ ਪਿਆ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਮਨ ਸੌਂ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਸਰੀਰ ਜਾਗਦਾ ਰਹਿੰਦਾ ਹੈ। ਗੱਡੀ ਚਲਾਉਂਦੇ ਨੇ, ਬੰਦਾ ਜਾਗਦਾ ਹੈ, ਅੱਖਾਂ ਖੁੱਲ੍ਹੀਆਂ ਨੇ ਪਰ ਸੁੱਤਾ ਪਿਆ ਹੈ ਉਹ। ਦਿਮਾਗ ਸੌਂ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੀ ਨੀਂਦ ਨੂੰ ਯੋਗਿਕ ਨੀਂਦ ਕਹਿੰਦੇ ਨੇ, ਤੁੰਦਰਾ ਕਹਿੰਦੇ ਨੇ ਸੁਖਾਲੀ ਬੋਲੀ 'ਚ। ਸੋ ਗੱਜ ਵੱਜ ਕੇ ਬੋਲਿਆ ਕਰੋ ਸ਼ਬਦ ਦੇ ਅੰਦਰ, ਇਸ ਦੇ ਨਾਲ ਸਾਡਾ ਸਮਾਂ ਵੀ ਸਫਲ ਹੋਵੇਗਾ ਤੇ ਸਾਡੀ ਬਿਰਤੀ ਵੀ ਟਿਕੀ ਰਹੇਗੀ, ਕੀਰਤਨ ਦਾ ਅਨੰਦ ਵੀ ਆਏਗਾ।

ਧਾਰਨਾ - ਜਸ ਕਰੋ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਦਾ,
ਪਿਆਰਿਓ, ਚਿੱਤ ਨੂੰ ਇਕਾਗਰ ਕਰਕੇ।

ਪ੍ਰਭ ਕੀ ਉਸਤਤਿ ਕਰਹੁ ਸੰਤ ਮੀਤ ॥

ਸਾਵਧਾਨ ਏਕਾਗਰ ਚੀਤ ॥

ਅੰਗ - ੨੬੫

ਅੰਦਰ ਸਾਡੇ ਬਹੁਤ ਕਿਸਮ ਦੇ ਖਿਆਲ ਚਲਦੇ ਨੇ, ਇਕ ਬਿਰਤੀ ਨੂੰ ਪ੍ਰਮਾਣ ਬਿਰਤੀ ਕਿਹਾ ਹੈ। ਪ੍ਰਮਾਣ ਬਿਰਤੀ ਉਹ ਹੁੰਦੀ ਹੈ ਕਿ ਜੇ ਦੇਖਣ ਵਾਲੀਆਂ ਚੀਜ਼ਾਂ ਨੇ, ਉਸ ਤੋਂ ਉਪਰ ਨਹੀਂ ਉਹ ਉਠਦੀ, ਉਸੇ ਵਿਚ ਪਰਚੀ ਰਹਿੰਦੀ ਹੈ। ਦੂਸਰੀ ਬਿਰਤੀ ਹੋਇਆ ਕਰਦੀ ਹੈ, ਉਹਨੂੰ ਵਿਖਸ਼ੇਪ ਬਿਰਤੀ

ਕਹਿੰਦੇ ਨੇ, ਉਹ ਚਿੱਤ ਹਿਲਦਾ-ਜੁਲਦਾ ਰਹਿੰਦਾ ਹੈ, ਇਕ ਥਾਂ ਦੇ ਉਤੇ ਇਕਾਗਰ ਨਹੀਂ ਹੋਇਆ ਕਰਦਾ। ਇਕ ਬਿਰਤੀ ਹੁੰਦੀ ਹੈ ਜਿਸਨੂੰ ਸਿਮ੍ਰਿਤੀ ਬਿਰਤੀ ਕਹਿੰਦੇ ਨੇ, ਭੁੱਲੀਆਂ ਹੋਈਆਂ ਗੱਲਾਂ ਉਸ ਵੇਲੇ ਯਾਦ ਆਉਣਗੀਆਂ ਜਦੋਂ ਭਜਨ ਬੰਦਗੀ ਕਰੇਗਾ ਜਾਂ ਅਗਲੀਆਂ ਗੱਲਾਂ ਯਾਦ ਕਰੇਗਾ। ਇਕ ਬਿਰਤੀ ਹੁੰਦੀ ਹੈ ਜਿਸਨੂੰ ਮੂੜਤਾ ਬਿਰਤੀ ਕਹਿੰਦੇ ਨੇ, ਬੋਲਣ ਵਾਲਾ ਕੁਛ ਬੋਲੀ ਜਾਵੇ, ਕੁਛ ਨਹੀਂ ਉਹਦੇ ਸਮਝ 'ਚ ਪੈਂਦਾ। ਇਕ ਬਿਰਤੀ ਹੁੰਦੀ ਹੈ ਜਿਸਨੂੰ ਨਿੰਦਰਾ ਬਿਰਤੀ ਕਹਿੰਦੇ ਨੇ, ਆਦਮੀ ਜਾਗਦਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ, ਮਨ ਸੁੱਤਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਸੋ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਮਹਾਰਾਜ ਕਹਿੰਦੇ, ਇਨ੍ਹਾਂ ਤੋਂ ਉੱਠ ਕੇ, ਸਾਵਧਾਨ ਹੋ ਕੇ ਤੂੰ ਹਰੀ ਦਾ ਜਸ ਕਰ - **'ਪ੍ਰਭ ਕੀ ਉਸਤਤਿ ਕਰਹੁ ਸੰਤ ਮੀਤ ॥ ਸਾਵਧਾਨ ਏਕਾਗਰ ਚੀਤ ॥** ਰਸਨਾ ਦੇ ਨਾਲ ਬੋਲੋ, ਕੰਨਾਂ ਦੇ ਨਾਲ ਸੁਣੋ ਫੇਰ ਪੂਰਾ-ਪੂਰਾ ਲਾਭ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੋਇਆ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਨਹੀਂ ਤਾਂ ਸਰੀਰ ਤਾਂ ਆ ਕੇ ਬੈਠ ਗਿਆ ਗੁਰੂ ਮਹਾਰਾਜ ਦੀ ਹਜ਼ੂਰੀ 'ਚ। ਜੇ ਮੈਂ ਇਹ ਕਹਿ ਦੇਵਾਂ ਕਿ ਬਾਈ, ਤੁਹਾਡੀ ਹਾਜ਼ਰੀ ਲਗ ਰਹੀ ਹੈ, ਇਤਿਹਾਸ 'ਚ ਐਸੇ ਜ਼ਿਕਰ ਆਉਂਦੇ ਨੇ ਕਿ ਸਰੀਰ ਦੀ ਹਾਜ਼ਰੀ ਨੂੰ ਨਹੀਂ ਪ੍ਰਵਾਨ ਕੀਤਾ ਗਿਆ।

ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਪਾਤਸ਼ਾਹ, ਆਪ ਮੋਦੀਖਾਨੇ ਵਿਚ ਕੰਮ ਕਰ ਰਹੇ ਨੇ, ਸੁਲਤਾਨਪੁਰ ਲੋਧੀ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਿਨਾਂ 'ਚ ਅੱਠ ਵਜ਼ੀਰ ਹੁੰਦੇ ਤੇ ਇਕ ਵਜ਼ੀਰ ਦਾ ਨਾਉਂ ਜਿਹੜਾ ਅੱਜਕਲ੍ਹ civil food & supply ਕਹਾਉਂਦਾ ਹੈ। ਉਹਦਾ ਨਾਉਂ ਉਸ ਵੇਲੇ ਮੋਦੀ ਹੋਇਆ ਕਰਦਾ ਸੀ, ਅੱਠ ਵਜ਼ੀਰ ਹੁੰਦੇ। ਸੋ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਵਿਚੋਂ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਦੇ ਜ਼ਿੰਮੇ ਜਿੰਨੇ ਸਾਧੂ ਸੀ, ਫਕੀਰ ਸੀ, ਗਰੀਬ ਸੀ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਰਾਸ਼ਨ ਪਹੁੰਚਾਉਣਾ ਤੇ ਫੌਜਾਂ ਨੂੰ, ਰਾਜ ਮਹਿਲਾਂ ਨੂੰ ਹੋਰ ਜਿੱਥੇ-ਜਿੱਥੇ ਵੀ ਰਾਸ਼ਨ ਦਾ ਕਰਿਆ ਹੋਇਐ, ਸਾਰਾ ਰਾਸ਼ਨ ਪਹੁੰਚਾਉਣ ਦੀ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰੀ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਹੋਇਆ ਕਰਦੀ ਹੈ। ਆਪ ਉਹ ਮੌਜ ਦੇ ਨਾਲ ਆ ਕੇ ਕਰਮਚਾਰੀਆਂ 'ਚ ਬੈਠ ਜਾਂਦੇ ਸੀ। ਇਹੀ ਨਹੀਂ ਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ 'ਤੇ ਹਕੂਮਤ ਕਰਦੇ ਸੀ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਜਾਂਚ ਦਸਦੇ ਸੀ ਤੋਲਣ ਦੀ, ਤੱਕੜੀ ਫੜ ਲੈਣੀ, ਤੋਲਣਾ ਸ਼ੁਰੂ ਕਰ ਲੈਣਾ। ਇਕ, ਦੋ, ਬਹੁਤੇ, ਚਾਰ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਕਰਦੇ-ਕਰਦੇ ਜਦੋਂ ਬਾਰਾਂ ਕਿਹਾ, ਬਾਰਾਂ ਦੇ 'ਕੰਨੇ' ਨੂੰ ਉਤੇ ਬਿੰਦੀ ਹੈ, ਮਹਾਰਾਜ ਤੇਰਾਂ ਨਹੀਂ ਸੀ ਕਹਿੰਦੇ, ਪਤਾ ਨਹੀਂ ਤੇਰਾਂ 'ਚ ਕੀ ਫਰਕ ਹੈ। ਚੰਡੀਗੜ੍ਹ ਦੇ ਵਿਚ ਤੇਰਾਂ ਸੈਕਟਰ ਹੀ ਨਹੀਂ ਬਣਾਇਆ। ਕਹਿੰਦੇ, ਚੰਗਾ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ ਜੀ ਤੇਰਾਂ। ਗੁਰੂ ਮਹਾਰਾਜ 'ਰ' 'ਤੇ ਬਿੰਦੀ ਨਹੀਂ ਸੀ ਲਾਉਂਦੇ, ਮਹਾਰਾਜ ਕਹਿੰਦੇ ਸੀ, ਤੇਰਾ-ਤੇਰਾ-ਤੇਰਾ, ਹੁਣ ਜਦੋਂ 'ਤੇਰਾ' ਹੀ ਕਹਿ ਦਿਤਾ, ਹੁਣ ਅੱਗੇ ਤਾਂ ਚਲਣਾ ਨਹੀਂ, ਤੇਰਾ ਹੀ ਰਹਿਣਾ ਹੈ। ਉਹ ਧੜੀਆਂ ਦੀਆਂ ਧੜੀਆਂ ਪਲਟ-ਪਲਟ ਕੇ ਪਾਈ ਜਾਂਦੇ, ਲੈਣ ਵਾਲੇ ਲਈ ਜਾਂਦੇ ਸੀ, ਜਦੋਂ ਪੰਡ ਭਰ ਜਾਣੀ ਉੱਠ ਕੇ ਤੁਰ ਜਾਣਾ, ਨਾ ਕੋਈ ਗਿਣਤੀ, ਨਾ ਕੋਈ ਮਿਣਤੀ। ਸਰਕਾਰੀ ਕਰਮਚਾਰੀ ਜਿਹੜੇ ਇਸ ਗੱਲ ਦੇ ਉਤੇ ਹੁੰਦੇ ਨੇ, ਨੁਕਸ ਵਾਲੇ, ਸੀ.ਆਈ.ਡੀ ਵਾਲੇ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਜਾ ਕੇ ਨਵਾਬ ਨੂੰ ਦੱਸਣਾ ਕਿ ਨਵਾਬ ਸਾਹਿਬ! ਇਹ ਜੋ ਨਵੇਂ ਮੋਦੀ

ਸਾਹਿਬ ਆਏ ਨੇ, ਇਹ ਆਪ ਤੋਲਣ ਲਗ ਜਾਂਦੇ ਨੇ ਤੇ ਤੇਰਾਂ ਤੋਂ ਚੌਦਾਂ ਨਹੀਂ ਕਹਿੰਦੇ। ਤੇਰਾਂ-ਤੇਰਾਂ ਹੀ ਕਹਿੰਦੇ ਨੇ। ਜਿਹੜਾ ਤੇਰਾ ਹੋ ਗਿਆ, ਉਥੇ ਘਾਟਾ ਨਹੀਂ ਹੋਇਆ ਕਰਦਾ। ਜਿਥੇ ਮੇਰਾ ਹੀ ਮੇਰਾ ਹੈ -

ਜਬ ਲਗੁ ਮੇਰੀ ਮੇਰੀ ਕਰੈ ॥

ਤਬ ਲਗੁ ਕਾਜੁ ਏਕੁ ਨਹੀ ਸਰੈ ॥

ਜਬ ਮੇਰੀ ਮੇਰੀ ਮਿਟਿ ਜਾਇ ॥

ਤਬ ਪ੍ਰਭ ਕਾਜੁ ਸਵਾਰਹਿ ਆਇ ॥

ਅੰਗ - ੧੧੬੦

ਜਦੋਂ 'ਮੇਰੇ' ਦੀ ਥਾਂ 'ਤੇ' 'ਤੇਰਾ' ਆ ਜਾਏਗਾ, ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਕੰਮ ਕਰਨ ਲਗ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਕੋਲ ਕੋਈ ਘਾਟਾ ਪੈਂਦੇ? ਸਾਰੀ ਸ੍ਰਿਸ਼ਟੀ ਨੂੰ ਉਹ ਦਿੰਦਾ ਹੈ, ਕਿੰਨੀ ਸ੍ਰਿਸ਼ਟੀ, ਕਿੰਨੇ ਜੀਵ ਜੰਤ ਨੇ, ਉਹ ਹਰੇਕ ਨੂੰ ਰੋਜ਼ੀ ਦੇ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਗਿਣਤੀ-ਮਿਣਤੀ ਤੋਂ ਬਾਹਰ ਹੈ।

ਪਹਿਲੇ ਦੇ ਤੈਂ ਰਿਜਕੁ ਸਮਾਹਾ ॥

ਪਿਛੇ ਦੇ ਤੈਂ ਜੰਤੁ ਉਪਾਹਾ ॥

ਅੰਗ - ੧੩੦

ਪਹਿਲਾਂ ਰਿਜਕ ਪੈਦਾ ਕਰਿਆ ਹੈ, ਪਿਛੋਂ ਜੰਤ ਪੈਦਾ ਕਰੇ ਨੇ ਤੇ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਕੌਤਕ ਕਰਦੇ ਹੋਏ, ਵੇਈਂ ਨਦੀ ਵਿਚ ਇਸ਼ਨਾਨ ਕਰਨ ਗਏ, ਬਾਹਰ ਨਾ ਆਏ। ਬੜੇ ਖਿਆਲ ਨੇ ਦੁਨੀਆਂ ਦੇ ਅੰਦਰ। ਕਈ ਇਹ ਕਹਿੰਦੇ ਨੇ ਕਿ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਸਰੀਰ ਨਾਲ ਨਹੀਂ ਸੀ ਗਿਆ, ਉਹ ਪਰਲੇ ਪਾਸੇ ਲੰਘ ਕੇ ਕਿਸੇ ਜੰਗਲ 'ਚ ਬੈਠ ਗਏ ਜਾ ਕੇ, ਤਿੰਨ ਦਿਨ ਵਾਸਤੇ। ਸਾਡੇ ਲਿਖਾਰੀ ਜਿਹੜੇ ਨੇ ਪ੍ਰੋਫੈਸਰ ਵਗੈਰਾ ਉਹ ਵੀ ਇਹੀ ਕਹਿੰਦੇ ਨੇ ਕਿ ਹਨ੍ਹੇਰਾ ਹੋਣੈ, ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬ ਪਰਲੇ ਕੰਢੇ 'ਤੇ ਚੁੱਭੀ ਮਾਰ ਕੇ ਚਲੇ ਗਏ, ਦੂਰ ਨਿਕਲ ਗਏ, ਫੇਰ ਜਿੱਥੇ ਕੋਈ ਪਹੁੰਚ ਨਾ ਸਕੇ। ਇਹ ਕੱਚੀਆਂ ਗੱਲਾਂ ਹੁੰਦੀਆਂ ਨੇ, ਕੋਈ ਐਸੀ ਬਾਤ ਨਹੀਂ ਹਨ੍ਹੇਰਾ ਹੈ, ਆਪਣੇ ਮਨ 'ਚ ਹਨ੍ਹੇਰਾ ਹੈ। ਜਿਹਨੂੰ ਇਹ ਖੋਜ ਕਰਨੀ ਹੈ, ਖੋਜੀ ਐਸੇ ਤਕੜੇ ਸੀ ਕਿ ਖੁਰਾ ਟੋਲ੍ਹ ਲੈਂਦੇ ਸੀ ਬੰਦੇ ਦਾ। ਪਸ਼ੂ ਚੋਰੀ ਕਰਕੇ ਕੋਈ ਚੋਰ ਜਾ ਰਿਹਾ ਹੈ ਤਾਂ ਖੁਰਾ ਕੱਢ ਲੈਂਦੇ ਸੀ। ਪੂਰੀ ਰਫਤਾਰ ਨਾਲ ਨੱਠੇ ਜਾਂਦੇ ਸੀ ਉਹਦੇ ਪਿੱਛੇ। ਜਦ ਸੜਕਾਂ ਤਾਂ ਹੁੰਦੀਆਂ ਹੀ ਨਹੀਂ ਸੀ। ਕਿਤੇ ਨਾ ਕਿਤੇ ਤਾਂ ਗੁਰੂ ਮਹਾਰਾਜ ਦੇ ਚਰਨਾਂ ਦਾ ਨਿਸ਼ਾਨ ਪਿਆ ਹੀ ਹੋਣਾ ਹੈ। ਐਨੇ ਕਮਲੇ ਤਾਂ ਨਹੀਂ ਸੀ ਨਵਾਬ, ਇਹ ਤਾਂ ਖਿਆਲ ਸਭ ਨੂੰ ਆਇਆ ਹੋਣਾ ਹੈ ਕਿ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਕਿਤੇ ਪਾਰ ਨਾ ਲੰਘ ਗਿਆ ਹੋਵੇ। ਫੇਰ ਉਹ ਐਡੇ-ਐਡੇ ਜਾਲ ਪਾਉਂਦੇ ਨੇ, ਸਾਰੇ ਹੀ ਟੋਲ੍ਹ ਲੱਗੇ ਹੋਏ ਨੇ, ਹਜ਼ਾਰਾਂ ਬੰਦਾ ਟੋਲ੍ਹ ਰਿਹਾ ਸੀ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਨੂੰ, ਬਹੁਤਿਆਂ ਦੇ ਮਨ ਵਿਚ ਹੋ ਗਿਆ ਕਿ ਮਗਰਮੱਛ ਨੇ ਖਾ ਲਏ, ਖੁਰਾ ਕਿਤੇ ਲੱਭਦਾ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਪਰਲਾ ਪਾਸਾ ਵੀ ਅਸੀਂ ਦੇਖ ਚੁੱਕੇ ਹਾਂ। ਉਰਲੇ ਪਾਸੇ ਵੀ ਕਿਸੇ ਥਾਂ ਦੇ ਉਤੇ ਪੈਰ ਨਜ਼ਰ ਨਹੀਂ ਆਉਂਦਾ ਕਿ ਉਹ ਤਾਂ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਹੋ ਗਿਆ। ਕੱਚੇ ਜਿਹੜੇ ਬੰਦੇ ਸੀ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਮਨ ਡਾਵਾਂਡੋਲੂ ਹੋ ਰਹੇ ਸੀ। ਇਕ ਬੋਬੇ ਨਾਨਕੀ ਸੀ ਜਿਹੜੀ ਜਾਣਦੀ ਸੀ ਕਿ ਮੇਰਾ ਵੀਰ ਜੀ, ਉਹ ਤਾਂ ਕਰੋੜਾਂ ਬ੍ਰਹਿਮੰਡਾਂ ਦਾ ਮਾਲਕ ਹੈ, ਮੱਛ ਦੀ ਕੀ ਤਾਕਤ ਹੈ ਕਿ ਉਹਨੂੰ ਖਾਵੇ। ਉਹ

ਤਾਂ ਮੱਛਾਂ-ਕੱਛਾਂ ਦਾ ਵੀ ਉਧਾਰ ਕਰਦੇ ਨੇ। ਇਹ ਤਾਂ ਸਾਰੇ ਜਿੰਨੇ ਦੇਵਤੇ -

ਭੈ ਵਿਚਿ ਪਵਣੁ ਵਹੈ ਸਦਵਾਉ ॥

ਭੈ ਵਿਚਿ ਚਲਹਿ ਲਖ ਦਰੀਆਉ ॥

ਭੈ ਵਿਚਿ ਅਗਨਿ ਕਵੈ ਵੇਗਾਰਿ ॥

ਭੈ ਵਿਚਿ ਧਰਤੀ ਦਬੀ ਭਾਰਿ ॥ ਅੰਗ- ੪੬੪

ਇਹ ਤਾਂ ਸਾਰੇ ਉਸ ਦੇ ਹੁਕਮ ਵਿਚ ਚਲਦੇ ਨੇ, ਤੁਸੀਂ ਪਿਆਰਿਓ! ਘਬਰਾਵੇ ਨਾ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਕੋਈ ਕੌਤਕ ਹੈ।

ਅਖੀਰ ਤੀਸਰੇ ਦਿਨ ਆਪ ਬਾਹਰ ਆ ਜਾਂਦੇ ਨੇ। ਦੋਖੀਆਂ ਨੇ ਸ਼ਿਕਾਇਤ ਕਰੀ ਕਿ ਨਵਾਬ ਸਾਹਿਬ! ਨਾਨਕ ਤਾਂ ਆ ਗਿਆ, ਪਰ ਇਹਨੇ ਟੁੱਭੀ ਤਾਂ ਮਾਰੀ ਹੈ, ਤੇਰਾ-ਤੇਰਾ ਕਰਕੇ ਲੁਟਾ ਦਿਤਾ ਸਭ, ਪਤਾ ਨਹੀਂ ਕਿਵੇਂ ਬਚ ਕੇ ਆ ਗਿਆ, ਇਹ ਅਸੀਂ ਕਹਿ ਨਹੀਂ ਸਕਦੇ। ਇਹ ਡੁੱਬਣ ਦਾ stunt (ਬਹਾਨਾ) ਰਚਿਆ ਸੀ ਇਹਨੇ ਕਿ ਮੇਰੇ ਸਿਰੋਂ ਲੇਖਾ ਲਹਿ ਜਾਏ। ਕਮਲਿਆਂ ਨੂੰ ਇਹ ਤਾਂ ਪਤਾ ਨਹੀਂ ਕਿ ਜੇ ਲੇਖਾ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਲੈ ਕੇ ਨੱਠਦਾ, ਤਾਂ ਹਿੰਦੋਸਤਾਨ ਕਿੰਨਾ ਪਿਆ ਸੀ, ਉਥੇ ਹੀ ਆ ਕੇ ਬਹਿਣਾ ਸੀ, ਤਰ੍ਹਾਂ-ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੀ ਗੱਲਾਂ, ਜਿਹੇ ਜਿਹਾ ਦਿਮਾਗ -

ਜੈਸੀ ਮਤਿ ਦੇਇ ਤੈਸਾ ਪਰਗਾਸ ॥

ਪਾਰਬ੍ਰਹਮ ਕਰਤਾ ਅਬਿਨਾਸ ॥ ਅੰਗ - ੨੭੫

ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਇਕ ਗੱਲ ਕਹੀ ਜਾਂਦੇ ਨੇ - ਨਾ ਕੋਈ ਹਿੰਦੂ ਨਾ ਮੁਸਲਮਾਨ।' ਹਿੰਦੂ ਖਾਮੋਸ਼ ਰਹੇ, ਮੁਸਲਮਾਨਾਂ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਸਾਡਾ ਰਾਜ ਹੈ, ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਇਹ ਕਿਉਂ ਕਹੀ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਇਹ ਧੱਜੀਆਂ ਉਡਾਉਂਦਾ ਹੈ ਇਸਲਾਮ ਦੀਆਂ। ਅਸੀਂ ਨਮਾਜ਼ਾਂ ਪੜ੍ਹਦੇ ਹਾਂ, ਰੋਜ਼ੇ ਰਖਦੇ ਹਾਂ, ਜ਼ਕਾਤ ਰਖਦੇ ਹਾਂ, ਹੋਰ ਅਨੇਕਾਂ ਕੰਮ ਜੋ ਇਸਲਾਮ ਦੇ ਵਿਚ ਕਹੇ ਨੇ ਉਹ ਸਾਰੇ ਕਰਦੇ ਹਾਂ, ਅਸੀਂ ਕਿਉਂ ਨਹੀਂ ਮੁਸਲਮਾਨ, ਸ਼ਿਕਾਇਤ ਕਰ ਦਿਤੀ ਕਿ ਨਵਾਬ ਸਾਹਿਬ! ਨਾਨਕ ਇਸਲਾਮ ਦੇ ਵਿਰੁੱਧ ਬੋਲ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਨੂੰ ਬੁਲਾਇਆ। ਬੁਲਾ ਕੇ ਪੁੱਛਿਆ, ਮਹਾਰਾਜ ਨੇ ਗੱਲ ਸਮਝਾਈ ਕਿ ਨਾ ਤਾਂ ਤੁਸੀਂ ਨਮਾਜ਼ ਪੜ੍ਹਦੇ ਹੋ, ਨਾ ਤੁਸੀਂ ਰੋਜ਼ੇ ਹੀ ਰਖਦੇ ਹੋ, ਕੁਛ ਵੀ ਨਹੀਂ ਕਰਦੇ, ਇਕ ਪਾਖੰਡ ਕਰ ਰਹੇ ਹੋ ਤੁਸੀਂ। ਜਦੋਂ ਸਾਰੀ ਗੱਲ ਸਮਝਾਈ। ਤੁਸੀਂ ਤਾਂ ਸਖਤ ਦਿਲ ਪਏ ਹੋ, ਵੱਢ-ਵੱਢ ਕੇ ਬੰਦਿਆਂ ਨੂੰ ਸੁੱਟੀ ਜਾਂਦੇ ਹੋ, ਤੁਸੀਂ ਇਸਲਾਮ ਦੇ ਮਗਰ ਪਏ ਹੋ, ਇਸਲਾਮ ਤਾਂ ਅਮਨ ਨੂੰ ਕਹਿੰਦੇ ਨੇ, ਅਮਨ ਤਾਂ ਹੋਇਆ ਨਾ ਇਹ। ਨਵਾਬ ਨੇ ਜਦੋਂ ਗੱਲ ਸੁਣੀ ਕਿ ਨਾਨਕ ਜਿਹੜਾ ਹੈ, ਇਹਦੀ ਬਾਤ ਹੋਰ ਹੈ, ਜਿਹੜੀ ਇਹ ਗੱਲ ਕਹਿੰਦਾ ਹੈ। ਉਹ ਬਾਤ ਸੁਣੀ ਤਾਂ ਕਾਇਲ ਹੋ ਗਿਆ ਕਿ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਤਾਂ ਸਰਬ ਸਾਂਝਾ ਹੈ। ਉਹ ਕਹਿੰਦੇ ਨੇ ਕਿ ਜਾਤ ਨਹੀਂ ਹੈ ਕਿਸੇ ਦੀ, ਮਨੁੱਖਾਂ ਨੇ ਜਾਤਾਂ ਆਪੇ ਹੀ ਬਣਾ ਲਈਆਂ। ਇਕੋ ਜੇਤ ਪ੍ਰਮੇਸ਼ਰ ਦੀ ਹੈ ਸਭ ਵਿਚ, ਜੀਵ ਪੰਜ ਤੱਤ ਦਾ ਪੁਤਲਾ ਹੈ। ਇਹ ਕਿਵੇਂ ਮੁਸਲਮਾਨ ਬਣ ਗਿਆ, ਪਾਣੀ ਮੁਸਲਮਾਨ

ਨਹੀਂ, ਪਾਣੀ ਹਿੰਦੂ ਨਹੀਂ ਹੈ, ਹਵਾ ਹਿੰਦੂ ਨਹੀਂ, ਹਵਾ ਈਸਾਈ ਨਹੀਂ, ਹਵਾ ਯਹੂਦੀ ਨਹੀਂ, ਹਵਾ ਬੋਧੀ ਨਹੀਂ, ਹਵਾ ਮੁਸਲਮਾਨ ਨਹੀਂ, ਫੇਰ ਇਹ ਮੁਸਲਮਾਨ ਤੱਤ ਨੂੰ ਕਿਵੇਂ ਕਹਿ ਦਿਤਾ। ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਅੱਗ ਦਾ ਕੋਈ ਧਰਮ ਨਹੀਂ ਹੈ, ਪਾਣੀ ਦਾ ਕੋਈ ਧਰਮ ਨਹੀਂ, ਮਿੱਟੀ ਦਾ ਕੋਈ ਧਰਮ ਨਹੀਂ; ਜਦੋਂ ਪੰਜ ਤੱਤ ਦਾ ਪੁਤਲਾ ਬਣਿਆ ਹੋਇਆ ਹੈ, ਉਹਦੇ ਤੱਤਾਂ ਦਾ ਕੋਈ ਧਰਮ ਨਹੀਂ। ਫੇਰ ਬੰਦੇ ਦਾ ਪੁਤਲਾ ਬਣਾ ਕੇ ਕਿਵੇਂ ਧਰਮ ਬਣ ਗਿਆ। ਘੁਮਿਆਰ ਨੇ ਘੜੇ ਬਣਾਏ ਨੇ, ਹੋਰ ਚੀਜ਼ਾਂ ਬਣਾਈਆਂ ਨੇ, ਭਾਂਡੇ ਬਣਾਏ ਨੇ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਭਾਂਡਿਆਂ ਦਾ ਨਾਉਂ ਰਖ ਲਓ ਕਿ ਆਹ ਮੁਸਲਮਾਨ ਹੈ, ਆਹ ਹਿੰਦੂ ਨੇ। ਲੋਟਾ ਕਹਿੰਦੇ ਨੇ ਜੀ ਮੁਸਲਮਾਨਾਂ ਦਾ ਹੈ, ਇਹ ਗੱਲ ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬ ਸਮਝਾਉਂਦੇ ਸੀ ਕਿ ਬੰਦਾ ਤਾਂ ਬੰਦਾ ਹੀ ਹੈ ਪੰਜ ਤੱਤ ਦਾ ਪੁਤਲਾ ਹੈ। ਹਾਂ ਕਰਮੀ ਹੈ, ਜਿਸ (community) ਸਮਾਜ 'ਚ ਹੈ ਉਹਦੇ ਧਰਮ ਨੂੰ ਪਾਲਣ ਕਰੇ।

ਸੋ ਉਹਨੇ ਸਮਝ ਲਿਆ ਕਿ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਤਾਂ ਸਾਂਝਾ ਹੈ। ਕਹਿਣ ਲੱਗੇ, ਹੇ ਨਾਨਕ! ਤੂੰ ਸਾਰੇ ਧਰਮਾਂ ਦਾ ਸਾਂਝਾ ਹੈਂ, ਜੇ ਸਾਂਝਾ ਹੈਂ ਤਾਂ ਅੱਜ ਜੁਮੇ ਦੀ ਨਮਾਜ਼ ਪੜ੍ਹੀ ਜਾਣੀ ਹੈ, ਸਾਡੇ ਨਾਲ ਮਸਜਿਦ ਚੱਲ। ਮਹਾਰਾਜ ਕਹਿੰਦੇ, ਠੀਕ ਹੈ, ਨਮਾਜ਼ ਕੀ ਹੁੰਦੀ ਹੈ, ਅਰਦਾਸ ਨੂੰ ਨਮਾਜ਼ ਕਹਿੰਦੇ ਨੇ, prayer ਹੁੰਦੀ ਹੈ, ਚੱਲਾਂਗੇ ਅਸੀਂ ਵੀ। ਸਾਰੇ ਸ਼ਹਿਰ 'ਚ ਚੱਲਾ ਪੈ ਗਿਆ। ਬੇਬੇ ਜੀ ਕੋਲ ਜਾਂਦੇ ਨੇ ਬਾਰ-ਬਾਰ, ਬੇਬੇ ਨਾਨਕੀ ਕੋਲ ਕਿ ਬੀਬੀ! ਤੇਰਾ ਭਰਾ ਇਸਲਾਮ ਦੇ ਵਿਚ ਦਾਖਲ ਹੋ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਉਹ ਕਹਿੰਦੇ, ਨਾ ਮੇਰਾ ਭਰਾ ਐਸਾ ਨਹੀਂ ਹੈ, ਉਹਨੂੰ ਤਾਂ ਸਭ ਇਕ ਨੇ, ਕੋਈ ਇਸਲਾਮ ਉਹਦੇ ਵਾਸਤੇ ਗੈਰ ਨਹੀਂ, ਹਿੰਦੂ ਕੋਈ ਉਹਦੇ ਵਾਸਤੇ ਨੇੜੇ ਨਹੀਂ। ਕੋਈ ਸਬਕ ਦੇਣਾ ਹੈ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ, ਦੇਖੋ ਸਹੀ, ਕੀ ਕੌਤਕ ਹੁੰਦਾ ਹੈ।

ਸੋ ਉਸ ਵੇਲੇ ਬਹੁਤ ਵੱਡਾ ਇਕੱਠ ਹੋਇਆ-ਹੋਇਆ ਹੈ, ਸ਼ਹਿਰ ਦਾ। ਮਸਜਿਦ ਦੇ ਨੇੜੇ ਦੇਖ ਰਹੇ ਨੇ, ਕੀ ਦੇਖਦੇ ਨੇ ਕਿ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਨਮਾਜ਼ ਦੀ ਲਾਈਨ 'ਚ ਖੜ੍ਹ ਗਏ ਜਾ ਕੇ। ਸਾਰਿਆਂ ਦੇ ਦਿਲ ਧੱਕ-ਧੱਕ ਕਰਨ ਲੱਗ ਗਏ ਕਿ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਸਾਹਿਬ ਤਾਂ ਨਮਾਜ਼ ਲੱਗ ਗਏ ਪੜ੍ਹਨ। ਇਹ ਗੱਲ ਨਹੀਂ ਸੀ ਕਿ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਸਾਹਿਬ ਨੂੰ ਨਮਾਜ਼ ਯਾਦ ਨਹੀਂ ਸੀ। ਸਾਰਾ ਹੀ ਕੁਛ ਜਾਣਦੇ ਸੀ। ਸੱਤ ਸਾਲ ਦੇ ਜਦੋਂ ਸਪਤ ਸਲੋਕੀ ਗੀਤਾ ਦੇ ਅਰਥ ਕਰਕੇ ਸੁਣਾ ਦਿਤੇ ਸੀ। ਜੁਬਾਨੀ ਯਾਦ ਸੀ ਗੀਤਾ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਮਨੁੱਖ ਮੰਨ ਲੈਣਾ ਬਹੁਤ ਵੱਡੀ ਭੁੱਲ ਹੈ। ਉਹ ਤਾਂ ਆਪ ਪ੍ਰਮੇਸ਼ਰ ਸੀ -

ਅਨਤ ਕਲਾ ਹੋਇ ਠਾਕੁਰ ਚੜਿਆ ॥ ਅੰਗ - ੧੦੮੩

ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਆਪ ਹੀ ਗੁਰੂ ਰੂਪ ਦੇ ਵਿਚ ਪ੍ਰਗਟ ਹੋਇਆ ਸੀ। ਸੋ ਜਿਸ ਵਕਤ ਨਮਾਜ਼ ਪੜ੍ਹਨੀ ਸ਼ੁਰੂ ਹੋਈ, ਜਦੋਂ ਪਹਿਲਾ ਕਲਮਾ ਪੜ੍ਹਿਆ ਗਿਆ, ਉਸ ਵੇਲੇ ਇਕ ਪਾਸੇ ਹੋ ਗਏ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਮਨ 'ਚ ਆ ਗਈ ਕਿ ਇਹ

ਤਾਂ ਪਾਸੇ ਹਟ ਗਏ, ਨਮਾਜ਼ ਪੜ੍ਹ ਕੇ ਫੇਰ ਗੱਲ ਕਰਾਂਗੇ। ਕਿਉਂਕਿ ਸਾਡੇ ਤੇ ਇਸਲਾਮ ਵਾਲਿਆਂ 'ਚ ਇਹ ਫਰਕ ਹੈ। ਸਾਡੇ ਤੋਂ ਉੱਤਮ ਨੇ ਉਹ ਇਨ੍ਹਾਂ ਗੱਲਾਂ 'ਚ। ਜੇ ਉਹ ਸਹੀ ਨਮਾਜ਼ ਪੜ੍ਹਨ ਤਾਂ ਸਭ ਤੋਂ ਚੰਗੇ ਨੇ। ਕਿਉਂ ਚੰਗੇ ਨੇ? ਅਸੀਂ ਜਪੁਜੀ ਸਾਹਿਬ ਦਾ ਪਾਠ, ਨਿਤਨੇਮ ਕਰਦੇ-ਕਰਦੇ ਹੋਰ ਹੀ ਪਾਸੇ ਚਲੇ ਜਾਂਦੇ ਹਾਂ।

ਇਕ ਪ੍ਰੇਮੀ ਦੇ ਕੋਲ ਮੈਂ ਬੈਠਾ ਸੀ, ਗੁਟਕਾ ਉਹਦੇ ਹੱਥ ਵਿਚ ਸੀ, ਉਹਦਾ ਲੜਕਾ ਕੋਈ ਸ਼ਰਾਰਤ ਕਰਨ ਲੱਗ ਗਿਆ। ਪਹਿਲਾਂ ਤਾਂ ਉਹਦੇ ਕੋਲ ਗਿਲਾਸ ਪਿਆ ਸੀ, ਵਗਾਹ ਕੇ ਮਾਰਿਆ ਉਹਨੇ ਉਹਦੇ। ਉਹ ਲੜਕਾ ਹੱਸ ਪਿਆ, ਫੇਰ ਸ਼ਰਾਰਤ ਕਰਨ ਲੱਗ ਗਿਆ, ਗੁਟਕਾ ਹੱਥ 'ਚ ਹੈ ਗਾਲ੍ਹਾਂ ਕੱਢਣ ਲੱਗ ਗਿਆ, ਭੈੜੀਆਂ ਗਾਲ੍ਹਾਂ। ਮੈਂ ਕਿਹਾ ਤੂੰ ਗਾਲ੍ਹਾਂ ਕੱਢਦਾ ਹੈਂ, ਨਾਲੇ ਪਾਠ ਕਰਦਾ ਹੈਂ? ਇਹ ਸਾਡਾ ਹਾਲ ਹੈ। ਪੂਰਾ ਨਿਤਨੇਮ ਨਹੀਂ ਕਰਦੇ, ਵਿਚੀਂ ਗੱਲਾਂ ਮਾਰੀ ਜਾਂਦੇ ਹਾਂ। ਫੇਰ ਸੁਰਤ ਕਿਵੇਂ ਚੜ੍ਹੇਗੀ, ਜੇ ਵਿਚੇਂ ਗੱਲਾਂ ਮਾਰਦੇ ਹੋ, ਆਪ ਵੀ ਖੁਆਰ ਹੁੰਦੇ ਹੋ, ਜਿਹੜਾ ਬੰਦਗੀ ਕਰਦਾ ਹੈ, ਉਹਨੂੰ ਵੀ ਕਿਸੇ ਕਿਨਾਰੇ ਨਹੀਂ ਪਹੁੰਚਣ ਦਿੰਦੇ। ਕੀਮਤੀ ਸਮਾਂ ਬਰਬਾਦ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਸਾਡਾ। ਜਦੋਂ ਸੁਰਤ ਅੰਦਰ ਜਾਂਦੀ ਹੈ ਫੇਰ ਗੱਲ ਕਿੱਥੋਂ ਆ ਜਾਏਗੀ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਜਦੋਂ ਨਮਾਜ਼ ਪੜ੍ਹਦੇ ਨੇ ਫੇਰ ਨਹੀਂ ਬੋਲਦੇ, ਕੁਝ ਹੋ ਜਾਏ ਚਾਹੇ। ਬਾਅਦ ਵਿਚ ਕਿਹਾ ਕਿ ਨਾਨਕ! ਨਮਾਜ਼ ਪੜ੍ਹਨ ਆਏ ਸੀ, ਤੁਸੀਂ ਨਮਾਜ਼ ਨਹੀਂ ਪੜ੍ਹੀ? ਮਹਾਰਾਜ ਕਹਿੰਦੇ, ਮੈਂ ਤਾਂ ਨਮਾਜ਼ ਪੜ੍ਹੀ ਹੈ, ਤੁਸੀਂ ਨਹੀਂ ਪੜ੍ਹੀ ਕਿਸੇ ਨੇ। ਕਹਿੰਦੇ, ਕਿਉਂ? ਨਵਾਬ ਕਹਿਣ ਲੱਗਿਆ, ਮੈਂ ਪੜ੍ਹੀ ਹੈ। ਮਹਾਰਾਜ ਕਹਿੰਦੇ, ਅੱਧਾ ਕਲਮਾ ਜਦ ਪੜ੍ਹਿਆ ਹੈ ਸਿਰਫ ਤਿੰਨ ਅੱਖਰ ਕਹੇ ਨੇ, ਉਹਦੇ ਵਿਚ ਤੂੰ ਸੀਗਾ, ਜਿਸ ਵਕਤ ਪਿਛਲਾ ਹਿੱਸਾ ਕਿਹਾ ਹੈ ਉਸ ਵੇਲੇ 'ਲਾ ਇਲਾ' 'ਚ ਤੂੰ ਨਹੀਂ ਸੀ, ਤੂੰ ਉਸੇ ਵੇਲੇ ਕੰਪਾਰ ਵਿਚ ਪਹੁੰਚ ਕੇ ਘੋੜਿਆਂ ਦੀ ਛਾਂਟੀ ਕਰਨ ਲੱਗ ਗਿਆ ਕਿ ਆਹ ਘੋੜੇ ਲੈਣੇ ਨੇ, ਆਹ ਰਸਾਲੇ ਵਾਸਤੇ ਲੈਣੇ ਨੇ, ਆਹ ਤੋਪਾਂ ਖਿੱਚਣ ਵਾਲੇ ਲੈਣੇ, ਤੂੰ ਤਾਂ ਰੰਗ ਦੱਸਣ ਲੱਗ ਗਿਆ, ਹੁਣ ਆਇਆ ਹੈਂ। ਨਵਾਬ ਨੇ ਮੂੰਹ 'ਚ ਉਂਗਲ ਪਾ ਲਈ, ਨਾਲ ਕਿਹਾ ਸੁਬਾਨ ਅੱਲਾਹ, ਨਾਨਕ ਦਰਵੇਸ਼। ਕਹਿੰਦਾ ਅੱਲਾਹ ਤੇ ਦਰਵੇਸ਼ ਵਿਚ ਕੋਈ ਫਰਕ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਕਾਜ਼ੀ ਨੂੰ ਚਿੜ੍ਹ ਆ ਗਈ, ਕਹਿੰਦਾ, ਫੇਰ ਮੇਰੇ ਨਾਲ ਪੜ੍ਹ ਲੈਂਦਾ? ਮਹਾਰਾਜ ਕਹਿੰਦੇ, ਕਾਜ਼ੀ ਸਾਹਿਬ! ਖੂਹੀ ਦੀ ਮੌਣ 'ਤੇ ਖੜ੍ਹਾ ਆਪਣੀ ਵਛੇਰੀ ਮੋੜਦਾ ਸੀ। ਤੂੰ ਇਥੇ ਕਦ ਰਿਹਾ ਹੈਂ? ਮਹਾਰਾਜ ਨੇ ਫੁਰਮਾਇਆ ਕਿ ਇਥੇ ਜਿੰਨੀ ਪਬਲਿਕ ਖੜ੍ਹੀ ਹੈ, ਇਨ੍ਹਾਂ 'ਚੋਂ ਇੱਕ ਬੰਦਾ ਵੀ ਨਮਾਜ਼ੀ ਨਹੀਂ ਸੀ, ਸਾਰਿਆਂ ਨੇ ਉਡਾਰੀਆਂ ਮਾਰੀਆਂ ਹੋਈਆਂ ਸੀ ਤੇ ਫੇਰ ਦੱਸੋ ਮੈਂ ਕੀਹਦੇ ਨਾਲ ਨਮਾਜ਼ ਪੜ੍ਹਦਾ, ਮੈਂ ਤਾਂ ਅੱਡ ਹੋ ਕੇ ਨਮਾਜ਼ ਪੜ੍ਹ ਲਈ। ਜਦੋਂ ਮੈਂ ਦੇਖਿਆ ਕਿ ਇਥੇ ਤਾਂ ਕੋਈ ਹੈ ਹੀ ਨਹੀਂ।

ਸੋ ਇਹ ਗੱਲ ਮਹਾਰਾਜ ਨੇ ਸਮਝਾਈ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ

ਸਵਾਲ ਕਰਿਆ ਕਿ ਨਾਨਕ! ਇਹ ਗੱਲ ਤੇਰੀ ਠੀਕ ਹੈ, ਮਨ ਰੁਕਦਾ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਇਹ ਕਿਉਂ ਨਹੀਂ ਰੁਕਦਾ? ਮਹਾਰਾਜ ਕਹਿੰਦੇ, ਵਾਸ਼ਨਾਵਾਂ 'ਚ ਪਿਆ ਹੋਇਆ ਹੈ ਬੰਦਾ। ਜਦੋਂ ਤੱਕ ਵਾਸ਼ਨਾਵਾਂ ਨੇ, ਮਨ ਨਹੀਂ ਰੁਕਣਾ। ਵਾਸ਼ਨਾਵਾਂ ਬੇਅੰਤ ਨੇ। ਇਸ ਸਰੀਰ ਦੀ ਵਾਸ਼ਨਾ ਹੈ, ਦੇਹ ਦੀ ਵਾਸ਼ਨਾ ਹੈ ਕਿ ਮੈਂ ਸੁੰਦਰ ਲੱਗਾਂ। ਮੈਨੂੰ ਕੋਈ ਬੁੱਢਾ ਨਾ ਕਹਿ ਦੇਵੇ, ਮੈਨੂੰ ਕੋਈ ਕਰੂਪ ਨਾ ਕਹਿ ਦੇਵੇ, ਰੰਗ ਲਾਉਂਦਾ ਫਿਰਦਾ ਹੈ। ਹੋਰ ਅਨੇਕਾਂ ਚੀਜ਼ਾਂ ਲਾਉਂਦਾ ਹੈ, ਕਿ ਮੈਨੂੰ ਨਾ ਕੋਈ ਕਹਿ ਦੇਵੇ ਕਿ ਮੈਂ ਬੁੱਢਾ ਹਾਂ। ਦੇਹ ਵਾਸ਼ਨਾ ਹੈ, ਇਹਦਾ ਹੀ ਸਿੰਗਾਰ ਕਰੀ ਜਾਂਦਾ ਹੈ।

ਦੂਸਰੀ ਹੋਇਆ ਕਰਦੀ ਹੈ ਧਨ ਦੀ ਵਾਸ਼ਨਾ। ਧਨ ਮਿਲਦਾ ਹੈ ਪਰਾਲਬਧ ਨਾਲ ਲੇਕਿਨ ਵਾਧੂ ਦੀ ਵਾਸ਼ਨਾ ਕਰਕੇ ਆਪਣਾ ਸਮਾਂ ਨਸ਼ਟ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਵਾਸ਼ਨਾ ਲੋਕ-ਲਾਜ ਦੀ ਹੁੰਦੀ ਹੈ ਕਿ ਲੋਕ ਨਾ ਮੈਨੂੰ ਘੱਟ ਕਹਿ ਦੇਣ। ਵੱਧ ਤੋਂ ਵੱਧ ਕੰਮ ਕਰਦਾ ਹੈ, ਲੇਕਿਨ ਅੱਜ ਤੱਕ ਲੋਕਾਂ ਨੇ ਨਾ ਕਿਸੇ ਨੂੰ ਚੰਗਾ ਕਿਹਾ ਹੈ, ਨਾ ਸਾਰਿਆਂ ਨੇ ਕਿਸੇ ਨੂੰ ਮਾੜਾ ਕਿਹਾ ਹੈ। ਇਸ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਹੁੰਦੀ ਹੈ ਸ਼ਾਸਤਰ ਵਾਸ਼ਨਾ, ਪੜ੍ਹ-ਪੜ੍ਹ ਕੇ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਕੁਟੇਸ਼ਨਾਂ ਯਾਦ ਕਰ-ਕਰ ਕੇ ਸੁਣਾਉਂਦਾ ਹੈ ਕਿ ਮੈਨੂੰ ਬਹੁਤ ਚੰਗਾ ਕਹਿਣ। ਬੇਗਾਨੀਆਂ ਕਵਿਤਾਵਾਂ, ਬੇਗਾਨੇ ਪੁਆਇੰਟ, ਬੇਗਾਨੀਆਂ ਗੱਲਾਂ ਯਾਦ ਕਰਨੀਆਂ ਤੇ ਫੇਰ ਆਪਣੀਆ ਬਣਾ ਕੇ ਸੁਣਾਉਣੀਆਂ। ਇਹ ਸ਼ਾਸਤਰ ਵਾਸ਼ਨਾ ਹੋਇਆ ਕਰਦੀ ਹੈ। ਅਨੁਸ਼ਠਾਨ ਵਾਸ਼ਨਾ ਹੁੰਦੀ ਹੈ, ਪਹਿਲਾਂ ਕੋਈ ਸ਼ਬਦ ਦਾ ਚਿਲਾ ਕੱਢਣਾ ਫੇਰ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਉਹਦੀ ਸਖਤੀ ਦਿਖਾਉਣੀ। ਆਪਣੀ ਮਾਨਤਾ ਕਰਾਉਣੀ। ਮਹਾਰਾਜ ਕਹਿਣ ਲੱਗੇ, ਨਵਾਬ ਸਾਹਿਬ! ਜਦੋਂ ਤੱਕ ਆਦਮੀ ਦੇ ਅੰਦਰ ਵਾਸ਼ਨਾ ਹੈ ਓਨੀਂ ਦੇਰ ਤੱਕ ਮਨ ਨਹੀਂ ਟਿਕਿਆ ਕਰਦਾ। ਜਿੰਨਾਂ ਚਿਰ ਮਨ ਨਹੀਂ ਟਿਕਦਾ ਪ੍ਰਮੇਸ਼ਰ ਨਾਲ ਨਹੀਂ ਜੁੜ ਸਕਦਾ-

ਮਮਾ ਮਨ ਸਿਉ ਕਾਜ਼ ਹੈ ਮਨ ਸਾਧੇ ਸਿਧਿ ਹੋਇ ॥

ਮਨ ਹੀ ਮਨ ਸਿਉ ਕਹੈ ਕਬੀਰਾ ਮਨ ਸਾ ਮਿਲਿਆ ਨ ਕੋਇ ॥

ਅੰਗ- ੩੪੨

ਸੋ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਨੇ ਦੱਸਿਆ ਕਿ ਪ੍ਰਭੂ ਦੀ ਉਸਤਤਿ ਜੋ ਕਰਨੀ ਹੈ ਪਿਆਰਿਓ! ਮਨ ਨੂੰ ਇਕਾਗਰ ਕਰਕੇ ਕਰੋ। ਜਦੋਂ ਮਨ ਇਕਾਗਰ ਹੋਏਗਾ, ਪੂਰਾ-ਪੂਰਾ ਲਾਭ ਤੁਹਾਨੂੰ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੋਏਗਾ। ਇਕ-ਇਕ ਬਚਨ ਸਾਡੇ ਯਾਦ ਰਹਿ ਜਾਏਗਾ। ਸੋ ਇਸ ਕਰਕੇ -

ਪ੍ਰਭ ਕੀ ਉਸਤਤਿ ਕਰਹੁ ਸੰਤ ਮੀਤ ॥

ਸਾਵਧਾਨ ਏਕਾਗਰ ਚੀਤ ॥

ਅੰਗ - ੨੯੫

ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਨੇ ਆਪਣੇ ਜੀਵਨ ਦੇ ਅੰਦਰ ਬੇਅੰਤ ਕੰਤਕ ਰਚੇ ਨੇ, ਕੋਈ ਵੀ ਥਾਂ ਐਸਾ ਨਹੀਂ ਛੱਡਿਆ, ਕੋਈ ਪੱਖ ਜਿੱਥੇ ਆਪ ਨੇ ਮੱਤ ਨਾ ਦਿਤੀ ਹੋਵੇ। ਚਾਹੇ ਚੋਰ ਨੇ ਚੋਰੀਆਂ ਕਰਨ ਵਾਲੇ, ਚਾਹੇ ਸੱਜਣ ਹੈ, ਉਤੋਂ ਸੰਤ ਬਣ ਕੇ ਵਿਚੋਂ ਠੱਗੀਆਂ ਕਰਨ ਵਾਲਾ, ਚਾਹੇ ਜਾਦੂਗਰ ਨੇ, ਚਾਹੇ ਉਹ ਭੂਮੀਏ ਵਰਗੇ ਦਾਨੀ ਨੇ ਤੇ ਚੋਰੀ ਕਰਕੇ ਦਾਨ

ਕਰਨ ਵਾਲੇ, ਮਹਾਰਾਜ ਨੇ ਹਰ ਬੰਦੇ ਨੂੰ ਸਮਝਾਇਆ ਹੈ, ਚਾਹੇ ਸਾਧੂ ਨੇ, ਚਾਹੇ ਉਹ ਗ੍ਰਿਹਸਤੀ ਨੇ ਤੇ ਅੱਜ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਸੰਸਾਰ ਦਾ ਉਧਾਰ ਕਰਦੇ-ਕਰਦੇ, ਜੰਗਲਾਂ 'ਚੋਂ ਜਾ ਰਹੇ ਨੇ, ਉਸ ਵੇਲੇ ਮਰਦਾਨੇ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਸੱਚੇ ਪਾਤਸ਼ਾਹ! ਕੋਈ ਬਸਤੀ ਦੇਖ ਲਿਆ ਕਰੋ, ਕੋਈ ਇੱਕ ਅੱਧਾ ਦਿਨ ਰੱਜ ਕੇ ਪ੍ਰਸ਼ਾਦਾ ਛਕ ਲਈਏ, ਆਹ ਜੰਗਲੀ ਫਲ ਖਾਈ ਜਾਂਦੇ ਹਾਂ। ਨਾ ਨਮਕ ਹੈ ਨਾ ਮਿਰਚ ਹੈ, ਨਾ ਕੋਈ ਅੰਨੂ ਹੈ, ਆਪ ਤਾਂ ਸ਼ਬਦ ਦੇ ਅਧਾਰ 'ਤੇ ਰਹਿੰਦੇ ਹੋ, ਮੇਰਾ ਸਰੀਰ ਤਾਂ ਕੱਚਾ ਹੈ, ਮੈਨੂੰ ਤਾਂ ਭੁੱਖ ਲਗਦੀ ਹੈ ਮਹਾਰਾਜ। ਮਹਾਰਾਜ ਕਹਿੰਦੇ, ਮਰਦਾਨਿਆਂ! ਸਮਾਂ ਆਵੇਗਾ ਤੈਨੂੰ ਬਸਤੀ ਵੀ ਦਿਖਾ ਦੇਵਾਂਗੇ। ਪਰ ਇਨ੍ਹਾਂ ਜੰਗਲਾਂ ਨੂੰ ਕਾਹਨੂੰ ਬੁਰਾ ਕਹਿੰਦਾ ਹੈ, ਇਹ ਜੰਗਲ ਵੀ ਚੰਗੇ ਹੁੰਦੇ ਨੇ, ਵੱਡੇ-ਵੱਡੇ ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼, ਵੱਡੇ-ਵੱਡੇ ਰਿਸ਼ੀ ਮੁਨੀ, ਵੱਡੇ ਪੀਰ ਪੈਗੰਬਰ ਸਾਰੇ ਇਕਾਂਤ ਭਾਲਦੇ ਨੇ। ਦੁਨੀਆਂ ਦੇ ਵਿਚ ਰਹਿ ਕੇ ਇਕਾਂਤ ਨਹੀਂ ਮਿਲਦੀ ਕਿਸੇ ਨੂੰ ਵੀ। ਉਹ ਇਕਾਂਤ ਟੋਲ੍ਹਣ ਵਾਸਤੇ ਕੋਈ ਐਹੋ ਜਿਹਾ ਥਾਂ ਟੋਲ੍ਹਦੇ ਹਨ ਜਿੱਥੇ ਬੰਦਾ ਮੁਸ਼ਕਲ ਨਾਲ ਪਹੁੰਚੇ, ਕਹਿੰਦੇ ਮਰਦਾਨਿਆਂ! ਇਨ੍ਹਾਂ ਜੰਗਲਾਂ ਦੇ ਵਿਚ ਪ੍ਰਮੇਸ਼ਰ ਦੇ ਪਿਆਰੇ ਚੰਗੀ ਲੋਚਾ ਲੈ ਕੇ ਦੁੱਖ-ਭੁੱਖ ਸਹਾਰਦੇ ਨੇ। ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਪੜ੍ਹ ਲਓ -

ਧਾਰਨਾ - ਦੁੱਖ ਭੁੱਖ ਨੂੰ ਸਹਾਰ ਤਪ ਕਰਦੇ,
ਦਰਸ਼ਨ ਤੇਰਾ ਲੋਚਣ ਮਾਲਕਾ।

ਮਰਦਾਨਿਆ! ਸ਼ੌਂਕ ਵਾਲੇ ਬੰਦੇ -

ਸੀਨੇ ਖਿੱਚ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਖਾਧੀ ਓ ਕਰ ਅਰਾਮ ਨਹੀਂ ਬਹਿੰਦੇ।
ਨਿਹੰ ਵਾਲੇ ਨੈਣਾਂ ਕੀ ਨੀਂਦਰ ਓ ਦਿਨੇ ਰਾਤ ਪਏ ਵਹਿੰਦੇ।
ਇਕੋ ਲਗਨ ਲਗੀ ਲਈ ਜਾਂਦੀ ਹੈ ਟੋਰ ਅਨੰਤ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ।
ਵਸਲੋਂ ਉਰੇ ਮੁਕਾਮ ਨ ਕੋਈ ਸੋ ਚਾਲ ਪਏ ਨਿਤ ਰਹਿੰਦੇ।

ਡਾ. ਭਾਈ ਵੀਰ ਸਿੰਘ ਜੀ

ਐਸੇ ਜਗਿਆਸੂ ਨੇ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਅੰਦਰ ਲੋਚਾ ਹੈ ਪ੍ਰਭੂ ਨੂੰ ਮਿਲਣ ਦੀ, ਉਹ ਇਨ੍ਹਾਂ ਜੰਗਲਾਂ 'ਚ ਮਰਦਾਨਿਆਂ ਦੁੱਖ ਕੱਟ ਕੇ ਤਪ ਕਰਦੇ ਨੇ।

ਬਾਬਾ ਫਰੀਦ ਕਿੰਨਾਂ ਤਪ ਕਰਿਆ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ। ਖੜ੍ਹੇ ਹੀ ਰਹਿੰਦੇ ਨੇ, ਸੌਂਦੇ ਨਹੀਂ ਰਾਤ ਨੂੰ। ਫੇਰ ਪੱਤੇ ਖਾ ਲਏ ਜਾਂ ਹੋਰ ਮਾੜਾ ਮੋਟਾ ਕੁਛ ਖਾ ਲਿਆ ਤੇ ਹਾਲਤ ਕੀ ਹੋਈ? ਆਪ ਹੀ ਲਿਖਦੇ ਨੇ ਕਿ -

ਫਰੀਦਾ ਤਨੁ ਸੁਕਾ ਪਿੰਜਰ ਥੀਆ ਤਲੀਆਂ ਖੁੰਡਹਿ ਕਾਗ ॥
ਅਜੈ ਸੁ ਰਬੁ ਨ ਬਾਹੁਤਿਓ ਦੇਖੁ ਬੰਦੇ ਕੇ ਭਾਗ ॥

ਅੰਗ- ੧੩੮੨

ਤਨ ਸੁੱਕ ਕੇ ਪਿੰਜਰ ਬਣ ਗਿਆ। ਐਨਾ ਤਪ ਕਰ ਲਿਆ ਕਿ ਹੁਣ ਤਾਂ ਚੱਲਣ ਫਿਰਨ ਦੀ ਵੀ ਕੋਈ ਤਾਕਤ ਨਹੀਂ ਰਹੀ ਤੇ ਅਜੇ ਤੱਕ ਵੀ ਪ੍ਰਮੇਸ਼ਰ ਨਹੀਂ ਆਇਆ। ਕਿੱਡਾ ਵੱਡਾ ਤਪ ਸੀ ਬਾਬੇ ਫਰੀਦ ਦਾ, ਹੈਰਾਨ ਹੋ ਜਾਈਦਾ ਹੈ ਕਿ ਹੁਣ ਤਾਂ ਐਵੇਂ ਹੀ ਸੰਤ ਬਣ ਜਾਂਦੇ ਨੇ। ਪਰ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਆਪਣੇ ਸਰੀਰ ਤੇ ਦੁੱਖ ਤੇ ਭੁੱਖ ਭੋਗੀ ਹੈ ਉਨ੍ਹਾਂ

ਨੂੰ ਪਤਾ ਹੈ।

ਸੰਤ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ (ਸੰਤ ਈਸ਼ਰ ਸਿੰਘ ਜੀ ਮਹਾਰਾਜ, ਰਾੜਾ ਸਾਹਿਬ ਵਾਲੇ) ਇਕ ਵਾਰੀ ਮੇਰੇ ਨਾਲ ਐਸਾ ਬਚਨ ਹੋਇਆ ਤਾਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਦੱਸਿਆ ਕਿ ਅਸੀਂ ਨੌਂ ਸਾਲ, ਨਾ ਧਰਤੀ 'ਤੇ, ਨਾ ਚਾਰਪਾਈ 'ਤੇ ਪਿੱਠ ਨਹੀਂ ਲਾਈ।

ਦੇਖ ਲਿਓ ਕਦੇ 10 ਦਿਨ ਬੈਠ ਕੇ। ਐਵੇਂ ਨਹੀਂ ਮਹਾਤਮਾ ਬਣ ਜਾਂਦੇ, ਕਿੱਡੀ-ਕਿੱਡੀ ਤਪੱਸਿਆ ਕੀਤੀ ਹੈ। ਬੈਠੇ ਹੀ ਰਹੇ 24-24 ਘੰਟੇ। ਮੈਂ ਕਿਹਾ, ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ! ਕੀ ਨੀਂਦ ਨਹੀਂ ਸੀ ਆਉਂਦੀ? ਕਹਿੰਦੇ, ਪਹਿਲਾਂ-ਪਹਿਲਾਂ ਆਉਂਦੀ ਹੈ ਨੀਂਦ, ਉਹ ਬੈਠੇ ਹੀ ਆ ਜਾਂਦੀ ਸੀ, ਫੇਰ ਇਕ ਅਵਸਥਾ ਐਸੀ ਆਉਂਦੀ ਹੈ ਕਿ ਸਰੀਰ ਤਾਂ ਸੌਂ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਲੇਕਿਨ ਆਪ ਜਾਗਦੇ ਰਹੀਦਾ ਹੈ, ਵਿਚੋਂ ਨਿਕਲ ਕੇ ਪਾਸੇ ਹੱਟ ਜਾਈਦਾ ਹੈ। ਇਹ ਪ੍ਰਾਪਤੀਆਂ ਤਾਂ ਹੁੰਦੀਆਂ ਨੇ ਜਦੋਂ ਆਦਮੀ ਤਪ ਕਰਦਾ ਹੈ, ਖੇਚਲ ਸਹਿੰਦਾ, ਆਰਾਮ ਨਾਲ ਨਹੀਂ ਹੋਇਆ ਕਰਦੀਆਂ।

ਬਾਬੇ ਫਰੀਦ ਦੀ ਐਸੀ ਹਾਲਤ ਹੋ ਗਈ ਕਿ ਪੰਛੀਆਂ ਨੇ ਵੀ, ਕਾਵਾਂ ਨੇ ਸਮਝ ਲਿਆ ਕਿ ਇਹ ਤਾਂ ਮੁਰਦਾ ਹੋ ਗਿਆ, ਮਰ ਗਿਆ ਇਹ, ਹਰਕਤ ਇਹਦੀ ਹਟ ਗਈ ਹੈ, ਕਿਉਂ ਨਾ ਨਿਸ਼ਚਿੰਤ ਹੋ ਕੇ ਇਹਦਾ ਮਾਸ ਖਾਈਏ। ਉਸ ਵੇਲੇ ਕਾਂ ਉਡਦਾ-ਉਡਦਾ ਮੱਥੇ 'ਤੇ ਆ ਕੇ ਬੈਠ ਗਿਆ। ਬਾਬਾ ਫਰੀਦ ਨੂੰ ਵੀ ਪਤਾ ਲੱਗ ਗਿਆ ਕਿ ਹੁਣ ਮੇਰੀ ਅੱਖ 'ਚ ਚੁੰਝ ਮਾਰੇਗਾ। ਉਸ ਵੇਲੇ ਆਪ ਨੇ ਬੜੀ ਧੀਮੀ ਆਵਾਜ਼ ਦੇ ਵਿਚ ਆਪਣੇ ਹਿਰਦੇ ਦੇ ਭਾਵ ਕਾਵਾਂ ਪ੍ਰਤੀ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਨਾਲ ਪ੍ਰਗਟ ਕੀਤੇ -

ਧਾਰਨਾ - ਓ ਕਾਗਾ! ਇਹ ਦੋਇ ਨੈਣਾਂ ਮਤ ਛੋੜਿਓ।
ਮੈਨੂੰ ਪਿਰ ਦੇਖਣ ਦੀ ਆਸ।

ਕਾਗਾ ਕਰੰਗ ਢਢੋਲਿਆ ਸਗਲਾ ਖਾਇਆ ਮਾਸੁ ॥
ਏ ਦੁਇ ਨੈਨਾ ਮਤਿ ਛੁਹਉ ਪਿਰ ਦੇਖਨ ਕੀ ਆਸ ॥

ਅੰਗ - ੧੩੮੨

ਮਰਦਾਨਿਆਂ! ਦੇਖ ਪਿਆਰਿਆ! ਪ੍ਰਭੂ ਪਿਆਰਿਆਂ ਨੂੰ, ਜੰਗਲਾਂ 'ਚ ਰਹਿ ਕੇ ਕਿੱਡੀ-ਕਿੱਡੀ ਘਾਲਣਾ ਘਾਲੀ ਤੇ ਫੇਰ ਜਾ ਕੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਪ੍ਰਮੇਸ਼ਰ ਦੀ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਹੋਈ ਤੇ ਸੰਸਾਰ ਪੂਜਦਾ ਹੈ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ। ਜੰਗਲਾਂ ਨੂੰ ਮਾੜਾ ਨਾ ਕਹਿ ਪਿਆਰਿਆ -

ਦੇਵਤਿਆ ਦਰਸਨ ਕੈ ਤਾਈ ਦੁਖ ਭੁਖ ਤੀਰਥ ਕੀਏ ॥

ਜੋਗੀ ਜਤੀ ਜੁਗਤਿ ਮਹਿ ਰਹਤੇ ਕਰਿ ਕਰਿ ਭਗਵੇ ਭੇਖ ਭਏ

॥ ੧॥ ਤਉ ਕਾਰਣਿ ਸਾਹਿਬਾ ਰੰਗਿ ਰਤੇ ॥

ਤੇਰੇ ਨਾਮ ਅਨੇਕਾ ਰੂਪ ਅਨੰਤਾ

ਕਹਣੁ ਨ ਜਾਹੀ ਤੇਰੇ ਗੁਣ ਕੇਤੇ ॥ ੧ ॥ ਰਹਾਉ ॥

ਦਰ ਘਰ ਮਹਲਾ ਹਸਤੀ ਘੋੜੇ

ਛੋੜਿ ਵਿਲਾਇਤਿ ਦੇਸ ਗਏ ॥

ਪੀਰ ਪੇਕਾਂਬਰ ਸਾਲਿਕ ਸਾਦਿਕ ਛੋੜਿ ਦੁਨੀਆ ਥਾਇ ਪਏ ॥

੨ ॥ ਸਾਦ ਸਹਜ ਸੁਖ ਰਸ ਕਸ ਤਜੀਅਲੇ

ਕਾਪੜ ਛੋੜੇ ਚਮੜ ਲੀਏ ॥

ਦੁਖੀਏ ਦਰਦਵੰਦ ਦਰਿ ਤੇਰੈ ਨਾਮਿ ਰਤੇ ਦਰਵੇਸ ਭਏ ॥ ੩ ॥

ਖਲੜੀ ਖਪਰੀ ਲਕੜੀ ਚਮੜੀ ਸਿਖਾ ਸੂਤੁ ਧੋਤੀ ਕੀਨੀ ॥

ਤੂੰ ਸਾਹਿਬੁ ਹਉ ਸਾਂਗੀ ਤੇਰਾ ਪ੍ਰਣਵੈ ਨਾਨਕੁ ਜਾਤਿ ਕੈਸੀ ॥

੪ ॥ ੧॥ ੩੩ ॥ ਅੰਗ- ੩੫੮

ਚਮੜੇ ਪਹਿਨੇ, ਕੱਪੜੇ ਛੱਡ ਦਿਤੇ, ਖਾਣਾ ਪੀਣਾ ਛੱਡ ਦਿਤਾ। ਸੁੱਖ ਛੱਡ ਦਿਤੇ।

ਸ਼ਬਦ ਦਾ ਉਚਾਰਨ ਕੀਤਾ, ਸਾਰੇ ਜੰਗਲ ਦੇ ਅੰਦਰ ਸ਼ਾਂਤ ਰਸ ਫੈਲ ਗਿਆ। ਬੜੀ ਦੇਰ ਲੰਘ ਗਈ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਨੂੰ ਉਸ ਥਾਂ ਦੇ ਉਤੇ ਬੈਠਿਆ। ਜਿਸ ਵਕਤ ਸਮਾਧੀ ਤੋਂ ਉਥਾਨ ਹੋਏ, ਇਕ ਕੋਈ ਪ੍ਰੇਮੀ ਪਿੱਠ ਦੇ ਉਤੇ ਸਮਾਨ ਲੱਦਿਆ ਹੋਇਆ ਹੈ ਤੇ ਜਾ ਰਿਹਾ ਹੈ ਮਹਾਰਾਜ ਕਹਿੰਦੇ, ਮਰਦਾਨਿਆਂ! ਇਹ ਕੌਣ ਜਾ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਕਹਿਣ ਲੱਗਿਆ, ਸੱਚੇ ਪਾਤਸ਼ਾਹ! ਕੋਈ ਵਪਾਰੀ ਜਾ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਕਹਿੰਦੇ, ਉਚੇ ਬੁਲਾ ਇਹਨੂੰ। ਨੇੜੇ ਬੁਲਾਇਆ ਤਾਂ ਕਹਿਣ ਲੱਗੇ, ਪ੍ਰੇਮੀਆਂ! ਕੀ ਲਈਂ ਜਾਂਦਾ ਹੈਂ ਤੂੰ ਏਸ ਜੰਗਲ ਦੇ ਅੰਦਰ। ਕਹਿੰਦਾ, ਮਹਾਰਾਜ! ਇਥੇ ਰੋਜ਼ਗਾਰ ਦਾ ਸਾਧਨ ਸੋਚ ਕੇ ਮੈਂ ਬਹੁਤ ਸਾਰੀਆਂ ਚੀਜ਼ਾਂ ਬਾਹਰਲੇ ਪਿੰਡਾਂ 'ਚੋਂ ਲਈਆਂ ਨੇ ਤੇ ਇਸ ਜੰਗਲ 'ਚੋਂ ਲੰਘ ਕੇ ਬਸਤੀਆਂ ਵਲ ਨੂੰ ਮੈਂ ਜਾ ਰਿਹਾ ਹਾਂ। ਮੇਰੇ ਕੋਲ ਖਾਣ-ਪੀਣ ਦਾ ਸਾਰਾ ਹੀ ਸਮਾਨ ਹੈ, ਰਾਸ਼ਨ ਹੈ ਸਾਰਾ, ਇਕੱਲੀ-ਇਕੱਲੀ ਚੀਜ਼ ਦਾ ਨਾਮ ਲੈਂਦਾ ਹੈ।

ਮਹਾਰਾਜ ਕਹਿਣ ਲੱਗੇ, ਆਹ ਪੋਟਲੀ 'ਚ ਕੀ ਹੈ?

ਕਹਿੰਦਾ, ਪਾਤਸ਼ਾਹ! ਇਹਦੇ ਵਿਚ ਵੱਟੇ ਨੇ।

ਮਹਾਰਾਜ ਕਹਿੰਦੇ, ਕੱਢ ਕੇ ਦਿਖਾ ਸਾਨੂੰ ਵੱਟੇ।

ਵੱਟੇ ਦਿਖਾਉਣ ਲੱਗਿਆ ਲੱਗਿਆ ਤਾਂ ਮਹਾਰਾਜ! ਕਹਿੰਦੇ ਇਹ ਕਾਹਦਾ ਵੱਟਾ ਹੈ?

ਕਹਿੰਦਾ, ਮਹਾਰਾਜ! ਇਹ ਦੁਸੇਰੀ ਹੈ।

ਆਹ ਕੀ ਹੈ?

ਕਹਿੰਦਾ ਇਕ ਸੇਰ।

ਆਹ ਕੀ ਹੈ?

ਕਹਿਣ ਲੱਗਿਆ, ਮਹਾਰਾਜ! ਇਹ ਅੱਧ ਸੇਰ ਹੈ।

ਕਹਿੰਦੇ, ਆਹ?

ਕਹਿੰਦਾ ਜੀ ਇਹ ਪਾਈਆ।

ਕਹਿੰਦੇ, ਇਸ ਤੋਂ ਛੋਟਾ ਨਹੀਂ ਹੈ ਹੋਰ ਕੋਈ?

ਕਹਿੰਦਾ ਨਾ ਮਹਾਰਾਜ! ਇਹੀ ਸਾਰਿਆਂ ਨਾਲੋਂ ਛੋਟਾ ਹੈ।

ਮਹਾਰਾਜ ਨੇ ਉਹ ਗੋਲ ਵੱਟਾ ਹੱਥ 'ਚ ਲੈ ਲਿਆ। ਇੱਕੋ ਗੱਲ ਕਹੀ ਜਾਂਦੇ ਨੇ ਧੰਨ ਪਾਓ-ਧੰਨ ਪਾਓ। ਪਿਆਰਿਆ! ਇਸੇ ਜਾਤ ਨਾਲ ਸਬੰਧ ਰੱਖ ਕੇ ਤੂੰ ਆਪਣੇ

ਆਪ ਨੂੰ ਛੋਟਾ ਕਹਾਇਆ। ਪੱਥਰ ਜਾਤੀ ਨਾਲ ਸਬੰਧ ਰੱਖਦਾ ਹੋਇਆ ਛੋਟਾ ਕਹਾਇਆ। ਧੰਨ ਹੈਂ ਤੂੰ।

ਕਿਉਂਕਿ ਗੁਰਮਤਿ ਜਿਹੜੀ ਹੈ ਇਹ ਵਡੱਤਣ ਦੀ ਨਹੀਂ ਹੈ, ਵਿਖਾਵੇ ਦੀ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਇਹ ਇਕ ਨੁਕਤਾ ਸਾਨੂੰ ਸਮਝਾ ਰਹੇ ਨੇ ਗੁਰੂ ਮਹਾਰਾਜ ਕਿ ਮਾਣ ਨਾ ਕਰੀਂ।

ਹਰਿ ਜੀਉ ਅਹੰਕਾਰੁ ਨ ਭਾਵਈ ਵੇਦ ਕੂਕਿ ਸੁਣਾਵਹਿ ॥

ਅੰਗ - ੧੦੮੯

ਇਹ ਨੀਵਾਂ ਥਾਂ ਹੈ, ਨੀਵੇਂ ਥਾਉਂ ਹੋ ਕੇ ਲੰਘਦੇ ਨੇ, ਉਚਿਆਂ ਦੇ ਵਾਸਤੇ ਨਹੀਂ ਹੈ ਇਹ ਥਾਂ। ਨੀਵੇਂ ਹੋ ਕੇ ਲੰਘਣਾ ਹੈ -

ਕਬੀਰ ਸਭ ਤੇ ਹਮ ਬੁਰੇ ਹਮ ਤਜਿ ਭਲੇ ਸਭੁ ਕੋਇ ॥

ਜਿਨਿ ਐਸਾ ਕਰਿ ਬੁਝਿਆ ਮੀਤੁ ਹਮਾਰਾ ਸੋਇ ॥ ੭ ॥

ਅੰਗ - ੧੩੬੪

ਕਿੱਡਾ ਵੱਡਾ ਨੁਕਤਾ ਹੈ ਕਿ ਮੈਂ ਬੁਰਾ ਹਾਂ, ਬਾਕੀ ਤਾਂ ਸਾਰਾ ਸੰਸਾਰ ਮੈਨੂੰ ਛੱਡ ਕੇ ਭਲਿਆਂ ਦਾ ਹੈ। ਫਿਰ ਅਗਲੀ ਗੱਲ ਦਸਦੇ ਨੇ ਕਿ ਬੁਰਾ ਕਹਿਣ ਦਾ ਕੋਈ ਫਲ ਵੀ ਹੈ? ਤਨੇ ਮਨੇ ਕੋਈ ਬੰਦਾ ਸਮਝ ਜਾਵੇ। ਕਹਿੰਦੇ, ਪਿਆਰਿਆ! ਤੂੰ ਉਦਾਸ ਨਾ ਹੋਈਂ, ਤੂੰ ਸਾਡੀ friendship ਦੀ ਲਿਸਟ ਵਿਚ ਆ ਜਾਏਂਗਾ। ਸਾਡਾ ਮਿੱਤਰ ਬਣ ਜਾਏਂਗਾ, ਮੇਰਾ ਬਣ ਜਾਏਂਗਾ, ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦਾ ਬਣ ਜਾਏਂਗਾ। ਕਿਉਂਕਿ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਵੀ ਇਹ ਕਹਿੰਦੇ ਨੇ ਕਿ-

ਹਮ ਨਹੀ ਚੰਗੇ ਬੁਰਾ ਨਹੀ ਕੋਇ ॥

ਪ੍ਰਣਵਤਿ ਨਾਨਕੁ ਤਾਰੇ ਸੋਇ ॥

ਅੰਗ - ੭੨੮

ਨੀਵਿਆਂ ਦਾ ਥਾਂ ਹੈ, ਉੱਚਿਆਂ ਦਾ ਥਾਂ ਨਹੀਂ ਹੈ, ਉੱਚੇ ਨੂੰ ਗੁਰਸਿੱਖੀ ਦੇ ਅੰਦਰ ਪ੍ਰਵਾਨ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਗਿਆ। ਮਾਣ ਤਾਂ ਭਾਉਂਦਾ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਮਹਾਰਾਜ ਉਸ ਛੋਟੇ ਪੱਥਰ ਨੂੰ ਕਹਿ ਰਹੇ ਨੇ, ਧੰਨ ਪਾਓ-ਧੰਨ ਪਾਓ। ਉਹਨੇ ਸਮਝ ਲਿਆ ਕਿ ਕੋਈ ਰਮਜ਼ ਮਾਰ ਰਹੇ ਨੇ। ਉਸੇ ਵੇਲੇ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇ ਚਰਨਾਂ 'ਤੇ ਢਹਿ ਪਿਆ। ਪਾਤਸ਼ਾਹ! ਪਛਾਣਿਆ ਨਹੀਂ ਮੈਂ ਆਪ ਨੂੰ। ਮਹਾਰਾਜ ਕਹਿੰਦੇ, ਤੂੰ ਨਹੀਂ ਪਛਾਣਿਆ ਪਰ ਅਸੀਂ ਤਾਂ ਤੈਨੂੰ ਪਛਾਣ ਲਿਆ।

ਕਹਿਣ ਲੱਗਿਆ, ਕ੍ਰਿਪਾ ਕਰੋ ਮੇਰੇ ਉਤੇ। ਮਹਾਰਾਜ ਨੇ ਐਸੀ ਕ੍ਰਿਪਾ ਦ੍ਰਿਸ਼ਟੀ ਕੀਤੀ ਕਿ ਉਹਦੇ ਬੱਜਰ ਕਪਾਟ ਖੋਲ੍ਹ ਦਿਤੇ ਆਪ ਨੇ। ਖੁਲ੍ਹਦੇ ਸਾਰ ਗਿਆਨ ਦਾ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਹੋ ਗਿਆ ਤੇ ਜੋ ਪਰਮ ਜੋਤੀ ਦਾ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਸੀ ਉਹਦੇ ਦੀਦਾਰੇ ਹੋ ਗਏ। ਮਸਤ ਹੋ ਗਿਆ, ਨੇਤਰ ਨਹੀਂ ਖੋਲ੍ਹਦਾ, ਉਸੇ ਮਸਤੀ 'ਚ ਪਿਆ ਹੈ। ਬੜਾ ਚਿਰ ਲੰਘ ਗਿਆ ਉਸ ਨੂੰ।

ਉਸ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਨੇ ਸੀਸ 'ਤੇ ਹੱਥ ਰੱਖ ਕੇ ਸਾਵਧਾਨ ਕੀਤਾ।

ਪਾਤਸ਼ਾਹ! ਮੈਂ ਕਿਹੜੀ ਰਸਨਾ ਦੇ ਨਾਲ ਤੇਰੇ ਗੁਣ ਗਾਵਾਂ। ਐਡੀ ਮੇਰੇ ਉਤੇ ਤੁਸੀਂ ਕ੍ਰਿਪਾ ਕਰ ਦਿਤੀ। ਜਨਮਾਂ-ਜਨਮਾਂ ਦਾ ਵਿਛੜਿਆ ਹੋਇਆ ਤੁਸੀਂ ਮੇਲ ਦਿਤਾ। ਮਸਤਕ

ਨਿਵਾਇਆ। ਮਹਾਰਾਜ ਨੇ ਆਗਿਆ ਕੀਤੀ, ਚੰਗਾ ਭਾਈ! ਹੁਣ ਤੁਸੀਂ ਕਾਰਜ ਕਰੋ ਆਪਣਾ। ਉਹ ਚਲਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਭਾਈ ਬਾਲਾ ਜੀ ਤੇ ਭਾਈ ਮਰਦਾਨਾ ਵੀ ਦੇਖਦੇ ਨੇ। ਮਰਦਾਨਾ ਕਿਉਂਕਿ ਗੱਲਬਾਤ ਕਰਦਾ ਸੀ। ਮਹਾਰਾਜ ਨੂੰ ਬਹੁਤ ਪਿਆਰ ਕਰਦਾ ਸੀ ਮਰਦਾਨਾ। ਬਾਲ ਸਖਾਈ ਸੀ, ਵੈਸੇ ਉਮਰ ਵਿਚ 10 ਸਾਲ ਵੱਡਾ ਸੀ। ਪਰ ਸਤਿਕਾਰ ਉਸ ਦੇ ਮਨ ਵਿਚ ਬਹੁਤ ਸੀ। ਸੁਭਾਅ ਸੀ ਗੱਲਬਾਤ ਤੋਰਨ ਦਾ। ਕਹਿਣ ਲੱਗਿਆ, ਮਹਾਰਾਜ! ਇਹ ਜਿਹੜਾ ਵਪਾਰੀ ਆਇਆ ਹੈ। ਨਾ ਇਹ ਆਪਣੇ ਕੋਲ ਕਦੇ ਪਹਿਲਾਂ ਆਇਆ ਹੈ, ਨਾ ਕੋਈ ਇਹਨੇ ਜਪ ਤਪ ਕੀਤਾ ਹੈ, ਤੁਸੀਂ ਐਡੀ ਵੱਡੀ ਕ੍ਰਿਪਾ ਕਰ ਦਿਤੀ? ਕਿਉਂਕਿ ਰੋਜ਼ ਦੇਖਦਾ ਸੀ ਕ੍ਰਿਪਾ ਹੁੰਦੀ। ਤੇ ਇਹਦੇ ਬਜਰ ਕਪਾਟ ਆਪ ਨੇ ਖੋਲ੍ਹ ਦਿਤੇ। ਮਹਾਰਾਜ ਕਹਿਣ ਲੱਗੇ, ਮਰਦਾਨਿਆਂ! ਇਹ ਪਿਛਲੇ ਜਨਮ ਦਾ ਬਹੁਤ ਤਪੀਆ ਸੀ, ਭਗਤ ਸੀ ਬਹੁਤ ਵੱਡਾ। ਲੇਕਿਨ ਇਹਨੂੰ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਨਹੀਂ ਸੀ ਹੋਈ, ਆਧੂਰਾ ਸੀ, ਪੂਰਾ ਗੁਰੂ ਨਹੀਂ ਸੀ ਇਸ ਨੂੰ ਮਿਲਿਆ। ਜਿੰਨਾਂ ਚਿਰ ਪੂਰਾ ਗੁਰੂ ਨਾ ਮਿਲੇ ਓਨੀਂ ਦੇਰ ਤੱਕ ਅੰਦਰਲੇ ਤਾਕ ਨਹੀਂ ਖੁਲ੍ਹਿਆ ਕਰਦੇ, ਅੰਦਰਲਾ ਕੋਈ ਵੀ ਭੇਤ ਨਹੀਂ ਆਇਆ ਕਰਦਾ ਕਿਉਂਕਿ ਸਮਰੱਥ ਗੁਰੂ ਨਹੀਂ ਮਿਲਿਆ। ਸਾਨੂੰ ਤਾਂ ਇਹ ਪਤਾ ਨਹੀਂ। ਹੁਣ ਐਸੀ ਸਿੱਖੀ ਹੋ ਗਈ ਕਿ ਬਾਣੀ ਪੜ੍ਹ ਕੇ ਅਸੀਂ ਸਾਰ ਲੈਂਦੇ ਹਾਂ ਕਿ ਐਨੀ ਬਾਣੀ ਪੜ੍ਹ ਲਈ ਜਾਂ ਮੈਂ 10 ਪਾਠ ਕਰਦਾ ਹਾਂ 'ਜਪੁਜੀ ਸਾਹਿਬ' ਦੇ, ਮੈਂ ਪੰਜ ਪਾਠ ਸੁਖਮਨੀ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਕਰਦਾ ਹਾਂ। ਬਹੁਤ ਚੰਗਾ ਹੈ ਜਿਹੜਾ ਕੁਛ ਕਰਦਾ ਹੈਂ। ਪਰ ਇਥੇ ਨਾ ਰੁਕ ਪਿਆਰਿਆ, ਤੂੰ ਤਾਂ ਅਗਾਂਹਾਂ ਜਾਣਾ ਹੈ। ਤੇਰੀ ਮੰਜਲ ਬੜੀ ਦੂਰ ਹੈ, ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਅੰਦਰ ਵਸਦਾ ਹੈ -

ਕਾਇਆ ਨਗਰੁ ਨਗਰੁ ਗੜ ਅੰਦਰਿ ॥

ਸਾਚਾ ਵਾਸਾ ਪੁਰਿ ਗਗਨੰਦਰਿ ॥

ਅਸਥਿਰੁ ਬਾਨੁ ਸਦਾ ਨਿਰਮਾਇਲੁ ਆਪੇ ਆਪੁ ਉਪਾਇਦਾ ॥

ਅੰਦਰਿ ਕੋਟ ਛਜੇ ਹਟਨਾਲੇ ॥ ਆਪੇ ਲੇਵੈ ਵਸਤੁ ਸਮਾਲੇ ॥

ਬਜਰ ਕਪਾਟ ਜੜੇ ਜੜਿ ਜਾਣੈ ਗੁਰੁ ਸਬਦੀ ਖੋਲਾਇਦਾ ॥

ਅੰਗ - ੧੦੩੩

ਗੁਰੂ ਦੇ ਸ਼ਬਦ ਦੇ ਨਾਲ ਇਹ ਕਪਾਟ ਖੁੱਲ੍ਹਣੇ ਨੇ ਅੰਦਰਲੇ, ਤੂੰ ਬਹਿ ਗਿਆ ਅੱਖਾਂ ਦੇ ਕੋਲ ਹੀ, ਬਾਣੀ ਅੱਖਾਂ ਨਾਲ ਪੜ੍ਹ ਹੁੰਦੀ ਹੈ, ਜਾਂ ਯਾਦਦਾਸ਼ਤ ਨਾਲ ਪੜ੍ਹ ਹੁੰਦੀ ਹੈ, ਇਸ ਤੋਂ ਅਗਾਂਹਾਂ ਜਾਣਾ ਹੈ, ਰਸਤਾ ਬੜੀ ਦੂਰ ਹੈ ਇਹ, ਬਾਣੀ ਨੇ ਪ੍ਰੇਰਨਾ ਦੇਣੀ ਹੈ -

ਪ੍ਰਭ ਕੈ ਸਿਮਰਨਿ ਗਰਭਿ ਨ ਬਸੈ ॥

ਪ੍ਰਭ ਕੈ ਸਿਮਰਨਿ ਦੁਖੁ ਜਮੁ ਨਸੈ ॥

ਪ੍ਰਭ ਕੈ ਸਿਮਰਨਿ ਕਾਲੁ ਪਰਹਰੈ ॥

ਪ੍ਰਭ ਕੈ ਸਿਮਰਨਿ ਦੁਸਮਨੁ ਟਰੈ ॥

ਪ੍ਰਭ ਸਿਮਰਤ ਕਛੁ ਬਿਘਨੁ ਨ ਲਾਗੈ ॥

ਪ੍ਰਭ ਕੈ ਸਿਮਰਨਿ ਅਨਦਿਨੁ ਜਾਗੈ ॥

ਅੰਗ- ੨੬੨

ਯਾਦ ਦੇ ਮੰਡਲ ਵਿਚ ਪਹੁੰਚਣਾ ਹੈ, ਯਾਦ ਦੇ ਮੰਡਲ

'ਚ ਨਹੀਂ ਪਹੁੰਚਿਆ, ਅਗਾਂਹਾਂ ਕਿਵੇਂ ਜਾਏਗਾ? ਜਿੰਨਾਂ ਚਿਰ ਉਸ ਸ਼ਬਦ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਨਹੀਂ ਕਰਦਾ, ਜਿੰਨੀ ਦੇਰ ਤਕ ਤੂੰ ਸ਼ਬਦ ਦਾ ਸਾਧਨ ਨਹੀਂ ਅਪਣਾਉਂਦਾ, ਓਨੀਂ ਦੇਰ ਤੱਕ ਅੰਦਰਲੇ ਕਪਾਟ ਨਹੀਂ ਖੁੱਲ੍ਹਣੇ -

ਨਉ ਦਰਵਾਜੇ ਕਾਇਆ ਕੋਟ ਹੈ ਦਸਵੈ ਗੁਪਤੁ ਰਖੀਜੈ ॥

ਬਜਰ ਕਪਾਟ ਨ ਖੁਲਨੀ ਗੁਰੁ ਸਬਦਿ ਖੁਲੀਜੈ ਅੰਗ - ੯੫੪

ਜੇ ਗੁਰੂ ਦਾ ਸ਼ਬਦ ਹੀ ਨਹੀਂ ਤੇਰੇ ਕੋਲ, ਕਿਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਤੂੰ ਅੰਦਰ ਜਾਏਗਾ, ਬਾਹਰਲੇ ਭੇਖ ਨੂੰ ਤਾਂ ਪੁੱਛਣਾ ਨਹੀਂ ਹੈ ਕਿਸੇ ਨੇ, ਬਾਹਰਲੀ ਜਾਤ ਨੂੰ ਕਿਸੇ ਨੇ ਨਹੀਂ ਪੁੱਛਣਾ ਤੇ ਨਾਮ ਦੀ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਨਹੀਂ ਹੋਣੀ। ਕਹਿੰਦਾ, ਨਾਮ ਤਾਂ ਅਸੀਂ ਪੰਜ ਪਿਆਰਿਆਂ ਤੋਂ ਲੈ ਲਿਆ, ਉਹ ਤਾਂ ਗੁਰਮੰਤ੍ਰ ਲਿਆ ਹੈ ਤੁਸੀਂ। ਨਾਮ ਤਾਂ ਤੁਹਾਡੇ ਅੰਦਰ ਹੈ -

ਨਉ ਨਿਧਿ ਅੰਮ੍ਰਿਤੁ ਪ੍ਰਭ ਕਾ ਨਾਮੁ ॥

ਦੇਹੀ ਮਹਿ ਇਸ ਕਾ ਬਿਸੁਮੁ ॥

ਅੰਗ- ੨੯੩

ਹੈਗਾ ਦੇਹ ਦੇ ਵਿਚ ਹੀ, ਬਾਹਰੋਂ ਨਹੀਂ ਨਾਮ ਨੇ ਆਉਣਾ, ਨਾਮ ਅੰਦਰ ਹੈ ਤੇ ਮਹਾਰਾਜ ਨੇ ਨਾਮ ਨੂੰ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਕਿਹਾ ਹੈ॥ ਜਿਸਨੂੰ ਅਸੀਂ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਕਹਿੰਦੇ ਹਾਂ। ਇਸ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਨੂੰ -

ਸੁਰਿ ਨਰ ਮੁਨਿ ਜਨ ਅੰਮ੍ਰਿਤੁ ਖੋਜਦੇ

ਸੁ ਅੰਮ੍ਰਿਤੁ ਗੁਰੁ ਤੇ ਪਾਇਆ ॥

ਅੰਗ - ੯੧੮

ਨਹੀਂ ਉਥੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਨਾਮ ਦੀ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਹੁੰਦੀ, ਨਾਮ ਦੀ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਕੇਵਲ ਇਸ ਮਨੁੱਖ ਸਰੀਰ 'ਚ ਹੀ ਹੁੰਦੀ ਹੈ, ਸਾਰੀ ਕਾਇਨਾਤ 'ਚੋਂ। ਨਾ ਦੇਵਤਿਆਂ ਦੇ ਹਿੱਸੇ ਇਹ ਚੀਜ਼ ਆਈ ਹੈ, ਨਾ ਦੈਂਤਾਂ ਦੇ ਆਈ ਹੈ। ਕਿਸੇ ਦੇ ਹਿੱਸੇ 'ਚ ਨਾਮ ਦੀ ਦਾਤ ਨਹੀਂ ਆਈ। ਨਾਮ ਦੀ ਦਾਤ ਕੇਵਲ ਮਨੁੱਖ ਦੇ ਹਿੱਸੇ 'ਚ ਆਈ ਹੈ। ਐਡੀ ਕੀਮਤੀ ਚੀਜ਼ ਹੈ। ਮਹਾਰਾਜ ਕਹਿੰਦੇ -

ਸਾਈ ਨਾਮੁ ਅਮੋਲੁ ਕੀਮ ਨ ਕੋਈ ਜਾਣਦੇ ॥

ਜਿਨਾ ਭਾਗੁ ਮਥਾਹਿ ਸੇ ਨਾਨਕ ਹਰਿ ਰੰਗੁ ਮਾਣਦੇ ॥

ਅੰਗ - ੯੧

ਐਡਾ ਕੀਮਤੀ ਨਾਮ, ਫੇਰ ਅਸੀਂ ਉਸ ਤੋਂ ਕਿੰਨੇ ਵਾਂਝੇ ਹਾਂ, ਕਿੰਨੇ ਭੁੱਲੇ ਹੋਏ ਹਾਂ, ਹੈਰਾਨੀ ਦੀ ਗੱਲ ਹੋਈ ਨਾ। ਗੁਰੂ ਮਹਾਰਾਜ ਹਾਕਾਂ ਮਾਰ-ਮਾਰ ਕਹਿ ਰਹੇ ਨੇ। ਨਾਲ ਇਹ ਕਹਿੰਦੇ ਨੇ ਕਿ ਕਰਿਆ ਕੀ ਜਾਵੇ ਮਾੜਿਆਂ ਭਾਂਗਾਂ ਵਾਲੇ ਸੁਣਦੇ ਨਹੀਂ ਹਨ -

ਫਰੀਦਾ ਕੁਕੇਦਿਆ ਚਾਂਗੇਦਿਆ ਮਤੀ ਦੇਦਿਆ ਨਿਤ ॥

ਜੋ ਸੈਤਾਨਿ ਵੰਵਾਇਆ ਸੇ ਕਿਤ ਫੇਰਹਿ ਚਿਤ ॥

ਅੰਗ - ੧੩੭੮

ਅੰਦਰਲੇ ਪਾਸੇ ਮਨਮੁਖਤਾਈ ਨੇ ਇਹਨੂੰ ਤੋੜਿਆ ਹੋਇਆ ਹੈ, ਚਿੱਤ ਨਹੀਂ ਫੇਰਦਾ ਮਨਮੁਖਤਾਈ ਤੋਂ, ਉਥੇ ਹੀ ਰਹਿੰਦਾ ਹੈ, ਮਹਾਤਮਾ ਹਾਕਾਂ ਮਾਰਦੇ ਨੇ, ਦਸਦੇ ਨੇ ਕਿ ਤੇਰੇ ਅੰਦਰ ਪ੍ਰਮੇਸ਼ਰ ਹੈ -

ਭੀਤਰਿ ਕੋਟ ਗੁਫਾ ਘਰ ਜਾਈ ॥

ਨਉ ਘਰ ਥਾਪੇ ਹੁਕਮਿ ਰਜਾਈ ॥

ਦਸਵੈ ਪੁਰਖੁ ਅਲੇਖੁ ਅਪਾਰੀ ਆਪੇ ਅਲਖੁ ਲਖਾਇਦਾ ॥

ਅੰਗ - ੧੦੩੩

ਤੇਰੇ ਅੰਦਰ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਰਹਿੰਦਾ ਹੈ, ਪੜ੍ਹਦਾ ਪਿਆ
ਹੋਇਆ ਹੈ -

ਹਉ ਹਉ ਭੀਤਿ ਭਇਓ ਹੈ ਬੀਚੇ ਸੁਨਤ ਦੇਸਿ ਨਿਕਟਾਇਓ ॥

ਭਾਂਡੀਰੀ ਕੇ ਪਾਤ ਪਰਦੇ ਬਿਨੁ ਪੇਖੇ ਦੂਰਾਇਓ ॥

ਅੰਗ- ੬੨੪

ਪਲੰਘ ਦੇ ਉਤੇ ਜਿਵੇਂ ਪਤੀ ਪਤਨੀ ਹੁੰਦੇ ਨੇ। ਕਹਿੰਦੇ
ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਨਾਲ ਰਹਿੰਦਾ ਹੈ, ਐਨਾ ਨੇੜੇ। ਪਰ
ਵਿਚ ਕੀ ਹੋਇਆ-ਹੋਇਆ ਹੈ? ਕੰਧ ਬਣਾ ਦਿਤੀ ਬੜੀ
ਤਕੜੀ -

ਧਨ ਪਿਰ ਕਾ ਇਕ ਹੀ ਸੰਗਿ ਵਾਸਾ

ਵਿਚਿ ਹਉਮੈ ਭੀਤਿ ਕਰਾਰੀ ॥

ਅੰਗ - ੧੨੬੩

ਪਰਦਾ ਪੈ ਗਿਆ, ਰੱਬ ਕੋਲ ਰਹਿੰਦਾ ਹੈ। ਪਹਿਲਾਂ
ਤਾਂ ਸਾਨੂੰ ਲੋਚਾ ਹੀ ਨਹੀਂ ਰੱਬ ਨੂੰ ਮਿਲਣ ਦੀ ਕਿ ਰੱਬ
ਹੋਣਾ ਹੈ, ਅਸੀਂ ਲੈਣਾ ਕੀ ਹੈ ਉਸ ਤੋਂ। ਜਿਹੜਾ ਕੁਛ
ਲੈਣਾ ਸੀ ਲੈ ਲਿਆ, ਸੁੰਦਰ ਸਰੀਰ ਦੇ ਦਿਤਾ, ਨੇਤਰਾਂ
ਦੀ ਜੋੜੀ ਚੰਗੀ ਦੇ ਦਿਤੀ, ਕੰਨ ਸੁਣਨ ਲੱਗ ਗਏ, ਦੰਦ
ਖਾਣ ਲੱਗ ਗਏ, ਸਰੀਰ ਨੱਠਣ-ਭੱਜਣ ਲੱਗ ਗਿਆ, ਬੁੱਧੀ
ਨੇ ਪੜ੍ਹਾਈ ਲਿਖਾਈ ਕਰ ਲਈ, ਕਾਰੋਬਾਰ ਅਸੀਂ ਚਲਾ
ਲਿਆ, ਪਰਿਵਾਰ ਦੇ ਦਿਤਾ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਨੇ, ਅਸੀਂ ਸਾਰੇ
ਰਲ ਮਿਲ ਕੇ ਪਾਲਣਾ ਕਰਦੇ ਹਾਂ। ਅਸੀਂ ਰੱਬ ਤੋਂ ਕੀ
ਲੈਣਾ ਹੈ? ਜਿਹੜਾ ਦੇਣਾ ਸੀ ਦੇ ਦਿਤਾ।

ਮਹਾਰਾਜ ਕਹਿੰਦੇ, ਪਿਆਰਿਓ! ਫੇਰ ਪਤਾ ਹੈ ਕੀ
ਦੋਸ਼ ਲਗਦਾ ਹੈ? ਜਿਹੜਾ ਦਿਤਾ ਹੈ ਉਹਦੇ ਨਾਲ ਤੂੰ ਉਲਝ
ਗਿਆ। ਜਿਹੜਾ ਦੇਣ ਵਾਲਾ ਸੀ ਉਹਨੂੰ ਭੁੱਲ ਗਿਆ। ਭੁੱਲ
ਜਾਣਾ ਕਿਸੇ ਦੇ ਉਪਕਾਰ ਨੂੰ, ਉਹਨੂੰ ਅਕ੍ਰਿਤਘਣ ਕਹਿੰਦੇ
ਨੇ। ਜਿਹੜਾ ਅਕ੍ਰਿਤਘਣ ਹੈ, ਭਾਈ ਗੁਰਦਾਸ ਜੀ ਕਹਿੰਦੇ
ਧਰਤੀ ਡਾਵਾਂਡੋਲ ਹੋ ਜਾਂਦੀ ਹੈ, ਅਕ੍ਰਿਤਘਣਾਂ ਦੇ ਭਾਰ ਨਾਲ

ਨਾ ਤਿਸੁ ਭਾਰੇ ਪਰਬਤਾਂ ਅਸਮਾਨ ਖਹੰਦੇ।

ਨਾ ਤਿਸੁ ਭਾਰੇ ਕੋਟ ਗੜ੍ਹ ਘਰਬਾਰ ਦਿਸੰਦੇ।

ਨਾ ਤਿਸੁ ਭਾਰੇ ਸਾਇਰਾਂ ਨਦ ਵਾਹ ਵਹੰਦੇ।

ਨਾ ਤਿਸੁ ਭਾਰੇ ਤਰੁਵਰਾਂ ਫਲ ਸੁਫਲ ਫਲੰਦੇ।

ਨਾ ਤਿਸੁ ਭਾਰੇ ਜੀਅ ਜੰਤ ਅਣਗਣਤ ਫਿਰੰਦੇ।

ਭਾਈ ਗੁਰਦਾਸ ਜੀ ਵਾਰ, ੩੫/੮

ਨਾ ਪਰਬਤ ਭਾਰੇ ਨੇ ਨਾ ਦਰਿਆ ਭਾਰੇ ਨੇ, ਨਾ ਮਕਾਨ
ਭਾਰੇ ਨੇ, ਨਾ ਜੀਅ ਜੰਤ ਭਾਰੇ ਨੇ, ਭਾਰਾ ਕੀ ਹੈ? -

ਭਾਰੇ ਭੁਈ ਅਕਿਰਤਘਣ ਮੰਦੀ ਹੂ ਮੰਦੇ॥

ਭਾਈ ਗੁਰਦਾਸ ਜੀ ਵਾਰ, ੩੫/੮

ਜੇ ਧਰਤੀ ਨੂੰ ਬੋਝ ਲਗਦਾ ਹੈ ਤਾਂ ਅਕ੍ਰਿਤਘਣ ਦਾ
ਲਗਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਨਾਲ ਫੁਰਮਾਨ ਹੈ ਪੜ੍ਹੇ ਪਿਆਰ

ਨਾਲ -

ਧਾਰਨਾ - ਮਨਮੁਖਾਂ ਨੇ ਵਿਸਾਰ ਦਿਤਾ ਦਾਤਾ,

ਦਾਤ ਨੂੰ ਪਿਆਰੀ ਜਾਣ ਕੇ।

ਦਾਤਿ ਪਿਆਰੀ ਵਿਸਰਿਆ ਦਾਤਾਰਾ ॥

ਅੰਗ - ੬੨੬

ਉਰਝਿ ਪਰੇ ਜੋ ਛੋਡਿ ਛਡਾਨਾ ॥

ਦੇਵਨਹਾਰੁ ਮਨਹਿ ਬਿਸਰਾਨਾ ॥

ਅੰਗ - ੨੫੧

ਪਾਣੀ ਸੁੱਧ ਦਿਤਾ ਹੈ, ਹਵਾ ਸੁੱਧ ਦਿਤੀ ਹੈ। ਹੁਣ
ਪ੍ਰਦੂਸ਼ਣ ਹੋ ਗਈ ਹਵਾ 'ਚ, ਲੁਧਿਆਣੇ 'ਚ ਬਹੁਤੀ ਹੋ
ਗਈ। ਡਾਕਟਰ ਕਹਿਣ ਲੱਗੇ, ਹੁਣ ਛੇਤੀ ਨਾਲ ਹੀ
ਬਿਮਾਰੀਆਂ ਹੀ ਬਿਮਾਰੀਆਂ ਆ ਜਾਣੀਆਂ ਨੇ ਕਿਉਂਕਿ
ਹਵਾ ਦੂਸ਼ਿਤ ਹੋ ਗਈ। ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਨੇ ਤਾਂ ਸਾਨੂੰ ਸੁੱਧ ਹਵਾ
ਦਿਤੀ ਹੈ, ਸੁੱਧ ਪਾਣੀ ਦਿਤਾ ਸੀ, ਆਪੇ ਹੀ ਅਸੀਂ ਖਰਾਬ
ਕਰ ਲਿਆ। ਉਹਦੀਆਂ ਰਹਿਮਤਾਂ ਨੂੰ, ਬਰਕਤਾਂ ਨੂੰ ਅਸੀਂ
ਗਿਣਦੇ ਨਹੀਂ ਹਾਂ। ਪਾਣੀ ਕਿੰਨੀ ਉੱਤਮ ਚੀਜ਼ ਹੈ।

ਇਕ ਵਾਰੀ ਅਕਬਰ ਨੇ ਬੀਰਬਲ ਨੂੰ ਪੁੱਛਿਆ,
ਕਹਿੰਦਾ, ਬੀਰਬਲ! ਇਹ ਕਹਿੰਦੇ ਨੇ ਕਿ ਅਮੁੱਲ ਦਾਤਾਂ
ਨੇ, ਪਾਣੀ ਵੀ ਅਮੁੱਲ ਹੈ। ਪਾਣੀ ਤਾਂ ਜਿੰਨਾਂ ਜੀਅ ਕਰਦਾ
ਹੈ ਲੈ ਲਓ। ਇਹਨੂੰ ਅਮੁੱਲ ਕਿਉਂ ਕਿਹਾ ਹੈ? ਕਹਿਣ
ਲੱਗਿਆ, ਹਜ਼ੂਰ! ਇਕ ਮੈਂ ਆਪ ਨੂੰ ਗੱਲ ਦਸਦਾ ਹਾਂ
ਕਿ ਇਕ ਵਾਰੀ ਸਹਿਰਾਆਜ਼ਮ, ਮਾਰੂਥਲ ਹੈ ਜਿਹੜਾ
ਅਫਰੀਕਾ ਦਾ, ਇਹਦੇ ਵਿਚ ਦੀ ਲੋਕ ਲੰਘਦੇ ਨੇ, ਰਸਤਾ
ਬਣਿਆ ਹੋਇਆ ਹੈ, ਪਰ ਬਹੁਤ ਔਖਾ ਰਸਤਾ ਹੈ। ਉੱਠਾਂ
ਦੇ ਉਤੇ ਪਾਣੀ ਦੀਆਂ ਛਾਗਲਾਂ ਲੱਦ ਲੈਂਦੇ ਨੇ, ਉੱਠ ਅੱਠ
ਦਿਨ ਜੋਗਾ ਪਾਣੀ ਪੀ ਲੈਂਦਾ ਹੈ। ਗਿਝੇ ਹੋਏ ਨੇ। ਅੱਠ
ਦਿਨ ਨਹੀਂ ਪਿਆਸ ਲਗਦੀ ਉੱਠ ਨੂੰ, ਜੇ ਇਕ ਵਾਰੀ
ਪਾਣੀ ਪੀ ਲਾਵੇ। ਐਨੇ ਨੂੰ ਕਿਤੇ ਨਾ ਕਿਤੇ ਪਾਣੀ ਆ
ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਠਾਰ੍ਹਾਂ ਬਣੀਆਂ ਹੋਈਆਂ ਨੇ। ਕਹਿਣ ਲੱਗੇ, ਇਕ
ਵਾਰੀ ਐਸਾ ਹੋਇਆ ਕਿ ਜਿਹੜੀ ਠਾਰ੍ਹ ਸੀ ਉਹਦਾ ਪਾਣੀ
ਮੁੱਕਿਆ ਹੋਇਆ ਸੀ ਤੇ ਜਿਹੜਾ ਛਾਗਲ 'ਚ ਪਾਣੀ ਸੀ,
ਉਹ ਮੁੱਕ ਗਿਆ। ਦੋ ਮਸ਼ਕਾਂ ਸੀ ਉੱਠ ਦੇ ਉਤੇ, ਇਕ
ਦੇ ਵਿਚ ਹੀਰੇ ਭਰੇ ਹੋਏ ਸੀ, ਇਕ ਦੇ ਵਿਚ ਪਾਣੀ
ਭਰਿਆ ਹੋਇਆ ਸੀ। ਜਦ ਪਾਣੀ ਨਾ ਮਿਲਿਆ ਉਥੇ
ਹੀ ਉਠ ਮਰ ਗਿਆ ਤੇ ਉਥੇ ਹੀ ਉਹ ਬੰਦਾ ਮਰ ਗਿਆ
ਤੇ ਮਸ਼ਕਾਂ ਪਈਆਂ ਨੇ। ਇਕ ਹੋਰ ਕੋਈ ਮੁਸਾਫਿਰ
ਆਉਂਦਾ ਹੈ। ਬਹੁਤ ਬੁਰਾ ਹਾਲ ਹੋਇਆ-ਹੋਇਆ ਹੈ, ਤੁਰ
ਨਹੀਂ ਸਕਦਾ, ਜਾਨ ਨਿਕਲਦੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਜਿਸ ਵਕਤ
ਉਹਨੇ ਮਸ਼ਕ ਦੇਖੀ, ਮੂੰਹ ਬੰਨ੍ਹਿਆ ਹੋਇਆ ਕਿ ਉਠ ਦੇ
ਕੋਲ ਮਸ਼ਕ ਪਈ ਹੈ ਕਿ ਜ਼ਰੂਰ ਪਾਣੀ ਹੋਏਗਾ ਇਹਦੇ
'ਚ। ਦੌੜ ਕੇ ਆਇਆ, ਆ ਕੇ ਜਦੋਂ ਮੂੰਹ ਖੋਲ੍ਹਦਾ, ਉਹਦੇ
ਵਿਚੋਂ ਹੀਰੇ ਜਵਾਹਰਾਤ ਨਿਕਲਦੇ ਨੇ। ਉਸ ਵੇਲੇ ਉਹ
ਕਹਿੰਦਾ ਅਫਸੋਸ! ਜੇ ਕਿਤੇ ਮੈਨੂੰ ਇਕ ਘੁੱਟ ਪਾਣੀ ਮਿਲ
ਜਾਂਦਾ ਤਾਂ ਮੇਰੀ ਜਾਨ ਬਚ ਜਾਂਦੀ। ਕਹਿੰਦੇ, ਬਾਦਸ਼ਾਹ!
ਆਹ ਦੱਸੋ ਕਿ ਇਹੋ ਜਿਹੀ ਹਾਲਤ ਜੇ ਤੁਹਾਡੇ ਨਾਲ ਹੋ
ਜਾਵੇ ਤੇ ਇਕ ਹੋਰ ਸਾਥੀ ਜਾਂਦਾ ਹੋਵੇ, ਉਹਦੇ ਕੋਲ ਪਾਣੀ

ਹੋਵੇ ਸ਼ਾਗਲ 'ਚ, ਦੇ ਚਾਰ ਗਿਲਾਸ, ਤੁਸੀਂ ਦੱਸੋ ਕਿ ਉਹਦੀ ਕੀਮਤ ਕੀ ਦੇ ਦੇਵੋਗੇ? ਕਹਿਣ ਲੱਗਿਆ, ਮੈਂ ਹਜ਼ਾਰਾਂ ਰੁਪਏ ਦੇ ਦੇਵਾਂਗਾ। ਕਹਿੰਦੇ, ਜੇ ਉਹ ਹਜ਼ਾਰਾਂ ਰੁਪਏ ਦੇਣ 'ਤੇ ਵੀ ਨਾ ਦੇਵੇ? ਕਹਿੰਦੇ, ਫੇਰ ਮੈਂ ਉਸ ਤੋਂ ਜ਼ਿਆਦਾ ਦੇ ਦੇਵਾਂ। ਕਹਿੰਦੇ, ਜੇ ਫੇਰ ਵੀ ਨਾ ਦੇਵੇ? ਕਹਿੰਦਾ, ਮੈਂ ਉਹਨੂੰ ਫੇਰ ਕੋਈ ਪਰਗਣਾ ਦੇ ਦੇਵਾਂ ਕਿ ਮੈਨੂੰ ਪਾਣੀ ਪਿਲਾ ਦੇਵੇ। ਕਹਿੰਦੇ, ਜੇ ਫੇਰ ਵੀ ਨਾ ਪਿਲਾਵੇ? ਕਹਿੰਦੇ, ਫੇਰ ਮੈਂ ਅੱਧਾ ਰਾਜ ਦੇ ਦੇਵਾਂ ਉਹਨੂੰ। ਕਹਿੰਦਾ, ਮਹਾਰਾਜ! ਜੇ ਫੇਰ ਵੀ ਨਾ ਪਿਲਾਇਆ? ਕਹਿੰਦਾ, ਮੈਂ ਪੂਰਾ ਰਾਜ ਦੇ ਦੇਵਾਂਗਾ, ਕਿਉਂਕਿ ਮਰਨ ਤੋਂ ਬਚ ਜਾਵਾਂਗਾ। ਕਹਿੰਦੇ, ਫੇਰ ਤੁਹਾਡਾ ਰਾਜ ਹਿੰਦੋਸਤਾਨ ਦਾ, ਇਕ ਪਾਣੀ ਦੇ ਗਿਲਾਸ ਤੋਂ ਘਟੀਆ ਹੋਇਆ ਕਿ ਨਹੀਂ।

ਸਾਧਸੰਗਤ ਜੀ! ਇਹ ਅਮੁੱਲ ਦਾਤਾਂ ਨੇ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਨੇ ਸਾਨੂੰ ਬਖਸ਼ੀਆਂ ਹੋਈਆਂ। ਮਹਾਰਾਜ ਕਹਿੰਦੇ, ਉਹ ਕਿੰਨਾ ਦਿੰਦਾ ਹੈ, ਸੀਤਲ ਜਲ ਤੂੰ ਪੀਂਦਾ ਹੈਂ, ਤੇਰਾ ਸਰੀਰ ਕਾਇਮ ਹੈ, ਤੈਨੂੰ ਬਾਲ-ਬੱਚੇ ਮਿਲੇ ਹੋਏ ਨੇ, ਕੋਠੀਆਂ ਮਿਲੀਆਂ ਹੋਈਆਂ ਨੇ ਤੇ ਤੂੰ ਤਾਂ ਇਹਦੇ ਵਿਚ ਹੀ ਉਲਝ ਗਿਆ - **'ਉਰਝਿ ਪਰੈ ਜੋ ਫੋਡਿ ਫੁਡਾਨਾ ॥ ਦੇਵਨਹਾਰੁ ਮਨਹਿ ਬਿਸਰਾਨਾ ॥'** ਜਿਹੜਾ ਛੱਡ ਜਾਣਾ ਹੈ ਤੂੰ, ਨਾਲ ਨਹੀਂ ਲੈ ਕੇ ਜਾਣਾ, ਉਹਦੇ ਵਿਚ ਤੂੰ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਗੁਜ਼ਾਰ ਰਿਹਾ ਹੈਂ। ਸੋ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦਾ ਸਾਡਾ ਹਾਲ ਹੈ ਸਾਧਸੰਗਤ ਜੀ! ਅਸੀਂ ਉਸ ਪ੍ਰਭੂ ਨੂੰ ਯਾਦ ਨਹੀਂ ਕਰਦੇ, ਲੋੜ ਨਹੀਂ ਸਾਨੂੰ।

ਮੈਂ ਬੇਨਤੀ ਕਰ ਰਿਹਾ ਸੀ ਕਿ ਰੱਬ ਦੂਰ ਨਹੀਂ ਸਾਡੇ, ਬਿਲਕੁਲ ਸਾਡੇ ਨੇੜੇ ਹੈ। ਅੰਦਰ ਰਹਿੰਦਾ ਹੈ। ਸਾਨੂੰ ਨਹੀਂ ਪਤਾ ਲਗਦਾ। ਕਿਉਂਕਿ ਸਾਨੂੰ ਤਲਾਸ਼ ਨਹੀਂ, ਲੋੜ ਨਹੀਂ ਲਗਦੀ ਹੈ। ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ ਰੌਲਾ ਪਾਈ ਜਾਂਦੇ ਨੇ ਕਿ ਪਿਆਰਿਓ! -

ਭਈ ਪਰਾਪਤਿ ਮਾਨੁਖ ਦੇਹੁਰੀਆ ॥
ਗੋਬਿੰਦ ਮਿਲਣ ਕੀ ਇਹ ਤੇਰੀ ਬਰੀਆ ॥
ਅਵਰਿ ਕਾਜ ਤੇਰੈ ਕਿਤੈ ਨ ਕਾਮ ॥
ਮਿਲ ਸਾਧਸੰਗਤਿ ਭਜੁ ਕੇਵਲ ਨਾਮ ॥ ੧ ॥
ਸਰੰਜਾਮਿ ਲਾਗੁ ਭਵਜਲ ਤਰਨ ਕੈ ॥
ਜਨਮੁ ਬ੍ਰਿਥਾ ਜਾਤ ਰੰਗਿ ਮਾਇਆ ਕੈ ॥ ਅੰਗ - ੧੨

ਬਾਰ-ਬਾਰ ਇਸ ਨੂੰ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਨਾਲ ਸਮਝਾਉਂਦੇ ਨੇ-

ਧਾਰਨਾ - ਜਿਹੜੀ ਦੇਹੀ ਨੂੰ ਲੋਚਦੇ ਦੇਵਤੇ,
ਉਹੋ ਦੇਹੀ ਤੈਨੂੰ ਮਿਲ ਗਈ ਪਿਆਰਿਆ।

ਗੁਰ ਸੇਵਾ ਤੇ ਭਗਤਿ ਕਮਾਈ ॥
ਤਬ ਇਹ ਮਾਨਸ ਦੇਹੀ ਪਾਈ ॥ ਅੰਗ- ੧੧੫੯

ਕਿੰਨੀ ਦੇਰ ਲਗ ਗਈ -

ਕਈ ਜਨਮ ਭਏ ਕੀਟ ਪਤੰਗਾ ॥
ਕਈ ਜਨਮ ਗਜ ਮੀਨ ਕੁਰੰਗਾ ॥
ਕਈ ਜਨਮ ਪੰਖੀ ਸਰਪ ਹੋਇਓ ॥
ਕਈ ਜਨਮ ਹੈਵਰ ਬ੍ਰਿਖ ਜੋਇਓ ॥ ਅੰਗ - ੧੨੯

ਖਿਆਲ ਕਰਿਆ ਕਰੋ ਕਦੇ ਕਿ ਕਿੱਥੋਂ-ਕਿੱਥੋਂ ਅਸੀਂ ਹੋ ਕੇ ਆਏ ਹਾਂ। ਇਹੋ ਜਿਹੀਆਂ ਭੈੜੀਆਂ ਥਾਵਾਂ ਤੋਂ।

ਕੇਤੇ ਰੁਖ ਬਿਰਖ ਹਮ ਚੀਨੇ ਕੇਤੇ ਪਸੁ ਉਪਾਏ ॥
ਕੇਤੇ ਨਾਗ ਕੁਲੀ ਮਹਿ ਆਏ ਕੇਤੇ ਪੱਖ ਉਡਾਏ ॥

ਅੰਗ - ੧੫੯

ਆਹ ਗਿਣ ਲਿਆ ਕਰੋ, ਆਪੇ ਹੀ ਪਤਾ ਲਗ ਜਾਏਗਾ। ਸੱਪ, ਨੂੰਹੇ ਵੀ ਅਸੀਂ ਬਣਦੇ ਰਹੇ ਹਾਂ। ਮੱਛੀਆਂ, ਦਰਖਤ ਵੀ ਬਣਦੇ ਰਹੇ ਹਾਂ, ਉਡਣ ਵਾਲੇ ਪੰਛੀ ਵੀ ਬਣਦੇ ਰਹੇ, ਪਸ਼ੂ ਵੀ, ਘੋੜੇ ਬਣ ਕੇ ਟਾਂਗੇ ਖਿੱਚੇ ਨੇ, ਬਲਦ ਬਣ ਕੇ ਆਰਾ ਚੁਭਾਉਂਦੇ ਰਹੇ ਹਾਂ, ਬਹੁਤ ਮੁਸ਼ਕਲ ਦੇ ਨਾਲ ਵਾਰੀ ਆਈ ਹੈ -

ਫਿਰਤ ਫਿਰਤ ਬਹੁਤੇ ਜੁਗ ਹਾਰਿਓ ਮਾਨਸ ਦੇਹ ਲਹੀ ॥
ਨਾਨਕ ਕਹਤ ਮਿਲਨ ਕੀ ਬਰੀਆ ਸਿਮਰਤ ਕਹਾ ਨਹੀ ॥

ਅੰਗ- ੬੩੧

ਤੇਰੀ ਵਾਰੀ ਆ ਗਈ ਹੈ ਪਿਆਰਿਆ! ਤੂੰ ਵਾਰੀ ਨੂੰ ਤਾਂ ਸੰਭਾਲ ਲੈ। ਸਾਧੂ ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ ਵਾਰ-ਵਾਰ ਕਹਿ ਰਹੇ ਨੇ ਕਿ ਵਾਰੀ ਸੰਭਾਲ ਲੈ।

ਮਿਲੁ ਜਗਦੀਸ ਮਿਲਨ ਕੀ ਬਰੀਆ ॥

ਚਿਰੰਕਾਲ ਇਹ ਦੇਹ ਸੰਜਰੀਆ ॥

ਅੰਗ - ੧੨੯

ਇਹਨੇ ਲੰਘ ਜਾਣਾ ਹੈ -

ਕਰਣੇ ਹੁਤੇ ਸੁ ਨਾ ਕੀਓ ਪਰਿਓ ਲੋਭ ਕੈ ਫੰਧ ॥

ਨਾਨਕ ਸਮਿਓ ਰਮਿ ਗਇਓ ਅਬ ਕਿਓ ਰੋਵਤ ਅੰਧ ॥

ਅੰਗ - ੧੪੨੮

ਫੇਰ ਹੋਏਗਾ ਕੀ, ਜਦੋਂ ਦਰਗਾਹ ਦੇ ਦੁੱਖ ਦੇਖਾਂਗੇ, ਰੋਣਾ ਪੈ ਜਾਣਾ ਹੈ। ਵੇਲਾ ਨਹੀਂ ਸੰਭਾਲਦਾ। ਫੇਰ ਨਹੀਂ ਵੇਲਾ ਹੱਥ ਆਇਆ ਕਰਦਾ।

ਧਾਰਨਾ - ਵਾਰੀ ਨੂੰ ਸੰਭਾਲ, ਵੇਲਾ ਹੱਥ ਨਹੀਂ ਆਉਣਾ।

ਇਸੁ ਪਉੜੀ ਤੇ ਜੋ ਨਰੁ ਚੁਕੈ ਸੋ ਆਇ ਜਾਇ ਦੁਖੁ ਪਾਇਦਾ ॥

ਅੰਗ - ੧੦੭੫

ਬੜੀ ਮੁਸ਼ਕਲ ਦੇ ਨਾਲ -

ਫਿਰਤ ਫਿਰਤ ਬਹੁਤੇ ਜੁਗ ਹਾਰਿਓ ਮਾਨਸ ਦੇਹ ਲਹੀ ॥

ਨਾਨਕ ਕਹਤ ਮਿਲਨ ਕੀ ਬਰੀਆ ਸਿਮਰਤ ਕਹਾ ਨਹੀ ॥

ਅੰਗ - ੬੩੧

ਇਹੀ ਮੈਂ ਬੇਨਤੀ ਕਰਦਾ ਸੀ ਕਿ ਆਦਮੀ ਭੁੱਲ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਰੱਬ ਦੀ ਲੋੜ ਨਹੀਂ ਸਮਝਦਾ। ਕਿਉਂਕਿ ਦਾਤਾਂ ਮਿਲ ਗਈਆਂ, ਬੇਅੰਤ ਦਾਤਾਂ ਮਿਲ ਗਈਆਂ, ਉਹਦੇ 'ਚ ਪਰਚ ਗਿਆ। ਰੱਬ ਦੀ ਕੀ ਲੋੜ ਰਹਿ ਗਈ। ਮਹਾਰਾਜ ਕਹਿੰਦੇ, ਤੈਨੂੰ ਪਤਾ ਨਹੀਂ, ਤੇਰੇ ਅੰਦਰ ਪ੍ਰਮੇਸ਼ਰ ਵਸਦਾ ਹੈ ਉਹਦਾ ਸ਼ਬਦ ਜੇ ਤੈਨੂੰ ਨਹੀਂ ਲੱਭਦਾ -

ਬਿਨੁ ਸਬਦੈ ਅੰਤਰਿ ਆਨੇਰਾ ॥

ਨ ਵਸਤੁ ਲਹੈ ਨ ਚੁਕੈ ਫੇਰਾ ॥

ਸਤਿਗੁਰ ਹਥਿ ਕੁੰਜੀ ਹੋਰਤੁ ਦਰੁ ਖੁਲੈ ਨਾਹੀ

ਗੁਰੂ ਪੂਰੈ ਭਾਗਿ ਮਿਲਾਵਣਿਆ ॥ ਅੰਗ- ੧੨੪

ਇਹ ਤਾਂ ਜੇ ਲੋੜ ਪਵੇ ਕੁੰਜੀ ਦੀ ਤਾਂ ਹੀ ਮੰਗ ਕਰਦਾ ਹੈ, ਜੇ ਲੋੜ ਹੀ ਨਹੀਂ ਹੈ - 'ਬਜਰ ਕਪਾਟ ਨ ਖੁਲਨੀ ਗੁਰ ਸਬਦਿ ਖੁਲੀਜੈ ॥' ਇਕ ਵਾਰੀ ਆਦਮੀ ਬਣਿਆ ਹੈ? ਬਹੁਤ ਵਾਰੀ ਬਣਿਆ ਹੈ, ਹਰ ਵਾਰੀ ਗਲਤੀ ਕੀ ਖਾਧੀ ਹੈ -

ਬੈਰ ਬਿਰੋਧ ਕਾਮ ਕ੍ਰੋਧ ਮੋਹ ॥
ਝੂਠ ਬਿਕਾਰ ਮਹਾ ਲੋਭ ਧੋਹ ॥ ਅੰਗ - ੨੬੮

ਦਸ ਚੀਜ਼ਾਂ ਨੇ -

ਇਆਹੂ ਜੁਗਤਿ ਬਿਹਾਨੇ ਕਈ ਜਨਮ ॥
ਨਾਨਕ ਰਾਖਿ ਲੇਹੁ ਆਪਨ ਕਰਿ ਕਰਮ ॥ ਅੰਗ - ੨੬੮

ਹੇ ਵਾਹਿਗੁਰੂ! ਹੁਣ ਰੱਖ ਲੈ। ਭੁੱਲੇ ਫਿਰਦੇ ਹਾਂ, ਕ੍ਰਿਪਾ ਕਰ ਸਾਡੇ ਉਤੇ। ਸਤਿਸੰਗ 'ਚ ਵੀ ਅਸੀਂ ਆ ਗਏ, ਬਾਣੀ ਵੀ ਅਸੀਂ ਸੁਣ ਲਈ, ਅੱਗੇ ਤੁਰੇ ਰੁਕੇ ਨਾ ਸਾਧਸੰਗਤ ਜੀ। ਇਥੇ ਜਿੱਥੇ ਕੁ ਰੁਕ ਗਏ ਆਪਾਂ ਕਿ ਮੈਂ ਜਪੁਜੀ ਸਾਹਿਬ ਪੰਜ ਬਾਣੀਆਂ ਦਾ ਨਿਤਨੇਮ ਕਰ ਲੈਂਦਾ ਹਾਂ ਤੇ ਮੈਂ ਥੋੜ੍ਹਾ ਬਹੁਤਾ ਮੂਲਮੰਤ੍ਰ ਦਾ ਵੀ ਪਾਠ ਕਰ ਲੈਂਦਾ ਹਾਂ। ਚੰਗੇ ਨੇ ਬਹੁਤ ਦੂਜਿਆਂ ਨਾਲੋਂ ਪਰ ਇਥੇ ਖਹਿੜਾ ਤਾਂ ਨਹੀਂ ਛੁਟਦਾ, ਇਹ ਤਾਂ ਜਦੋਂ ਤਕ ਅੰਦਰ ਪਹੁੰਚਦੇ ਨਹੀਂ, ਮੰਜਲ-ਏ-ਮਕਸੂਦ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਗੱਲ ਬਣਦੀ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਇਥੇ ਪਹੁੰਚਿਆ ਕਿਵੇਂ ਜਾਂਦਾ ਹੈ? ਮਹਾਰਾਜ ਕਹਿੰਦੇ, ਸਤਿਸੰਗ ਤੋਂ ਬਗੈਰ ਨਹੀਂ ਇਥੇ ਪਹੁੰਚ ਹੁੰਦਾ। ਲਗਾਤਾਰ ਸਤਿਸੰਗ ਕਰ-

ਸਤਸੰਗਤਿ ਕੈਸੀ ਜਾਣੀਐ ॥ ਜਿਥੈ ਏਕੋ ਨਾਮੁ ਵਖਾਣੀਐ ॥
ਅੰਗ- ੨੨

ਰੌਲੇ-ਰੱਪੇ ਛੱਡ ਦੇ। ਸੋ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਮਰਦਾਨੇ ਨੂੰ ਮਹਾਰਾਜ ਸਮਝਾਉਂਦੇ ਨੇ ਕਿ ਮਰਦਾਨਿਆਂ! ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਤੂੰ ਜੰਗਲ ਕਹਿੰਦਾ ਹੈਂ ਇਹ ਬੜੇ ਚੰਗੇ ਨੇ, ਬੜੇ ਚੰਗੇ ਪੁਰਸ਼ ਦੁਨੀਆਂ ਨੂੰ ਛੱਡ ਛੱਡਾ ਕੇ ਇਥੇ ਆਏ, ਬਾਬਾ ਫਰੀਦ ਵਰਗੇ। ਹੋਰ ਵੱਡੇ-ਵੱਡੇ ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ ਆਏ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਆ ਕੇ ਤਪ ਕਰੇ, ਤਾਂ ਜਾ ਕੇ ਪ੍ਰਮੇਸ਼ਰ ਦੀ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਕਰਕੇ ਫੇਰ ਘਰਾਂ ਨੂੰ ਗਏ।

ਮਰਦਾਨਿਆਂ! ਬਈ ਇਹ ਨਿੰਦਣਯੋਗ ਚੀਜ਼ ਨਹੀਂ। ਇਥੇ ਆਪਾਂ ਪ੍ਰਮੇਸ਼ਰ ਦੇ ਗੁਣ ਗਾਉਂਦੇ ਹਾਂ, ਮਹਿਲਾਂ ਦੇ ਨਾਲੋਂ ਕੁੱਲੀਆਂ ਚੰਗੀਆਂ ਹੁੰਦੀਆਂ ਨੇ -

ਕਬੀਰ ਸੰਤਨ ਕੀ ਝੁੰਗੀਆ ਭਲੀ ਭਠਿ ਕੁਸਤੀ ਗਾਉ ॥
ਆਗਿ ਲਗਉ ਤਿਹ ਧਉਲਹਰ ਜਿਹ ਨਾਹੀ ਹਰਿ ਕੋ ਨਾਉ ॥
ਅੰਗ - ੧੩੬੫

ਕਹਿੰਦੇ, ਅੱਗ ਲੱਗ ਜਾਵੇ ਉਸ ਸ਼ਹਿਰ ਨੂੰ, ਅੱਗ ਲੱਗ ਜਾਵੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਧਉਲਰਾਂ ਨੂੰ ਵੱਡੀਆਂ-ਵੱਡੀਆਂ ਕੋਠੀਆਂ, ਮਹਿਲਾਂ ਮਕਾਨਾਂ ਨੂੰ, ਜਿਹਦੇ ਵਿਚ ਪ੍ਰਮੇਸ਼ਰ ਦਾ ਨਾਉਂ ਨਹੀਂ ਹੈ -

ਭਲੀ ਸੁਹਾਵੀ ਛਾਪਰੀ ਜਾ ਮਹਿ ਗੁਨ ਗਾਏ ॥
ਕਿਤ ਹੀ ਕਾਮਿ ਨ ਧਉਲਹਰ ਜਿਤੁ ਹਰਿ ਬਿਸਰਾਏ ॥
ਅੰਗ- ੨੪੫

ਮਰਦਾਨਿਆਂ! ਉਹ ਤਾਂ ਜਿਹੜੇ ਘਰ ਹੁੰਦੇ ਨੇ, ਸ਼ਮਸ਼ਾਨ ਭੂਮੀਆਂ ਵਰਗੇ ਹੁੰਦੇ ਨੇ। ਜਿੱਥੇ ਪ੍ਰਮੇਸ਼ਰ ਦਾ ਨਾਮ ਨਾ ਜਪੇ, ਉਹ ਨਗਰ ਵੀ ਉਜਾੜ ਹੋਇਆ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਫੁਰਮਾਨ ਕਰਦੇ ਨੇ ਆਪ -

ਧਾਰਨਾ - ਦਿਸਦਾ ਉਜਾੜ ਹੈ, ਰਾਮ ਦੇ ਪਿਆਰੇ ਬਾਝੋਂ।

ਕਬੀਰ ਜਹ ਜਹ ਹਉ ਫਿਰਿਓ ਕਉਤਕ ਠਾਓ ਠਾਇ ॥
ਇਕ ਰਾਮ ਸਨੇਹੀ ਬਾਹਰਾ ਉਜਰੁ ਮੇਰੈ ਭਾਇ ॥

ਅੰਗ - ੧੩੬੫

ਮੈਨੂੰ ਤਾਂ ਉਜਾੜ ਲਗਦੀ ਹੈ ਕਿਉਂਕਿ ਪ੍ਰਮੇਸ਼ਰ ਦਾ ਪਿਆਰਾ ਨਹੀਂ ਕੋਈ ਨਜ਼ਰ ਆਇਆ, ਭੀੜ ਦੇ ਅੰਦਰ। ਕਹਿੰਦੇ ਮਰਦਾਨਿਆਂ! ਉਹ ਜਿਹੜੇ ਘਰ ਜਿੱਥੇ ਨਾਮ ਨਹੀਂ ਜਪ ਹੁੰਦਾ, ਉਹ ਘਰ ਸ਼ਮਸ਼ਾਨ ਭੂਮੀ ਵਰਗੇ ਹੋਇਆ ਕਰਦੇ ਨੇ -

ਕਬੀਰ ਜਾ ਘਰ ਸਾਧ ਨ ਸੇਵੀਅਹਿ ਹਰਿ ਕੀ ਸੇਵਾ ਨਾਹਿ ॥
ਤੇ ਘਰ ਮਰਹਟ ਸਾਰਖੇ ਭੂਤ ਬਸਹਿ ਤਿਨ ਮਾਹਿ ॥

ਅੰਗ- ੧੩੭੪

ਉਹ ਤਾਂ ਭੂਤ ਨੇ, ਬੰਦੇ ਦੇਖਣ ਵਾਸਤੇ ਨਜ਼ਰ ਆਉਂਦੇ ਨੇ। ਇੱਕ ਥਾਂ ਮਹਾਰਾਜ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਜਿਹਦੇ ਹਿਰਦੇ 'ਚ ਪਿਆਰ ਨਹੀਂ ਹੈ ਪ੍ਰਮੇਸ਼ਰ ਦਾ, ਉਹਨੂੰ ਮੱਤ ਜਾਣੇ ਕਿ ਉਹ ਜਿਉਂਦਾ ਹੈ। ਜਿਉਂਦਾ ਤਾਂ ਉਹ ਹੈ -

ਸੋ ਜੀਵਿਆ ਜਿਸੁ ਮਨਿ ਵਸਿਆ ਸੋਇ ॥

ਨਾਨਕ ਅਵਰੁ ਨ ਜੀਵੈ ਕੋਇ ॥

ਜੇ ਜੀਵੈ ਪਤਿ ਲਥੀ ਜਾਇ ॥

ਸਭੁ ਹਰਾਮੁ ਜੇਤਾ ਕਿਛੁ ਖਾਇ ॥

ਅੰਗ - ੧੪੨

ਉਹ ਹਰਾਮ ਖਾਂਦੇ ਨੇ, ਉਹ ਜੀਉਂਦੇ ਨਹੀਂ ਹਨ, ਜੀਉਂਦੇ ਸਿਰਫ ਉਹ ਨੇ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਅੰਦਰ ਨਾਮ ਦੀ ਰੋ ਚਲਦੀ ਹੈ। ਨਾਮ ਪ੍ਰਗਟ ਹੋ ਗਿਆ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਅੰਦਰ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਹੋ ਗਿਆ, ਸ਼ਬਦ ਦੀ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਹੋ ਗਈ ਅੰਦਰਲੇ ਦੀ। ਉਹ ਤਾਂ ਕਹਿੰਦੇ, ਜੀਉਂਦੇ ਨੇ -

ਅਤਿ ਸੁੰਦਰ ਕੁਲੀਨ ਚਤੁਰ ਮੁਖਿ ਛਿਆਨੀ ਧਨਵੰਤ ॥

ਮਿਰਤਕ ਕਹੀਅਹਿ ਨਾਨਕਾ ਜਿਹ ਪ੍ਰੀਤਿ ਨਹੀ ਭਗਵੰਤ ॥

ਅੰਗ - ੨੫੩

ਪੰਜ ਸਿਫਤਾਂ ਇਕ ਬੰਦੇ 'ਚ ਹੋਣ ਪਰ ਜੇ ਉਹਦੇ ਅੰਦਰ ਪਿਆਰ ਦੀ ਰੋ ਨਹੀਂ ਰੁਮਕਦੀ, ਜੇ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਨਾਲ ਪਿਆਰ ਨਹੀਂ ਪਿਆ ਉਹਦਾ ਤਾਂ ਉਹ ਮਰਿਆ ਹੋਇਆ ਬੰਦਾ ਹੈ, ਮੁਰਦਾ ਹੈ।

ਇਹ ਬਚਨ ਕਰਦੇ-ਕਰਦੇ ਤੁਰੇ ਜਾਂਦੇ ਨੇ, ਮਰਦਾਨਾ ਕਹਿੰਦਾ, ਸੱਚੇ ਪਾਤਸ਼ਾਹ! ਬਸਤੀ ਵੀ ਆਏਗੀ? ਮਹਾਰਾਜ ਕਹਿੰਦੇ, ਬਸਤੀ ਆ ਰਹੀ ਹੈ ਪਿਆਰਿਆ ਬਹੁਤ ਨੇੜੇ ਹੀ ਹੈ। ਅੱਜ ਤੈਨੂੰ ਬਸਤੀ ਦਿਖਾ ਹੀ ਦਿੰਦੇ ਹਾਂ।

'ਚਲਦਾ.....!'

ਜਨਮੁ ਪਦਾਰਥੁ ਸਫਲੁ ਹੋਇ

ਪ੍ਰਵਚਨ - ਸੰਤ ਬਾਬਾ ਲਖਬੀਰ ਸਿੰਘ ਜੀ
ਸੰਪਾਦਕ - ਪ੍ਰੋ. ਗੁਰਦੇਵ ਸਿੰਘ

(ਲੜੀ ਜੋੜਨ ਲਈ ਦੇਖੋ, ਜੂਨ ਅੰਕ, ਪੰਨਾ-22)

ਨੋਮ - ਇਸ ਦੇ ਵੀ ਦੱਸ ਭਾਗ ਹੁੰਦੇ ਹਨ -
ਤਪ, ਦਾਨ, ਸੰਤੋਖ, ਆਸਤਿਕ ਬੁੱਧੀ, ਪਖੰਡ ਰਹਿਤ ਜੀਵਨ,
ਗੁਰਮੰਤ੍ਰ, ਗੁਰਬਾਣੀ ਤੇ ਭਰੋਸਾ, ਗੁਰਬਾਣੀ ਦੀ ਰਹਿਤ,
ਨਿਤਨੋਮ, ਸਾਂਤਕੀ ਬਿਰਤੀ ਅਤੇ ਬ੍ਰਹਮ ਭੋਜ।

1. ਤਪ - ਮਨ ਤੇ ਇੰਦਰੀਆਂ ਨੂੰ ਸਹੀ ਢੰਗ
ਨਾਲ ਅਭਿਆਸ ਕਰਕੇ ਵਸੀਕਰਨ ਦੀ ਕ੍ਰਿਆ ਨੂੰ ਤਪ
ਕਹਿੰਦੇ ਹਨ। ਇਹ ਤਪ ਤਿੰਨ ਕਿਸਮ ਦਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ, ਤਮੋ
ਗੁਣੀ ਤਪ, ਰਜੋ ਗੁਣੀ ਤਪ ਅਤੇ ਸਤੋ ਗੁਣੀ ਤਪ।

ਤਮੋ ਗੁਣੀ ਤਪ - ਇਸ ਤਪ ਲਈ ਬੜੇ ਕਠਿਨ
ਸਾਧਨ ਕੀਤੇ ਜਾਂਦੇ ਹਨ। ਘਰ ਛੱਡ ਕੇ ਜੰਗਲਾਂ, ਪਹਾੜਾਂ,
ਚੋਟੀਆਂ ਜਾਂ ਗੁਫਾਵਾਂ ਵਿਚ ਚਲੇ ਜਾਂਦੇ ਹਨ। ਕਈ ਅੰਨ
ਦਾ ਤਿਆਗ ਕਰਕੇ ਭੁੱਖੇ ਰਹਿੰਦੇ ਹਨ, ਕਈ ਆਲੇ-ਦੁਆਲੇ
ਪੂਣੀਆਂ ਲਾ ਕੇ ਵਿਚਕਾਰ ਬੈਠ ਕੇ ਤਪ ਕਰਦੇ ਹਨ, ਕਈ
ਜਲਪਾਰੇ ਕਰਦੇ ਹਨ ਅਤੇ ਕਈ ਪੁੱਠੇ ਲਟਕ ਕੇ ਤਪ ਕਰਦੇ
ਹਨ। ਸਰੀਰ ਨੂੰ ਕਸ਼ਟ ਦੇ ਕੇ ਤਪ ਕਰਦੇ ਹਨ, ਇਸ
ਨਾਲ ਸਰੀਰ ਵੀ ਰੋਗੀ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਤੇ ਮਨ ਵੀ ਅਸ਼ਾਂਤ
ਰਹਿੰਦਾ ਹੈ। ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ ਇਸ ਨੂੰ ਤੂੜੀ ਦਾ ਵਣਜ ਦੱਸਿਆ
ਕਰਦੇ ਸਨ ਕਿਉਂਕਿ ਇਸ ਨਾਲ ਨੁਕਸਾਨ ਜ਼ਿਆਦਾ ਤੇ
ਲਾਭ ਮਾਮੂਲੀ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਕਈ ਇਸ ਤਪ ਨੂੰ ਮੰਤਰ ਸਿੱਧੀ
ਵਾਸਤੇ ਕਰਦੇ ਹਨ ਜਿਸ ਨਾਲ ਆਪਣੀ ਪ੍ਰਤਿਸ਼ਟਾ ਵੱਧ
ਜਾਵੇ ਤੇ ਲੋਕ ਵਾਹ-ਵਾਹ ਕਰਨ। ਕਈ ਇਸ ਨੂੰ ਦੂਜੇ
ਦਾ ਨੁਕਸਾਨ ਕਰਨ ਲਈ ਵਰਤਦੇ ਹਨ। ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਜੀ
ਇਨ੍ਹਾਂ ਤਪਾਂ ਨੂੰ ਫੋਕਟ ਤੇ ਨਿਹਫਲ ਦਸਦੇ ਹੋਏ ਫੁਰਮਾਨ
ਕਰਦੇ ਹਨ।

ਕਈ ਅਗਨ ਹੋੜ ਕਰੰਤ॥

ਕਈ ਉਰਧ ਤਾਪ ਦੁਰੰਤ॥

ਕਹੂੰ ਕਰਤ ਜਲ ਮਹਿ ਜਾਪ॥

ਕਹੂੰ ਸਹਿਤ ਤਨ ਪਰ ਤਾਪ॥

ਕਹੂੰ ਬਾਸ ਬਨਹਿ ਕਰੰਤ॥

ਕਹੂੰ ਤਾਪ ਤਨਹਿ ਸਹੰਤ॥

ਸਭ ਕਰਮ ਫੋਕਟ ਜਾਨ॥

ਸਭ ਧਰਮ ਨਿਹਫਲ ਮਾਨ॥

(ਦਸਮ ਗ੍ਰੰਥ)

ਐਸੇ ਤਪੀਏ ਸੰਸਾਰ ਨੂੰ ਦੁੱਖਾਂ ਦਾ ਘਰ ਸਮਝ ਕੇ
ਸੰਸਾਰ ਤੋਂ ਲਾਂਭੇ ਹੋ ਕੇ ਕਠਿਨ ਤਪ ਕਰਦੇ ਹਨ। ਭਾਵੇਂ
ਇਹ ਸਮਝਦੇ ਹਨ ਕਿ ਸੰਸਾਰ ਛੱਡ ਦਿਤਾ, ਘਰ ਬਾਰ
ਤਿਆਗ ਦਿਤਾ ਪਰ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਮਨ ਉਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਕਲਪਦਾ
ਰਹਿੰਦਾ ਹੈ।

ਦੇਸੁ ਛੋਡਿ ਪਰਦੇਸਹਿ ਧਾਇਆ ॥

ਪੰਚ ਚੰਡਾਲ ਨਾਲੇ ਲੈ ਆਇਆ ॥

ਅੰਗ - ੧੩੪੮

ਇਸ ਨਾਲ ਮਨ ਵਿਸ਼ੇ-ਵਿਕਾਰਾਂ ਵਿਚ ਭਟਕਦਾ
ਰਹਿੰਦਾ ਹੈ। ਗੁਰੂ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਨੇ ਗੁਰਸਿੱਖਾਂ ਨੂੰ ਇਹ
ਤਪ ਕਰਨ ਤੋਂ ਮਨ੍ਹਾ ਕੀਤਾ ਹੈ।

ਰਜੋ ਗੁਣੀ ਤਪ - ਜਿਹੜਾ ਤਪ ਕਿਸੇ ਖਾਸ
ਮੰਤਵ ਜਾਂ ਆਪਣੇ ਨਿਜ ਸਵਾਰਥ ਲਈ ਕੀਤਾ ਜਾਵੇ ਉਸ
ਨੂੰ ਰਜੋ ਗੁਣੀ ਤਪ ਕਹਿੰਦੇ ਹਨ। ਇਸ ਨਾਲ ਮਾਇਆ ਦਾ
ਮੋਹ ਤੇ ਹੰਕਾਰ ਪੈਦਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਤੇ ਦੂਜਿਆਂ ਦਾ ਭਲਾ ਨਹੀਂ
ਹੁੰਦਾ। ਕਈ ਪ੍ਰੇਮੀ ਆਪਣੀ ਪ੍ਰਭਤਾ ਵਾਸਤੇ ਚਿਲੇ ਕੱਟਦੇ
ਹਨ, ਕਈ ਧਨ ਦੀ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਲਈ ਅਤੇ ਕਿਸੇ ਖਾਸ ਇੱਛਾ
ਦੀ ਪੂਰਤੀ ਲਈ ਐਸਾ ਤਪ ਕਰਦੇ ਹਨ।

ਸਤੋ ਗੁਣੀ ਤਪ - ਮਨ ਨੂੰ ਵਿਕਾਰਾਂ ਤੋਂ ਵਰਜ
ਕੇ ਆਪਣੇ ਧੋਅ ਉਤੇ ਕੇਂਦਰਿਤ ਕਰਨ ਨੂੰ ਸਤੋ ਗੁਣੀ ਤਪ
ਕਹਿੰਦੇ ਹਨ ਤੇ ਇਹ ਤਪ ਸਰਵ ਸ੍ਰੇਸ਼ਟ ਹੈ। ਇਸ ਵਿਚ
ਸਰੀਰ ਦੇ ਇੰਦਰੀਆਂ ਉਤੇ ਕਾਬੂ ਰੱਖਣਾ, ਦੂਜੇ ਦੇ ਬੋਲ
ਕੁਬੋਲ ਸਹਿ ਕੇ ਵੀ ਉਸ ਦਾ ਭਲਾ ਮੰਗਣਾ, ਸੇਵਾ ਕਰਕੇ
ਹੱਥ ਪੈਰ ਸਫਲ ਕਰਨੇ ਆਦਿ ਸ਼ਾਮਿਲ ਹੈ। ਗੁਰਬਾਣੀ ਦਾ
ਪਾਠ ਕਰਦਿਆਂ ਚਿੱਤ ਸ਼ਬਦ ਵਿਚ ਰੱਖਣਾ ਅਤੇ ਗੱਲਾਂਬਾਤਾਂ
ਕਰਨ ਤੋਂ ਜਾਂ ਹੁੰਗਾਰਾ ਭਰਨ ਤੋਂ ਗੁਰੇਜ਼ ਕਰਨਾ। ਗੁਰਬਾਣੀ
ਤੇ ਗੁਰ ਉਪਦੇਸ਼ ਪੜ੍ਹ ਸੁਣ ਕੇ ਅਤੇ ਸਤਿਸੰਗ ਦੁਆਰਾ
ਅੰਤਸਕਰਨ ਨੂੰ ਨਿਰਮਲ ਕਰਦੇ ਰਹਿਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਇਸ
ਬਾਰੇ ਪਵਿੱਤਰ ਫੁਰਮਾਨ ਹੈ -

ਗੁਰ ਸੇਵਾ ਤਪਾਂ ਸਿਰਿ ਤਪੁ ਸਾਰੁ ॥

ਹਰਿ ਜੀਉ ਮਨਿ ਵਸੈ ਸਭ ਦੂਖ ਵਿਸਾਰਣਹਾਰੁ ॥

ਅੰਗ - ੪੨੩

ਸੇ ਤਪਸੀ ਜਿਸੁ ਸਾਧਸੰਗੁ ॥

ਸਦ ਧਿਆਨੀ ਜਿਸੁ ਗੁਰਹਿ ਰੰਗੁ ॥

ਅੰਗ - ੧੧੮੦

ਗੋ ਤੇ ਮਨ ਜੁ ਇਕਾਗਰ ਕਰਨੋ।

ਕਥਾ ਕੀਰਤਨ ਮਹਿੰ ਪੁਨ ਧਰਨੋ।

ਮਿਲ ਕੇ ਸਤਿਸੰਗਤਿ ਨਿਤ ਗੁਣਨੋ। (ਗੁਰੁ ਨਾਨਕ ਪ੍ਰਕਾਸ਼)

ਦਾਨ - ਕਿਰਤ ਕਮਾਈ ਵਿਚੋਂ ਆਪਣੇ ਵਿਤ ਅਨੁਸਾਰ
ਦਾਨ ਦੇਣਾ ਜਿਥੇ ਦੀਨਾਂ ਅਨਾਥਾਂ, ਲੋੜਵੰਦਾਂ ਦੀ ਸੰਭਾਲ ਹੋ
ਰਹੀ ਹੋਵੇ ਅਤੇ ਭਲੇ ਕਾਰਜਾਂ ਵਾਸਤੇ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਵਿਚ ਕੰਮ
ਦੀ ਉਨਤੀ ਤੇ ਵਿਦਿਆ ਪ੍ਰਚਾਰ ਦੇ ਕੰਮ ਹੋ ਰਹੇ ਹੋਣ।
ਗੁਰੂ ਨਮਿਤ ਭੇਟਾ ਦੇਣ ਨਾਲ ਦੁੱਖਾਂ, ਕਲੇਸ਼ਾਂ ਦਾ ਨਾਸ ਹੋ
ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਤੇ ਕਮਾਈ ਸਫਲੀ ਹੁੰਦੀ ਹੈ ਇਸ ਕਰਕੇ ਗੁਰਸਿੱਖਾਂ
ਨੂੰ ਦਸਵੰਧ ਦੇਣ ਦਾ ਹੁਕਮ ਹੈ।

ਘਾਲਿ ਖਾਇ ਕਿਛੁ ਹਥੁ ਦੇਇ ॥

ਨਾਨਕ ਰਾਹੁ ਪਛਾਣਹਿ ਸੋਇ ॥

ਅੰਗ- ੧੨੪੫

ਦਾਨ ਤਿੰਨ ਕਿਸਮ ਦਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ।

ਤਾਮਸੀ ਦਾਨ - ਜਿਹੜਾ ਦਾਨ ਖਿੱਝ ਕੇ ਦਿਤਾ ਜਾਵੇ ਤੇ ਬਾਦ ਵਿਚ ਮਨ ਦੇ ਅੰਦਰ ਪਛਤਾਵਾ ਜਾਂ ਕ੍ਰੋਧ ਆਵੇ ਇਸ ਦਾ ਕੋਈ ਫਲ ਪ੍ਰਾਪਤ ਨਹੀਂ ਹੋਇਆ ਕਰਦਾ। ਇਹ ਤਾਮਸੀ ਦਾਨ ਹੁੰਦਾ ਹੈ।

ਰਾਜਸੀ ਦਾਨ - ਜਿਹੜਾ ਦਾਨ ਆਪਣੀ ਵਡਿਆਈ ਵਾਸਤੇ ਦਿਤਾ ਜਾਵੇ ਕਿ ਮੈਂ ਹੋਰਾਂ ਤੋਂ ਵੱਧ ਦੇਵਾਂ ਤੇ ਲੋਕਾਂ ਵਿਚ ਮੇਰੀ ਸ਼ੋਭਾ ਹੋਵੇ। ਧਾਰਮਿਕ ਜਾਂ ਸਮਾਜਿਕ ਸਥਾਨਾਂ ਤੇ ਆਪਣੇ ਪੱਥਰ ਲਵਾਉਣੇ ਤੇ ਇਸਤਿਹਾਰਾਂ ਵਿਚ ਦੱਸਣਾ ਕਿ ਫਲਾਣੇ ਨੇ ਐਨਾ ਦਾਨ ਦਿਤਾ ਹੈ। ਇਸ ਦਾ ਫਲ ਵੀ ਬਹੁਤ ਘੱਟ ਹੋਇਆ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਧਾਰਮਿਕ ਅਸਥਾਨਾਂ ਤੇ ਆਮ ਹੀ ਦੇਖਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਕਿ ਦਾਨੀ ਸੱਜਣਾਂ ਨੇ ਚਿੱਟੇ ਪੱਥਰਾਂ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਨਾਮ ਲਿਖ-ਲਿਖ ਕੇ ਕਾਲਾ ਕੀਤਾ ਹੋਇਆ ਹੈ। ਐਸਾ ਕਰਕੇ ਅਸੀਂ ਗੁਰੂ ਘਰ ਵਿਚ ਵੀ ਆਪਣੀ ਵਡਿਆਈ ਚਾਹੁੰਦੇ ਹਾਂ। ਇਸ ਬਾਰੇ ਗਿਆਨੀ ਸੰਤ ਸਿੰਘ ਜੀ ਮਸਕੀਨ ਹੋਰਾਂ ਨੇ ਇਕ ਘਟਨਾ ਦਾ ਜ਼ਿਕਰ ਕੀਤਾ ਹੈ ਕਿ ਉਹ ਇਕ ਵੇਰਾਂ ਤਖਤ ਸ੍ਰੀ ਹਜ਼ੂਰ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਦਰਸ਼ਨਾਂ ਨੂੰ ਗਏ ਹੋਏ ਸ਼ਾਮ ਦੇ ਵਕਤ ਨਿਸ਼ਾਨ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਪਾਸ ਬੈਠੇ ਰਹਿਰਾਸ ਦਾ ਪਾਠ ਕਰ ਰਹੇ ਸਨ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇਖਿਆ ਕਿ ਇਕ ਬਜ਼ੁਰਗ ਬਾਬਾ ਜੀ ਫਰਸ਼ ਵਲ ਵੇਖ ਕੇ ਕੁਝ ਲੱਭਣ ਦੀ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਕਰ ਰਹੇ ਸਨ। ਰਹਿਰਾਸ ਦੇ ਭੋਗ ਤੋਂ ਬਾਦ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਉਸ ਬਜ਼ੁਰਗ ਨੂੰ ਪੁੱਛਿਆ ਕਿ ਬਾਬਾ ਜੀ ਕੀ ਲੱਭਦੇ ਪਏ ਹੋ? ਬਜ਼ੁਰਗ ਕਹਿਣ ਲੱਗੇ ਕਿ ਮੈਂ ਪਿਛਲੇ ਸਾਲ ਦੇ ਸੌ ਰੁਪਏ ਦਾਨ ਕਰਕੇ ਗਿਆ ਸੀ ਤੇ ਪ੍ਰਬੰਧਕਾਂ ਨੇ ਕਿਹਾ ਸੀ ਕਿ ਮੇਰੇ ਨਾਮ ਦਾ ਪੱਥਰ ਲਾਉਣਗੇ। ਇਸ ਕਰਕੇ ਇਥੇ ਮੈਂ ਆਪਣਾ ਨਾਮ ਲੱਭ ਰਿਹਾ ਹਾਂ। ਮਸਕੀਨ ਜੀ ਨੇ ਉਸ ਬਜ਼ੁਰਗ ਨੂੰ ਕਿਹਾ ਬਾਬਾ! ਜੇਕਰ ਗੁਰੂ ਘਰ ਆ ਕੇ ਵੀ ਤੁਸੀਂ ਆਪਣਾ ਨਾਮ ਲੱਭਦੇ ਹੋ ਫੇਰ ਗੁਰੂ ਦਾ ਨਾਮ ਕਿੱਥੇ ਲੱਭੋਗੇ? ਇਥੇ ਆ ਕੇ ਤਾਂ ਸਿੱਖ ਨੂੰ ਗੁਰੂ ਦਾ ਨਾਲ ਲੱਭਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਸਾਨੂੰ ਵੀ ਸਾਵਧਾਨ ਹੋ ਕੇ ਯਾਦ ਰੱਖਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਕਿ ਇਹ ਸਾਰੀਆਂ ਬਰਕਤਾਂ, ਬਖਸ਼ਿਸ਼ਾਂ ਤੇ ਵਡਿਆਈਆਂ ਕੇਵਲ ਸਤਿਗੁਰੂ ਦੀਆਂ ਹਨ।

ਸਾਂਤਕੀ ਦਾਨ - ਜਿਹੜਾ ਦਾਨ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਦੀਆਂ ਦਾਤਾਂ ਵਿਚੋਂ ਉਸ ਦਾ ਸਮਝ ਕੇ ਨਿੰਮ੍ਰਤਾ ਸਹਿਤ ਭੇਟ ਕੀਤਾ ਜਾਵੇ, ਉਸ ਨੂੰ ਸਾਂਤਕੀ ਦਾਨ ਕਹਿੰਦੇ ਹਨ। ਇਸ ਦਾ ਫਲ ਵੀ ਵੱਡਾ ਮਿਲਿਆ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਦਾਨ ਦੇ ਕੇ ਚਿਤਾਰਨਾ ਨਹੀਂ ਸੋਗ ਛੁਪਾਉਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਤੇ ਭੁੱਲ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਬਾਰੇ ਫੁਰਮਾਨ ਹੈ -

ਕਬੀਰ ਮੇਰਾ ਮੁਝ ਮਹਿ ਕਿਛੁ ਨਹੀ ਜੋ ਕਿਛੁ ਹੈ ਸੇ ਤੇਰਾ ॥

ਤੇਰਾ ਤੁਝ ਕਉ ਸਉਪਤੇ ਕਿਆ ਲਾਗੈ ਮੇਰਾ ॥

ਅੰਗ - ੧੨੭੫

ਦਾਨ ਕਰਯੋ ਮੁਖ ਤੇ ਨਹਿ ਭਾਖੋ।

ਸਦਾ ਛੁਪਾਵਨ ਕੋ ਅਭਿਲਖੈ।

(ਸੁਰਜ ਪ੍ਰਕਾਸ਼)

ਦਾਨ ਦੇਣ ਲੱਗਿਆਂ ਕੁਝ ਗੱਲਾਂ ਦਾ ਧਿਆਨ ਰੱਖਣਾ ਜ਼ਰੂਰੀ ਹੈ, ਪਹਿਲਾ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਆਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ ਚਿਤਾਰਨਾ ਨਹੀਂ, ਢੰਡੇਰਾ ਨਹੀਂ ਦੇਣਾ ਸਗੋਂ ਗੁਪਤ ਰੱਖਣਾ ਹੈ। ਦੂਜਾ ਹੈ ਕਿ ਦਾਨ ਵਿਤ ਅਨੁਸਾਰ ਦੇ ਕੇ ਯਾਦਦਾਸ਼ਤ ਵਿਚੋਂ ਕੱਢ ਦੇਣਾ ਤੇ ਮਨ ਵਿਚ ਹੰਕਾਰ ਨਹੀਂ ਕਰਨਾ ਕਿ ਮੈਂ ਬੜਾ ਦਾਨੀ ਹਾਂ। ਤੀਜਾ ਕਿ ਸਹੀ ਜਗ੍ਹਾ ਪਛਾਣ ਕੇ ਅਧਿਕਾਰੀ ਨੂੰ ਦਾਨ ਦੇਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਜੇ ਦਾਨ ਲੈਣ ਵਾਲਾ ਅਧਿਕਾਰੀ ਨਾ ਹੋਵੇ ਤਾਂ ਫਲ ਨਹੀਂ ਮਿਲਿਆ ਕਰਦਾ। ਜੇ ਮਾੜੇ ਕੰਮਾਂ ਵਿਚ ਵਰਤਿਆ ਜਾਵੇ ਤਾਂ ਦੁੱਖ ਦਾ ਕਾਰਨ ਬਣ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਬਾਰੇ ਪਵਿੱਤਰ ਫੁਰਮਾਨ ਹੈ -

ਅਕਲੀ ਪੜਿ ਕੈ ਬੁਝੀਐ ਅਕਲੀ ਕੀਚੈ ਦਾਨੁ ॥ ਅੰਗ -

੧੨੪੫

ਤੀਰਥ ਬਰਤ ਅਰੁ ਦਾਨ ਕਰਿ ਮਨ ਮੈ ਧਰੈ ਗੁਮਾਨੁ ॥

ਨਾਨਕ ਨਿਹਫਲੁ ਜਾਤ ਤਿਹ ਜਿਉ ਕੁੰਚਰ ਇਸਨਾਨੁ ॥

ਅੰਗ - ੧੪੨੮

ਖੇਤੁ ਪਛਾਣੈ ਬੀਜੈ ਦਾਨੁ ॥

ਅੰਗ - ੧੪੧੧

ਕਿਸੇ ਨੂੰ ਪ੍ਰੇਰ ਕੇ ਮਾੜੇ ਕੰਮਾਂ ਤੋਂ ਹਟਾ ਕੇ ਚੰਗੇ ਪਾਸੇ ਲਾ ਦੇਣਾ, ਵਿਦਿਆ ਦੇ ਕੇ, ਹੁਨਰ ਸਿਖਾ ਕੇ ਕਿਸੇ ਕਿੱਤੇ ਦੇ ਯੋਗ ਬਣਾ ਦੇਣਾ, ਚੰਗੀ ਸੇਧ ਦੇ ਕੇ ਉੱਜਲ ਭਵਿੱਖ ਬਣਾ ਦੇਣਾ, ਇਹ ਬੁੱਧੀ ਦਾ ਦਾਨ ਹੈ। ਸਭ ਤੋਂ ਵੱਡਾ ਪਰਉਪਕਾਰ ਜੀਅ-ਦਾਨ ਦਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਜੋ ਕਿ ਗੁਰਮੁਖ ਪਿਆਰੇ ਤੇ ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ ਕਰਿਆ ਕਰਦੇ ਹਨ। ਜੀਵ ਨੂੰ ਆਤਮਿਕ ਸੋਝੀ ਬਖਸ਼ ਕੇ ਪ੍ਰਮੋਸ਼ਰ ਦੀ ਭਗਤੀ ਵੱਲ ਲਾਉਂਦੇ ਹਨ।

ਜਨਮ ਮਰਣ ਦੁਹਰੁ ਮਹਿ ਨਾਹੀ ਜਨ ਪਰਉਪਕਾਰੀ ਆਏ ॥

ਜੀਅ ਦਾਨੁ ਦੇ ਭਗਤੀ ਲਾਇਨਿ ਹਰਿ ਸਿਉ ਲੈਨਿ ਮਿਲਾਏ ॥

ਅੰਗ - ੭੪੯

ਸੰਤੋਖ - ਆਪਣੀ ਪੂਰੀ-ਪੂਰੀ ਮਿਹਨਤ ਤੇ ਯਤਨ ਨਾਲ ਜੋ ਵੀ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੋ ਜਾਵੇ ਉਸ ਨੂੰ ਬਹੁਤਾ ਸਮਝ ਕੇ ਸੰਤੁਸ਼ਟ ਤੇ ਪ੍ਰਸੰਨ ਚਿੱਤ ਹੋ ਜਾਣ ਨੂੰ ਸੰਤੋਖ ਆਖਦੇ ਹਨ। ਬਹੁਤੇ ਵੱਡੇ ਧਨਾਢਾਂ ਦੀ ਧਨ ਸਮੱਗਰੀ ਤੇ ਸੁੱਖ ਦੇ ਸਾਧਨਾਂ ਵੱਲ ਵੇਖ ਕੇ ਤ੍ਰਿਸ਼ਨਾ, ਲੋਭ-ਲਾਲਚ ਆਦਿ ਤੋਂ ਮਨ ਨੂੰ ਕਾਬੂ ਰੱਖਣਾ ਭਾਵ 'ਯਥਾ ਲਾਭ ਸੰਤੁਸ਼ਟੇ' ਦੀ ਬਿਰਤੀ ਧਾਰਨ ਕਰਕੇ ਰੱਖਣੀ। ਆਪਣੀ ਹਾਰ, ਅਪਕੀਰਤੀ, ਨਿਰਾਦਰ, ਦੁੱਖ-ਤਕਲੀਫ ਵਿਚ ਸਬਰ ਤੇ ਸ਼ੁਕਰ ਵਿਚ ਰਹਿਣਾ। ਅੱਖਾਂ ਉਤੇ ਸੰਤੋਖ ਰੱਖਣਾ, ਪਰਾਈ ਇਸਤਰੀ ਨੂੰ ਮਾਤਾ, ਭੈਣ, ਬੇਟੀ ਸਮਝਣਾ ਅਤੇ ਪਰਾਏ ਧਨ ਨੂੰ ਮਿੱਟੀ ਦੇ ਸਮਾਨ ਜਾਨਣਾ। ਇਹ ਸਾਰੇ ਸੰਤੋਖੀ ਪੁਰਸ਼ਾਂ ਦੇ ਗੁਣ ਹੁੰਦੇ ਹਨ ਤੇ ਇਸ ਬਾਰੇ ਸਿਆਣੇ ਪੁਰਸ਼ਾਂ ਨੇ ਕਥਨ ਕੀਤਾ ਹੈ।

ਸੰਤੋਖ ਪਦਾਰਥ ਜਗਤ ਵਿਚ ਹੈ ਹੀਰਿਆਂ ਦੀ ਖਾਨ।

ਕਾਮਧੇਨ ਜਾਂ ਕਲਪਤਰੁ ਸੰਤੋਖੀ ਨੂੰ ਜਾਨ।

ਗੁਰੂ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਫੁਰਮਾਨ ਕਰਦੇ ਹਨ ਕਿ ਅਧਰਮ ਨਾਲ ਕਮਾਏ ਹੋਏ ਧਨ ਨਾਲ ਕਦੇ ਸ਼ਾਂਤੀ ਨਹੀਂ ਮਿਲ ਸਕਦੀ ਸਗੋਂ ਮਾਇਆ ਦੀ ਭੁੱਖ ਵਧਦੀ ਹੈ। ਧਨ ਇਕੱਠਾ ਕਰਨ ਨਾਲ ਅਤੇ ਵਿਸ਼ੇ ਵਿਕਾਰ ਭੋਗਣ ਨਾਲ ਕਦੀ ਵੀ ਤ੍ਰਿਪਤੀ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦੀ ਸਗੋਂ ਵਾਸਨਾ ਅੱਗੇ ਤੋਂ ਅੱਗੇ ਵਧੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਜਿਵੇਂ ਅੱਗ ਦੇ ਭਾਂਬੜ ਤੇ ਹੋਰ ਲੱਕੜਾਂ ਪਾਉਣ ਨਾਲ ਇਸ ਦੀਆਂ ਲਾਟਾਂ ਹੋਰ ਤੇਜ਼ ਹੋ ਕੇ ਉਪਰ ਨੂੰ ਉਠਦੀਆਂ ਹਨ। ਭਾਵੇਂ ਕੋਈ ਕ੍ਰੋੜਪਤੀ ਹੋਵੇ ਜਾਂ ਚੱਕਰਵਰਤੀ ਰਾਜਾ ਹੋਵੇ, ਲੁੱਟ-ਕਸੁੱਟ ਤੇ ਨਜ਼ਾਇਜ਼ ਤਰੀਕੇ ਨਾਲ ਇਕੱਠੀ ਕੀਤੀ ਹੋਈ ਧਨ-ਦੌਲਤ ਮਰਨ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਉਸ ਦੇ ਨਾਲ ਨਹੀਂ ਜਾਂਦੀ।

ਲੰਕਾ ਗਢੁ ਸੋਨੇ ਕਾ ਭਇਆ ॥
ਮੁਰਖੁ ਰਾਵਨੁ ਕਿਆ ਲੇ ਗਇਆ ॥ ੩ ॥
ਕਹਿ ਕਬੀਰ ਕਿਛੁ ਗੁਨੁ ਬੀਚਾਰਿ ॥
ਚਲੇ ਜੁਆਰੀ ਦੁਇ ਹਥ ਝਾਰਿ ॥

ਅੰਗ - ੧੧੫੮

ਮਹਿਮੂਦ ਗਜ਼ਨਵੀ ਨੇ ਹਿੰਦੋਸਤਾਨ ਉਤੇ 17 ਹਮਲੇ ਕੀਤੇ। ਇਸ ਨੇ ਲੁੱਟ ਮਾਰ ਕਰਕੇ ਬਨਾਰਸ ਸ਼ਹਿਰ ਵਿਚੋਂ ਹੀਰੇ-ਪੰਨੇ, ਸੋਨੇ ਆਦਿ ਦੇ ਕਈ ਹਜ਼ਾਰ ਉਠ ਲੱਦ ਕੇ ਅਤੇ ਸੋਮਨਾਥ ਦਾ ਮੰਦਰ ਤੋੜ ਕੇ ਅਰਬਾਂ ਰੁਪਏ ਦਾ ਸੋਨਾ ਤੇ ਹੀਰੇ ਗਜ਼ਨੀ ਨੂੰ ਲੈ ਗਿਆ। ਹਜ਼ਾਰਾਂ ਬੇਗੁਨਾਹਾਂ ਦਾ ਕਤਲ ਕੀਤਾ ਤੇ ਅਨੇਕਾਂ ਮਰਦ, ਔਰਤਾਂ ਨੂੰ ਗੁਲਾਮ ਬਣਾ ਕੇ ਲੈ ਗਿਆ। ਅੰਤ ਨੂੰ ਉਸ ਦਾ ਹਸਰ ਕੀ ਹੋਇਆ? ਜਦੋਂ ਮੌਤ ਦੇ ਬਿਸਤਰੇ ਤੇ ਪੈ ਗਿਆ, ਜੋ ਲੁੱਟ-ਕਸੁੱਟ ਦਾ ਮਾਲ ਸੀ ਸਾਰਾ ਦੇਖਣ ਲਈ ਮੰਗਵਾ ਲਿਆ। ਕਹਿੰਦੇ, ਜਦੋਂ ਵੀ ਕਿਸੇ ਚੀਜ਼ ਵੱਲ ਦੇਖਦਾ ਸੀ, ਸਾਰੀ ਘਟਨਾ ਯਾਦ ਆ ਕੇ ਰੂਹ ਪਾਪਾਂ ਨਾਲ ਕੰਬਦੀ ਸੀ। ਰੋ-ਰੋ ਕੇ ਦੱਸਦਾ ਕਿ ਇਹ ਧਨ-ਦੌਲਤ ਮੇਰੇ ਕਿਸੇ ਕੰਮ ਨਹੀਂ। ਸੰਤ ਸੁੰਦਰ ਸਿੰਘ ਜੀ ਕਰਤਾ 'ਰੂਹਾਨੀ ਜ਼ਿੰਦਗੀ' ਨੇ ਲਿਖਿਆ ਹੈ।

ਮੇਰੇ ਹੱਥ ਕਫਨ ਤੋਂ ਬਾਹਰ ਰੱਖਣੇ
ਵੇਖ ਲਵੇ ਦੁਨੀਆਂ ਜਾਂਦੀ ਵਾਰ ਮੈਨੂੰ।
ਕੀ ਲੈ ਚੱਲਿਆ ਹਾਂ ਆਪਣੇ ਨਾਲ ਮੈਂ
ਸਿਖਿਆ ਲਵੇ ਮੈਥੋਂ ਪਾ ਧ੍ਰਿਕਾਰ ਮੈਨੂੰ।
ਸਾਰੀ ਉਮਰ ਹੀ ਲਹੂ ਵਿਚ ਰਹੇ ਡੁੱਬੇ
ਭੁੱਲ ਗਈ ਮੌਤ ਦੀ ਸਾਰ ਮੈਨੂੰ।
ਨਾ ਮੈਂ ਸੋਚਿਆ ਏਸ ਜਹਾਨ ਅੰਦਰ
ਮਿਲੀ ਪਾਤਸ਼ਾਹੀ ਦਿਨ ਚਾਰ ਮੈਨੂੰ।
ਕਰਾਂ ਕੰਮ ਕੋਈ ਨੇਕ ਮਰਦ ਵਾਲਾ
ਦੇਣੀ ਖੁਦੀ ਤਕੱਬਰੀ ਹਾਰ ਮੈਨੂੰ।
ਬੇਗੁਨਾਹਾਂ ਦੀ ਖੱਲ ਉਤਾਰਦਾ ਸਾਂ
ਆਯਾ ਤਰਸ ਨਾ ਕਦੇ ਇਕ ਵਾਰ ਮੈਨੂੰ।
ਜਾਂਦੀ ਵਾਰ ਖਾਲੀ ਹੱਥ ਚੱਲਿਆਂ ਹਾਂ
ਲੱਖ ਵਾਰ ਧ੍ਰਿਕਾਰ ਫਿਟਕਾਰ ਮੈਨੂੰ।

ਮਨੁੱਖ ਕੋਲ ਭਾਵੇਂ ਬਹੁਤੀ ਸੰਪਤੀ ਹੋਵੇ, ਧਨ-ਦੌਲਤ ਦੇ ਖਜ਼ਾਨੇ ਹੋਣ ਅਤੇ ਅਨੇਕਾਂ ਸੁਖ ਦੇ ਸਾਧਨ ਹੋਣ ਪਰ

ਸੰਤੋਖ ਤੋਂ ਬਿਨਾਂ ਉਸ ਨੂੰ ਰੱਜ ਨਹੀਂ ਆਇਆ ਕਰਦਾ ਕਿਉਂਕਿ ਇਸ ਦਾ ਸੁਆਦ ਸੁਪਨੇ ਦੀ ਨਿਆਈਂ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਕਰਕੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਬੇਅਰਥ ਕੰਮਾਂ ਵਿਚ ਖਪਣ ਦਾ ਕੋਈ ਲਾਭ ਨਹੀਂ ਹੋਇਆ ਕਰਦਾ।

ਸਹਸ ਖਟੇ ਲਖ ਕਉ ਉਠਿ ਯਾਵੈ ॥
ਤ੍ਰਿਪਤਿ ਨ ਆਵੈ ਮਾਇਆ ਪਾਛੈ ਪਾਵੈ ॥
ਅਨਿਕ ਭੋਗ ਬਿਖਿਆ ਕੇ ਕਰੈ ॥
ਨਹ ਤ੍ਰਿਪਤਾਵੈ ਖਪਿ ਖਪਿ ਮਰੈ ॥
ਬਿਨਾ ਸੰਤੋਖ ਨਹੀ ਕੋਉ ਰਾਜੈ ॥
ਸੁਪਨ ਮਨੋਰਥ ਬ੍ਰਿਥੇ ਸਭ ਕਾਜੈ ॥

ਅੰਗ- ੨੨੮

ਜਿਸ ਨੇ ਜੀਵਨ ਵਿਚ ਧਰਮ ਨੂੰ ਪਹਿਲ ਦੇਣੀ ਹੋਵੇ ਉਸ ਨੂੰ ਸੰਤੋਖ ਜ਼ਰੂਰੀ ਰੱਖਣਾ ਪਵੇਗਾ, ਨਹੀਂ ਤਾਂ ਉਹ ਧਰਮ ਦੀ ਪਉੜੀ ਤੇ ਨਹੀਂ ਚੜ੍ਹ ਸਕਦਾ। ਇਹ ਧਰਮ ਦਾ ਮੂਲ ਹੈ ਤੇ ਸੰਤੋਖ ਰੂਪੀ ਰੱਸੇ ਨੇ ਦੋਵਾਂ ਨੂੰ ਬੰਨ੍ਹਿਆ ਹੋਇਆ ਹੈ।

ਧੌਲ ਧਰਮੁ ਦਇਆ ਕਾ ਪੁਤੁ ॥
ਸੰਤੋਖੁ ਥਾਪਿ ਰਖਿਆ ਜਿਨਿ ਸੁਤਿ ॥

ਅੰਗ - ੩

ਪ੍ਰਭੂ ਨੇ ਸੂਰਜ, ਚੰਦ, ਤਾਰੇ ਅਤੇ ਗ੍ਰਹਿ ਆਦਿ ਸਾਰੇ ਦੇ ਸਾਰੇ ਮਰਿਆਦਾ ਨਾਲ ਸੰਤੋਖ ਵਿਚ ਬੰਨ੍ਹ ਕੇ ਰੱਖੇ ਹੋਏ ਹਨ। ਜੇਕਰ ਮਰਿਆਦਾ ਨਾ ਹੋਵੇ ਤਾਂ ਸਭ ਕੁਝ ਤਹਿਸ ਨਹਿਸ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਗੁਰੂ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਨੇ ਧਰਮ ਦੀ ਮਰਿਆਦਾ ਅਨੁਸਾਰ ਗੁਰਸਿੱਖ ਨੂੰ ਵੀ ਸੰਤੋਖ ਵਿਚ ਰਹਿ ਕੇ ਜੀਵਨ ਬਤੀਤ ਕਰਨ ਵਾਸਤੇ ਉਪਦੇਸ਼ ਦਿਤਾ ਹੈ।

ਇਸ ਬਾਰੇ ਇਕ ਕਥਾ ਆਉਂਦੀ ਹੈ ਕਿ ਭਾਈ ਪੁੰਗਰ ਜੀ ਪੰਜਵੇਂ ਤੇ ਛੇਵੇਂ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਜੀ ਦੇ ਸਮੇਂ ਦੇ ਸਿੱਖ ਹੋਏ ਹਨ। ਉਹ ਆਪਣੀ ਕਿਰਤ ਦੇ ਐਨੇ ਸੁੱਚੇ ਸਨ ਕਿ ਜੇਕਰ ਦੂਜੇ ਦੇ ਖੇਤ ਦੀ ਬੱਲੀ ਵੀ ਆਪਣੇ ਪਾਸੇ ਡਿੱਗ ਜਾਵੇ ਤਾਂ ਚੁੱਕ ਕੇ ਉਸ ਦੇ ਖੇਤ ਵਿਚ ਰੱਖ ਦਿੰਦੇ ਸਨ ਅਤੇ ਨਾ ਹੀ ਆਪਣੇ ਪਸ਼ੂਆਂ ਨੂੰ ਕਿਸੇ ਦੀ ਫਸਲ ਵਿਚ ਮੂੰਹ ਮਾਰਨ ਦਿੰਦੇ। ਗੁਰੂ ਘਰ ਵਿਚ ਆਪਣੀ ਕਮਾਈ ਦੀ ਦਸਵੰਧ ਵੀ ਦਿੰਦੇ ਸਨ ਤੇ ਨਾਲੇ ਆਏ ਗਏ ਸਾਧੂ ਸੰਤ ਤੇ ਅਤਿਥੀ ਦੀ ਸੇਵਾ ਕਰਦੇ ਰਹਿੰਦੇ ਸਨ। ਇਕ ਦਿਨ ਇਕ ਮਹਾਤਮਾ ਆਏ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਗੁਰਸਿੱਖ ਦੀ ਰਹਿਣੀ, ਬਹਿਣੀ ਤੇ ਕਰਨੀ ਵੇਖੀ ਤੇ ਸੇਵਾ ਤੋਂ ਖੁਸ਼ ਹੋ ਕੇ ਰਸਾਇਣ ਦੇ ਦਿਤੀ। ਕਹਿਣ ਲੱਗੇ ਗੁਰਸਿੱਖ! ਇਸ ਨੂੰ ਵਰਤ ਲਵੀਂ, ਤੇਰੇ ਘਰ ਅਮੀਰੀ ਆ ਜਾਵੇਗੀ, ਇਹ ਲੋਹੇ ਨੂੰ ਸੋਨਾ ਬਣਾ ਦਿੰਦੀ ਹੈ। ਭਾਈ ਪੁੰਗਰ ਨੇ ਕੋਈ ਧਿਆਨ ਨਾ ਦਿਤਾ ਤੇ ਰਸਾਇਣ ਦੀ ਪੇਟਲੀ ਨੂੰ ਆਟੇ ਵਿਚ ਰੱਖ ਦਿਤਾ। ਕਾਫੀ ਸਮੇਂ ਬਾਅਦ ਸਾਧੂ ਫਿਰ ਆਇਆ, ਉਸ ਨੇ ਸੋਚਿਆ ਕਿ ਵੇਖ ਕੇ ਆਵਾਂ ਹੁਣ ਤਾਂ ਭਾਈ ਪੁੰਗਰ ਅਮੀਰ ਹੋ ਗਿਆ ਹੋਵੇਗਾ। ਜਦੋਂ ਆ ਕੇ ਵੇਖਿਆ ਕਿ ਉਸ ਦੇ ਹਾਲਾਤ ਤਾਂ ਪਹਿਲਾਂ ਵਾਂਗ ਹੀ ਹਨ, ਕੋਈ ਫਰਕ ਨਹੀਂ ਪਿਆ। ਹੈਰਾਨ ਹੋ ਕੇ ਕਹਿਣ ਲੱਗੇ ਗੁਰਸਿੱਖ! ਤੂੰ ਰਸਾਇਣ ਵਰਤੋਂ ਵਿਚ ਕਿਉਂ ਨਹੀਂ

ਲਿਆਂਦੀ? ਭਾਈ ਪੁੰਗਰ ਜੀ ਨੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਪੋਟਲੀ ਫੜਾ ਦਿਤੀ ਤੇ ਮੋਢੇ ਤੇ ਕਹੀ ਚੁੱਕ ਕੇ ਆਪਣੇ ਖੇਤਾਂ ਵਲ ਲੈ ਗਏ। ਇਕ ਜਗ੍ਹਾ ਨੂੰ ਡੂੰਘਾ-ਡੂੰਘਾ ਪੁੱਟ ਕੇ ਉਸ ਨੂੰ ਸੱਤ ਬਾਦਸ਼ਾਹੀ ਦਾ ਖਜ਼ਾਨਾ ਵਿਖਾ ਦਿਤਾ। ਕਹਿਣ ਲੱਗੇ, ਮਹਾਤਮਾ ਜੀ! ਮੈਨੂੰ ਆਪਣੀ ਦਸਾਂ ਨੌਹਾਂ ਦੀ ਕਮਾਈ ਉਤੇ ਸੰਤੋਖ ਹੈ ਤੇ ਮੈਂ ਤਾਂ ਇਸ ਖਜ਼ਾਨੇ ਵੱਲ ਕਦੀ ਵੀ ਧਿਆਨ ਨਹੀਂ ਦਿਤਾ। ਇਸ ਲਈ ਮੈਨੂੰ ਰਸਾਇਣ ਦੀ ਕੋਈ ਲੋੜ ਨਹੀਂ, ਤੁਸੀਂ ਆਪਣੇ ਪਾਸ ਹੀ ਰੱਖੋ। ਮਹਾਤਮਾ ਗੁਰਸਿੱਖ ਦੇ ਚਰਨੀਂ ਢਹਿ ਪਿਆ ਤੇ ਕਹਿਣ ਲੱਗਾ ਗੁਰਸਿੱਖ! ਤੇਰੇ ਗੁਰੂ ਤੋਂ ਬਲਿਹਾਰ ਤੇ ਧੰਨ ਤੇਰੀ ਸਿੱਖੀ। ਸਬਰ ਹੀ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਦਾ ਨਿਸ਼ਾਨਾ ਹੈ, ਇਸ ਕਰਕੇ ਜਿਸ ਅੰਦਰ ਸੰਤੋਖ ਦੀ ਭਾਵਨਾ ਦ੍ਰਿੜ੍ਹ ਹੋ ਜਾਵੇ ਉਹ ਕਦੀ ਵੀ ਰੱਬ ਰੂਪੀ ਦਰਿਆ ਨਾਲੋਂ ਟੁੱਟ ਕੇ ਗੰਦਾ ਨਾਲਾ ਨਹੀਂ ਬਣਦਾ ਭਾਵ ਉਸ ਵਿਚ ਵਿਕਾਰਾਂ ਦੀ ਮੈਲ ਨਹੀਂ ਪੈਂਦੀ।

ਸਬਰ ਏਹੁ ਸੁਆਉ ਜੇ ਤੂੰ ਬੰਦਾ ਦਿੜੁ ਕਰਹਿ ॥
ਵਧਿ ਥੀਵਹਿ ਦਰੀਆਉ ਟੁਟਿ ਨ ਥੀਵਹਿ ਵਾਹੜਾ ॥
ਅੰਗ - ੧੩੮੪
ਸਿਦਕੁ ਸਬੁਰੀ ਸਾਦਿਕਾ ਸਬਰੁ ਤੋਸਾ ਮਲਾਇਕਾਂ ॥
ਅੰਗ- ੮੩

ਆਸਤਿਕ ਬੁੱਧੀ

ਇਸ ਦਾ ਭਾਵ ਹੈ ਕਿ ਆਪਣੇ ਸਤਿਗੁਰੂ ਤੇ ਪੂਰਨ ਭਰੋਸਾ, ਸ਼ਰਧਾ ਹੋਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ ਕਿ ਮੇਰਾ ਗੁਰੂ ਪੂਰਾ ਹੈ। ਪੂਰਨ ਭਰੋਸੇ ਬਾਰੇ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਦਾ ਫੁਰਮਾਨ ਹੈ।

ਪਰਤੀਤਿ ਹੀਐ ਆਈ ਜਿਨ
ਜਨ ਕੈ ਤਿਨੁ ਕਉ ਪਦਵੀ ਉਚ ਭਈ ॥ ਅੰਗ - ੧੪੦੨
ਸਤਿਗੁਰ ਕੀ ਪਰਤੀਤਿ ਨ ਆਈਆ ਸਬਦਿ ਨ ਲਾਗੋ ਭਾਉ ॥
ਓਸ ਨੋ ਸੁਖੁ ਨ ਉਪਜੈ ਭਾਵੈ ਸਉ ਗੋੜਾ ਆਵਉ ਜਾਉ ॥
ਅੰਗ - ੫੯੧

ਇਹ ਵਿਸ਼ਵਾਸ ਚਾਰ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਪਹਿਲਾ ਹੈ ਕਿ ਮੇਰਾ ਗੁਰੂ ਵੱਡਾ ਸੰਤ ਹੈ ਤੇ ਇਹ ਵਿਸ਼ਵਾਸ ਪਾਰ ਨਹੀਂ ਲਾਉਂਦਾ। ਦੂਜਾ ਹੈ ਕਿ ਮੇਰਾ ਗੁਰੂ ਸਾਰੇ ਸੰਤਾਂ ਨਾਲੋਂ ਵੱਡਾ ਸੰਤ ਹੈ, ਇਹ ਵਿਸ਼ਵਾਸ ਵੀ ਕੱਚਾ ਹੈ। ਤੀਜਾ ਹੈ ਕਿ ਮੇਰਾ ਗੁਰੂ ਰੱਬ ਵਰਗਾ ਹੈ ਤੇ ਇਹ ਵਿਸ਼ਵਾਸ ਵੀ ਅਧੂਰਾ ਹੈ। ਚੌਥਾ ਹੈ ਕਿ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਜੀ ਆਪ ਹੀ ਸਤਿਗੁਰੂ ਸਰੂਪ ਹੋ ਕੇ ਮੈਨੂੰ ਤਾਰ ਰਹੇ ਹਨ।

ਸਮੁੰਦੁ ਵਿਰੋਲਿ ਸਰੀਰੁ ਹਮ ਦੇਖਿਆ
ਇਕ ਵਸਤੁ ਅਨੁਪ ਦਿਖਾਈ ॥
ਗੁਰ ਗੋਵਿੰਦੁ ਗੋਵਿੰਦੁ ਗੁਰੂ ਹੈ
ਨਾਨਕ ਭੇਦੁ ਨ ਭਾਈ ॥ ੪ ॥ ੧ ॥ ੮ ॥ ਅੰਗ - ੪੪੨
ਗੁਰੁ ਪਰਮੇਸਰੁ ਏਕੋ ਜਾਣੁ ॥
ਜੋ ਤਿਸੁ ਭਾਵੈ ਸੋ ਪਰਵਾਣੁ ॥ ਅੰਗ - ੮੬੪
ਸਤਿ ਪੁਰਖੁ ਸਤਿਗੁਰੁ ਪਰਮੇਸਰੁ

ਜਿਸੁ ਭੇਟਤ ਪਾਰਿ ਪਰਾਇਣਾ ॥ ਅੰਗ - ੧੦੭੮

ਇਕ ਵੇਰਾਂ ਗੁਰੂ ਅੰਗਦ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਪਾਸ ਬਾਬਾ ਬੁੱਢਾ ਜੀ, ਭਾਈ ਬਾਲਾ ਜੀ ਤੇ ਭਾਈ ਮਨਸੁਖ ਜੀ ਆਦਿ ਗੁਰਸਿੱਖ ਬੈਠੇ ਪ੍ਰਵਚਨ ਸਰਵਣ ਕਰ ਰਹੇ ਸਨ। ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬ ਨੇ ਬੜੇ ਗੰਭੀਰ ਹੋ ਕੇ ਇਕ ਬਚਨ ਕੀਤਾ। ਪਹਿਲਾਂ ਭਾਈ ਬਾਲਾ ਜੀ ਨੂੰ ਪੁੱਛਿਆ ਕਿ ਆਪ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਨੂੰ ਕੀ ਸਮਝਦੇ ਸੀ? ਭਾਈ ਬਾਲਾ ਜੀ ਕਹਿੰਦੇ, ਪਾਤਸ਼ਾਹ! ਉਹ ਤਾਂ ਪੂਰਨ ਸੰਤ ਸਨ। ਗੁਰੂ ਮਹਾਰਾਜ ਕਹਿੰਦੇ, ਤੁਸੀਂ ਵੀ ਸੰਤ ਹੋਏ। ਫੇਰ ਬਾਬਾ ਬੁੱਢਾ ਜੀ ਨੂੰ ਕਹਿਣ ਲੱਗੇ ਬਾਬਾ ਜੀ! ਤੁਸੀਂ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਨੂੰ ਕੀ ਸਮਝਦੇ ਰਹੇ? ਬਾਬਾ ਬੁੱਢਾ ਜੀ ਕਹਿੰਦੇ ਸੱਚੇ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਜੀ! ਉਹ ਤਾਂ ਪੂਰਨ ਬ੍ਰਹਮਗਿਆਨੀ ਸਨ। ਗੁਰੂ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਕਹਿਣ ਲੱਗੇ, ਬਾਬਾ ਜੀ! ਤੁਸੀਂ ਬ੍ਰਹਮਗਿਆਨੀ ਹੋਏ। ਜਦੋਂ ਗੁਰਸਿੱਖਾਂ ਨੇ ਨਿਮੂਤਾ ਨਾਲ ਗੁਰੂ ਅੰਗਦ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਨੂੰ ਬੇਨਤੀ ਕੀਤੀ ਕਿ ਸੱਚੇ ਪਾਤਸ਼ਾਹ! ਆਪ ਜੀ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਨੂੰ ਕੀ ਸਮਝਦੇ ਸੀ? ਆਪ ਜੀ ਕੁਝ ਦੇਰ ਲਈ ਚੁੱਪ ਹੋ ਗਏ, ਦੋਵੇਂ ਅੱਖਾਂ ਵਿਚੋਂ ਪਿਆਰ ਦਾ ਜਲ ਵਹਿ ਤੁਰਿਆ ਤੇ ਭਰੇ ਗਲੇ ਨਾਲ ਬਚਨ ਕੀਤਾ, ਕਹਿੰਦੇ ਪਿਆਰਿਓ! ਉਹ ਤਾਂ ਸਾਰੇ ਖੰਡਾਂ ਬ੍ਰਹਿਮੰਡਾਂ ਦਾ ਮਾਲਕ ਪਾਰਬ੍ਰਹਮ ਪਰਮੇਸ਼ਰ ਆਪ ਸਤਿਗੁਰੂ ਸਰੂਪ ਹੋ ਕੇ ਸੰਸਾਰ ਨੂੰ ਤਾਰਨ ਵਾਸਤੇ ਆਏ ਸਨ।

ਆਪਿ ਨਰਾਇਣੁ ਕਲਾ ਧਾਰਿ ਜਗ ਮਹਿ ਪਰਵਰਿਯਉ ॥
ਅੰਗ - ੧੩੯੫

ਇਹ ਬਚਨ ਸੁਣ ਕੇ ਸਾਰਿਆਂ ਨੇ ਮੱਥਾ ਟੇਕਿਆ ਤੇ ਕਿਹਾ ਸੱਚੇ ਪਾਤਸ਼ਾਹ! ਇਸੇ ਕਰਕੇ ਆਪ ਜੀ ਗੁਰੂ ਪ੍ਰਮੇਸ਼ਰ ਬਣ ਕੇ ਸੰਸਾਰ ਨੂੰ ਤਾਰ ਰਹੇ ਹੋ। ਤਤਪਰਜ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਆਸਤਿਕ ਬੁੱਧੀ ਦੁਆਰਾ ਜਿਤਨੀ ਸ਼ਰਧਾ ਤੇ ਪ੍ਰਤੀਤ ਦ੍ਰਿੜ੍ਹ ਹੋਵੇਗੀ ਉਤਨੀ ਆਤਮਿਕ ਤਰੱਕੀ ਵੀ ਹੁੰਦੀ ਜਾਏਗੀ।

ਪਾਖੰਡ ਰਹਿਤ ਜੀਵਨ - ਆਪਣੀ ਭਗਤੀ ਦਾ ਵਿਖਾਵਾ ਕਰਨ ਵਾਸਤੇ ਕਿਸੇ ਖਾਸ ਕਿਸਮ ਦਾ ਭੇਖ ਦਾ ਸਹਾਰਾ ਲੈਣਾ ਕਿ ਲੋਕ ਮੇਰੇ ਵਲ ਅਕ੍ਰਸ਼ਿਤ ਹੋਣ, ਇਸ ਨੂੰ ਪਾਖੰਡ ਕਹਿੰਦੇ ਹਨ। ਗੁਰਮਤਿ ਵਿਚ ਐਸਾ ਕਰਨਾ ਮਨ੍ਹਾ ਹੈ ਤੇ ਇਸ ਬਾਰੇ ਫੁਰਮਾਨ ਹੈ -

ਲੋਕਾ ਵੇ ਹਉ ਸੁਹਵੀ ਸੁਹਾ ਵੇਸੁ ਕਰੀ ॥
ਵੇਸੀ ਸਹੁ ਨ ਪਾਈਐ ਕਰਿ ਕਰਿ ਵੇਸ ਰਹੀ ॥ ਅੰਗ - ੭੮੫

ਭੇਖ ਦਿਖਾਇ ਜਗਤ ਕੋ ਲੋਗਨ ਕੋ ਬਸਿ ਕੀਨ ॥
ਅੰਤ ਕਾਲ ਕਾਤੀ ਕਟਿਓ ਬਾਸੁ ਨਰਕ ਮੇ ਲੀਨ ॥ ਦਸਮ ਗ੍ਰੰਥ

ਗੁਰਸਿੱਖਾਂ ਵਾਸਤੇ ਬਿਨਾਂ ਕਿਸੇ ਪਾਖੰਡ ਤੋਂ ਗੁਰ ਸ਼ਬਦ ਦੀ ਕਮਾਈ ਦਾ ਹੁਕਮ ਹੈ ਕਿਉਂਕਿ ਇਸ ਨਾਲ ਹਉਮੈ ਦੀ ਮੈਲ ਨਹੀਂ ਲਗਦੀ, ਤਨ-ਮਨ ਵੀ ਪਵਿੱਤਰ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਤੇ ਆਤਮ ਰਸ ਦੀ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਹੁੰਦੀ ਹੈ।

ਬਿਨਾ ਦੰਭ ਗੁਰੁ ਸਬਦ ਕਮਾਵਨ।
ਕਰਹਿ ਸਦਾ ਹੂੰ ਤਨ ਮਨ ਪਾਵਨ। (ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਪ੍ਰਕਾਸ਼)

ਦਸਵੇਂ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਜੀ ਦਾ ਵੀ ਹੁਕਮ ਹੈ ਕਿ ਸਿੰਘ ਰਹਿਤਵਾਨ ਹੋ ਕੇ ਆਪਣੇ ਸਿਦਕ ਵਿਚ ਪੂਰਾ ਰਹੇ ਪਰ ਭੇਖ ਨਾ ਕਰੇ ਕਿਉਂਕਿ ਜਾਤ ਤੇ ਭੇਖ ਮੈਨੂੰ ਪਿਆਰਾ ਨਹੀਂ ਸਗੋਂ ਰਹਿਤ ਪਿਆਰੀ ਹੈ।

ਭੇਖ ਨ ਪਯਾਰੋ ਮੋਹਿ ਕੋ ਵਰਨ ਨਹੀਂ ਪ੍ਰਿਯ ਕਾਹਿ॥
ਰਹਤ ਸੁ ਪਯਾਰੀ ਮੋਹਿ ਕਉ ਸਿਦਕ ਮਹਾਂ ਪ੍ਰਿਯ ਆਹਿ॥
(ਦਸਮ ਗ੍ਰੰਥ)

ਗੁਰ ਮੰਤਰ, ਗੁਰਬਾਣੀ ਤੇ ਭਰੋਸਾ - ਪੰਜ ਪਿਆਰਿਆਂ ਨੇ ਜੋ ਗੁਰਮੰਤਰ ਦੇ ਦਿਤਾ ਉਸ ਤੇ ਸੌ ਫੀ ਸਦੀ ਭਰੋਸਾ ਕਰਨਾ ਕਿ ਇਸ ਮੰਤਰ ਦੇ ਜਾਪ ਨੇ ਹੀ ਮੇਰਾ ਪਾਰ ਉਤਾਰਾ ਕਰਨਾ ਹੈ ਤੇ ਮੇਰੇ ਵਾਸਤੇ ਇਹੀ ਸਰਵਸ੍ਰੇਸ਼ਟ ਹੈ। ਸ਼ਬਦ ਤੇ ਸੁਰਤਿ ਦੇ ਜਿਉਂਦੀਆਂ ਚੀਜ਼ਾਂ ਦਾ ਮਿਲਾਪ ਹੈ। ਇਸ ਮੰਤਰ ਰੂਪੀ ਸ਼ਬਦ ਨੂੰ ਸੁਰਤਿ ਨਾਲ ਜੋੜ ਕੇ ਜਪਣ ਨਾਲ ਹਉਮੈ ਦਾ ਨਾਸ਼ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਆਪਾ ਭਾਵ ਗਵਾ ਕੇ ਪ੍ਰਭੂ ਵਿਚ ਅਭੇਦਤਾ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੋ ਜਾਂਦੀ ਹੈ।

ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਗੁਰਮੰਤ੍ਰੁ ਹੈ ਜਪਿ ਹਉਮੈ ਖੋਈ।
ਆਪੁ ਗਵਾਏ ਆਪਿ ਹੈ ਗੁਣ ਗੁਣੀ ਪਰੋਈ।
(ਵਾਰ ਭਾਈ ਗੁਰਦਾਸ ਜੀ, ੧੩/੨
ਧਰਮਸਾਲ ਕਰਤਾਰ ਪੁਰ ਸਾਧਸੰਗਤ ਸਚਖੰਡ ਵਸਾਯਾ।
ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਗੁਰ ਸਬਦੁ ਸੁਣਾਯਾ॥
(ਵਾਰ ਭਾਈ ਗੁਰਦਾਸ ਜੀ, ੨੪/੧)
ਸਚਹੁੰ ਓਰੈ ਸਭ ਕਿਹੁ ਸੱਚ ਨਾਉਂ ਗੁਰ ਮੰਤ੍ਰੁ ਦ੍ਰਿੜਾਯਾ।
ਹੁਕਮੈ ਅੰਦਰ ਸਭ ਕੇ ਮੰਨੈ ਹੁਕਮ ਸੁ ਸੱਚ ਸਮਾਯਾ।
ਸਬਦ ਸੁਰਤਿ ਲਿਵ ਅਲਖ ਲਖਾਯਾ।
(ਵਾਰ ਭਾਈ ਗੁਰਦਾਸ ਜੀ, ੨/੧)

ਗੁਰਬਾਣੀ ਨੂੰ ਗੁਰੂ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਦਾ ਹੁਕਮ ਜਾਣ ਕੇ ਪੂਰਨ ਸਚਾਈ ਸਮਝ ਕੇ ਮੰਨਣਾ, ਗੁਰਬਾਣੀ ਤੇ ਪੂਰਨ ਸ਼ਰਧਾ ਤੇ ਭਰੋਸਾ ਰੱਖਣਾ। ਇਸ ਵਿਚ ਆਪਣੇ ਮਨ ਦੀ ਮਰਜ਼ੀ ਨਹੀਂ ਕਰਨੀ ਤੇ ਨਾ ਹੀ ਮਨ ਦੀ ਮਰਜ਼ੀ ਨਾਲ ਕੋਈ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਹੋਇਆ ਕਰਦੀ ਹੈ। ਗੁਰਬਾਣੀ ਨੂੰ ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬਾਨ ਦੇ ਬਚਨ ਸਮਝ ਕੇ ਪਰਵਾਨ ਕਰਨ ਨਾਲ ਸੱਚੇ ਸੁੱਖ ਦੀ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਹੁੰਦੀ ਹੈ। ਗੁਰਬਾਣੀ ਨਿਰੰਕਾਰ ਦਾ ਸਰੂਪ ਹੈ ਕਿਉਂਕਿ ਦਰਗਾਹ ਤੋਂ ਆਈ ਹੈ, ਨਿਰੰਕਾਰ, ਸਤਿਗੁਰੂ ਅਤੇ ਗੁਰਬਾਣੀ ਨੂੰ ਇਕ ਰੂਪ ਸਮਝਣਾ। ਗੁਰਬਾਣੀ ਨੂੰ ਮਨ ਵਸਾ ਕੇ ਜਿੱਥੇ ਅੰਦਰ ਨਾਮ ਦਾ ਨਿਵਾਸ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਉਥੇ ਸੁਣ ਕੇ ਦੁੱਖਾਂ-ਕਲੇਸ਼ਾਂ ਦਾ ਵੀ ਖਾਤਮਾ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ।

ਸਤਿਗੁਰ ਬਚਨ ਬਚਨ ਹੈ ਸਤਿਗੁਰ ਪਾਧਰੁ ਮੁਕਤਿ ਜਨਾਵੈਗੋ ॥
ਅੰਗ - ੧੩੦੨
ਸਤਿਗੁਰ ਬਾਣੀ ਪੁਰਖੁ ਪੁਰਖੋਤਮ ਬਾਣੀ ਸਿਉ ਚਿਤੁ ਲਾਵੈਗੋ ॥
ਅੰਗ- ੧੩੦੮
ਸਤਿਗੁਰ ਕੀ ਬਾਣੀ ਸਤਿ ਸਰੂਪੁ ਹੈ ਗੁਰਬਾਣੀ ਬਣੀਐ ॥
ਅੰਗ- ੩੦੪
ਵਾਹੁ ਵਾਹੁ ਬਾਣੀ ਨਿਰੰਕਾਰ ਹੈ
ਤਿਸੁ ਜੇਵਡੁ ਅਵਰੁ ਨ ਕੋਇ ॥ ਅੰਗ - ੫੧੫

ਸਤਿਗੁਰ ਕੀ ਬਾਣੀ ਸਤਿ ਸਤਿ ਕਰਿ ਜਾਣਹੁ ਗੁਰਸਿਖਹੁ
ਹਰਿ ਕਰਤਾ ਆਪਿ ਮੁਹਹੁ ਕਵਾਏ ॥

ਅੰਗ - ੩੦੮
ਧੁਰ ਕੀ ਬਾਣੀ ਆਈ ॥ ਤਿਨਿ ਸਗਲੀ ਚਿੰਤ ਮਿਟਾਈ ॥
ਅੰਗ - ੬੨੮

ਇਹ ਬਾਣੀ ਜੋ ਜੀਅਹੁ ਜਾਣੈ
ਤਿਸੁ ਅੰਤਰਿ ਰਵੈ ਹਰਿ ਨਾਮਾ ॥ ਅੰਗ - ੭੯੭
ਗੁਰਸਿੱਖੀ ਦਾ ਕਰਮ ਏਹ ਗੁਰ ਫੁਰਮਾਏ ਗੁਰਸਿਖ ਕਰਣਾ।
ਗੁਰ ਕਿਰਪਾ ਗੁਰ ਸਿੱਖ ਗੁਰੁ ਸ਼ਰਣਾ।
(ਵਾਰ, ਭਾਈ ਗੁਰਦਾਸ ਜੀ - ੨੯/੧੦)

ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਫੁਰਮਾਉਂਦੇ ਹਨ ਜੇਕਰ ਗੁਰਬਾਣੀ ਨੂੰ ਖਿਨ ਮਾਤਰ ਉਚਾਰੀਏ ਤਾਂ ਇਸ ਦਾ ਫਲ ਗੁਰੂ ਸ਼ਰਣ ਵਿਚ ਪਹੁੰਚਾ ਦਿੰਦਾ ਹੈ। ਗੁਰਬਾਣੀ ਨੂੰ ਹਰ ਵੇਲੇ ਉਚਾਰੀਏ ਤਾਂ ਜਮ ਨੇੜੇ ਨਹੀਂ ਆਉਂਦਾ, ਹਰੀ ਨੂੰ ਹਿਰਦੇ ਵਿਚ, ਬਾਣੀ ਨੂੰ ਕੰਠ ਦੁਆਲੇ ਹਾਰ ਵਾਂਗ ਪਰੇ ਕੇ ਰੱਖਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ।

ਖਿਨੁ ਰਮ ਗੁਰ ਗਮ ਹਰਿ ਦਮ ਨਹ ਜਮ
ਹਰਿ ਕੰਠਿ ਨਾਨਕ ਉਚਿ ਹਾਰੀ ਰੇ ॥ ਅੰਗ - ੪੦੪

ਮਹਾਂਕਵੀ ਭਾਈ ਸੰਤੋਖ ਸਿੰਘ ਜੀ ਕਰਤਾ 'ਗੁਰ ਨਾਨਕ ਪ੍ਰਕਾਸ਼' ਗੁਰਬਾਣੀ ਦੀ ਅਗਾਧ ਬੋਧ ਮਹਿਮਾ ਨੂੰ ਕਥਨ ਕਰਦੇ ਹੋਏ ਇਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਲਿਖਦੇ ਹਨ।

ਸੁਧਾ ਕੀ ਤਰੰਗਨੀ ਸੀ ਰੋਗ ਭ੍ਰਮ ਭੰਗਨੀ ਹੈ
ਮਹਾਂ ਸ੍ਰੇਤ ਰੰਗਨੀ ਮਹਾਨ ਮਨ ਮਾਨੀ ਹੈ।
ਕਿਧੋਂ ਯਹਿ ਹੰਸਨੀ ਸੀ ਮਾਨਸ ਵਿਤੰਸਨੀ ਹੈ
ਗੁਨੀਨ ਪ੍ਰਸੰਸਨੀ ਸਰਬ ਜਗ ਜਾਨੀ ਹੈ।
ਕਿਧੋਂ ਚੰਦ ਚਾਂਦਨੀ ਸੀ ਮੋਹ ਘਾਮ ਮੰਦਨੀ ਹੈ
ਰਿਦੇ ਕੀ ਅਨੰਦਨੀ ਸਦੀਵ ਸੁਖਦਾਨੀ ਹੈ।
ਪ੍ਰੇਮ ਪਟਰਾਨੀ ਸਯਾਨੀ, ਗਯਾਨ ਕੀ ਜਨਨਿ ਜਾਨੀ
ਗੁਨੀ ਭਨੀ ਬਾਨੀ ਤਾਂ ਕੀ ਗੁਰੂ ਗੁਰਬਾਣੀ ਹੈ।

ਇਕ ਹੋਰ ਵਿਦਵਾਨ ਕਵੀ ਜੀ ਨੇ ਗੁਰਬਾਣੀ ਦੀ ਮਹਾਨ ਅਗਾਧ ਬੋਧ ਮਹਿਮਾ ਨੂੰ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਨਾਲ ਵਰਨਣ ਕੀਤਾ ਹੈ।

ਇਕੋ ਸਮਰੱਥ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸੰਸਾਰ ਵਿਚ
ਬਾਣੀ ਹੈਗੀ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਜੀ ਵਖਾਣੀ ਦਾ।
ਬਾਣੀ ਤਰਾਨੀ ਤੇ ਲੰਘਾਨੀ ਭਟ ਸਿੰਧ ਤਾਂਈ
ਫੜੋ ਜਗ ਆਇ ਕੇ ਸਹਾਰਾ ਗੁਰਬਾਣੀ ਦਾ।

ਗੁਰਬਾਣੀ ਦੀ ਰਹਿਤ - ਇਸ ਤੋਂ ਭਾਵ ਹੈ ਕਿ ਗੁਰਬਾਣੀ ਅਨੁਸਾਰ ਜੀਵਨ ਢਾਲਣਾ ਅਤੇ ਇਸ ਉੱਤੇ ਹਰ ਵਕਤ ਪਹਿਰਾ ਦੇ ਕੇ ਸੁਚੇਤ ਰਹਿਣਾ ਕਿ ਮੈਂ ਕਿਧਰੇ ਗੁਰਬਾਣੀ ਤੋਂ ਉਲਟ ਕੰਮ ਤਾਂ ਨਹੀਂ ਕਰ ਰਿਹਾ? ਜੇਕਰ ਅਸੀਂ ਗੁਰੂ ਦੀ ਮੱਤ ਨੂੰ ਧਾਰਨ ਨਹੀਂ ਕਰਦੇ ਤਾਂ ਮਨਮੱਤ ਹੋ ਜਾਂਦੀ ਹੈ ਤੇ ਭਗਤੀ ਭਾਵ ਵਾਲਾ ਜੀਵਨ ਨਹੀਂ ਬਣ ਸਕਦਾ। ਗੁਰੂ ਹਰਿ ਰਾਏ ਜੀ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਨੇ ਸੰਗਤਾਂ ਨੂੰ ਗੁਰਬਾਣੀ ਦੀ ਮਹਿਮਾ ਬਾਰੇ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਬਚਨ ਕੀਤੇ
(ਬਾਕੀ ਪੰਨਾ 44 'ਤੇ)

ਜੀਵਨ ਦਾ ਅਧਾਰ-ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਦਾ ਪਿਆਰ

ਸੰਤ ਵਰਿਆਮ ਸਿੰਘ ਜੀ,
ਬਾਨੀ ਵਿ. ਗੁ. ਰੂਹਾਨੀ ਮਿਸ਼ਨ।

(ਲੜੀ ਜੋੜਨ ਲਈ ਦੇਖੋ, ਜੂਨ ਅੰਕ, ਪੰਨਾ-43)

ਮਹਾਰਾਜ ਕਹਿੰਦੇ, ਮਾਇਆ ਨੇ ਜਾਲ ਵਿਛਾ ਦਿਤਾ ਸਾਰਾ। ਜਿੰਨੇ ਰਿਸ਼ਤੇਦਾਰ, ਜਿੰਨੀ ਜਾਇਦਾਦ, ਜਿੰਨੀਆਂ ਅੰਦਰ ਵਾਸਨਾਵਾਂ, ਬਹੁਤ ਅਜੀਬ ਕਿਸਮ ਦਾ ਜਾਲ ਵਿਛਾਇਆ ਹੋਇਆ ਹੈ। ਹੇਠਾਂ ਚੋਗਾ ਰਖ ਦਿਤਾ, ਜਿਹੜਾ ਇਹਨੂੰ ਵਧੀਆ ਲਗਦਾ ਸੀ। ਚੋਲਾਂ ਦਾ ਚੋਗਾ ਰਖ ਦਿਤਾ, ਦੂਰੋਂ ਦਿਸਦਾ ਹੈ ਕਬੂਤਰਾਂ ਨੂੰ। ਉਹ ਦੇਖਦੇ ਹਨ ਕਿ ਇਹ ਜਾਲ ਹੈ, ਆ ਕੇ ਇਕ ਦਮ ਚੁਗਣ ਲਗ ਜਾਂਦੇ ਨੇ, ਸ਼ਿਕਾਰੀ ਝਟਕਾ ਮਾਰਦਾ ਹੈ, ਸਾਰੇ ਵਿਚ ਫਸ ਜਾਂਦੇ ਨੇ। ਹੁਣ ਤ੍ਰਿਸ਼ਨਾ ਦਾ ਬੱਧਿਆ ਹੋਇਆ ਪੰਖੀ ਫਸ ਗਿਆ, ਹੁਣ ਨਿਕਲ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ। ਹੁਣ ਕਰੋੜਾਂ ਜਨਮ ਇਹਨੂੰ ਚੱਕਰ ਲਾਉਣਾ ਪੈਣਾ ਹੈ, ਚੱਕਰ ਖਾਏਗਾ, ਕਿਉਂਕਿ ਨਾਮ ਨੂੰ ਭੁੱਲਿਆ ਹੈ। ਮਾਇਆ ਦੇ ਜਾਲ 'ਚ ਫਸ ਗਿਆ।

ਪੰਖੀ ਬਿਰਖ ਸੁਹਾਵੜੇ ਉਡਹਿ ਚਹੁ ਦਿਸਿ ਜਾਹਿ ॥

ਜੇਤਾ ਉਡਹਿ ਦੁਖ ਘਣੇ ਨਿਤ ਦਾਝਹਿ ਤੈ ਬਿਲਲਾਹਿ ॥

ਅੰਗ - ੬੬

ਜਿੰਨਾਂ ਉਡਦਾ ਹੈ, ਜਿੰਨੇ ਕਰਮ ਕਰਦਾ ਹੈ, ਓਨਾ ਹੀ ਦੁਖ ਇਹਦੇ ਗਲ ਪੈਂਦਾ ਹੈ, ਮੁੱਕਦੇ ਹੀ ਨਹੀਂ ਕਰਮ ਐਨੇ ਗਲ 'ਚ ਪੈ ਜਾਂਦੇ ਨੇ। ਬਾਰ-ਬਾਰ ਜੰਮਦਾ ਹੈ, ਬਾਰ-ਬਾਰ ਮਰਦਾ ਹੈ, ਕਦੇ ਕੁਛ ਬਣਦਾ ਹੈ, ਕਦੇ ਕੁਛ ਬਣਦਾ ਹੈ। ਆਹ ਸਾਡਾ ਹਾਲ ਮਹਾਰਾਜ ਨੇ ਦਸਿਆ ਹੈ ਕਿ ਪਿਆਰਿਆ! ਤੂੰ ਆਇਆ ਕਿਹੜੇ ਕੰਮ ਸੀ-

ਪ੍ਰਾਣੀ ਤੂੰ ਆਇਆ ਲਾਹਾ ਲੈਣਿ ॥

ਲਗਾ ਕਿਤੁ ਕੁਫਕੜੇ ਸਭ ਮੁਕਦੀ ਚਲੀ ਰੈਣਿ ॥ ਅੰਗ - ੪੩

ਤੇਰੀ ਤਾਂ ਉਮਰ ਮੁੱਕ ਰਹੀ ਹੈ ਤੂੰ ਕਿਹੜੇ ਚੱਕਰਾਂ 'ਚ ਪੈ ਗਿਆ। ਤੈਨੂੰ ਨਾਮ ਦੇ ਬਾਰੇ ਨਹੀਂ ਪਤਾ ਲੱਗਿਆ ਕਿਉਂਕਿ ਤੂੰ ਗੁਰੂ ਨਹੀਂ ਧਾਰਨ ਕਰਿਆ, ਨਾਮ ਜਪਿਆ ਨਹੀਂ, ਨਾਮ ਦੇ ਉਤੇ ਤੂੰ ਵਿਸ਼ਵਾਸ ਨਹੀਂ ਲਿਆਂਦਾ ਤੇ ਨਾਮ ਦੀ ਮਹਿਮਾ ਦਾ ਤੈਨੂੰ ਪਤਾ ਨਹੀਂ ਲੱਗਿਆ ਕਿ ਨਾਮ ਕੀ ਚੀਜ਼ ਹੈ। ਕਹਿੰਦੇ, ਜੇ ਇਕ ਵਾਰੀ ਤੂੰ ਨਾਮ ਲੈ ਲਏਂ, ਹਿਰਦੇ ਤੋਂ -

ਏਕ ਚਿਤ ਜਿਹ ਇਕ ਛਿਨ ਧਿਆਇਓ

ਕਾਲ ਫਾਸ ਕੇ ਬੀਚ ਨ ਆਇਓ।

ਅਕਾਲ ਉਸਤਤਿ

ਤੇਰੇ ਗਲ 'ਚੋਂ ਕਾਲ ਦੀ ਫਾਸੀ ਲਹਿ ਜਾਏਗੀ। ਪਰ ਇਕ ਚਿੱਤ ਹੁੰਦਾ ਹੀ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਪਤਾ ਹੀ ਨਹੀਂ ਹੈ ਇਕ ਚਿੱਤ ਕਿਸ ਨੂੰ ਕਹਿੰਦੇ ਨੇ। ਜੀਭ ਨਾਲ ਤਾਂ ਕਰਦਾ ਹੈ ਰਾਮ-ਰਾਮ। -

ਰਾਮ ਰਾਮ ਸਭੁ ਕੇ ਕਹੈ ਕਹਿਐ ਰਾਮੁ ਨ ਹੋਇ ॥

ਗੁਰ ਪਰਸਾਦੀ ਰਾਮੁ ਮਨਿ ਵਸੈ ਤਾ ਫਲੁ ਪਾਵੈ ਕੋਇ ॥

ਅੰਗ - ੪੯੧

ਸੋ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਨੇ ਬਹੁਤ ਤਰੀਕੇ ਨਾਲ ਸਾਨੂੰ ਜਗਾਉਣ ਦਾ ਯਤਨ ਕੀਤਾ ਹੈ। ਲੇਕਿਨ ਇਹ ਜੀਵ ਸੁਣਦਾ ਨਹੀਂ ਹੈ -

ਫਰੀਦਾ ਕੂਕੇਦਿਆ ਚਾਂਗੇਦਿਆ ਮਤੀ ਦੇਦਿਆ ਨਿਤ ॥

ਜੋ ਸੈਤਾਨਿ ਵੰਵਾਇਆ ਸੇ ਕਿਤ ਫੇਰਹਿ ਚਿਤ ॥

ਅੰਗ - ੧੩੭੮

ਓਧਰ ਨੂੰ ਤਾਂ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਜਿਹਨੇ ਸਰਬ ਨਾਸ ਕਰਨਾ ਹੈ, ਜਿਹਨੇ ਬਚਾਉਣਾ ਹੈ ਓਧਰਲੀ ਗੱਲ ਨਹੀਂ ਸੁਣਦਾ। ਬਾਰ-ਬਾਰ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਸਾਨੂੰ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਫੁਰਮਾਨ ਕਰਦੇ ਨੇ -

ਧਾਰਨਾ - ਕਹਾਂ ਗਾਫਲ ਸੋਇਆ,

ਜਾਗ ਲੇ ਰੇ ਮਨਾਂ ਜਾਗ ਲੇ।

ਜਾਗ ਲੇਹੁ ਰੇ ਮਨਾ ਜਾਗ ਲੇਹੁ ਕਹਾ ਗਾਫਲ ਸੋਇਆ ॥

ਜੇ ਤਨੁ ਉਪਜਿਆ ਸੰਗ ਹੀ ਸੇ ਭੀ ਸੰਗਿ ਨ ਹੋਇਆ ॥

ਮਾਤ ਪਿਤਾ ਸੁਤ ਬੰਧ ਜਨ ਹਿਤੁ ਜਾ ਸਿਉ ਕੀਨਾ ॥

ਜੀਉ ਛੂਟਿਓ ਜਬ ਦੇਹ ਤੇ ਡਾਰਿ ਅਗਨਿ ਮੈ ਦੀਨਾ ॥ ੧ ॥

ਜੀਵਤ ਲਉ ਬਿਉਹਾਰੁ ਹੈ ਜਗ ਕਉ ਤੁਮ ਜਾਨਉ ॥

ਨਾਨਕ ਹਰਿ ਗੁਨ ਗਾਇ ਲੈ ਸਭ ਸੁਫਨ ਸਮਾਨਉ ॥੨॥੨॥

ਅੰਗ - ੭੨੬

ਸੁਪਨੇ ਵਿਚ ਉਲਝ ਗਿਆ ਪਿਆਰਿਆ, ਤੈਨੂੰ ਗੁਰੂ ਜਗਾਉਂਦੇ ਨੇ, ਪਰ ਤੈਨੂੰ ਜਾਗ ਨਾ ਆਈ। ਕਹਿੰਦੇ, ਕੀ ਕੀਤਾ ਜਾਵੇ, ਚਾਰੇ ਵੇਦ, ਸਤਾਈ ਸਿਮ੍ਰਿਤੀਆਂ, ਉਪਨਿਸ਼ਦਾਂ, ਕੁਰਾਨ ਸ਼ਰੀਫ, ਤੌਰੇਤ, ਅੰਜੀਲ, ਜੰਬੂਰ, ਬਾਈਬਲ, ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਦੀ ਬਾਣੀ, ਲੱਖਾਂ ਹੀ ਮਹਾਤਮਾ ਹਾਕਾਂ ਮਾਰਦੇ ਨੇ। ਉਹ ਕੰਨ ਤੋਂ ਅਗਾਂਹਾਂ ਨਹੀਂ ਜਾਂਦੀ ਹੈ, ਜਿੱਥੇ ਪਹੁੰਚਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ, ਆਵਾਜ਼ ਉਥੇ ਨਹੀਂ ਪਹੁੰਚ ਰਹੀ। ਸਾਰੇ ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ ਇਸ ਗੱਲ ਦੇ ਉਤੇ ਸੋਚਦੇ ਹਨ ਕਿ ਹੈ ਕੀ ਗੱਲ? ਗੱਲ ਸਿੱਧੀ ਜਿਹੀ ਹੈ, ਗੱਲ ਸਮਝਾਉਂਦੇ ਹਾਂ, ਗੁਰੂਆਂ ਦੀ ਕਹੀ ਹੋਈ ਗੱਲ ਹੈ। ਪਰ ਇਹ ਜੀਵ ਜਾਗਦਾ ਨਹੀਂ ਹੈ, ਗੱਲ ਸੁਣਦਾ ਨਹੀਂ ਹੈ, ਇਸ ਰਸਤੇ 'ਤੇ ਲਗਦਾ ਨਹੀਂ। ਜਦੋਂ ਕਰੇਗਾ ਆਪਣੀ ਹੀ ਬਾਤ ਕਰੇਗਾ, ਇਹ ਗੱਲ ਕਦੇ ਨਹੀਂ ਕਰੇਗਾ ਕਿ ਮੇਰਾ ਨਾਮ ਨਹੀਂ ਚਲਦਾ, ਮੈਨੂੰ ਅਗਾਂਹਾਂ ਰਸਤਾ ਦੱਸੋ ਕੋਈ। ਮੈਨੂੰ ਤਾਂ ਬੜਾ ਫਿਕਰ ਹੋ ਗਿਆ ਕਿ ਮੈਂ ਕਿਵੇਂ ਪਾਰ ਲੰਘਾਂਗਾ, ਪਾਰ ਉਤਾਰਾ ਮੇਰਾ ਕਿਵੇਂ ਹੋਏਗਾ? ਸਮਾਂ ਬੀਤਦਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਕੱਲ੍ਹ ਦਾ ਦਿਨ ਲੰਘ ਗਿਆ। ਮਹੀਨੇ ਲੰਘ ਗਏ, ਸਾਲ ਲੰਘ ਗਏ, ਬਚਨ ਸੁਣਦਿਆਂ-ਸੁਣਦਿਆਂ ਗੱਲ ਤਾਂ ਕੋਈ ਬਣੀ ਨਹੀਂ, ਉਥੇ ਦੇ ਉਥੇ ਲਟਕ ਰਹੇ ਹਾਂ। ਕੋਈ ਜਾਗਣ

ਦਾ ਯਤਨ ਕਰ ਪਿਆਰਿਆ। ਕਹਿੰਦੇ, ਕਰਿਆ ਕੀ ਜਾਵੇ?
- 'ਜੋ ਸੈਤਾਨਿ ਵੰਵਾਇਆ ਸੇ ਕਿਤ ਫੇਰਹਿ ਚਿਤ ॥'
ਜਿਹਦੇ ਹਿਰਦੇ 'ਚ ਮਨਮੁਖਤਾਈ, ਕਲਜੁਗ ਵਸ ਗਿਆ,
ਸੈਤਾਨ ਵਸ ਗਿਆ, ਕਹਿੰਦੇ ਉਹ ਚਿੱਤ ਨਹੀਂ ਫੇਰਦਾ, ਕੰਨਾਂ
ਦੇ ਵਿਚ ਆਵਾਜ਼ ਸੁਣਦਾ ਹੈ ਉਪਰਲੇ-ਉਪਰਲੇ ਪਾਸੇ, ਹੇਠਾਂ
ਆਵਾਜ਼ ਨਹੀਂ ਜਾਂਦੀ। ਉਸ ਵੇਲੇ ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ
ਫੁਰਮਾਨ ਕਰਦੇ ਨੇ -

ਧਾਰਨਾ - ਭਾਗ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਮੰਦੇ
ਦਿਤੀਆਂ ਬਾਂਗਾਂ ਤੋਂ ਨਾ ਜਾਗਦੇ।

ਨਾਮ ਦੀ ਮਹਿਮਾ ਐਨੀ ਵੱਡੀ ਹੈ ਪਰ ਸਮਝ 'ਚ
ਕਿਉਂ ਨਹੀਂ ਆਉਂਦੀ? ਕਿਉਂ ਨਹੀਂ ਬੰਦਾ ਨਾਮ ਜਪਦਾ,
ਕਿਉਂਕਿ ਉਹਨੂੰ ਜਾਗ ਨਹੀਂ ਆਉਂਦੀ। ਮਾਇਆ ਦੀ ਨੀਂਦ
ਵਿਚ ਸੌਂ ਗਿਆ -

ਤਿਹੀ ਗੁਣੀ ਸੰਸਾਰ ਭ੍ਰਮਿ ਸੁਤਾ ਸੁਤਿਆ ਰੈਣਿ ਵਿਹਾਣੀ ॥
ਅੰਗ - ੯੨੦

ਨਾਮ ਦੀ ਜੋ ਮਹਿਮਾ ਹੈ, ਇਹ ਕੇਵਲ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੇ
ਬੰਦਗੀ ਕੀਤੀ ਹੈ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਇਸ ਮਹਿਮਾ ਦਾ ਪਤਾ ਹੈ-

ਨਾਮ ਕੀ ਮਹਿਮਾ ਸੰਤ ਰਿਦ ਵਸੈ ॥
ਸੰਤ ਪ੍ਰਤਾਪਿ ਦੁਰਤੁ ਸਭੁ ਨਸੈ ॥
ਸੰਤ ਕਾ ਸੰਗੁ ਵਡਭਾਗੀ ਪਾਈਐ ॥
ਸੰਤ ਕੀ ਸੇਵਾ ਨਾਮੁ ਧਿਆਈਐ ॥ ਅੰਗ - ੨੬੫

ਸੰਤਾਂ ਨੂੰ ਪਤਾ ਹੈ ਇਸ ਨਾਮ ਦੀ ਮਹਿਮਾ ਦਾ,
ਮਹਾਰਾਜ ਕਹਿੰਦੇ, ਪੁੱਛੋ ਸੰਤਾਂ ਨੂੰ। ਕਿੰਨੀ ਮਹਿਮਾ ਹੈ, ਸਤਿ
ਦੀ ਬਾਤ ਤੁਹਾਨੂੰ ਸੁਣਾਉਂਦੇ ਹਾਂ, ਇਤਬਾਰ ਕਿਉਂ ਨਹੀਂ
ਆਉਂਦਾ, ਕਿਉਂ ਨਹੀਂ ਯਕੀਨ ਤੁਹਾਨੂੰ ਆਉਂਦਾ। ਇਸ
ਤਰ੍ਹਾਂ ਫੁਰਮਾਨ ਕਰਦੇ ਨੇ-

ਧਾਰਨਾ - ਨਾਮ ਜਪ ਕੇ ਲੱਖਾਂ ਦਾ ਹੋ ਗਿਆ,
ਨਾਮਾ ਅੱਧੀ ਦਮੜੀ ਦਾ।

ਗੋਬਿੰਦ ਗੋਬਿੰਦ ਗੋਬਿੰਦ ਸੰਗਿ ਨਾਮਦੇਉ ਮਨੁ ਲੀਣਾ ॥
ਆਢ ਦਾਮ ਕੇ ਛੀਪਰੇ ਹੋਇਓ ਲਾਖੀਣਾ ॥ ਅੰਗ - ੪੮੭

ਲੀਨ ਹੋ ਗਿਆ ਮਨ ਨਾਮ ਦੇ ਨਾਲ, ਨਾਮਦੇਵ ਜੀ
ਦਾ। ਅਵਸਥਾ ਕੀ ਬਣੀ? ਜਦੋਂ ਨਾਮ ਹਿਰਦੇ 'ਚ ਆ
ਗਿਆ, ਹਿੰਦੋਸਤਾਨ ਦਾ ਚੱਕਰਵਰਤੀ ਬਾਦਸ਼ਾਹ ਸ਼ਾਹਸਲੇਮ
ਲੋਧੀ ਖਾਨਦਾਨ ਨਾਲ ਸਬੰਧ ਰੱਖਣ ਵਾਲਾ, ਜਦੋਂ ਮਰੀ ਹੋਈ
ਗਊ ਜਿਉਂਦੀ ਕਰਾਈ ਉਸ ਨੇ ਨਾਮਦੇਵ ਜੀ ਤੋਂ, ਪ੍ਰਮੇਸ਼ਰ
ਨੇ ਆ ਕੇ ਕਰ ਦਿਤੀ। ਉਸ ਵੇਲੇ ਉਹਨੂੰ ਸਜਾ ਦਿਤੀ
ਥੋੜ੍ਹੀ, ਐਸਾ ਦਰਦ ਉਠਿਆ ਪੇਟ ਵਿਚ ਲਿਟਦਾ ਫਿਰਦਾ
ਹੈ ਕਿ ਮੈਨੂੰ ਬਚਾਓ। ਹਕੀਮਾਂ ਨੇ ਜਵਾਬ ਦੇ ਦਿਤਾ ਕਿ
ਬਾਦਸ਼ਾਹ! ਇਹ ਤਾਂ ਦਰਦ ਐਸਾ ਹੈ ਕਿ ਪ੍ਰਾਣ ਵੀ ਤੇਰੇ
ਨਿਕਲ ਸਕਦੇ ਨੇ। ਕਹਿੰਦਾ, ਮੈਨੂੰ ਬਚਾਓ। ਸਿਆਣਿਆਂ
ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਤੂੰ ਭਗਤ ਨੂੰ ਦੁੱਖ ਦਿਤਾ ਹੈ ਤੇ ਇਹ ਹੁਣ
ਓਹੀ ਮਾਫ ਕਰ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਉਸ ਵੇਲੇ ਨਾਮਦੇਵ ਜੀ ਨੂੰ
ਬੁਲਾਉਂਦਾ ਹੈ, ਗਲ 'ਚ ਪੱਲਾ ਪਾ ਲਿਆ, ਘਾਹ ਪਾ

ਲਿਆ। ਹਿੰਦੋਸਤਾਨ ਦਾ ਚੱਕਰਵਰਤੀ ਬਾਦਸ਼ਾਹ ਜਿਹੜਾ ਥੋੜ੍ਹਾ
ਚਿਰ ਪਹਿਲਾਂ ਇਹਨੂੰ ਮਾਰਨ ਵਾਸਤੇ ਤਿਆਰ ਹੋਇਆ-
ਹੋਇਆ ਸੀ। ਦੋਵੇਂ ਹੱਥ ਬੰਨ੍ਹੀਂ ਖੜ੍ਹਾ ਹੈ ਸਾਮ੍ਹਣੇ, ਮੂੰਹ 'ਚ
ਘਾਹ ਪਾਇਆ ਹੋਇਆ ਹੈ ਤੇ ਕਹਿੰਦਾ ਕੀ ਹੈ-

ਬਖਸੀ ਹਿੰਦੂ ਮੈ ਤੇਰੀ ਗਾਇ ॥ ਅੰਗ - ੧੧੬੬

ਹੇ ਨਾਮਦੇਵ! ਮੈਨੂੰ ਬਖਸ਼ ਦੇ, ਮੈਨੂੰ ਕਾਲੀ ਗਊ ਸਮਝ
ਲੈ ਤੇ ਬਖਸ਼ ਲੈ। ਕਹਿੰਦੇ, ਕਿੱਡੀ ਵੱਡੀ ਪਦਵੀ ਹੋਈ ਉਹਦੀ
- 'ਗੋਬਿੰਦ ਗੋਬਿੰਦ ਗੋਬਿੰਦ ਸੰਗਿ ਨਾਮਦੇਉ ਮਨੁ
ਲੀਣਾ ॥ ਆਢ ਦਾਮ ਕੇ ਛੀਪਰੇ ਹੋਇਓ ਲਾਖੀਣਾ ॥'
ਜਦੋਂ ਪ੍ਰਮੇਸ਼ਰ ਮਿਲ ਗਿਆ, ਫੇਰ ਸਾਰੀ ਸ੍ਰਿਸ਼ਟੀ ਦਾ ਮਾਲਕ
ਬਣ ਜਾਂਦਾ ਹੈ -

ਜਿਨ੍ਹਾ ਨ ਵਿਸਰੈ ਨਾਮੁ ਸੇ ਕਿਨੇਹਿਆ ॥
ਭੇਦੁ ਨ ਜਾਣਹੁ ਮੁਲਿ ਸਾਂਈ ਜੋਹਿਆ ॥ ੧ ॥

ਅੰਗ - ੩੯੭

ਪਰ ਪ੍ਰਮੇਸ਼ਰ ਨਾ ਤਾਂ ਕਿਸੇ ਭੇਖ ਨਾਲ ਮਿਲਦਾ ਹੈ,
ਨਾ ਕਿਸੇ ਹੋਰ ਕਰਮ ਨਾਲ ਮਿਲਦਾ ਹੈ, ਉਹ ਇਕੋ ਹੀ
ਚੀਜ਼ ਹੈ, ਹਿਰਦੇ ਦੇ ਵਿਚ ਪਹਿਲਾਂ ਪੂਰਨ ਵਿਸ਼ਵਾਸ ਹੋਵੇ।
ਪੂਰਾ ਵਿਸ਼ਵਾਸ, ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਨਹੀਂ ਕਿ 90% ਵਿਸ਼ਵਾਸ
ਨਾਲ ਹੋਣੈ, 100% ਵਿਸ਼ਵਾਸ ਹੋਵੇ। ਜੇ 10% ਤਰਕ ਹੈ
ਮਨ ਦੇ ਵਿਚ ਖਰਲ ਪਈ ਹੈ। ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਤਾਂ ਦੁਨੀਆਂ
ਦਾ ਪਿਆਰ ਨਹੀਂ ਨਿਭਦਾ, ਕਹਿੰਦੇ ਨੇ ਇਹਦੇ ਮਨ ਵਿਚ
ਖੋਟ ਹੈ, ਚਾਹੇ ਥੋੜ੍ਹੀ ਹੈ ਚਾਹੇ ਬਹੁਤੀ ਹੈ। ਸੋ ਪਿਆਰ
ਦਾ ਅਸੂਲ ਹੀ ਇਹੀ ਹੈ ਕਿ ਖੋਟ ਨਹੀਂ ਕੋਈ ਵੀ ਹੁੰਦੀ,
100% ਲੀਨ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਆਪਣਾ ਆਪਾ ਗੁਆ ਦਿੰਦਾ ਹੈ।
ਸੋ ਮਹਾਰਾਜ ਕਹਿੰਦੇ ਪਿਆਰ ਤੋਂ ਬਿਨਾਂ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਨਹੀਂ
ਮਿਲਿਆ ਕਰਦਾ। ਭਗਤ ਜਿਹੜੇ ਨੇ ਉਹ ਭੈ ਗਤੀ, ਪਿਆਰ
ਦੇ ਵਿਚ ਚੱਲਣ ਵਾਲੇ, ਅਦਬ ਦੇ ਵਿਚ ਚੱਲਣ ਵਾਲੇ,
ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਜ਼ਿਕਰ ਕਰਦੇ ਨੇ -

ਬੁਨਨਾ ਤਨਨਾ ਤਿਆਗਿ ਕੈ ਪ੍ਰੀਤਿ ਚਰਨ ਕਬੀਰਾ ॥
ਨੀਚ ਕੁਲਾ ਜੋਲਾਹਰਾ ਭਇਓ ਗੁਨੀਯ ਗਹੀਰਾ ॥ ੧ ॥

ਅੰਗ - ੪੮੭

ਜਦੋਂ ਪ੍ਰੀਤ ਪ੍ਰਮੇਸ਼ਰ ਨਾਲ ਪਾਈ ਇਸਨੇ, ਕੋਈ ਪੁੱਛਦਾ
ਨਹੀਂ ਸੀਗਾ, ਰੋਟੀ ਵੀ ਮਸਾਂ ਬਣਦੀ ਸੀ। ਲੇਕਿਨ ਹੋਇਆ
ਕੀ, ਡੇਢ ਕਰੋੜ ਬੰਦਾ ਤਾਰਿਆ ਕਬੀਰ ਸਾਹਿਬ ਨੇ -

ਰਵਿਦਾਸੁ ਢੁਵੰਤਾ ਢੋਰ ਨੀਤਿ ਤਿਨਿ ਤਿਆਗੀ ਮਾਇਆ ॥
ਪਰਗਟੁ ਹੋਆ ਸਾਧਸੰਗਿ ਹਰਿ ਦਰਸਨੁ ਪਾਇਆ ॥ ੨ ॥

ਅੰਗ - ੪੮੭

ਮਾਇਆ ਦਾ ਤਿਆਗ ਕਰ ਦਿਤਾ, ਜਿਹਨੂੰ ਹੁਣ ਤੱਕ
ਅਸੀਂ ਮਾਇਆ-ਮਾਇਆ ਕਹਿੰਦੇ ਹਾਂ, ਉਹ ਬਿਲਕੁਲ ਨੇੜੇ
ਨਾ ਆਉਣ ਦਿਤੀ। ਨਾ ਚੇਤਨ ਮਾਇਆ ਆਉਣ ਦਿਤੀ,
ਨਾ ਜੜ੍ਹ ਮਾਇਆ ਆਉਣ ਦਿਤੀ, ਨਾ ਮਾਨਸਿਕ ਮਾਇਆ
ਆਉਣ ਦਿਤੀ। ਤਿੰਨੋਂ ਮਾਇਆ ਦਾ ਤਿਆਗ ਕਰ ਦਿਤਾ
ਤੇ ਪਾਰਬ੍ਰਹਮ ਹਿਰਦੇ 'ਚ ਵਸਿਆ ਤਾਂ ਉਸ ਵੇਲੇ ਦਰਸਨ

ਦਿੰਦਾ ਹੈ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਆ ਕੇ।

ਤੋਹੀ ਮੋਹੀ ਮੋਹੀ ਤੋਹੀ ਅੰਤਰੁ ਕੈਸਾ ॥

ਕਨਕ ਕਟਿਕ ਜਲ ਤਰੰਗ ਜੈਸਾ ॥ ਅੰਗ - ੯੩

ਭਗਤ ਰਵਿਦਾਸ ਜੀ ਕਹਿੰਦੇ ਨੇ ਕਿ ਹੇ ਵਾਹਿਗੁਰੂ! ਤੇਰਾ ਮੇਰਾ ਤੇ ਮੇਰਾ ਤੇਰਾ ਕੀ ਫਰਕ ਹੋਇਆ। ਜਿਵੇਂ ਪਾਣੀ ਤੋਂ ਲਹਿਰ ਉਠੀ, ਸੋਨੇ ਤੋਂ ਗਹਿਣਾ ਬਣ ਗਿਆ ਐਨਾ ਹੀ ਫਰਕ ਹੈ ਨਾ। ਹਾਂ ਤਾਂ ਮੈਂ ਵੀ ਸੋਨਾ। ਜੇ ਲਹਿਰ ਹੈ ਤਾਂ ਮੈਂ ਪਾਣੀ ਹਾਂ। ਆਪਣਾ ਫਰਕ ਨਹੀਂ ਹੈ, ਕਿਉਂਕਿ ਦਰਸ਼ਨ ਦੇਖ ਕੇ ਪਿਆਰ ਦੇ ਵਿਚ ਐਨਾ ਘੁਲ ਗਏ ਕਿ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਤੇ ਰਵਿਦਾਸ ਜੀ ਇਕ ਬਣ ਗਏ।

ਸੈਨੁ ਨਾਈ ਬੁਤਕਾਰੀਆ ਓਹੁ ਘਰਿ ਘਰਿ ਸੁਨਿਆ ॥

ਹਿਰਦੇ ਵਸਿਆ ਪਾਰਬ੍ਰਹਮੁ ਭਗਤਾ ਮਹਿ ਗਨਿਆ ॥ ੩ ॥

ਅੰਗ - ੪੮੮

ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਜੀ ਆਪ ਸਰੀਰ ਧਾਰ ਕੇ ਰੇਵਾ ਦੇ ਰਾਣੇ ਦੀ ਸੇਵਾ ਕਰਨ ਆਏ। ਸੇਵਾ ਕਰਦੇ ਫਿਰਦੇ ਨੇ ਕ੍ਰੋੜਾਂ ਬ੍ਰਹਿਮੰਡਾਂ ਦੇ ਮਾਲਕ -

ਇਹ ਬਿਧਿ ਸੁਨਿ ਕੈ ਜਾਟਰੇ ਉਠਿ ਭਗਤੀ ਲਾਗਾ ॥

ਮਿਲੇ ਪ੍ਰਤਿਖਿ ਗੁਸਾਈਆ ਧੰਨਾ ਵਡਭਾਗਾ ॥ ੪ ॥ ੨ ॥

ਅੰਗ - ੪੮੮

ਭਗਤੀ ਕਰਨ ਲੱਗ ਗਿਆ, ਪ੍ਰਮੇਸ਼ਰ ਨੂੰ ਪਿਆਰ ਕਰਿਆ ਧੰਨੇ ਨੇ। ਹੋਇਆ ਕੀ? ਪ੍ਰਮੇਸ਼ਰ ਪ੍ਰਤੱਖ ਹੋ ਕੇ ਨਿਰਗੁਣ ਰੂਪ, ਜਿਹਦਾ ਰੂਪ ਨਹੀਂ, ਰੰਗ ਨਹੀਂ, ਚਕ੍ਰ ਨਹੀਂ, ਚਿਹਨ ਨਹੀਂ, ਜਾਤ ਨਹੀਂ, ਪਾਤ ਨਹੀਂ; ਅਸੀਂ ਤਾਂ ਘਬਰਾ ਜਾਂਦੇ ਹਾਂ ਕਿ ਹੋਣਾ ਹੀ ਨਹੀਂ ਕੁਛ ਜਿਹਦੀਆਂ ਆਹ ਸਿਫਤਾਂ ਨੇ। ਅਕਾਸ਼ ਜਿਹੇ ਜਿਹਿਆ ਹੋਇਆ ਨਾ ਹੋਇਆ, ਸਾਨੂੰ ਕੀ ਹੈ ਇਸ ਅਕਾਸ਼ ਨਾਲ ਸਬੰਧ। ਉਵੇਂ ਅਸੀਂ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਨੂੰ ਗਿਣ ਲੈਂਦੇ ਹਾਂ।

ਸਾਧਸੰਗਤ ਜੀ! ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਸਭ ਕੁਛ ਜਾਨਣਹਾਰ, ਅੰਦਰ-ਬਾਹਰ ਵਸਦਾ, ਆਪਣੇ ਹੁਕਮ ਨੂੰ ਚਲਾਉਣ ਵਾਲਾ, ਸਾਰੀ ਸ੍ਰਿਸ਼ਟੀ ਦੀ ਪਾਲਣਾ ਕਰਨ ਵਾਲਾ, ਵਿਸੰਭਰ, ਰਾਖੀ ਕਰਨ ਵਾਲਾ, ਬਚਾਉਣ ਵਾਲਾ ਪ੍ਰਮੇਸ਼ਰ ਹੈ। ਸਾਨੂੰ ਇਸ ਕਰਕੇ ਲਗਦਾ ਨਹੀਂ ਕਿ ਜਿਹਦਾ ਰੂਪ, ਰੰਗ, ਰੇਖ, ਭੇਖ, ਚਕ੍ਰ ਚਿਹਨ, ਬਰਨ, ਜਾਤ ਨਹੀਂ ਹੈ, ਇਹ ਕੀ ਹੋਇਆ, ਸੁੰਨ-ਸੁੰਨ ਜਿਹੀ ਹੋਈ। ਐਸੀ ਸੋਚ ਵਾਲਿਆ ਨੂੰ ਪਿਆਰ ਨਹੀਂ ਲਗਦਾ। ਜਿਹਨੂੰ ਪਿਆਰ ਹੈ ਇਹਦੇ ਪਿੱਛੇ ਦੇਖਦਾ ਹੈ ਕਿ ਇਹਦੇ ਪਿੱਛੇ ਤਾਂ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਜੀ ਆਪ ਹੀ ਨੇ, ਹੋਰ ਕੋਈ ਹੈ ਹੀ ਨਹੀਂ ਇਥੇ। ਸੋ ਮਹਾਰਾਜ ਕਹਿੰਦੇ, ਇਹ ਵਸਤੂ ਗਿਣਤੀਆਂ-ਮਿਣਤੀਆਂ ਦੀ ਨਹੀਂ ਪਿਆਰਿਓ! ਇਹ ਤਾਂ ਸਿਰਫ ਪਿਆਰ ਦੇ ਨਾਲ ਪ੍ਰਮੇਸ਼ਰ ਨੂੰ ਮਿਲਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਹੋਰ ਕੋਈ ਸਾਧਨ ਨਹੀਂ ਹੈ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਫੁਰਮਾਨ ਕਰਦੇ ਨੇ -

ਧਾਰਨਾ - ਬਿਨਾਂ ਪਿਆਰ ਤੋਂ ਹਰੀ ਨਾ ਮਿਲਦਾ,
ਹੋਰ ਸਭੇ ਗੱਲਾਂ ਕੂੜੀਆਂ।

ਕਹਾ ਭਯੋ ਜੋ ਦੋਉ ਲੋਚਨ ਮੁੰਦ ਕੈ
ਬੈਠਿ ਰਹਿਓ ਬਕ ਧਿਆਨ ਲਗਾਇਓ॥

ਨ੍ਰਾਤ ਫਿਰਿਓ ਲੀਏ ਸਾਤ ਸਮੁਦ੍ਰਿਨ
ਲੋਕ ਗਯੋ ਪਰਲੋਕ ਗਵਾਇਓ॥

ਬਾਸ ਕੀਓ ਬਿਖਿਆਨ ਸੋ ਬੈਠ ਕੈ
ਐਸੇ ਹੀ ਐਸੇ ਸੁ ਬੈਸ ਬਿਤਾਇਓ॥

ਸਾਚੁ ਕਹੋ ਸੁਨ ਲੇਹੁ ਸਭੈ

ਜਿਨ ਪ੍ਰੇਮੁ ਕੀਓ ਤਿਨ ਹੀ ਪ੍ਰਭ ਪਾਇਓ॥

(ਪਾ: ੧੦) ਤ੍ਰਪ੍ਰਸਾਦਿ ਸ੍ਰਯੇ

ਨਾ ਤੂ ਆਵਹਿ ਵਸਿ ਬਹੁਤੁ ਘਿਣਾਵਣੇ ॥

ਨਾ ਤੂ ਆਵਹਿ ਵਸਿ ਬੇਦ ਪੜਾਵਣੇ ॥

ਨਾ ਤੂ ਆਵਹਿ ਵਸਿ ਤੀਰਥਿ ਨਾਈਐ ॥

ਨਾ ਤੂ ਆਵਹਿ ਵਸਿ ਧਰਤੀ ਧਾਈਐ ॥

ਨਾ ਤੂ ਆਵਹਿ ਵਸਿ ਕਿਤੈ ਸਿਆਣਪੈ ॥

ਨਾ ਤੂ ਆਵਹਿ ਵਸਿ ਬਹੁਤਾ ਦਾਨੁ ਦੇ ॥

ਸਭੁ ਕੋ ਤੇਰੈ ਵਸਿ ਅਗਮ ਅਗੋਚਰਾ ॥

ਤੂ ਭਗਤਾ ਕੈ ਵਸਿ ਭਗਤਾ ਤਾਣੁ ਤੇਰਾ ॥ ੧੦ ॥

ਅੰਗ - ੯੯੨

ਕੋਈ ਚਤੁਰਾਈ ਕੰਮ ਨਹੀਂ ਆਉਂਦੀ -

ਸਹਸ ਸਿਆਣਪਾ ਲਖ ਹੋਹਿ ਤ ਇਕ। ਨ ਚਲੈ ਨਾਲਿ ॥

ਅੰਗ - ੧

ਕੋਈ ਫਿਲਾਸਫੀ ਸਹਾਇਤਾ ਨਹੀਂ ਕਰਦੀ -

ਸੋਚੈ ਸੋਚਿ ਨ ਹੋਵਈ ਜੇ ਸੋਚੀ ਲਖ ਵਾਰ ॥ ਅੰਗ - ੧

ਕੋਈ ਸਮਾਧੀ ਵਸੀਲਾ ਨਹੀਂ ਬਣਦੀ -

ਚੁਪੈ ਚੁਪ ਨ ਹੋਵਈ ਜੇ ਲਾਇ ਰਹਾ ਲਿਵ ਤਾਰ ॥

ਅੰਗ - ੧

ਪਦਾਰਥਾਂ ਦਾ ਭੋਗ ਸੰਤੁਸ਼ਟੀ ਨਹੀਂ ਬਖਸ਼ਦਾ -

ਭੁਖਿਆ ਭੁਖ ਨ ਉਤਰੀ ਜੇ ਬੰਨਾ ਪੁਰੀਆ ਭਾਰ ॥

ਅੰਗ - ੧

ਫੇਰ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਮਿਲੇ ਕਿਵੇਂ? ਕਹਿੰਦੇ, ਉਹ ਪਿਆਰ ਤੋਂ ਬਗੈਰ ਨਹੀਂ ਮਿਲਦਾ। ਉਹ ਆਪ ਪਿਆਰ ਹੈ -

ਜਤ੍ਰ ਤਤ੍ਰ ਦਿਸਾ ਵਿਸਾ ਹੁਇ ਫੈਲਿਓ ਅਨੁਰਾਗ॥

ਜਾਪੁ ਸਾਹਿਬ

ਨਾਮਦੇਵ ਜੀ ਬਚਪਨ ਤੋਂ ਸਤਿਸੰਗ ਕਰਦੇ ਸੀ, ਜਿਵੇਂ ਛੋਟੇ ਬੱਚੇ ਕਰਦੇ ਨੇ। ਆਮ ਜਾਇਆ ਕਰਦੇ ਸੀ ਆਪਣੇ ਪਿਤਾ ਹੈ ਨਹੀਂ, ਨਾਨਾ ਜੀ ਨਾਲ। ਉਹ ਵੀ ਭਲੇ ਪੁਰਸ਼ ਸੀ, ਘਰ ਆ ਕੇ ਉਹ ਪੂਜਾ ਪਾਠ ਕਰਦੇ ਸੀ। ਨਾਮਦੇਵ ਨੂੰ ਸੋਹਣੀਆਂ ਸਾਖੀਆਂ ਸੁਣਾਉਣੀਆਂ, ਕੋਈ ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ ਬਚਪਨ 'ਚ ਮਿਲ ਗਏ ਤੇ ਨਾਮਦੇਵ ਜੀ ਨੂੰ ਭਜਨ ਕਰਨ ਦੀ ਲਟਕ ਲਾ ਦਿਤੀ। ਸੁੱਧ ਹਿਰਦਾ ਸੀ। ਜਿਵੇਂ ਦੀਵਾ, ਬੱਤੀ ਵੀ ਹੋਵੇ, ਤੇਲ ਵੀ ਹੋਵੇ, ਠੁੱਠੀ ਵੀ ਹੋਵੇ, ਤਾਂ ਸਿਰਫ ਬੱਤੀ ਨਾਲ ਜਗਦੀ ਬੱਤੀ ਲਾਉਣ ਦੀ ਦੇਰ ਹੋਇਆ ਕਰਦੀ

ਹੈ। ਐਸੇ ਪੂਰੇ ਮਹਾਤਮਾ ਮਿਲੇ ਭਜਨ ਕਰਨ ਲਾ ਦਿਤਾ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਬਚਪਨ 'ਚ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਮਨ ਵਿਚ ਬੜਾ ਚਾਉ ਸੀ ਕਿ ਮੈਂ ਪ੍ਰਮੇਸ਼ਰ ਦੇ ਦਰਸ਼ਨ ਕਰਾਂ। ਮੈਨੂੰ ਪ੍ਰਭੂ ਕਿਵੇਂ ਦਰਸ਼ਨ ਦੇ ਦੇਵੇ। ਨਾਨੇ ਨੇ ਪੜਦਾ ਰਖਿਆ ਹੋਇਆ ਸੀ, ਰੋਜ਼ ਪੂਜਾ ਕਰਦਾ ਸੀ, ਉਹਨੂੰ ਉਪਾਸ਼ਨਾ ਕਹਿੰਦੇ ਨੇ। ਉਪਾਸ਼ਨਾ ਭਗਤੀ ਦੇ ਵਿਚ ਬਹੁਤ ਜ਼ਰੂਰੀ ਚੀਜ਼ ਹੈ। ਬਹੁਤ ਸਾਰੇ ਬਿਸ਼ਨਪਦੇ ਪੜ੍ਹਨੇ, ਉਸ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਉਸ ਨੇ ਭੋਗ ਲਵਾਉਣਾ, ਬੜੀ ਦੇਰ ਤੱਕ ਬੈਠਾ ਰਹਿੰਦਾ ਸੀ ਪੜਦਾ ਸੁੱਟ ਕੇ ਤੇ ਨਾਮਦੇਵ ਜੀ ਦਾ ਭੋਲਾ ਮਨ ਇਹ ਸਮਝਦਾ ਸੀ ਕਿ ਮੇਰੇ ਨਾਨਾ ਜੀ ਰੋਜ਼ ਪ੍ਰਮੇਸ਼ਰ ਨੂੰ ਮਿਲਦੇ ਨੇ। ਕਦੇ ਮੈਨੂੰ ਵੀ ਇਹ ਲੈ ਜਾਣ ਤੇ ਕਦੇ ਮੈਂ ਝਾਤੀ ਪਾ ਲਵਾਂ ਕਿ ਕਿਹੋ ਜਿਹੇ ਨੇ। ਵੈਸੇ ਮਨ ਵਿਚ ਸਾਕਾਰ ਪ੍ਰਭੂ ਦਾ ਧਿਆਨ ਧਰਦੇ ਸੀ। ਕਿਉਂਕਿ ਜਿੰਨਾਂ ਚਿਰ ਸਾਕਾਰ ਦਾ ਧਿਆਨ ਨਾ ਧਰਿਆ ਜਾਵੇ ਨਿਰਾਕਾਰ 'ਚ ਪਹੁੰਚਣਾ ਹੀ ਬੜਾ ਔਖਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਗੁਰੂ ਘਰ ਦੇ ਅੰਦਰ ਧਿਆਨ ਦੀ ਜੋ ਅਵਸਥਾ ਹੈ, ਸਾਨੂੰ ਬਹੁਤ ਸੁਖਾਲਾ ਕਰਨ ਵਾਸਤੇ ਗੁਰੂ ਮਹਾਰਾਜ ਨੇ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਨਾਲ ਫੁਰਮਾਇਆ ਹੈ -

ਧਾਰਨਾ - ਧਰੀਏ ਮਨ ਵਿਚ ਧਿਆਨ ਗੁਰਾਂ ਦੀ ਮੂਰਤ ਦਾ।

ਗੁਰ ਕੀ ਮੂਰਤਿ ਮਨ ਮਹਿ ਧਿਆਨੁ ॥

ਗੁਰ ਕੈ ਸਬਦਿ ਮੰਤ੍ਰੁ ਮਨੁ ਮਾਨੁ ॥

ਅੰਗ - ੮੬੪

ਕਿਉਂਕਿ ਮਨ ਟਿਕਿਆ ਨਹੀਂ ਕਰਦਾ। ਜਦੋਂ ਤਕ ਇਹਨੂੰ ਇਕਾਗਰ ਕਰਨ ਵਾਸਤੇ, ਉਪਾਸ਼ਨਾ ਕਰਨ ਵਾਸਤੇ ਗੁਰੂ ਦਾ ਧਿਆਨ ਨਾ ਧਰਿਆ ਜਾਵੇ। ਬਹੁਤ ਸਾਰੇ ਬੰਦਿਆਂ ਦੇ ਮਨ ਵਿਚ ਸ਼ੰਕੇ ਹੁੰਦੇ ਨੇ, ਕਿਉਂਕਿ ਉਹ ਰਾਹ ਦੇ ਜਾਣੂ ਨਾ ਹੋਣ ਕਰਕੇ, ਕਈ ਸ਼ੰਕੇ ਆਪ ਵੀ ਖਾਧੇ ਹੁੰਦੇ ਨੇ ਤੇ ਸੁਣਨ ਵਾਲਿਆਂ ਨੂੰ ਵੀ ਪਾ ਦਿੰਦੇ ਨੇ। ਕਿਉਂਕਿ ਮਹਾਤਮਾ ਦਾ ਰਾਹ ਆਪਣਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ, ਉਹ ਜਾਣਦੇ ਹੁੰਦੇ ਨੇ ਕਿ ਜਦੋਂ ਤਕ ਮਨ ਨੂੰ ਗੁਰੂ ਦੇ ਚਰਨਾਂ ਨਾਲ ਨਾ ਬੰਨ੍ਹਿਆ ਜਾਵੇ, ਇਹ ਮਨ ਬੰਨ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ। ਪਿਆਰ ਕੀਹਦੇ ਨਾਲ ਕਰੇਗਾ, ਸੁੰਨ ਨੂੰ ਕੌਣ ਦੁਨੀਆਂ 'ਚ ਪਿਆਰ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਹਾਜ਼ਰ ਨਾਜ਼ਰ ਨੇ ਕਿਤੇ ਗਏ ਨਹੀਂ ਹਨ। ਗੁਰੂ ਦਸਮੇਸ਼ ਪਿਤਾ ਨੇ ਕਿਹਾ ਸੀ ਕਿ -

ਪੰਥ ਖਾਲਸਾ ਖੇਤੀ ਮੇਰੀ, ਕਰਹੁੰ ਸੰਭਾਲ ਮੈ ਤਿਸੁ ਕੇਰੀ।

ਸੋ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਨਾਲ ਇਹ ਸ਼ੰਕਾ ਨਿਰਮੂਲ ਹੋਇਆ ਕਰਦਾ ਹੈ, ਮਾਇਆਨੇ ਨਹੀਂ ਰਖਦਾ।

ਸੋ ਨਾਮਦੇਵ ਜੀ ਦੇ ਮਨ ਵਿਚ ਜੋ ਮੂਰਤ ਸੀ ਪ੍ਰਭੂ ਦੀ, ਉਹ ਬੜੀ ਅਲੌਕਿਕ ਸੀ। ਮਣੀਆਂ ਵਾਲਾ ਤਾਜ ਰੱਖਿਆ ਹੋਇਆ ਸਿਰ 'ਤੇ, ਮਣੀਆਂ ਦੀ ਰੌਸ਼ਨੀ ਐਨੀ ਹੈ ਕਿ ਅੱਖ ਨਹੀਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਉਤੇ ਟਿਕਦੀ। ਝਿਲਮਿਲ-ਝਿਲਮਿਲ ਕਰ ਰਿਹਾ ਹੈ ਤੇ ਸਰੀਰ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਹੈ ਜਿਹੋ ਜਿਹਾ ਸੋਨੇ ਦਾ ਰੰਗ। ਬਹੁਤ ਸੁੰਦਰ ਸਰੀਰ, ਮੋਹਿਤ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਆਦਮੀ ਦੇਖਦੇ ਸਾਰ। ਐਸੇ ਸਰੂਪ ਦਾ ਧਿਆਨ ਧਰਿਆ ਕਰਦੇ ਸੀ ਹਮੇਸ਼ਾ ਹੀ ਤੇ ਮਨ ਵਿਚ ਸੀ ਕਿ

ਮੈਨੂੰ ਦਰਸ਼ਨ ਹੋ ਜਾਣ ਤੇ ਅੱਜ ਸਮਾਂ ਬਣ ਗਿਆ, ਪਿਤਾ ਨੇ ਕਿਸੇ ਕੰਮ ਜਾਣਾ ਸੀ ਤੇ ਨਾਮਦੇਵ ਜੀ ਨੂੰ ਬੁਲਾਇਆ ਕਹਿੰਦੇ, ਬੇਟਾ! ਮੈਂ ਰੋਜ਼ ਉਪਾਸ਼ਨਾ ਕਰਦਾ ਹਾਂ, ਤੂੰ ਸਮਝਦਾਰ ਹੈਂ, ਭਜਨ ਬੰਦਗੀ ਕਰਨ ਵਾਲਾ ਹੈਂ ਤੇ ਤੂੰ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਕਰੀਂ ਜਿੰਨੇ ਦਿਨ ਮੈਂ ਨਹੀਂ ਆਉਂਦਾ ਤੇ ਤੂੰ ਉਪਾਸ਼ਨਾ ਕਰੀਂ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਨਾਲ। ਇਥੋਂ ਥਾਂ ਧੋ ਲਿਆ ਕਰੀਂ ਇਸ਼ਨਾਨ ਕਰਕੇ, ਉਸ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਠਾਕੁਰ ਦਾ ਇਸ਼ਨਾਨ ਕਰਾਇਆ ਕਰੀਂ, ਫੇਰ ਨਾਮਦੇਵ! ਬੜੇ ਹੀ ਪਿਆਰ ਦੇ ਨਾਲ ਭੋਗ ਲਗਾਈਂ, ਤੇ ਦੁੱਧ ਪਿਲਾਈਂ ਠਾਕੁਰ ਨੂੰ। ਐਨੀ ਗੱਲ ਕਹਿ ਦਿਤੀ, ਪਰ ਇਹ ਨਹੀਂ ਕਿਹਾ ਕਿ ਇਹ ਵੱਟੇ ਵਗੈਰਾ ਦੁੱਧ ਨਹੀਂ ਪੀਂਦੇ। ਨਾਮਦੇਵ ਨੂੰ ਇਹ ਸੀ ਕਿ ਸੱਚਮੁੱਚ ਠਾਕੁਰ ਤਾਂ ਹਾਜ਼ਰ ਨਾਜ਼ਰ ਹੈ -

ਜਹ ਜਹ ਪੇਖਉ ਤਹ ਹਜੂਰਿ ਦੂਰਿ ਕਤਹੁ ਨ ਜਾਈ ॥

ਰਵਿ ਰਹਿਆ ਸਰਬਤੁ ਮੈ ਮਨ ਸਦਾ ਧਿਆਈ ॥

ਈਤ ਉਤ ਨਹੀ ਬੀਛੁੜੈ ਸੇ ਸੰਗੀ ਗਨੀਐ ॥

ਬਿਨਸਿ ਜਾਇ ਜੇ ਨਿਮਖ ਮਹਿ ਸੇ ਅਲਪ ਸੁਖੁ ਭਨੀਐ ॥

ਅੰਗ - ੬੨੭

ਹੁਣ ਮੈਨੂੰ ਉਹਦੇ ਦਰਸ਼ਨ ਕਰਨ ਦਾ ਮੌਕਾ ਮਿਲ ਹੀ ਜਾਏਗਾ। ਕਿਉਂਕਿ ਦੁੱਧ ਪਿਲਾਉਣਾ ਹੈ। ਜਦੋਂ ਉਹ ਦੁੱਧ ਪੀਣਗੇ ਤਾਂ ਮੈਂ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਦਰਸ਼ਨ ਕਰਾਂਗਾ, ਟਿਕਟਿਕੀ ਲਗਾ ਕੇ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇਖਾਂਗਾ, ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਨਮਸਕਾਰ ਕਰਾਂਗਾ। ਬੜੇ ਮਨ ਵਿਚ ਖਿਆਲ ਆਏ -

ਕੰਮ ਕਿਤੈ ਪਿਉ ਚਲਿਆ ਨਾਮਦੇਉ ਨੋ ਆਖਿ ਸਿਧਾਇਆ।

ਠਾਕੁਰ ਦੀ ਸੇਵਾ ਕਰੀਂ ਦੁਧੁ ਪੀਆਵਣੁ ਕਹਿ ਸਮਝਾਇਆ।

ਨਾਮਦੇਉ ਇਸਨਾਨੁ ਕਰਿ ਕਪਲ ਗਾਇ ਦੁਹਿ ਕੈ ਲੈ ਆਇਆ।

ਭਾਈ ਗੁਰਦਾਸ ਜੀ ਵਾਰ, ੧੦/੧੧

ਸਮਝਾ ਦਿਤਾ ਕਿ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਨਾਲ ਤੂੰ ਦੁੱਧ ਪਿਲਾਉਣਾ ਹੈ। ਸੋ ਨਾਮਦੇਵ ਦੇ ਮਨ ਵਿਚ ਬੜਾ ਚਾਉ ਉਪਜਿਆ। ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਵੇਲੇ ਉਠਿਆ, ਆਪ ਇਸ਼ਨਾਨ ਕਰਿਆ ਤੇ ਉਸ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਠਾਕੁਰ ਦਾ ਇਸ਼ਨਾਨ ਕਰਾਇਆ, ਚਰਨਾਂਮ੍ਰਿਤ ਲਿਆ, ਗਊ ਕੋਲ ਗਿਆ, ਜਾ ਕੇ ਥਣ ਧੋਤੇ, ਸੁੱਧ ਬਰਤਨ ਲਿਆ, ਉਹਦੇ ਵਿਚ ਦੁੱਧ ਚੋਇਆ ਕਪਲ ਗਊ ਦਾ। ਬੜੀ ਸੋਧ ਨਾਲ ਲੈ ਕੇ ਆਇਆ, ਲਿਆ ਕੇ ਜਿੰਨਾ ਕੁ ਲਿਜਾਂਦਾ ਹੁੰਦਾ ਸੀ ਪਿਤਾ, ਓਨਾ ਕੁ ਦੁੱਧ ਲੈ ਕੇ ਕਟੋਰੀ ਭਰ ਕੇ ਛੋਟਾ ਜਿਹਾ ਮੰਦਰ ਬਣਾਇਆ ਹੋਇਆ ਸੀ ਘਰ ਦੇ ਅੰਦਰ, ਉਥੇ ਚਲੇ ਜਾਂਦੇ ਨੇ।

ਦੁਧੁ ਕਟੋਰੈ ਗਡਵੈ ਪਾਨੀ ॥

ਕਪਲ ਗਾਇ ਨਾਮੈ ਦੁਹਿ ਆਨੀ ॥

ਅੰਗ - ੧੧੬੩

ਹੱਥ ਧੁਆਉਣ ਨੂੰ ਨਾਲ ਪਾਣੀ ਲੈ ਗਏ ਕਿ ਦੁੱਧ ਜਦੋਂ ਪੀਣਗੇ, ਫੇਰ ਮੈਂ ਹੱਥ ਵੀ ਧੁਆਉਣੇ ਨੇ। ਉਥੇ ਆ ਕੇ ਕਟੋਰੀ ਅੱਗੇ ਰੱਖ ਦਿਤੀ ਤੇ ਨਾਲ ਬੇਨਤੀ ਕਰਨ ਲੱਗੇ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਨਾਲ -

ਧਾਰਨਾ - ਦੁੱਧ ਭਰ ਕੇ ਕਟੋਰੀ ਰੱਖ 'ਤੀ,

ਹਰਿ ਜੀ ਅੱਗੇ ਨਾਮਦੇਵ ਨੇ।

ਠਾਕੁਰ ਨੇ ਨ੍ਰਾਵਾਲਿਕੈ ਚਰਣੋਦਕੁ ਲੈ ਤਿਲਕੁ ਚੜ੍ਹਾਇਆ।

ਭਾਈ ਗੁਰਦਾਸ ਜੀ ਵਾਰ, ੧੦/੧੧

ਇਸ਼ਨਾਨ ਕਰਾ ਦਿਤਾ, ਜੋ ਵੱਟਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ, ਜਿਸਨੂੰ ਠਾਕੁਰ ਕਹਿੰਦੇ ਨੇ, ਉਹਦੇ ਵਿਚਾਲੇ ਚਿੱਟੀ ਧਾਰੀ ਹੋਇਆ ਕਰਦੀ ਹੈ। ਗੰਢਕ ਨਦੀ 'ਚੋਂ' ਨਿਕਲਦਾ ਹੈ ਸੋ ਉਹਦੇ ਉਤੇ ਨੇਸ਼ਟਾ ਇਹ ਹੁੰਦੀ ਹੈ ਕਿ ਇਹ ਤਾਂ ਪ੍ਰਤੀਕ ਹੈ, ਲੇਕਿਨ ਸੂਖਸ਼ਮ ਰੂਪ ਦੇ ਅੰਦਰ ਮੇਰਾ ਭਗਵਾਨ ਇਹਦੇ ਪਿੱਛੇ ਹੈ। ਪੱਕਾ ਨਿਸ਼ਚਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਜਿੰਨਾ ਚਿਰ ਨਿਸ਼ਚਾ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ, ਗੱਲ ਬਣਦੀ ਨਹੀਂ ਹੈ-

ਜਾ ਕੈ ਮਨਿ ਗੁਰ ਕੀ ਪਰਤੀਤਿ ॥

ਤਿਸੁ ਜਨ ਆਵੈ ਹਰਿ ਪ੍ਰਭੁ ਚੀਤਿ ॥ ਅੰਗ - ੨੮੩

ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਚਿੱਤ ਹੀ ਤਾਂ ਆਉਂਦਾ ਹੈ ਜੇ ਪਰਤੀਤ ਹਿਰਦੇ 'ਚ ਹੋਵੇ, ਜੇ ਪਰਤੀਤ ਨਾ ਹੋਵੇ -

ਕਰਨੀ ਸੁਣਿ ਸੁਣਿ ਜੀਵਿਆ ਭਾਈ

ਨਿਹਚਲੁ ਪਾਇਆ ਥਾਉ ॥

ਜਿਸੁ ਪਰਤੀਤਿ ਨ ਆਵਈ ਭਾਈ ਸੋ ਜੀਅਤਾ ਜਲਿ ਜਾਉ ॥

ਅੰਗ - ੬੪੦

ਫੇਰ ਤਾਂ ਉਹ ਜਲ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਕਿਸੇ ਕੰਮ ਦਾ ਨਹੀਂ ਰਹਿੰਦਾ, ਤਰਕ ਵਾਲਾ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਰਸ ਨਹੀਂ ਆਉਂਦਾ, ਨਾ ਰੱਬ ਨਾਲ ਸਬੰਧ ਜੁੜਦਾ ਹੈ। ਸੋ ਉਸ ਵੇਲੇ ਅੱਗੇ ਰੱਖ ਦਿਤਾ ਦੁੱਧ, ਰੱਖਣ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਬੜੇ ਹੀ ਪਿਆਰ ਦੇ ਨਾਲ, ਅਦਬ ਦੇ ਨਾਲ ਦੇਵੇਂ ਹੱਥ ਜੋੜ ਕੇ ਬੇਨਤੀ ਕਰਦਾ ਹੈ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ -

ਧਾਰਨਾ - ਦੁੱਧ ਪੀ ਲੈ ਮੇਰੇ ਗੋਬਿੰਦ ਰਾਇਆ,

ਹੱਥ ਜੋੜ ਕਰਾਂ ਬੇਨਤੀ।

ਹਥਿ ਜੋੜਿ ਬਿਨਤੀ ਕਰੈ ਦੂਧੁ ਪੀਅਹੁ ਜੀ ਗੋਬਿੰਦ ਰਾਇਆ।

ਨਿਹਚਉ ਕਰਿ ਆਰਾਧਿਆ

ਹੋਇ ਦਇਆਲੁ ਦਰਸੁ ਦਿਖਲਾਇਆ।

ਭਾਈ ਗੁਰਦਾਸ ਜੀ, ਵਾਰ ੧੦/੧

ਸ਼ੱਕ ਨਹੀਂ ਮਨ ਵਿਚ 1% ਵੀ ਕਿ ਇਹਨੇ ਦੁੱਧ ਨਹੀਂ ਪੀਣਾ, ਹੱਥ ਜੋੜੇ ਬੇਨਤੀ ਕਰੀ ਕਿ ਹੇ ਪ੍ਰਭੂ! ਦੁੱਧ ਆਪ ਦੇ ਅੱਗੇ ਮੈਂ ਲੈ ਆਇਆ ਹਾਂ, ਆਪ ਲੋੜ ਅਨੁਸਾਰ ਛਕ ਲਓ ਏਸ ਨੂੰ। ਬਹੁਤ ਨਿਸ਼ਚੇ ਦੇ ਨਾਲ ਅਰਾਧਿਆ। ਥੋੜ੍ਹਾ ਚਿਰ ਜਦੋਂ ਨਾ ਛਕਿਆ, ਉਸ ਵੇਲੇ ਆਪ ਨੇ ਇਕ ਮਜਬੂਰੀ ਦੱਸੀ, ਕਹਿੰਦੇ-

ਦੂਧੁ ਪੀਉ ਗੋਬਿੰਦੇ ਰਾਇ ॥ ਦੂਧੁ ਪੀਉ ਮੇਰੇ ਮਨੁ ਪਤੀਆਇ॥

ਅੰਗ- ੧੧੬੩

ਮੇਰੇ ਮਨ ਵਿਚ ਵੀ ਪਤੀਜਣਾ ਆ ਜਾਏਗੀ ਕਿ ਤੁਸੀਂ ਮੇਰੇ ਤੋਂ ਵੀ ਦੁੱਧ ਪੀ ਲੈਂਦੇ ਹੋ, ਮੇਰੇ ਪਿਤਾ ਜੀ ਤੋਂ ਤਾਂ ਰੋਜ਼ ਪੀਂਦੇ ਹੋ। ਜੇ ਤੁਸੀਂ ਦੁੱਧ ਨਾ ਪੀਤਾ ਤਾਂ ਮੈਨੂੰ ਬੜੀ ਤੰਗੀ ਹੋ ਜਾਣੀ ਹੈ। ਮੈਂ ਅੱਜ ਤੱਕ ਕੋਈ ਅਵੱਗਿਆ ਐਸੀ ਨਹੀਂ ਕਰੀ ਕਿ ਉਹ ਮੇਰੇ ਨਾਲ ਨਰਾਜ਼ ਹੋ ਜਾਣ। ਜੇ ਤੁਸੀਂ ਨਾ ਦੁੱਧ ਪੀਤਾ, ਮੈਂ ਬਾਲਕ ਹਾਂ ਛੋਟਾ ਤੇ ਉਹ

ਮੇਰੇ ਨਾਲ ਨਰਾਜ਼ ਹੋਣਗੇ, ਮੈਨੂੰ ਡਾਟਾਂ ਪੈਣਗੀਆਂ -

ਨਾਹੀ ਤ ਘਰ ਕੋ ਬਾਪੁ ਰਿਸਾਇ ॥ ਅੰਗ - ੧੧੬੩

ਨਹੀਂ ਤਾਂ ਘਰ ਦਾ ਮਾਲਕ ਬਾਪ ਜੋ ਹੈ ਮੇਰਾ, ਕਹਿੰਦੇ ਚੁੱਸ ਜਾਏਗਾ ਮੇਰੇ ਨਾਲ। ਮਾੜੇ ਚੰਗੇ ਸ਼ਬਦ ਕਹੇਗਾ, ਤਾੜਨਾ ਕਰੇਗਾ, ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ ਕੁਛ ਮਾਰੇ ਵੀ ਮੈਨੂੰ। ਤੁਸੀਂ ਦੁੱਧ ਪੀ ਲਓ, ਜੇ ਮੇਰੇ ਤੋਂ ਕੋਈ ਗਲਤੀ ਹੋਈ ਹੈ ਤਾਂ ਉਹ ਮੈਨੂੰ ਮਾਫ ਕਰ ਦਿਓ -

ਸੁਇਨ ਕਟੋਰੀ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਭਰੀ ॥

ਲੈ ਨਾਮੈ ਹਰਿ ਆਗੈ ਧਰੀ ॥

ਅੰਗ - ੧੧੬੩

ਉਸ ਵੇਲੇ ਦੁੱਧ ਪਿਆਉਣ ਵਿਚ ਉਸ ਨੂੰ ਭੇਰਾ ਜਿੰਨਾ ਵੀ ਸ਼ੱਕ ਨਹੀਂ ਸੀ ਕਿ ਪੀਏਗਾ ਕਿ ਨਹੀਂ ਪੀਏਗਾ। ਉਹਨੂੰ ਪਤਾ ਸੀ ਕੇ ਰੋਜ਼ ਪੀਂਦੇ ਨੇ, ਅੱਜ ਵੀ ਪੀ ਲੈਣਗੇ, ਮੈਂ ਬੇਨਤੀ ਕਰਦਾ ਹਾਂ। ਬਾਰ-ਬਾਰ ਬੇਨਤੀਆਂ ਕਰਦਾ ਹੈ। 100% ਨਿਹਚੇ ਨਾਲ ਆਰਾਧਦਾ ਹੈ। ਜਿਥੇ ਨਿਹਚਾ ਹੋਵੇ ਤੇ ਪਿਆਰ ਹੋਵੇ ਉਥੇ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਨੂੰ ਦਰਸ਼ਨ ਦਿਖਾਉਣ ਨੂੰ ਕੋਈ ਦੇਰ ਨਹੀਂ ਲਗਦੀ। ਉਸ ਵੇਲੇ ਮੁਕਟਧਾਰੀ ਪ੍ਰਮੇਸ਼ਰ ਜਿਹਦਾ ਇਹ ਧਿਆਨ ਧਰਿਆ ਕਰਦੇ ਸੀ ਭਜਨ ਕਰਨ ਵੇਲੇ, ਕੀ ਦੇਖਦੇ ਨੇ ਸਾਮ੍ਰਣੇ ਝਿਲਮਿਲ-ਝਿਲਮਿਲ ਹੋ ਰਹੀ ਹੈ, ਮਣੀਆਂ ਦੇ ਲਿਸ਼ਕਾਰੇ ਵੱਜ ਰਹੇ ਨੇ। ਤਾਜ ਜਿਹੜਾ ਹੈ ਨਿਗ੍ਰਾ ਨਹੀਂ ਉਸ 'ਤੇ ਟਿਕਦੀ, ਖੁਸ਼ ਹੋ ਗਏ, ਅੰਦਰ ਲਹਿਰ ਚਲ ਗਈ ਖੁਸ਼ੀ ਦੀ ਕਿ ਹੁਣ ਆ ਗਏ ਹੁਣ ਦੁੱਧ ਪੀਣਗੇ। ਉਸ ਵਕਤ ਨੂੰ ਨਾਮਦੇਵ ਜੀ ਹੀ ਜਾਣਦੇ ਨੇ ਦੂਜਾ ਨਹੀਂ ਅਨੁਭਵ ਕਰ ਸਕਦਾ -

ਕਬੀਰ ਚਰਨ ਕਮਲ ਕੀ ਮਉਜ ਕੋ ਕਹਿ ਕੈਸੇ ਉਨਮਾਨ ॥

ਕਹਿਬੇ ਕਉ ਸੋਭਾ ਨਹੀ ਦੇਖਾ ਹੀ ਪਰਵਾਨੁ ॥

ਅੰਗ - ੧੩੭੦

ਉਸ ਵੇਲੇ ਪਹਿਲਾਂ ਬਚਨ ਜੋ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਕੀਤਾ ਨਾਮਦੇਵ ਨਾਲ, ਕਹਿੰਦੇ ਨਾਮਦੇਵ! ਪਿਆਰਿਆ! ਮੈਂ ਦੁੱਧ ਦਾ ਭੁੱਖਾ ਨਹੀਂ ਹਾਂ। ਇਹ ਤਾਂ ਦਾਤਾਂ ਸਾਰੀਆਂ ਮੈਂ ਹੀ ਦਿੰਦਾ ਹਾਂ ਦੁਨੀਆਂ ਨੂੰ, ਅੰਨ ਵੀ ਮੈਂ ਦਿੰਦਾ ਹਾਂ, ਦੁੱਧ ਵੀ ਮੈਂ ਦਿੰਦਾ ਹਾਂ। ਕੱਪੜੇ-ਲੀੜੇ, ਸੂਖ, ਸ਼ਾਂਤੀ, ਜਿੰਨੀ ਜਾਇਦਾਦ ਹੈ ਇਹ ਸਭ ਕੁਛ ਮੈਂ ਦਿੰਦਾ ਹਾਂ। ਪਰ ਮੇਰੇ ਨਾਲ ਕੋਈ ਪਿਆਰ ਨਹੀਂ ਕਰਦਾ। ਇਹੋ ਜਿਹੇ ਖੁਟਰ ਨੇ ਬੰਦੇ, ਮੇਰੇ ਨਾਲ ਨਹੀਂ ਪਿਆਰ ਕਰਦੇ, ਮੇਰੀਆਂ ਦਿਤੀਆਂ ਹੋਈਆਂ ਚੀਜ਼ਾਂ ਨਾਲ ਪਿਆਰ ਕਰਦੇ ਨੇ -

ਦਾਤਿ ਪਿਆਰੀ ਵਿਸਰਿਆ ਦਾਤਾਰਾ ॥ ਅੰਗ - ੬੭੬

ਪਿਆਰਿਆ! ਇਕ ਤੂੰ ਮੈਂ ਦੇਖਿਆ ਹੈ ਕਿ ਤੇਰੇ ਹਿਰਦੇ ਦੇ ਵਿਚ ਸੱਚਾ ਪਿਆਰ ਹੈ। ਤੇਰਾ ਪਿਆਰ ਜਿਹੜਾ ਹੈ ਉਹ ਮੇਰੇ ਹਿਰਦੇ 'ਚ ਵਸ ਗਿਆ, ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਗੱਲ ਕਰਦੇ ਨੇ -

ਧਾਰਨਾ - ਤੇਰਾ ਵਸਿਆ ਪਿਆਰ ਹਿਰਦੇ ਮੇਰੇ,

ਨਾਮੇ ਨੂੰ ਹਰਿ ਜੀ ਆਪ ਦਸਦੇ।

ਕਹਿਣ ਲੱਗੇ, ਮੈਨੂੰ ਸਿਰਫ ਜਿਹੜਾ ਪਿਆਰ ਕਰਦਾ

ਹੈ ਉਹ ਮੇਰੇ ਹਿਰਦੇ 'ਚ ਵਸਦਾ ਹੈ, ਮੈਨੂੰ ਚੰਗਾ ਲਗਦਾ ਹੈ, ਮੈਂ ਆ ਜਾਂਦਾ ਹੁੰਦਾ ਹਾਂ, ਨਿਰਾਕਾਰ ਹਾਂ, ਮੇਰਾ ਰੂਪ, ਰੰਗ, ਰੇਖ, ਭੇਖ ਕੋਈ ਨਹੀਂ ਹਾਂ ਪਰ ਜਿਸ ਸ਼ਕਲ 'ਚ, ਜਿਸ ਸੂਰਤ 'ਚ ਮੈਨੂੰ ਕੋਈ ਯਾਦ ਕਰਦਾ ਹੈ ਉਹੀ ਰੂਪ ਧਾਰ ਕੇ ਮੈਂ ਆ ਜਾਂਦਾ ਹਾਂ ਤੇ ਮੈਂ ਪਿਆਰ ਦਾ ਬੰਨ੍ਹਿਆ ਹੋਇਆ ਭੀਲਣੀ ਦੇ ਜੂਠੇ ਬੋਰ ਵੀ ਖਾਂਦਾ ਰਿਹਾ ਹਾਂ ਤੇ ਪਿਆਰ ਦਾ ਬੰਨ੍ਹਿਆ ਹੋਇਆ ਬਿਦਰ ਦੇ ਘਰ ਜਾ ਕੇ ਕੋਲਿਆਂ ਦੇ ਛਿੱਲੜ ਵੀ ਖਾਂਦਾ ਰਿਹਾ। ਅਲੂਣੇ ਸਾਗ ਵੀ ਮੈਂ ਖਾਂਦਾ ਰਿਹਾ। ਨਾਮਦੇਵ! ਅੱਜ ਤੇਰੇ ਪਿਆਰ ਦਾ ਬੰਨ੍ਹਿਆ ਹੋਇਆ ਮੈਂ ਫੇਰ ਆ ਗਿਆ, ਮੇਰੇ ਹਿਰਦੇ 'ਚ ਵਸਦਾ ਹੈ ਜੇ ਕੋਈ ਮੈਨੂੰ ਪਿਆਰ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਕਿਉਂਕਿ ਮੈਨੂੰ ਪਿਆਰ ਦੀ ਕਦਰ ਹੈ -

ਗੋਬਿੰਦ ਭਾਉ ਭਗਤ ਦਾ ਭੁਖਾ।

ਪਿਆਰ ਕਰਿਆਂ ਤੇ ਮੈਂ ਮਿਲਦਾ ਹਾਂ -

ਸਾਰੁ ਕਹੋਂ ਸੁਨ ਲੇਹੁ ਸਭੈ

ਜਿਨ ਪ੍ਰੇਮ ਕੀਓ ਤਿਨ ਹੀ ਪ੍ਰਭ ਪਾਇਓ॥

(ਪਾ:੧੦) ਤ੍ਰਪ੍ਰਸਾਦਿ ਸ੍ਰਯੇ

ਤੂੰ ਮੈਨੂੰ ਪਿਆਰ ਕਰਿਆ ਹੈ, ਸੱਚਾ ਪਿਆਰ। ਮਾਸਮ ਪਿਆਰ ਹੈ, ਇਹਦੇ ਵਿਚ ਸ਼ੱਕ ਦੀ ਗੁੰਜਾਇਸ਼ ਕੋਈ ਨਹੀਂ। ਅਗਰ-ਮਗਰ ਨਹੀਂ ਹੈ, ਸੋ ਪਿਆਰਿਆ! ਤੇਰੇ ਪਿਆਰ ਦਾ ਬੰਨ੍ਹਿਆ ਹੋਇਆ ਮੈਂ ਆ ਗਿਆ -

ਏਕੁ ਭਗਤੁ ਮੇਰੇ ਹਿਰਦੇ ਬਸੈ ॥

ਨਾਮੇ ਦੇਖਿ ਨਰਾਇਨੁ ਹਸੈ ॥ ੩ ॥

ਦੁਧੁ ਪੀਆਇ ਭਗਤੁ ਘਰਿ ਗਇਆ ॥

ਨਾਮੇ ਹਰਿ ਕਾ ਦਰਸਨੁ ਭਇਆ ॥ ੪ ॥ ੩ ॥

ਅੰਗ - ੧੯੬

ਕਿਉਂਕਿ ਨਿਹਚੇ ਨਾਲ ਆਰਾਧਿਆ ਸੀ -

ਭਰੀ ਕਟੋਰੀ ਨਾਮਦੇਵਿ ਲੈ ਠਾਕੁਰ ਨੇ ਦੁਧ ਪੀਆਇਆ॥

ਭਾਈ ਗੁਰਦਾਸ ਜੀ, ਵਾਰ ੧੦/੧੧

ਕਿੱਡੀ ਵੱਡੀ ਗੱਲ ਕਰ ਦਿਤੀ, ਕਰੋੜਾਂ ਬ੍ਰਹਿਮੰਡਾਂ ਦਾ ਮਾਲਕ, ਸਾਮ੍ਹਣੇ ਬੈਠਾ ਝਿਲਮਿਲ-ਝਿਲਮਿਲ ਝਲਕਾਰੇ ਵਜਦੇ ਨੇ। ਕਿੰਨਾ ਸੁੰਦਰ ਸਰੂਪ ਹੋਏਗਾ, ਕਿੰਨੀ ਮੋਹਣੀ ਸੂਰਤ ਹੋਏਗੀ ਤੇ ਨਾਮਦੇਵ ਨਾਲ ਗੱਲਾਂ ਕਰਦੇ ਨੇ ਪਿਆਰ ਦੀਆਂ। ਇਸ ਦੇ ਨਾਲ ਮਹਾਰਾਜ ਕਹਿੰਦੇ ਦੇਖੋ, ਪਿਆਰਿਓ! ਪ੍ਰਤੱਖ ਰੂਪ ਨਾਲ ਜਦੋਂ ਪ੍ਰਮੇਸ਼ਰ ਹੈਗਾ, ਉਹਦੇ ਨਾਲ ਪਿਆਰ ਨਹੀਂ ਸੰਸਾਰ ਕਰਦਾ, ਉਲਟੇ ਚੱਕਰ 'ਚ ਪਿਆ ਹੋਇਆ ਮਾਇਆ ਨਾਲ ਪਿਆਰ ਕਰਦਾ ਹੈ ਤੇ ਪਿਆਰ ਦੇ ਬੰਨ੍ਹੇ ਹੋਏ ਹੀ ਪ੍ਰਮੇਸ਼ਰ ਨੇ ਨਾਮਦੇਵ ਦਾ ਦੁੱਧ ਪੀ ਲਿਆ।

ਧਾਰਨਾ - ਦੁੱਧ ਪੀ ਲਿਆ ਹਰੀ ਨੇ ਆ ਕੇ,

ਵਸ ਹੋ ਕੇ ਸੱਚੇ ਪਿਆਰ ਦੇ।

ਸੋ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਫੁਰਮਾਨ ਕਰਦੇ ਨੇ ਕਿ -

ਨਾਨਕ ਮਾਇਆ ਕਾ ਮਾਰਣੁ ਸਬਦੁ ਹੈ

ਗੁਰਮੁਖਿ ਪਾਇਆ ਜਾਇ ॥

ਅੰਗ- ੮੫੩

ਜਾਲ ਟੁੱਟ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਕਿਉਂਕਿ ਸੰਤਾਂ ਦੇ ਨਾਲ ਮਿਲ ਕੇ ਜਦੋਂ ਅਸੀਂ ਗੁਣ ਗਾਉਂਦੇ ਹਾਂ ਪ੍ਰਭੂ ਦੇ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਪ੍ਰਤੱਖ ਅਨੁਭਵ ਹੁੰਦਾ ਹੈ, ਸੋ ਉਹਦੇ ਨਾਲ ਸਾਡੇ ਹਿਰਦੇ 'ਚ ਪਿਆਰ ਆਉਂਦਾ ਹੈ ਜਿਉਂ-ਜਿਉਂ ਪਿਆਰ ਵਧਦਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਤਿਉਂ-ਤਿਉਂ ਮਾਇਆ ਦੇ ਤੰਦ ਟੁੱਟਦੇ ਜਾਂਦੇ ਨੇ।

ਸੋ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਫੁਰਮਾਨ ਕਰਦੇ ਨੇ ਕਿ -

ਪੋਖਿ ਤੁਖਾਰੁ ਨ ਵਿਆਪਈ ਕੰਠਿ ਮਿਲਿਆ ਹਰਿ ਨਾਹੁ ॥

ਅੰਗ - ੧੩੫

ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਮਿਲ ਗਿਆ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਕੱਕਰਾਂ ਦੇ ਝੋਲੇ, ਕਹਿੰਦੇ ਠੰਡ ਹੈ, ਜੀਵਨ ਦੇ ਵਿਚ ਉਚੀਆਂ-ਨੀਵੀਆਂ ਗੱਲਾਂ ਕਹਿੰਦੇ ਉਹ ਨਹੀਂ ਵਿਆਪਿਆ ਕਰਦੀਆਂ-ਦੁਖ ਦੇਣ ਵਾਲੀਆਂ। ਕਿਉਂਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਮਨ ਜਿਹੜਾ ਹੈ -

ਮਨੁ ਬੋਧਿਆ ਚਰਨਾਰਬਿੰਦ ਦਰਸਨਿ ਲਗੜਾ ਸਾਹੁ ॥

ਅੰਗ - ੧੩੫

ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਚਰਨਾਂ ਦੇ ਨਾਲ ਮਨ ਵਿੰਨ੍ਹਿਆ ਪਿਆ ਹੈ-

ਜਿਉ ਮਛਲੀ ਬਿਨੁ ਪਾਣੀਐ ਕਿਉ ਜੀਵਣੁ ਪਾਵੈ ॥

ਅੰਗ - ੨੦੮

ਇਹ ਅਵਸਥਾ ਹੋਈ-ਹੋਈ ਹੈ ਤੇ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਦੇ ਦਰਸਨਾਂ ਦੀ ਲੋਚਾ ਲੱਗੀ ਪਈ ਹੈ -

ਓਟ ਗੋਵਿੰਦ ਗੋਪਾਲ ਰਾਇ ਸੇਵਾ ਸੁਆਮੀ ਲਾਹੁ ॥

ਅੰਗ - ੧੩੫

ਓਟ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਦੀ ਰੱਖੀ ਹੋਈ ਹੈ ਤੇ ਸੇਵਾ ਦਾ ਲਾਹਾ ਖਟਦੇ ਨੇ -

ਬਿਖਿਆ ਪੋਹਿ ਨ ਸਕਈ ਮਿਲਿ ਸਾਧੁ ਗੁਣ ਗਾਹੁ ॥

ਅੰਗ- ੧੩੫

ਫੇਰ ਜਿਹੜਾ ਮਾਇਆ ਦਾ ਐਨਾ ਚੌੜਾ ਜ਼ਿਕਰ ਕਰਿਆ ਹੈ, ਉਹ ਕਹਿੰਦੇ ਫੇਰ ਨਹੀਂ ਇਹ ਅਸਰ ਕਰਦੀ, ਜਦੋਂ ਸੰਤਾਂ ਨਾਲ ਮਿਲ ਕੇ ਤੁਸੀਂ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਦੇ ਗੁਣ ਗਾਵੋਗੇ। ਫੇਰ ਕੀ ਹੋਏਗਾ, ਮਾਇਆ ਹਟ ਗਈ, ਹਉਮੈ ਹਟ ਗਈ ਇਹ ਜਿਹੜੀ ਸੂਰਤ ਹੈ -

ਜਾਪ ਮਰੈ ਅਜਪਾ ਮਰੈ ਅਨਹਦ ਭੀ ਮਰ ਜਾਇ।

ਸੁਰਤਿ ਸਮਾਨੀ ਸੁਰਤਿ ਮਹਿ ਆਪ ਆਪ ਕੋ ਖਾਇ।

ਜਿਹੜੀ ਮੇਰੀ ਛੋਟੀ ਮੈਂ ਇਹ ਖਤਮ ਹੋ ਜਾਏਗੀ ਤੇ ਜਿੱਥੋਂ ਆਪਾਂ ਵਿਛੜੇ ਹਾਂ, ਉਹਦੇ ਨਾਲ ਮਿਲ ਜਾਵਾਂਗੇ -

ਜਹ ਤੇ ਉਪਜੀ ਤਹ ਮਿਲੀ ਸਚੀ ਪ੍ਰੀਤਿ ਸਮਾਹੁ ॥

ਅੰਗ- ੧੩੫

ਐ ਪਿਆਰ ਨੇ ਚੁੱਕ ਕੇ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਦੇ ਵਿਚ ਮਿਲਾ ਦਿਤਾ ਸਾਨੂੰ। ਫੇਰ ਜਦੋਂ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਦੇ ਵਿਚ ਮਿਲ ਗਏ, ਫੇਰ ਨਹੀਂ ਹੈ ਕਿ ਫੇਰ ਅਸੀਂ ਮਾਇਆ ਦੇ ਚੱਕਰ 'ਚ ਆ ਜਾਵਾਂਗੇ। ਕਿਉਂਕਿ ਇਹ ਪਿਆਰ ਐਸਾ ਹੈ ਉਥੋਂ ਦੁਬਾਰਾ ਨਹੀਂ ਆਉਂਦਾ। ਫੇਰ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਦਾ ਵਿਛੋੜਾ

ਮਿਲਣ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਨਹੀਂ ਹੋਇਆ ਕਰਦਾ।

ਧਾਰਨਾ - ਬਾਂਹ ਫੜ ਲਈ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਪਿਆਰੇ ਨੇ,
ਹੁੰਦਾ ਨਹੀਂ ਵਿਛੋੜਾ ਮੁੜ ਕੇ।

ਦੁਬਾਰਾ ਫੇਰ ਨਹੀਂ ਵਿਛੋੜਾ ਹੁੰਦਾ, ਕਿਉਂਕਿ ਉਹਨੇ-
ਕਰੁ ਗਹਿ ਲੀਨੀ ਪਾਰਬ੍ਰਹਮਿ ਬਹੁੜਿ ਨ ਵਿਛੁੜੀਆਹੁ ॥
ਅੰਗ - ੧੨੫

ਫੇਰ ਦੁਬਾਰਾ ਨਹੀਂ ਮਾਇਆ ਦਾ ਅਸਰ ਪੈਂਦਾ।
ਬਾਰਿ ਜਾਉ ਲਖ ਬੇਰੀਆ ਹਰਿ ਸਜਣੁ ਅਗਮ ਅਗਾਹੁ ॥
ਅੰਗ - ੧੨੫

ਐਸੇ ਸੱਜਣ ਤੋਂ ਵਾਰ ਜਾਂਦੇ ਹਾਂ ਲੱਖਾਂ ਵਾਰੀ।
ਸਰਮ ਪਈ ਨਾਰਾਇਣੈ ਨਾਨਕ ਦਰਿ ਪਈਆਹੁ ॥
ਅੰਗ - ੧੨੫

ਦਰਾਂ ਤੇ ਪਇਆਂ ਦੀ, ਦਰਵਾਜ਼ੇ 'ਤੇ ਪਿਆਂ ਦੀ ਲਾਜ
ਰੱਖ ਲਈ ਪ੍ਰਭੂ ਨੇ।

ਪੇਖੁ ਸੁਹੰਦਾ ਸਰਬ ਸੁਖ ਜਿਸੁ ਬਖਸੇ ਵੇਪਰਵਾਹੁ ॥
ਅੰਗ - ੧੨੫

ਕਹਿੰਦੇ, ਹੁਣ ਸਾਰੇ ਹੀ ਸੁੱਖ ਮਿਲ ਗਏ ਕਿਉਂਕਿ ਪਾਰਬ੍ਰਹਮ ਪ੍ਰਮੇਸ਼ਰ ਨੇ ਬਖਸ਼ ਦਿਤੇ। ਸੋ ਇਸ ਮਹੀਨੇ ਦੇ ਨਾਲ ਸਾਨੂੰ ਮਹਾਰਾਜ ਨੇ ਸਮਝਾਇਆ ਹੈ ਕਿ ਪਿਆਰਿਓ! ਜਨਮ ਬਿਰਥਾ ਜਾ ਰਿਹਾ ਹੈ ਤੁਹਾਡਾ। ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਪਿਆਰ ਨਾਲ ਮਿਲਦਾ ਹੈ, ਤੁਸੀਂ ਮਾਇਆ ਦੇ ਚੱਕਰਾਂ 'ਚ ਪੈ ਗਏ ਉਹਨੂੰ ਭੁੱਲੇ ਬੈਠੇ ਹੋ। ਜਨਮ ਲੰਘ ਜਾਣਾ ਹੈ, ਸਰੀਰ ਨੇ ਬਿਨਸ ਜਾਣਾ ਹੈ, ਮੁੜ ਕੇ ਹੱਥ ਨਹੀਂ ਆਉਣਾ ਇਹ। ਜਿਹੜੇ ਕੰਮ ਨੂੰ ਕਰਨ ਵਾਸਤੇ ਆਏ ਹੋ ਉਹ ਕਰ ਲਓ। ਪਿਆਰ ਕਰਦਾ ਹੈ ਵਾਹਿਗੁਰੂ। ਪਿਆਰ ਨੂੰ ਹਿਰਦੇ 'ਚ ਵਸਾ ਲਓ। ਜੇ ਨਾਮਦੇਵ ਦਾ ਦੁੱਧ ਪੀ ਸਕਦਾ ਹੈ ਤੁਹਾਡੇ ਨਾਲ ਵੀ ਪਿਆਰ ਕਰ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਸਾਡੇ ਪਿਆਰ 'ਚ ਖੋਟ ਹੈ, ਸ਼ੱਕ ਹੈ ਸਾਡੇ ਪਿਆਰ 'ਚ। ਹੋਰ ਹੀ ਗੱਲਾਂ ਬਹੁਤ ਨੇ ਸਾਡੇ ਮਨ ਵਿਚ। ਜਿਹੜੀਆਂ ਪਹਿਲਾ ਦਰਜਾ ਰੱਖਦੀਆਂ ਨੇ ਸਾਡੇ ਮਨ ਵਿਚ। ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਵਾਲੀ ਗੱਲ ਨਹੀਂ ਪਹਿਲਾ ਦਰਜਾ ਰੱਖਦੀ। ਜਿਹਦੇ ਮਨ ਵਿਚ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਦਾ ਪਹਿਲਾ ਦਰਜਾ ਹੈ -

ਸੀਨੇ ਖਿੱਚ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਖਾਧੀ ਓ ਕਰ ਅਰਾਮ ਨਹੀਂ ਬਹਿੰਦੇ।
ਨਿਹੰ ਵਾਲੇ ਨੈਣਾਂ ਕੀ ਨੀਂਦਰ ਓ ਦਿਨੇ ਰਾਤ ਪਏ ਵਹਿੰਦੇ।
ਇਕੋ ਲਗਨ ਲਗੀ ਲਈ ਜਾਂਦੀ ਹੈ ਟੋਰ ਅਨੰਤ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ।
ਵਸਲੋਂ ਉਰੇ ਮੁਕਾਮ ਨ ਕੋਈ ਸੋ ਚਾਲ ਪਏ ਨਿਤ ਰਹਿੰਦੇ।
(ਭਾਈ ਵੀਰ ਸਿੰਘ ਜੀ)

ਉਹ ਟਿਕਦੇ ਹੀ ਨਹੀਂ, ਉਹ ਹਰ ਵਕਤ ਸਭ ਕੁਝ ਕੁਰਬਾਨ ਕਰਕੇ ਵੀ ਓਧਰ ਨੂੰ ਜਾਂਦੇ ਨੇ। ਸਾਨੂੰ ਕੀ ਹੈ? ਸਾਨੂੰ ਤਾਂ ਦੁਨੀਆਂ ਪਿਆਰੀ ਲਗਦੀ ਹੈ ਜਿਹਨੂੰ ਛੱਡ ਜਾਣਾ ਹੈ, ਇਥੇ ਨਹੀਂ ਰਹਿਣਾ, ਇਹ ਛੱਡਣ ਵਾਲੀ ਚੀਜ਼ ਹੈ। ਸਭ ਨੇ ਜਾਣਾ ਹੈ, ਵੱਡੇ-ਵੱਡੇ ਇਥੋਂ ਚਲੇ ਗਏ ਨੇ, ਉਹਨੂੰ ਫੇਰ ਅਸੀਂ ਸੱਚ ਮੰਨੀਂ

ਬੈਠੇ ਹਾਂ। ਜਿਹੜੇ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਨੂੰ ਇਕ ਵਾਰੀ ਮਿਲ ਕੇ ਫੇਰ ਜਾਣਾ ਹੀ ਨਹੀਂ ਹੈ, ਹਮੇਸ਼ਾਂ ਹੀ ਉਥੇ ਰਹਿਣਾ ਹੈ, ਉਹਦੇ ਨਾਲ ਸਾਡੀ ਰੁਚੀ ਕੋਈ ਨਹੀਂ ਹੈ -

ਸੰਗਿ ਸਹਾਈ ਸੁ ਆਵੈ ਨ ਚੀਤਿ ॥
ਜੋ ਬੈਰਾਈ ਤਾ ਸਿਉ ਪ੍ਰੀਤਿ ॥
ਬਲੁਆ ਕੇ ਗ੍ਰਿਹ ਭੀਤਰਿ ਬਸੈ ॥
ਅਨਦ ਕੋਲ ਮਾਇਆ ਰੰਗਿ ਰਸੈ ॥
ਦ੍ਰਿੜੁ ਕਰਿ ਮਾਨੈ ਮਨਹਿ ਪ੍ਰਤੀਤਿ ॥
ਕਾਲੁ ਨ ਆਵੈ ਮੁੜੇ ਚੀਤਿ ॥
ਬੈਰ ਬਿਰੋਧ ਕਾਮ ਕ੍ਰੋਧ ਮੋਹ ॥
ਝੂਠ ਬਿਕਾਰ ਮਹਾ ਲੋਭ ਧ੍ਰੋਹ ॥
ਇਆਹੂ ਜੁਗਤਿ ਬਿਹਾਨੇ ਕਈ ਜਨਮ ॥
ਨਾਨਕ ਰਾਖਿ ਲੇਹੁ ਆਪਨ ਕਰਿ ਕਰਮ ॥ ਅੰਗ - ੨੬੭

ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਕ੍ਰਿਪਾ ਕਰੇ ਸਾਨੂੰ ਸੋਝੀ ਦੇਵੇ, ਪਿਆਰ ਦੇਵੇ। ਬੇਅੰਤ ਪ੍ਰੇਮੀ ਤੁਰਦੇ ਨੇ ਸੰਸਕਾਰਾਂ ਦੇ ਬੰਨ੍ਹੇ ਹੋਏ ਲੇਕਿਨ ਰਾਹ 'ਚ ਫਸ ਜਾਂਦੇ ਹਨ। ਸੋ ਰਾਹ ਵਿਚ ਬੜਾ ਚਿੱਕੜ ਹੈ, ਬੜੀਆਂ ਚੀਜ਼ਾਂ ਨੇ, ਰਿਧੀਆਂ-ਸਿੱਧੀਆਂ ਨੇ, ਮਾਨਤਾ, ਆਪਣੀ ਅਕਲ ਉਤੇ ਰਖਦੇ ਨੇ, ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਦੇ ਹੁਕਮ 'ਚ ਨਹੀਂ ਵਰਤਦੇ। ਸੋ ਉਹਦੇ ਨਾਲ ਕੀ ਹੁੰਦਾ ਹੈ? ਮਾਇਆ ਦਾ ਜਾਲ ਉਸੇ ਵੇਲੇ ਪੈ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਜਿਹੜਾ ਸੁਚੇਤ ਰਹੇ, ਕਹਿੰਦੇ ਜੇ ਪਾਤਣੀ ਸੁਚੇਤ ਹੋਵੇ ਤਾਂ ਖੱਪਰਾਂ ਤੋਂ ਕਿਸਤੀ ਬਚਾ ਲੈਂਦਾ ਹੈ। ਜੇ ਨਾ ਹੋਵੇ ਤਾਂ ਉਹ ਗੇੜਾ ਖਾਣ ਲਗ ਜਾਂਦੀ ਹੈ ਤੇ ਡੁੱਬ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਸਫਰ ਚਾਹੇ ਥੋੜਾ ਜਿਹਾ ਹੀ ਰਹਿ ਗਿਆ, ਦਰਿਆ ਇਕ ਮੀਲ ਚੌੜਾ ਹੈ, ਸਭ ਲੰਘ ਆਏ, ਸਿਰਫ ਪੰਜ-ਸੱਤ ਗਜ਼ ਰਹਿ ਗਿਆ, ਉਥੇ ਹੀ ਜੇ ਬੇੜੀ ਭੰਵਰ 'ਚ ਫਸ ਗਈ ਤਾਂ ਡੁੱਬ ਜਾਏਗੀ। ਕਹਿੰਦੇ, ਸੁਚੇਤ ਹੋ ਕੇ ਚੱਲਣ ਦਾ ਰਾਹ ਹੈ। ਪਿਆਰ ਕਰੋ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਨੂੰ। ਬਾਕੀ ਜਿਹੜੀਆਂ ਚੀਜ਼ਾਂ ਦੇ ਵਿਚ ਤੂੰ ਪਿਆਂ ਹੋਇਆਂ ਹੈਂ ਇਹ ਤਾਂ ਧੁੰਦੇ ਦਾ ਪਹਾੜ ਹੈ, ਇਹ ਤਾਂ ਸਤਿ ਨਹੀਂ ਹੈ, ਇਹ ਤਾਂ ਆਉਂਦੀਆਂ ਨੇ, ਜਾਂਦੀਆਂ ਨੇ, ਚਮਤਕਾਰੇ ਦਿਖਾਉਂਦੀ ਹੈ ਮਾਇਆ। ਜਿਵੇਂ ਬਿਜਲੀ ਚਮਕਦੀ ਹੈ, ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਚਕਾਚੁੰਦ ਕਰਦੀ ਹੈ ਸਾਨੂੰ, ਸਾਰੇ ਫਸੇ ਬੈਠੇ ਹਾਂ। ਨਿਕਲੋ ਹਿੰਮਤ ਕਰਕੇ, ਬੰਦਗੀ ਕਰੋ, ਨਾਮ ਜਪੋ, ਆਪਣੇ ਜੀਵਨ ਨੂੰ ਸੁਧਾਰੋ, ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਦਾ ਜੋ ਸਤਿਕਾਰ ਹੈ ਹਿਰਦੇ 'ਚ, ਉਹ ਬਹੁਤੇ ਮੱਥੇ ਟੇਕਣ ਨਾਲ ਸਬੰਧ ਨਹੀਂ ਰੱਖਦਾ, ਬਾਣੀ ਦਾ ਆਦਰ ਕਰੋ, ਬਾਣੀ ਨੂੰ ਹਿਰਦੇ 'ਚ ਵਸਾਓ, ਬਾਣੀ ਦਾ ਰੂਪ ਬਣੋ, ਜਿਉਂ-ਜਿਉਂ ਅਸੀਂ ਬਾਣੀ ਦਾ ਚਾਨਣਾ ਲਵਾਂਗੇ, ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਨਾਲ ਸਾਡਾ ਪਿਆਰ ਜੁੜਦਾ ਜਾਏਗਾ। ਜਿਉਂ-ਜਿਉਂ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਨਾਲ ਪਿਆਰ ਜੁੜਦਾ ਜਾਏਗਾ, ਮਾਇਆ ਵਾਲਾ ਚੱਕਰ ਦੂਰ ਹੁੰਦਾ ਜਾਏਗਾ। ਸੋ ਬਾਣੀ ਦੇ ਉਪਦੇਸ਼ ਨੂੰ ਕਮਾਓ, ਹਿਰਦੇ 'ਚ ਵਸਾਓ। ਯਾਦ ਰੱਖੋ -

ਜਹ ਜਹ ਪੇਖਉ ਤਹ ਹਜੂਰਿ ਦੂਰਿ ਕਤਹੁ ਨ ਜਾਈ ॥
ਅੰਗ - ੬੭੭

ਉਹ ਤਾਂ ਰਹਿੰਦਾ ਹੀ ਨਾਲ ਹੈ, ਦੂਰ ਨਹੀਂ ਜਾਂਦਾ-
ਪੇਖਤ ਸੁਨਤ ਸਦਾ ਹੈ ਸੰਗੇ ਮੈ ਮੁਰਖ ਜਾਨਿਆ ਦੂਰੀ ਰੇ ॥

ਅੰਗ- ੬੧੨

ਮੈਂ ਮੁਰਖ ਨੇ ਜਾਣ ਲਿਆ ਕਿ ਦੂਰ ਹੈ ਰੱਬ। ਉਹ ਨਾਲ ਰਹਿੰਦਾ ਹੈ, ਆਹ ਸੁੰਨ 'ਚ ਜੇ ਤੁਸੀਂ ਝਾਕਦੇ ਓ, ਜਿਹਨੂੰ ਆਕਾਸ਼ ਕਹਿੰਦੇ ਨੇ, ਇਹਦੇ ਪਿਛਲੇ ਪਾਸੇ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਹੈ।

ਇਕ ਵਾਰੀ ਪੁੱਛਿਆ, ਸਾਰੇ ਮਹਾਤਮਾ ਬੈਠੇ ਨੇ, ਸ਼ਿਵ ਜੀ ਮਹਾਰਾਜ ਆ ਗਏ, ਵਸ਼ਿਸ਼ਟ ਜੀ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਮਹਾਰਾਜ! ਆਪ ਕ੍ਰਿਪਾ ਕਰਕੇ ਦੱਸੋ ਕਿ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਕਿੰਨਾ ਸੂਖਸ਼ਮ ਹੈ ਕਿਉਂਕਿ ਸੁਰਤ ਨਹੀਂ ਟਿਕਦੀ? ਉਹ ਕਹਿਣ ਲੱਗੇ, ਪਿਆਰਿਓ! ਆਹ ਆਕਾਸ਼ ਹੈ ਜਿਹੜਾ ਇਹ ਹੱਦ ਤੋਂ ਜ਼ਿਆਦਾ ਸੂਖਸ਼ਮ ਹੈ, ਪਹਿਲਾਂ ਮਿੱਟੀ ਤੋਂ ਪਾਣੀ ਸੂਖਸ਼ਮ ਹੈ, ਪਾਣੀ ਤੋਂ ਅੱਗ ਸੂਖਸ਼ਮ ਹੈ, ਅੱਗ ਤੋਂ ਹਵਾ ਸੂਖਸ਼ਮ ਹੈ, ਹਵਾ ਤੋਂ ਆਕਾਸ਼ ਲੱਖਾਂ ਗੁਣਾਂ ਸੂਖਸ਼ਮ ਹੈ। ਆਕਾਸ਼ ਤੋਂ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਸਮਝ ਲਓ ਕਿ ਇਹ ਤਾਂ ਹੈਗਾ 36000 ਮੀਲ ਲੰਮਾ, 36000 ਮੀਲ ਚੌੜਾ, ਇਕ ਵੱਡਾ ਭਾਰਾ ਪਹਾੜ ਤੇ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਨੂੰ ਜੇ ਅਸੀਂ ਇਹਦੇ ਮੁਕਾਬਲੇ 'ਤੇ ਸੂਖਸ਼ਮਤਾ ਦੇ ਹਿਸਾਬ ਨਾਲ ਰਾਈ ਕਹੀਏ, ਇਕ ਰਾਈ, ਕਹਿਣ ਮਾਤਰ ਹੈ, ਲੇਕਿਨ ਇਸ ਤੋਂ ਵੀ ਸੂਖਸ਼ਮ ਹੈ -

ਸੁਫ਼ਮ ਤੇ ਸੁਫ਼ਮ ਕਰ ਚੀਨੇ

ਬ੍ਰਿਧਨ ਬ੍ਰਿਧ ਬਤਾਏ॥

ਭੂਮ ਅਕਾਸ ਪਤਾਲ ਸਭੈ ਸਜਿ

ਏਕ ਅਨੇਕ ਸਦਾਏ।

ਸ਼ਬਦ ਹਜ਼ਾਰੇ ਪਾਤਸ਼ਾਹੀ ੧੦

ਉਹ ਐਨਾ ਸੂਖਸ਼ਮ ਹੈ ਕਿ ਆਉਂਦਾ ਹੀ, ਉਹਨੂੰ ਅਗੰਮ ਅਗੋਚਰ ਕਹਿ ਦਿੰਦੇ ਨੇ। ਆਹ ਬੁੱਧੀ ਦੇ ਜਿਹੜੇ ਜੰਤਰ ਨੇ ਸਰੀਰ ਦੇ, ਇਹ ਸੀਮਤ ਨੇ, ਇਹ ਨਹੀਂ ਸਮਝ ਸਕਦੇ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਵਿਚ ਨਿਹਚਾ ਜਿਹੜਾ ਹੈ, ਪਿਆਰ ਹੈ ਉਹਦੇ ਨਾਲ ਤਾਂ ਇਹ ਸਮਝ ਸਕਦੇ ਨੇ। ਕਿਉਂਕਿ ਉਹ ਨੇਤਰ ਹੋਰ ਨੇ, ਉਹ ਨੇਤਰ ਖੁਲ੍ਹਦੇ ਨੇ ਪਿਆਰ ਦੇ ਨਾਲ। ਜਦੋਂ ਉਹ ਖੁਲ੍ਹ ਜਾਂਦੇ ਨੇ ਫੇਰ ਇਹ ਗੱਲ ਸਮਝ 'ਚ ਆ ਜਾਂਦੀ ਹੈ -

ਨਾਨਕ ਸੇ ਅਖੜੀਆਂ ਬਿਅੰਨਿ ਜਿਨੀ ਡਿਸੰਦੇ ਮਾ ਪਿਰੀ ॥

ਅੰਗ- ੫੭੭

ਗੁਰਹਿ ਦਿਖਾਇਓ ਲੋਇਨਾ ॥ ੧ ॥ ਰਹਾਉ ॥

ਈਤਹਿ ਉਤਹਿ ਘਟਿ ਘਟਿ ਘਟਿ ਘਟਿ

ਤੂੰਹੀ ਤੂੰਹੀ ਮੋਹਿਨਾ ॥ ੧ ॥

ਅੰਗ - ੪੦੭

ਆਹ ਆਕਾਸ਼ ਦੇ ਅੰਦਰ-ਬਾਹਰ ਹਰ ਥਾਂ ਦੇ ਉਤੇ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਜੀ ਪ੍ਰੀਪੂਰਨ ਹਨ। ਕਿਸੇ ਸਮੇਂ ਸਾਡੇ ਨਾਲੋਂ ਵਿਛੜਦੇ ਹੀ ਨਹੀਂ। ਅਸੀਂ ਸੌਂ ਜਾਂਦੇ ਹਾਂ, ਉਹ ਜਾਗਦੇ ਰਹਿੰਦੇ ਨੇ। ਅਸੀਂ ਪਿੱਠ ਕਰ ਲੈਂਦੇ ਹਾਂ ਉਹ ਸਾਡੇ ਵਲ ਦੇਖਦੇ ਰਹਿੰਦੇ ਨੇ। ਭਜਨ ਕਰਦੇ ਹਾਂ, ਸਾਡਾ ਮਨ ਚੌੜਦਾ ਹੈ, ਉਹ ਦੇਖਦੇ ਰਹਿੰਦੇ ਨੇ ਕਿ ਦੌੜਿਆ ਫਿਰਦਾ ਹੈ। ਨਾਮ ਜਪਦਾ ਸਮਾਂ ਖਰਾਬ ਕਰ ਰਿਹਾ ਹੈ ਤੇ ਮੇਰੇ ਨਾਲ

ਗੱਲ ਹੀ ਨਹੀਂ ਕਰ ਰਿਹਾ। ਉਹ ਇੰਤਜ਼ਾਰ ਕਰ ਰਹੇ ਨੇ ਕਿ ਪਿਆਰ ਕਰੇ।

ਸਹੀ ਤਰੀਕੇ ਨਾਲ ਭਜਨ ਬੰਦਗੀ ਕਰੋ, ਸਹੀ ਤਰੀਕੇ ਨਾਲ ਪ੍ਰਮੇਸ਼ਰ ਨਾਲ ਪਿਆਰ ਕਰੋ, ਫੇਰ ਜੀਵਨ ਆਪਣਾ ਸਫਲ ਹੋ ਜਾਏਗਾ ਕਿਉਂਕਿ ਮੈਂ ਬੇਨਤੀ ਕਰੀ ਸੀ ਕਿ ਆਇਆ ਤਾਂ ਸੀ ਪ੍ਰਭੂ ਨੂੰ ਮਿਲਣ ਵਾਸਤੇ, ਲੇਕਿਨ ਜਾਲ ਪੈ ਗਿਆ ਮਾਇਆ ਦਾ ਤੇ ਬਹੁਤ ਬੁਰਾ ਹਾਲ ਇਹਦਾ ਹੋ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਸੰਤ ਇਹਨੂੰ ਜਗਾਉਣ ਵਾਸਤੇ ਆਉਂਦੇ ਨੇ। ਜਦੋਂ ਜਾਗ ਪੈਂਦਾ ਹੈ ਫੇਰ ਕੀ ਹੁੰਦਾ ਹੈ -

ਸੋ ਅੰਤਰਿ ਸੋ ਬਾਹਰਿ ਅਨੰਤ ॥

ਘਟਿ ਘਟਿ ਬਿਆਪਿ ਰਹਿਆ ਭਗਵੰਤ ॥

ਧਰਨਿ ਮਾਹਿ ਆਕਾਸ ਪਇਆਲ ॥

ਸਰਬ ਲੋਕ ਪੂਰਨ ਪ੍ਰਤਿਪਾਲ ॥

ਬਨਿ ਤਿਨਿ ਪਰਬਤਿ ਹੈ ਪਾਰਬ੍ਰਹਮੁ ॥

ਜੈਸੀ ਆਗਿਆ ਤੈਸਾ ਕਰਮੁ ॥

ਪਉਣ ਪਾਣੀ ਬੈਸੰਤਰ ਮਾਹਿ ॥

ਚਾਰਿ ਕੁੰਟ ਦਹ ਦਿਸੇ ਸਮਾਹਿ ॥

ਤਿਸ ਤੇ ਭਿੰਨ ਨਹੀ ਕੋ ਠਾਉ ॥

ਗੁਰ ਪ੍ਰਸਾਦਿ ਨਾਨਕ ਸੁਖ ਪਾਉ ॥

ਅੰਗ - ੨੯੪

ਕੋਈ ਜਗ੍ਹਾ ਐਸੀ ਨਹੀਂ, ਨਿਸ਼ਚਿਤ ਨਹੀਂ ਕਰ ਸਕਦੇ ਕਿ ਇਥੇ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਨਹੀਂ। ਸੋ ਪਿਆਰ ਦੇ ਨਾਲ ਇਸ ਸਰੀਰ ਨੂੰ ਮਿਲ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਇਹ ਸਰੀਰ ਮਿਲਿਆ ਹੀ ਇਸ ਕਰਕੇ ਹੈ ਕਿ ਇਸ ਵਿਚ ਸਮਰੱਥਾ ਹੈ ਕਿ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਨੂੰ ਪਿਆਰ ਕਰ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਦੂਸਰਾ ਇਹਦੇ 'ਚ ਸ਼ਕਤੀ ਹੈ ਕਿ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਜਿਸ ਥਾਂ 'ਤੇ ਵਸਦਾ ਹੈ ਸਰੀਰ ਦੇ ਅੰਦਰ ਉਹ ਥਾਂ ਖੁਲ੍ਹ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਇਹਦਾ, ਖੁਲ੍ਹਣ ਦੇ ਨਾਲ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਨੂੰ ਸਾਂਗੇ ਪਾਂਗ ਦੇਖ ਲੈਂਦਾ ਹੈ, ਜਿਵੇਂ ਤੁਸੀਂ ਮੈਨੂੰ ਦੇਖ ਰਹੇ ਹੋ, ਮੈਂ ਤੁਹਾਨੂੰ ਦੇਖਦਾ ਹਾਂ। ਸੋ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਨਾਲ ਆਪਣੇ ਜੀਵਨ ਦਾ ਆਧਾਰ ਬਣਾਓ, ਕੱਚੀਆਂ ਗੱਲਾਂ ਛੱਡੋ, ਬਾਕੀ ਸੋਚਾਂ ਛੱਡੋ ਜਿਹੜੀਆਂ ਫਜ਼ੂਲ ਦੀਆਂ ਹੁੰਦੀਆਂ ਨੇ, ਇਹਦੇ ਵਿਚ ਨਾ ਜੀਵਨ ਬਤੀਤ ਕਰੋ। ਖਾਸ ਕਰਕੇ ਜਿਹੜੇ ਰੱਬ ਦੇ ਰਸਤੇ 'ਤੇ ਤੁਰ ਰਹੇ ਨੇ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਬਹੁਤ ਸਾਵਧਾਨਤਾ ਦੀ ਲੋੜ ਹੈ। ਹੁਕਮ ਦੀ ਕ੍ਰਿਆ ਵਿਚ ਸੋਚਾਂ, ਚਲਾਕੀਆਂ ਕੁਛ ਨਹੀਂ ਮਾਇਆਨੇ ਰਖਦੀਆਂ, ਜਿਹੜਾ ਲੀਨ ਹੋ ਗਿਆ ਸੋ ਹੋ ਗਿਆ, ਆਹੀ ਆਪਣਾ ਜਨਮ ਮਨੋਰਥ ਹੈ, ਚਾਹੇ ਕੁਛ ਮਿਲਦਾ ਹੈ ਮਿਲੇ, ਨਹੀਂ ਮਿਲਦਾ ਨਾ ਮਿਲੇ। ਸਾਨੂੰ ਇਕ ਦੀ ਆਸ ਹੈ ਉਹ ਨਾ ਸਾਡੇ ਹਿਰਦੇ 'ਚੋਂ ਵਿਛੜੇ। ਸੋ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਆਪਣਾ ਜੀਵਨ ਬਤੀਤ ਕਰੋ, ਭਾਈ! ਹੁਣ ਸਮਾਂ ਇਜਾਜ਼ਤ ਨਹੀਂ ਦਿੰਦਾ। ਸਾਰੇ ਪ੍ਰੇਮੀ ਗੁਰ ਸਤੋਤਰ 'ਚ ਬੋਲੋ।

ਅਨੰਦ ਸਾਹਿਬ, ਹੁਕਮਨਾਮਾ, ਅਰਦਾਸ।

ਮਿਤੀ 17 ਜੂਨ 2016 ਨੂੰ ਸੱਚਖੰਡ ਵਾਸੀ ਸੰਤ ਵਰਿਆਮ ਸਿੰਘ ਜੀ ਦੇ ਆਗਮਨ ਦਿਵਸ ਦੇ ਸਬੰਧ ਵਿਚ ਰਤਵਾੜਾ ਸਾਹਿਬ ਵਿਖੇ ਸਜਾਏ, ਮਹਾਨ ਗੁਰਮਤਿ ਸਮਾਗਮ ਦੀ ਸੰਖੇਪ ਰੀਪੋਰਟ :-

ਸੰਤ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਦਾ ਸਮੁੱਚਾ ਜੀਵਨ ਪਰਉਪਕਾਰੀ ਜੀਵਨ ਸੀ। ਆਪ ਜੀ ਦਾ ਪੂਰਾ ਜੀਵਨ ਸੇਵਾ ਤੇ ਸਿਮਰਨ ਵਿਚ ਸਫਲ ਹੋਇਆ। ਐਸੇ ਸੰਤ ਮਹਾਪੁਰਸ਼ ਪਰਉਪਕਾਰੀ ਜੀਵਨ ਜਨਮ ਮਰਣ ਤੋਂ ਮੁਕਤ ਹੋਇਆ ਕਰਦੇ ਹਨ -

ਜਨਮ ਮਰਣ ਦੁਹਰੂ ਮਹਿ ਨਾਹੀ
ਜਨ ਪਰਉਪਕਾਰੀ ਆਏ ॥
ਜੀਅ ਦਾਨੁ ਦੇ ਭਗਤੀ ਲਾਇਨਿ
ਹਰਿ ਸਿਉ ਲੈਨਿ ਮਿਲਾਏ ॥

ਅੰਗ- 749

ਆਤਮ ਰਸ ਭਿੱਜੀਆਂ ਰੂਹਾਂ ਪੂਰੀ ਹਲੀਮੀ ਵਿਚ ਵਿਚਰਦਿਆਂ ਸਾਰਾ ਜੀਵਨ ਪਰਉਪਕਾਰਾਂ ਵਿਚ ਅਰਪਨ ਕਰਦੀਆਂ ਹਨ ਜੋ ਇਕ ਬ੍ਰਹਮਗਿਆਨੀ ਦੇ ਜੀਵਨ ਦਾ ਲਕਸ਼ ਹੋਇਆ ਕਰਦਾ ਹੈ।

ਬ੍ਰਹਮ ਗਿਆਨੀ ਕੈ ਗਰੀਬੀ ਸਮਾਹਾ ॥
ਬ੍ਰਹਮ ਗਿਆਨੀ ਪਰਉਪਕਾਰ ਉਮਾਹਾ ॥

ਅੰਗ- 283

ਅੱਜ ਦਾ ਗੁਰਮਤਿ ਸਮਾਗਮ ਦੀਵਾਨ ਹਾਲ ਵਿਚ ਸਜਾਇਆ ਗਿਆ। ਸਾਹਿਬ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਸਰੂਪ ਸੁੰਦਰ ਪਾਲਕੀ ਵਿਚ ਸਵੇਰੇ 10.00 ਵਜੇ ਪੂਰੇ ਅਦਬ ਸਤਿਕਾਰ ਨਾਲ ਨਿਜ ਅਸਥਾਨ ਤੋਂ ਲਿਆ ਕੇ ਦੀਵਾਨ ਹਾਲ ਵਿਚ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਕੀਤੇ ਗਏ।

ਦੀਵਾਨ ਦੀ ਆਰੰਭਤਾ ਸ਼ੇਰੇ ਪੰਜਾਬ ਕੀਰਤਨੀ ਜੱਥੇ ਨੇ ਮਨੋਹਰ ਸ਼ਬਦ ਕੀਰਤਨ ਨਾਲ ਕੀਤੀ। ਉਪਰੰਤ ਭਾਈ ਜਸਪਾਲ ਸਿੰਘ ਘੁਲਾਲ ਨੇ ਸ਼ਬਦ ਗਾਇਨ ਕੀਤਾ। ਕਵੀਸਰੀ ਜੱਥੇ-ਫਤਹਿਗੜ੍ਹ ਸਾਹਿਬ ਵਾਲੇ ਅਤੇ ਭਾਈ ਬੰਤ ਸਿੰਘ ਸਫਰੀ ਨੇ ਸ਼ਬਦ-ਗਾਇਨ ਵੀ ਕੀਤੇ ਅਤੇ ਸੰਤ ਮਹਾਰਾਜ ਦੇ ਪਰਉਪਕਾਰੀ ਜੀਵਨ ਨੂੰ ਸਤਿਕਾਰ ਭੇਟ ਕੀਤਾ। ਬਾਹਰੋਂ ਆਏ ਕੀਰਤਨੀ ਜਥਿਆਂ ਵਿਚ ਭਾਈ ਮੱਘਰ ਸਿੰਘ ਚਮਕੌਰ ਸਾਹਿਬ ਵਾਲੇ, ਭਾਈ ਕੁਲਤਾਰ ਸਿੰਘ ਬਨੂੜ ਵਾਲੇ, ਭਾਈ ਗੁਰਮੇਲ ਸਿੰਘ ਬਾਠ ਨੇ ਸ਼ਬਦ-ਗਾਇਨ ਰਾਹੀਂ ਸੰਗਤਾਂ ਨੂੰ ਨਿਹਾਲ ਕੀਤਾ। ਭਾਈ ਨਰਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਸ਼ਾਂਤ ਦੇ ਜੱਥੇ ਨੇ ਸੁਰੀਲੀ ਆਵਾਜ਼ ਵਿਚ 'ਪੂਤਾ ਮਾਤਾ ਕੀ ਅਸੀਸ' ਸ਼ਬਦ ਗਾਇਨ ਕਰਕੇ ਰੂਹਾਨੀ ਰੰਗ ਬੰਨ੍ਹਿਆ। ਸੰਤ ਵਰਿਆਮ ਸਿੰਘ ਮੈਮੋਰੀਅਲ ਸੀਨੀਅਰ ਸੈਕੰਡਰੀ ਸਕੂਲ ਰਤਵਾੜਾ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਬੱਚਿਆਂ ਨੇ ਸੁਰੀਲੀ ਆਵਾਜ਼ ਵਿਚ ਸ਼ਬਦ ਗਾਇਨ ਕੀਤਾ -

ਚੋਜੀ ਮੇਰੇ ਗੋਵਿੰਦਾ ਚੋਜੀ ਮੇਰੇ ਪਿਆਰਿਆ ਹਰਿ ਪ੍ਰਭੁ ਮੇਰਾ ਚੋਜੀ ਜੀਉ ॥ ਅੰਗ- 174

ਉਪਰੰਤ ਗੁਰੂ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ ਵਿਦਿਆ ਮੰਦਰ ਸੀਨੀਅਰ ਸੈਕੰਡਰੀ ਸਕੂਲ ਰਤਵਾੜਾ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਬੱਚਿਆਂ ਨੇ ਗਾਇਨ ਕੀਤਾ -
ਬ੍ਰਹਮ ਗਿਆਨੀ ਸਦ ਜੀਵੈ ਨਹੀ ਮਰਤਾ ॥ ਅੰਗ - 273

ਬਾਬਾ ਗੁਰਦੀਪ ਸਿੰਘ ਜੀ ਬਟਾਲੇ ਵਾਲਿਆਂ ਨੇ ਸੰਤ-ਮਹਿਮਾ ਬਾਰੇ ਸੰਗਤਾਂ ਨੂੰ ਜਾਣੂ ਕਰਵਾਇਆ। ਨਿਊ ਚੰਡੀਗੜ੍ਹ ਵਾਲੀਆਂ ਬੀਬੀਆਂ ਦੇ ਢਾਡੀ ਜੱਥੇ ਨੇ ਪਰੰਪਰਾ ਅਨੁਸਾਰ ਢਾਡੀ ਵਾਰਾਂ ਦਾ ਗਾਇਨ ਕੀਤਾ। ਭਾਈ ਹਰਪਾਲ ਸਿੰਘ ਸਨੇਹੀ ਨੇ ਪਿਆਰੀ ਆਵਾਜ਼ ਵਿਚ ਸੰਤ ਮਹਾਰਾਜ ਨੂੰ ਸਤਿਕਾਰ ਭੇਟ ਕਰਦਿਆਂ ਗਾਇਨ ਕੀਤਾ -

ਨਾਨਕ ਬ੍ਰਹਮ ਗਿਆਨੀ ਕਉ ਸਦਾ ਨਮਸਕਾਰੁ ॥ ਅੰਗ- 273

ਅਗੰਮੀ ਰੰਗ ਵਿੱਚ ਲੀਨ “ਸੰਤ ਮਹਾਰਾਜ ਰਤਵਾੜਾ ਸਾਹਿਬ”

ਪਿਆਰੇ ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ਾਂ ਦੇ ਆਗਮਨ ਦਿਵਸ ਸਮੇਂ ਸਮਾਗਮ ਦੌਰਾਨ
 ਕੀਰਤਨ ਕਰਦੇ ਹੋਏ ਸੰਤ ਬਾਬਾ ਲਖਬੀਰ ਸਿੰਘ ਜੀ ਅਤੇ ਅਨੰਦ ਮਾਣਦੀਆਂ ਸੰਗਤਾਂ।

ਭਾਈ ਸੁਰਜੀਤ ਸਿੰਘ
 ਸਾਂਧਲਾ ਦਾ ਕਵੀਸ਼ਰੀ ਜੱਥਾ,
 ਉਪਰੰਤ ਬਾਬਾ ਗੁਰਦੇਵ ਸਿੰਘ
 ਬਨੂੜ ਵਾਲਿਆਂ ਨੇ ਸੰਗਤਾਂ ਨੂੰ
 ਗੁਰੂ ਚਰਨਾਂ ਨਾਲ ਜੋੜਿਆ।
 ਭਾਈ ਜਸਵਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਘੋਲਾ ਨੇ
 ਕੀਰਤਨ ਰਾਹੀਂ ਹਾਜ਼ਰੀ ਭਰੀ।
 ਸ. ਭਗਵਾਨ ਸਿੰਘ ਜੌਹਲ
 ਸੰਗਤਾਂ ਦੇ ਸਨਮੁਖ ਹੋਏ ਅਤੇ
 ਗੁਰੂ ਮਹਾਰਾਜ ਦੇ ਮਹਾਨ
 ਆਦਰਸ਼ਾਂ ਦੀ ਮਾਨਤਾ ਤੇ
 ਮਹਾਨਤਾ ਸਾਂਝੀ ਕੀਤੀ। ਬੀਬੀ
 ਉਜਾਗਰ ਕੌਰ ਅਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਜੱਥੇ ਨੇ
 'ਧਨਿ ਧੰਨਿ ਹਮਾਰੇ ਭਾਗ ਘਰਿ
 ਆਇਆ ਪਿਰੁ ਮੇਰਾ ॥' ਦਾ ਸੁਰੀਲੀ
 ਆਵਾਜ਼ ਵਿਚ ਗਾਇਨ ਕੀਤਾ। ਬੀਬਾ
 ਨਸੀਬ ਕੌਰ ਅਤੇ ਬੀਬਾ ਮਨਪ੍ਰੀਤ ਕੌਰ ਨੇ
 ਮਿੱਠੀ ਆਵਾਜ਼ ਵਿਚ ਕਵਿਤਾਵਾਂ ਦਾ
 ਗਾਇਨ ਕਰਕੇ ਬਾਬਾ ਜੀ ਨੂੰ
 ਸਤਿਕਾਰ ਭੇਟ ਕੀਤਾ। ਉਪਰੰਤ
 ਭਾਈ ਮੱਖਣ ਸਿੰਘ ਮਨੀਲਾ ਦੇ
 ਜੱਥੇ ਨੇ ਰਸ-ਭਿੰਨੜੇ ਗੀਤ
 ਗਾਇਨ ਕਰਕੇ ਸੰਤ ਮਹਾਰਾਜ
 ਦੇ ਪਰਉਪਕਾਰ ਯਾਦ ਕੀਤੇ।
 ਬੀਬੀ ਚਰਨਜੀਤ ਕੌਰ ਨੇ 'ਰਾਗ
 ਰਤਨ ਪਰਵਾਰ ਪਰੀਆ ਸਬਦ
 ਗਾਵਣ ਆਈਆ ॥' ਦਾ
 ਰਸੀਲਾ ਸ਼ਬਦ ਗਾਇਨ
 ਕੀਤਾ। ਡਾ. ਜਗਜੀਤ ਸਿੰਘ,
 ਮੁੱਖ-ਸੰਪਾਦਕ, ਆਤਮ
 ਮਾਰਗ ਨੇ ਭਾਈ ਗੁਰਪ੍ਰੀਤ ਸਿੰਘ
 ਰੰਧਾਵਾ ਸਪੁੱਤਰ ਭਾਈ ਹਰੀ

ਸਿੰਘ ਰੰਧਾਵਾ ਨੇ ਸੰਗਤਾਂ ਨਾਲ ਪ੍ਰਵਚਨ ਸਾਂਝੇ ਕੀਤੇ।

ਬਾਬਾ ਹਰਪਾਲ ਸਿੰਘ ਜੀ ਨੇ ਵਿਚਾਰਾਂ ਰਾਹੀਂ ਸੰਗਤਾਂ ਨੂੰ ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ਾਂ ਦੇ ਪਰਉਪਕਾਰੀ ਜੀਵਨ ਬਾਰੇ ਚਾਨਣਾ ਪਾਇਆ। ਅਤੇ ਸ਼ਬਦ ਗਾਇਨ ਰਾਹੀਂ ਸੰਤ ਬਾਬਾ ਲਖਬੀਰ ਸਿੰਘ ਸਿੰਘ ਜੀ, (ਮੁੱਖੀ ਵਿਸ਼ਵ ਗੁਰਮਤਿ ਰੂਹਾਨੀ ਮਿਸ਼ਨ) ਨੇ ਵਿਚਾਰਾਂ ਰਾਹੀਂ, ਕੀਰਤਨ ਰਾਹੀਂ ਸੰਗਤਾਂ ਨੂੰ ਨਿਹਾਲ

ਸਮਾਗਮ ਦੌਰਾਨ ਹਾਜ਼ਰੀ ਭਰਦੇ ਹੋਏ ਵੱਖ-ਵੱਖ ਸਖਸ਼ੀਅਤਾਂ

ਅੱਖਾਂ ਦੇ ਫਰੀ ਓਪਰੇਸ਼ਨ ਕੈਂਪ ਦਾ ਉਦਘਾਟਨ ਕਰਦੇ ਹੋਏ ਬਾਬਾ ਜੀ ਅਤੇ ਡਾ. ਜੇ.ਪੀ. ਸਿੰਘ ਮਰੀਜ਼ਾਂ ਦਾ ਚੇਕਅਪ ਕਰਦੇ ਹੋਏ।

ਕੀਤਾ। ਆਪ ਜੀ ਨੇ ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ਾਂ ਦੀ ਰੂਹਾਨੀਅਤ ਦੀਆਂ ਉਚਾਈਆਂ ਦੀ ਵਡਿਆਈ ਕਰਦਿਆਂ, ਬਾਬਾ ਫਰੀਦ ਦੇ ਸਲੋਕ ਦਾ ਹਵਾਲਾ ਦਿਤਾ - 'ਜਿਨਾ ਪਛਾਤਾ ਸਦੁ ਚੁੰਮਾ ਪੈਰ ਮੂੰ ॥'

ਪਿਆਰੇ ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ ਐਸੀ ਮਹਾਨ ਪਰਉਪਕਾਰੀ ਅਧਿਆਤਮਕ ਸ਼ਖਸੀਅਤ ਦੇ ਮਾਲਕ ਸਨ। ਆਪ ਜੀ ਨੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਵਲੋਂ ਸੰਚਾਲਨ ਕੀਤੇ ਪਰਉਪਕਾਰੀ ਕਾਰਜਾਂ ਦਾ ਜ਼ਿਕਰ ਕਰਦਿਆਂ ਦੱਸਿਆ ਕਿ ਆਪ ਨੇ ਆਮ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ, ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਕਰਕੇ ਦਿਹਾਤੀ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਕੁਰੀਤੀਆਂ ਤੋਂ ਮੁਕਤ ਕਰਕੇ ਸੋਹਣੇ, ਸੁਚੱਜੇ ਸੁਖੀ ਜੀਵਨ ਦੀ ਜਾਚ, ਗੁਰਮਤਿ ਗੁਰਬਾਣੀ ਰਾਹੀਂ ਦੱਸੀ। ਸਕੂਲ ਕਾਲਜ, ਸਿਲਾਈ ਸੈਂਟਰ ਅਤੇ ਹਸਪਤਾਲ ਖੋਲ੍ਹੇ, ਬਿਰਧ ਆਸ਼ਰਮ ਦਾ

ਗੁਰੂ ਕੇ ਲੰਗਰ ਅਤੇ ਛਬੀਲਾਂ ਦੀ ਸੇਵਾ ਵਿੱਚ ਤੱਤਪਰ ਸੇਵਾਦਾਰ

ਸਤਿਗੁਰ ਕੀ ਸੇਵਾ ਸਫਲ ਹੈ ਜੇ ਕੋ ਕਰੇ ਚਿਤੁ ਲਾਇ ॥

ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਈਸ਼ਰ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਰਤਵਾੜਾ ਸਾਹਿਬ ਦਾ ਅੰਦਰੂਨੀ ਦ੍ਰਿਸ਼।

ਨਿਰਮਾਣ ਕੀਤਾ। ਆਤਮ ਮਾਰਗ ਮੈਗਜ਼ੀਨ, ਪੁਸਤਕਾਂ, ਕੈਸਟਾਂ ਰਾਹੀਂ ਰੂਹਾਨੀਅਤ ਦਾ ਪ੍ਰਚਾਰ ਕੀਤਾ ਜੋ ਹੁਣ ਵੀ ਸੇਵਕਾਂ ਰਾਹੀਂ ਚੜ੍ਹਦੀ ਕਲਾ ਵਿਚ ਚਲ ਰਹੀਆਂ ਹਨ। ਮੈਡੀਕਲ ਕੈਂਪ ਦੇ 200 ਪ੍ਰਾਣੀਆਂ ਦੇ ਅੱਖਾਂ ਦਾ ਚੈਕਅਪ ਉਪਰੰਤ ਆਪ੍ਰੋਸ਼ਨ ਕੀਤੇ ਜਾਣੇ ਹਨ। ਆਤਮ ਮਾਰਗ ਮੈਗਜ਼ੀਨ ਅਤੇ ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ਾਂ ਵਲੋਂ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ਿਤ ਪੁਸਤਕਾਂ ਭੇਟਾ ਤੇ ਸੰਗਤਾਂ ਨੇ ਹਾਸਲ ਕੀਤੀਆਂ।

ਅਖੀਰ ਵਿਚ ਅਰਦਾਸ ਦੀ ਸੇਵਾ ਭਾਈ ਸੁਖਵਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਨੇ ਨਿਭਾਈ। ਹੁਕਮਨਾਮੇ ਦੀ ਬਖਸ਼ਿਸ਼ ਉਪਰੰਤ ਨਾਮ ਬਾਣੀ ਨਾਲ ਸਰਸਾਰ ਸੰਗਤਾਂ ਗੁਰੂ ਕੇ ਲੰਗਰ ਛਕ ਕੇ ਆਪਣੇ ਘਰਾਂ/ਨਗਰਾਂ ਨੂੰ ਪਰਤੀਆਂ।

ਨਗਰ ਮਜਾਰਾ (ਨੇੜੇ ਨੰਗਲ)
 ਵਿਖੇ ਸਤਿਸੰਗ
 ਸਮਾਗਮ ਵਿੱਚ
 ਸੰਤ ਬਾਬਾ ਹਰਪਾਲ ਸਿੰਘ ਜੀ
 ਜੱਥੇ ਸਮੇਤ ਕੀਰਤਨ ਵਿੱਚ
 ਹਾਜ਼ਰੀ ਭਰਦੇ ਹੋਏ।
 ਸੰਗਤਾਂ ਕੀਰਤਨ ਵਿੱਚ
 ਹਾਜ਼ਰੀ ਭਰਦੀਆਂ ਹੋਈਆਂ

ਨਗਰ ਅਜੋਲੀ ਬ੍ਰਹਮਪੁਰ
 (ਨੇੜੇ ਸ੍ਰੀ ਅਨੰਦਪੁਰ ਸਾਹਿਬ)
 ਵਿਖੇ ਸਤਿਸੰਗ
 ਸਮਾਗਮ ਵਿੱਚ
 ਸੰਤ ਬਾਬਾ ਹਰਪਾਲ ਸਿੰਘ ਜੀ
 ਜੱਥੇ ਸਮੇਤ ਕੀਰਤਨ ਵਿੱਚ
 ਹਾਜ਼ਰੀ ਭਰਦੇ ਹੋਏ।
 ਸੰਗਤਾਂ ਦੀ ਭਾਰੀ ਇਕੱਤਰਤਾ
 ਕੀਰਤਨ ਭਗਤੀ ਵਿੱਚ।

ਨਗਰ ਭੱਟੋਂ (ਨੰਗਲ) ਵਿਖੇ ਸਾਲਾਨਾ ਸਮਾਗਮ ਸਮੇਂ ਸੰਤ ਬਾਬਾ ਹਰਪਾਲ ਸਿੰਘ ਜੀ ਕੀਰਤਨ ਦੁਆਰਾ ਸੰਗਤਾਂ ਨੂੰ ਨਿਹਾਲ ਕਰਦੇ ਹੋਏ।
ਦੂਰੋਂ ਨੇੜਿਓਂ ਸੰਗਤਾਂ ਕੀਰਤਨ ਵਿੱਚ ਹਾਜ਼ਰੀ ਭਰਦੀਆਂ ਹੋਈਆਂ

ਨਗਰ ਮਾਂਗੋਵਾਲ (ਨੇੜੇ ਸ੍ਰੀ ਅਨੰਦਪੁਰ ਸਾਹਿਬ) ਵਿਖੇ ਸਤਿਸੰਗ ਸਮਾਗਮ ਵਿੱਚ ਸੰਤ ਬਾਬਾ ਹਰਪਾਲ ਸਿੰਘ ਜੀ ਕੀਰਤਨ ਵਿੱਚ।
ਸੰਗਤਾਂ ਕੀਰਤਨ ਅਨੰਦ ਵਿੱਚ।

ਨਿਰਮਲ ਡੇਰਾ (ਹਿਰਦਾਪੁਰ ਖੇੜੀ)
ਵਿਖੇ ਮਹੀਨਾ ਵਾਰੀ ਸਤਿਸੰਗ ਸਮਾਗਮ ਵਿੱਚ
ਸੰਤ ਬਾਬਾ ਹਰਪਾਲ ਸਿੰਘ ਜੀ
ਕੀਰਤਨ ਵਿੱਚ ਹਾਜ਼ਰੀ ਭਰਦੇ ਹੋਏ।
ਅਤੇ ਸਤਿਸੰਗ ਵਿੱਚ ਲੀਨ ਸੰਗਤਾਂ।

ਅਕਾਲ ਮੂਰਤਿ ਹੈ ਸਾਧ ਸੰਤਨ ਕੀ

ਸੰਤ ਬਾਬਾ ਹਰਪਾਲ ਸਿੰਘ ਜੀ

ਕਬੀਰ ਮਾਰੀ ਮਰਉ ਕੁਸੰਗ ਕੀ ਕੇਲੇ ਨਿਕਟਿ ਜੁ ਬੇਰਿ ॥
ਉਹ ਝੁਲੈ ਉਹ ਚੀਰੀਐ ਸਾਕਤ ਸੰਗੁ ਨ ਹੇਰਿ ॥ ੮੮ ॥

ਅੰਗ - ੧੩੬੯

ਪ੍ਰਭ ਮਿਲਬੇ ਕਉ ਪ੍ਰੀਤਿ ਮਨਿ ਲਾਗੀ ॥
ਪਾਇ ਲਗਉ ਮੋਹਿ ਕਰਉ ਬੇਨਤੀ
ਕੋਉ ਸੰਤੁ ਮਿਲੈ ਬਡਭਾਗੀ ॥ ੧ ॥ ਰਹਾਉ ॥
ਮਨੁ ਅਰਪਉ ਧਨੁ ਰਾਖਉ ਆਗੈ
ਮਨ ਕੀ ਮਤਿ ਮੋਹਿ ਸਗਲ ਤਿਆਗੀ ॥
ਜੋ ਪ੍ਰਭ ਕੀ ਹਰਿ ਕਥਾ ਸੁਨਾਵੈ
ਅਨਦਿਨੁ ਫਿਰਉ ਤਿਸੁ ਪਿਛੈ ਵਿਰਾਗੀ ॥ ੧ ॥
ਪੂਰਬ ਕਰਮ ਅੰਕੁਰ ਜਬ ਪ੍ਰਗਟੇ
ਭੋਟਿਓ ਪੁਰਖੁ ਰਸਿਕ ਬੈਰਾਗੀ ॥
ਮਿਟਿਓ ਅੰਧੋਰੁ ਮਿਲਤ ਹਰਿ ਨਾਨਕ
ਜਨਮ ਜਨਮ ਕੀ ਸੋਈ ਜਾਗੀ ॥ ੨ ॥ ੨ ॥ ੧੧੯ ॥

ਅੰਗ- ੨੦੪

ਗੁਰੂ ਪਿਆਰੀ ਸਾਧਸੰਗਤ ਜੀ! ਖਿਆਲਾਂ ਨੂੰ ਬਾਹਰ ਜਾਣ ਤੋਂ ਰੋਕੀਏ, ਚਿੱਤ ਬਿਰਤੀਆਂ ਨੂੰ ਕਰੀਏ ਇਕਾਗਰ, ਰਸਨਾ ਦੀ ਪਵਿੱਤਰਤਾ ਵਾਸਤੇ ਸਾਰੇ ਹੀ ਉਚਾਰਨ ਕਰੇ ਜੀ, ਸਤਿਨਾਮ ਸ੍ਰੀ ਵਾਹਿਗੁਰੂ। ਧੰਨ-ਧੰਨ ਬਾਬਾ ਖੁਦਾ ਸਿੰਘ ਜੀ ਮਹਾਰਾਜ ਦੇ ਪਵਿੱਤਰ ਪਾਵਨ ਤਪ ਅਸਥਾਨ 'ਤੇ ਸਤਿਸੰਗ ਦੀਆਂ ਸੁਭਾਗ ਘੜੀਆਂ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੋਈਆਂ ਹਨ। ਪੂਰਨਮਾਸੀ 'ਤੇ ਆਪ ਇਸ ਪਵਿੱਤਰ ਪਾਵਨ ਧਰਤੀ ਦੀ ਚਰਨ ਧੂੜ ਲੈਣ ਵਾਸਤੇ ਪਹੁੰਚਦੇ ਹੋ, ਦੂਜੇ ਪਾਸੇ ਮੁੱਖ ਧੂੜ ਜੋ ਗੁਰਬਾਣੀ ਦੇ ਬਚਨ, ਗੁਰਬਾਣੀ ਪੜ੍ਹਨੀ, ਗੁਰਬਾਣੀ ਸੁਣਨੀ, ਗੁਰਬਾਣੀ ਗਾਉਣੀ, ਇਸ ਦਾ ਮਹਾਤਮ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਦੇ ਹੋ। ਬੋੜਾ ਜਿਹਾ ਹੀ ਸਤਿਸੰਗ ਕਰ ਲਈਏ ਉਹਦੇ ਨਾਲ ਲਾਭ ਹੀ ਲਾਭ ਹੈ। ਅੱਜ ਸਾਡਾ ਜੋ ਜੀਵਨ ਚੱਲ ਰਿਹਾ ਹੈ, ਇਹ ਜੀਵਨ ਆਪੋ-ਆਪਣੇ ਅੰਦਰ ਅਸੀਂ ਝਾਤ ਮਾਰੀਏ ਕਿ ਅਸੀਂ ਕਿੱਥੇ ਖੜ੍ਹੇ ਹਾਂ। ਸਾਨੂੰ ਨਹੀਂ ਪਤਾ ਲਗਦਾ ਪਰ ਗੁਰਬਾਣੀ ਦੀ ਕਸਵੱਟੀ ਦੇ ਉਤੇ ਲਾ ਕੇ ਪਤਾ ਲਗਦਾ ਹੈ ਕਿ ਸਾਡਾ ਜੋ ਜੀਵਨ ਹੈ, ਨਾਮ ਬਿਨਾਂ ਕਿਸ ਕੰਮ ਦਾ ਹੈ। ਭਾਵੇਂ ਅਸੀਂ ਆਪੋ-ਆਪਣੇ ਕੰਮ ਦੇ ਵਿਚ ਸਾਨੂੰ ਬੜੀ ਮੁਹਾਰਤ ਹਾਸਲ ਹੈ, ਪਰ ਉਹ ਕੰਮ ਤਾਂ ਕਿਸੇ ਕੰਮ ਦੇ ਨਹੀਂ ਹਨ -

ਅਵਰਿ ਕਾਜ ਤੇਰੈ ਕਿਤੈ ਨ ਕਾਮ ॥

ਮਿਲੁ ਸਾਧਸੰਗਤਿ ਭਜੁ ਕੇਵਲ ਨਾਮ ॥ ਅੰਗ - ੧੨

ਸਾਧੂਆਂ ਦੀ ਸੰਗਤ ਕਰਕੇ, ਸਾਨੂੰ ਜੀਵਨ ਦੇ ਮਨੋਰਥ ਦਾ ਪਤਾ ਲਗਦਾ ਹੈ, ਫੇਰ ਐਸੇ ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ਾਂ ਦੇ ਪਾਵਨ ਅਸਥਾਨ ਤੇ ਆ ਕੇ ਜਿੱਥੇ ਸਤਿਪੁਰਸ਼ਾਂ ਨੇ ਕਿੰਨਾ ਤਪ ਕੀਤਾ। ਇਕ ਬਾਬਾ ਖੁਦਾ ਸਿੰਘ ਜੀ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਨਹੀਂ, ਕਿੱਡੀਆਂ-ਕਿੱਡੀਆਂ ਕਰਨੀਆਂ ਕਮਾਈਆਂ ਦੇ ਮਾਲਕ ਪੰਜ-ਪੰਜ ਸੌ ਸਾਧੂ ਇਸ ਧਰਤੀ ਦੇ ਉਤੇ ਨਿਵਾਸ ਰਖਦੇ ਰਹੇ।

ਕਿੱਡਾ ਤਪ, ਕਿੱਡਾ ਸਾਧਨ, ਕਿੱਡੀ ਸੇਵਾ ਹੈ। ਸੁਣਿਆ ਸੀ ਕਿ ਇਸ ਅਸਥਾਨ 'ਤੇ ਜਿੱਥੋਂ ਵੀ ਕੋਈ ਸਾਧੂ ਆਉਂਦਾ, ਕਿਸੇ ਵੀ ਦਿਸ਼ਾ ਤੋਂ ਸਾਧੂ ਆਉਂਦਾ ਉਸ ਨੂੰ ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ ਕਿਹਾ ਕਰਦੇ ਕਿ ਤੁਸੀਂ ਆਪਣੇ ਪ੍ਰਦੇਸ਼ ਦਾ ਫਲਦਾਰ ਬੂਟਾ ਲੈ ਕੇ ਆਓ ਤੇ ਸਤਿਪੁਰਸ਼ ਆਪ ਕਿੰਨੇ-ਕਿੰਨੇ ਪਾਠ ਜੋ ਛੇ ਫੁੱਟ ਦਾ ਟੋਆ ਪੁੱਟਦੇ ਆਪਣੇ ਹੱਥੀਂ, ਸਾਧੂ ਵੀ ਸਾਰੇ ਲੱਗੇ ਰਹਿੰਦੇ ਸੇਵਾ ਦੇ ਵਿਚ, ਚੌਮਾਸਾ ਬਰਸਾਤ ਦੇ ਦਿਨ, ਜਿਹੜੇ ਚਾਰ ਮਹੀਨੇ ਹੁੰਦੇ, ਉਹ ਇਸੇ ਜਗ੍ਹਾ 'ਤੇ ਨਿਵਾਸ ਰੱਖਦੇ। ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ਾਂ ਨੇ ਆਹ ਜਿਹੜਾ ਖੂਹ ਲਵਾਇਆ, ਅਸਥਾਨ ਦੇ ਨਾਮ 10 ਏਕੜ ਜ਼ਮੀਨ ਲਵਾ ਦਿਤੀ ਤੇ ਇਸ ਖੂਹ ਦੇ ਵਿਚ ਫੇਰ 68 ਤੀਰਥਾਂ ਦਾ ਪਵਿੱਤਰ ਜਲ ਲਿਆ ਕੇ ਪੁਆਇਆ। ਕਿੰਨੀ ਧਰਤੀ ਪਵਿੱਤਰ ਹੋ ਗਈ, ਜਿਥੇ ਭੌਰਾ ਸਾਹਿਬ ਹੈ, ਦਰਬਾਰ ਦੇ ਥੱਲੇ, ਉਥੇ ਬੈਠ ਕੇ ਨਿੱਜ ਅਨੰਦ ਮਾਣਦੇ। ਬੜਾ ਲੰਮਾ ਸਮਾਂ ਦੇਸ਼, ਕਾਲ, ਵਸਤੂ ਤੋਂ ਉਪਰ ਉੱਠ ਕੇ ਉਹ ਆਤਮ ਅਨੰਦ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਦੇ। ਭਾਈ ਭਾਗ ਸਿੰਘ ਜੀ ਖੈਰਪੁਰੀ ਨੇ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਜੀਵਨ ਦੀਆਂ ਜੋ ਚਲੀਆਂ ਆਉਂਦੀਆਂ ਹਨ ਕਥਾਵਾਂ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਸੰਗ੍ਰਹਿ ਕੀਤਾ ਹੈ ਕਿ ਉਹ ਕਿੰਨੀ ਕਰਨੀ ਕਮਾਈ ਦੇ ਮਾਲਕ ਸਨ। ਐਸੇ ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਐਨਾ ਤਪ ਜਦੋਂ ਬਾਹਰ ਆਉਂਦੇ, ਗਰਮੀ ਦੇ ਮਹੀਨੇ, ਧੂਣੀਆਂ ਤਾਪਦੇ, ਨੌਂ ਦੁਆਰੇ ਜੋ ਹਨ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਸਾਧ ਲੈਣਾ। ਕਿਉਂਕਿ ਇਹ ਜਿਹੜੇ ਨੌਂ ਦਰਵਾਜ਼ੇ ਹਨ ਸਰੀਰ ਦੇ ਇਹ ਸਾਰੇ ਹੀ ਬਾਹਰ ਨੂੰ ਖੁਲ੍ਹਦੇ ਹਨ। ਪਰ ਇਕ ਜਿਹੜਾ ਦਰਵਾਜ਼ਾ ਦਸਵਾਂ ਦੁਆਰਾ ਹੈ -

ਦਸਮ ਦੁਆਰਾ ਅਗਮ ਅਪਾਰਾ ਪਰਮ ਪੁਰਖ ਕੀ ਘਾਟੀ ॥

ਅੰਗ - ੯੭੪

ਉਹ ਇਸ ਦੇ ਅੰਦਰ ਨੂੰ ਖੁਲ੍ਹਦਾ ਹੈ ਦਰਵਾਜ਼ਾ। ਉਸ ਨੂੰ ਇਹ ਵੀ ਕਿਹਾ -

ਬਜਰ ਕਪਾਟ ਨ ਖੁਲਨੀ ਗੁਰ ਸਬਦਿ ਖੁਲੀਜੈ ॥ ਅੰਗ- ੯੫੪

ਐਸਾ ਸ਼ਬਦ ਗੁਰੂ ਜੀ ਦਾ ਜੋ ਸ਼ਬਦ ਹੈ, ਉਹ ਹੈ ਵਾਹਿਗੁਰੂ। ਇਕ ਧੁਨ ਹੈ, ਆਵਾਜ਼ ਹੈ, ਉਹ ਆਵਾਜ਼ ਅੰਦਰ ਸੁਣਦੀ ਹੈ। ਪਰ ਸਾਡੇ ਦਰਵਾਜ਼ੇ ਬਾਹਰ ਨੂੰ ਖੁਲ੍ਹਦੇ ਹੋਣ ਕਰਕੇ ਇਹ ਕੰਨ ਬਾਹਰਲੀਆਂ ਆਵਾਜ਼ਾਂ ਸੁਣਦੇ ਨੇ, ਉਹ ਜਿਹੜੀਆਂ ਅੱਖਾਂ ਬਾਹਰਲੇ ਨੂੰ ਦੇਖਦੀਆਂ ਨੇ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਦਿੱਬਯ ਨੇਤਰ, ਤੀਜਾ ਨੇਤਰ ਵੀ ਕਿਹਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ।

ਨਾਨਕ ਸੇ ਅਖੜੀਆਂ ਬਿਅੰਨਿ ਜਿਨੀ ਡਿਸਦੇ ਮਾ ਪਿਰੀ ॥

ਅੰਗ- ੫੨੭

ਉਹ ਅੱਖਾਂ ਹੀ ਹੋਰ ਹੁੰਦੀਆਂ ਨੇ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਨਾਲ ਉਸ ਪਿਆਰੇ ਦਾ ਦੀਦਾਰ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਹੁਣ ਇਹ ਅੱਖਾਂ ਬਾਹਰ ਨੂੰ ਖੁਲ੍ਹਦੀਆਂ ਹਨ, ਉਹ ਹੋਰ ਹੀ ਅੱਖੜੀਆਂ ਹਨ ਉਹ ਕਿਵੇਂ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੋਣ। ਕਿਉਂਕਿ ਅੱਖਾਂ ਤਾਂ -

ਅਖੀ ਵੇਖਿ ਨ ਰਜੀਆ ਬਹੁ ਰੰਗ ਤਮਸੇ।

ਭਾਈ ਗੁਰਦਾਸ ਜੀ, ਵਾਰ ੨੭/੯

ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਅੱਖਾਂ ਨਾਲ ਅਸੀਂ ਵੇਖਦੇ ਹਾਂ ਪਰ ਇਹ ਅੱਖਾਂ ਤਾਂ ਆਪਣੇ ਦੇਖਦੀਆਂ ਹਨ, ਬੇਗਾਨੇ ਦੇਖਦੀਆਂ ਹਨ, ਪਰਾਏ ਰੂਪ ਨੂੰ ਦੇਖਦੀਆਂ ਹਨ ਤੇ ਅੱਖਾਂ ਦੇ ਵੇਖਣ ਨਾਲ ਹੀ 84% ਅਸਰ ਇਹ ਸਰੀਰ ਕਬੂਲਦਾ ਹੈ। 14% ਸੁਣਨ ਦੇ ਨਾਲ 1% ਨਾਸਕਾ ਦੇ ਨਾਲ ਸੁੰਘਣ ਦੇ ਨਾਲ, 1% ਸਪਰਸ਼ ਦੇ ਨਾਲ। ਬਾਕੀ ਤਾਂ 1% ਹੈ। ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਅੱਖਾਂ ਦਾ ਹੀ ਸਾਰਾ ਸਬੰਧ ਹੈ। ਕਿਉਂਕਿ -

ਬੁਰਾ ਭਲਾ ਤਿਚਰੁ ਆਖਦਾ ਜਿਚਰੁ ਹੈ ਦੁਹੁ ਮਾਹਿ ॥

ਅੰਗ- ੭੫੭

ਜਦੋਂ ਤੱਕ ਅਸੀਂ ਦਵੈਤ ਦੇ ਵਿਚ ਹਾਂ, ਸਾਨੂੰ ਇਹ ਨਜ਼ਰ ਆਉਂਦਾ ਹੈ, ਆਪਣਿਆਂ ਨਾਲ ਰਾਗ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਮੋਹ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਜਿਹੜੇ ਬੇਗਾਨੇ ਹਨ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਨਾਲ ਦਵੈਸ਼ ਹੋ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਪਰ ਇਹ ਸਾਕਾਰ ਮੰਡਲ ਦੀਆਂ ਬਾਤਾਂ ਹਨ ਤੇ ਸਾਕਾਰ ਮੰਡਲ 'ਚੋਂ' ਨਿਕਲਣ ਵਾਸਤੇ, ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਦੇ ਵਿਚ ਸਮ, ਦਮ ਆਪਣਾਉਣੇ ਪੈਂਦੇ ਹਨ। ਸਮ ਤੇ ਦਮ ਇਹ ਸਰੀਰਕ ਗੁਣ ਧਾਰਨ ਕੀਤੇ ਜਾਣੇ ਹਨ ਤੇ ਮਾਨਸਿਕ ਤੌਰ ਦੇ ਉਤੇ ਉਹ ਗੁਣ ਧਾਰਨ ਕਰਨੇ ਹਨ ਉਹਨੂੰ ਸਮ ਤੇ ਦਮ ਕਿਹਾ ਹੈ। ਇਸ ਕਰਕੇ -

ਵਿਣੁ ਗੁਣ ਕੀਤੇ ਭਗਤਿ ਨ ਹੋਇ ॥

ਅੰਗ - ੪

ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼, ਉਨ੍ਹਾਂ ਕੋਲ ਜੁਗਤੀਆਂ ਹੁੰਦੀਆਂ ਹਨ, ਜੁਗਤੀ ਦੇ ਨਾਲ ਮੁਕਤੀ ਕਰਾ ਦਿੰਦੇ ਹਨ। ਹੁਣ ਉਹ ਅੱਖਾਂ ਜਿਹੜੀਆਂ ਹਨ -

ਰੂਪੈ ਕਾਮੈ ਦੋਸਤੀ ਭੁਖੈ ਸਾਦੈ ਗੰਢੁ ॥

ਲਬੈ ਮਾਲੈ ਘੁਲਿ ਮਿਲਿ ਮਿਚਲਿ ਉਘੈ ਸਉਤਿ ਪਲੰਘੁ ॥

ਅੰਗ - ੧੨੮੮

ਇਸ ਕਰਕੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੇਤਰਾਂ ਨੂੰ ਇਕ ਆਪਾਂ ਮਰਿਆਦਾ ਦੇ ਵਿਚ ਲਿਆਉਣਾ ਹੈ। ਕਿਉਂਕਿ -

ਪਰ ਧਨ ਪਰ ਦਾਰਾ ਪਰਹਰੀ ॥

ਤਾ ਕੈ ਨਿਕਟਿ ਬਸੈ ਨਰਹਰੀ ॥

ਅੰਗ - ੧੧੬੩

ਇਹ ਜਿਹੜਾ ਪਰਾਏ ਧਨ ਤੇ ਪਰਾਏ ਤਨ 'ਤੇ ਦ੍ਰਿਸ਼ਟੀ ਜਾਵੇ, ਉਹ ਤਾਂ ਕਿੰਨੀਆਂ ਹੀ -

ਦੂਜੈ ਬਹੁਤੇ ਰਾਹ ਮਨ ਕੀਆ ਮਤੀ ਖਿੰਡੀਆ ॥

ਬਹੁਤੁ ਪਏ ਅਸਗਾਹ ਗੋਤੇ ਖਾਹਿ ਨ ਨਿਕਲਹਿ ॥

ਅੰਗ- ੧੪੬

ਸਾਕਾਰ ਮੰਡਲ 'ਚੋਂ' ਨਿਕਲਣ ਵਾਸਤੇ ਹੁਣ ਇਸ ਜਗ੍ਹਾ 'ਤੇ ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ਾਂ ਦੇ ਸਰੂਪ ਨਜ਼ਰ ਆਉਂਦੇ ਨੇ। ਕਿੱਥੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਦਿਗੰਬਰ ਰਹਿ ਕੇ ਬਾਰ੍ਹਾਂ ਸਾਲ ਗੰਗੋਤਰੀ 'ਤੇ ਤਪ ਕੀਤਾ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ਾਂ ਨੇ ਖੁਦਾ ਦੀ ਉਪਾਧੀ ਬਖਸ਼ਿਸ਼ ਕੀਤੀ। ਇਥੇ ਸਤਿਪੁਰਸ਼ਾਂ ਦਾ ਜਿਹੜਾ ਸਰੂਪ ਨਜ਼ਰ ਆਉਂਦਾ ਹੈ, ਇਹ ਦਰਸ਼ਨ ਕਰਨ ਦੇ ਨਾਲ ਹੀ ਕਿੰਨੀ ਅੰਦਰ ਤਬਦੀਲੀ

ਆ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਕਿਉਂਕਿ ਜਦੋਂ ਤੱਕ ਕੋਈ ਕਿਲੀ ਨਹੀਂ, ਧਿਆਨ ਟਿਕਾਉਣ ਦਾ ਕੋਈ ਟਿਕਾਣਾ ਹੀ ਨਹੀਂ, ਫਿਰ ਕੱਪੜਾ ਕਿਸ 'ਤੇ ਟੰਗੀਏ, ਕੋਈ ਕੇਂਦਰ ਬਿੰਦੂ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ, ਇਕਾਗਰ ਕਰਨ ਵਾਸਤੇ। ਪਹਿਲੇ ਮਹਾਤਮਾ ਤਾਂ ਮੂਲਧਾਰ ਤੋਂ ਥੱਲੇ ਤੋਂ ਸ਼ੁਰੂ ਕਰਾਉਂਦੇ। ਬੜੇ ਲੰਬੇ ਚੱਕਰ ਹੁੰਦੇ, ਪਰ ਸਮੇਂ ਦੀ ਨਜ਼ਾਕਤ ਨੂੰ ਦੇਖਦਿਆਂ ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ਾਂ ਨੇ ਆਗਿਆ ਚੱਕਰ ਜਿੱਥੇ ਨੱਕ ਦੀ ਜੜ੍ਹ ਹੈ ਇਸ ਜਗ੍ਹਾ ਤੋਂ ਸ਼ੁਰੂ ਕਰਾਇਆ ਉਹ ਸਤਿਪੁਰਸ਼ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਜਿਹੜਾ ਧਿਆਨ ਹੈ ਸਾਕਾਰ ਦਾ, ਇਹ ਸਾਕਾਰ ਮੰਡਲ 'ਚੋਂ' ਨਿਕਲਣ ਵਾਸਤੇ ਹੈ।

ਅਕਾਲ ਮੂਰਤਿ ਹੈ ਸਾਧ ਸੰਤਨ ਕੀ

ਠਾਹਰ ਨੀਕੀ ਧਿਆਨ ਕਉ ॥ ੧ ॥

ਅੰਗ - ੧੨੦੮

ਧਿਆਨ ਠਹਿਰਾਉਣ ਦਾ ਇਕ ਸਾਧਨ ਹੈ। ਇਹ ਨਹੀਂ ਕਿ ਬੁੱਤ ਪ੍ਰਸਤੀ ਹੈ। ਬੁੱਤ ਪ੍ਰਸਤ ਤਾਂ ਹਾਂ ਹੀ। ਵੇਖ ਲਓ, ਸਾਡੀ ਪੁੱਤਰਾਂ ਦੇ ਨਾਲ ਪ੍ਰੀਤ ਹੈ, ਅਸੀਂ ਪੁੱਤਰ ਪ੍ਰਸਤ ਹਾਂ। ਸਾਡੀ ਜਾਇਦਾਦ ਨਾਲ ਪ੍ਰੀਤ ਹੈ, ਜਾਇਦਾਦ ਪ੍ਰਸਤ ਹਾਂ, ਧਨ ਦੌਲਤ ਦੇ ਨਾਲ ਪ੍ਰੀਤ ਹੈ ਇਸ ਦੇ ਵਿਚ ਗ੍ਰਸਤ ਹਾਂ।

ਪੁਤ੍ਰ ਕਲਤੁ ਗਿਰਸਤ ਕਾ ਫਾਸਾ ॥

ਹੇਨੁ ਨ ਪਾਈਐ ਰਾਮ ਕੇ ਦਾਸਾ ॥

ਅੰਗ - ੧੮੦

ਅਸੀਂ ਪ੍ਰੀਤ ਲਾਈਂ ਬੈਠੇ ਹਾਂ। ਹੁਣ ਇਹ ਵੇਖ-ਵੇਖ ਕੇ ਤੂੰ ਬਾਜ਼ੀ ਹਾਰਦਾ ਜਾਵੇਂਗਾ। ਹੁਣ ਹੈ ਤਾਂ ਸਾਡੇ ਹੱਥ 'ਚ ਹੀ।

ਸੋ ਸੇਵਕੁ ਜੋ ਲਾਇਆ ਸੇਵ ॥

ਤਿਨ ਹੀ ਪਾਏ ਨਿਰੰਜਨ ਦੇਵ ॥

ਗੁਰ ਮਿਲਿ ਤਾ ਕੇ ਖੁਲ੍ਹੇ ਕਪਾਟ ॥

ਬਹੁਰਿ ਨ ਆਵੈ ਜੋਨੀ ਬਾਟ ॥

ਅੰਗ - ੧੧੫੯

ਹੁਣ ਗੁਰੂ ਨੂੰ ਮਿਲ ਕੇ ਉਹ ਬਜਰ ਕਪਾਟ ਖੁਲ੍ਹਦੇ ਹਨ। ਪਰ ਅਸੀਂ ਇਸ ਪਾਸੇ ਵਲ ਨੂੰ ਚੱਲੇ ਹੀ ਨਹੀਂ।-

ਇਹੀ ਤੇਰਾ ਅਉਸਰੁ ਇਹ ਤੇਰੀ ਬਾਰ ॥

ਘਟ ਭੀਤਰਿ ਤੂ ਦੇਖੁ ਬਿਚਾਰਿ ॥

ਕਹਤ ਕਬੀਰੁ ਜੀਤਿ ਕੈ ਹਾਰਿ ॥

ਬਹੁ ਬਿਧਿ ਕਹਿਓ ਪੁਕਾਰਿ ਪੁਕਾਰਿ ॥

ਉਚੇ ਮੰਦਰ ਸੁੰਦਰ ਨਾਰੀ ॥ ਰਾਮ ਨਾਮ ਬਿਨੁ ਬਾਜੀ ਹਾਰੀ ॥ ਅੰਗ

- ੬੫੯

ਭਾਵੇਂ ਬਾਜ਼ੀ ਜਿੱਤ ਲੈ, ਭਾਵੇਂ ਹਾਰਦਾ ਹੈ। ਹੁਣ ਬੱਚਾ ਪੜ੍ਹਦਾ ਨਹੀਂ ਉਹ ਫੇਲ੍ਹ ਆਪੇ ਹੀ ਹੋ ਜਾਣਾ ਹੈ। ਮਿਹਨਤ ਕਰੇ ਤਾਂ ਉਹ ਪਾਸ ਹੋ ਜਾਵੇਗਾ। ਬਾਣੀ ਕਿੰਨੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਨਾਲ ਪੁਕਾਰ-ਪੁਕਾਰ ਕੇ ਕਹਿ ਰਹੀ ਹੈ। ਪਰ ਅਸੀਂ ਸਾਕਾਰ ਮੰਡਲ ਦੇ ਵਿਚ ਫਸੇ ਬੈਠੇ ਹਾਂ। ਇਨ੍ਹਾਂ 'ਚੋਂ' ਨਿਕਲ ਨਹੀਂ ਸਕਦੇ। ਉਪਰ ਉੱਚੇ ਉਠ ਨਹੀਂ ਸਕਦੇ। ਇਸ ਵਾਸਤੇ ਜਿਵੇਂ ਬੱਚੇ ਨੂੰ ਮੇਲੇ ਦੇ ਵਿਚ, ਉਹਨੂੰ ਬੜਾ ਸੋਹਣਾ

ਲਗਦਾ ਹੈ ਜੇ ਉਸ ਨੇ ਆਪਣੇ ਪਿਤਾ ਦੀ ਉਂਗਲ ਫੜੀ ਹੋਵੇ। ਜੇ ਉਂਗਲ ਛੂਟ ਜਾਵੇ ਤਾਂ ਉਹ ਰੋਂਦਾ ਹੈ, ਦੁਖੀ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਨਾਲ ਇਹ ਸਾਕਾਰ ਮੰਡਲ 'ਚੋਂ ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ ਕਿਵੇਂ ਕੱਢਦੇ ਨੇ। ਜਦੋਂ ਅਸੀਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਸੰਗਤ ਕਰਦੇ ਹਾਂ, ਦਿਲਾਂ ਦੇ ਸੌਦੇ ਹੋ ਜਾਂਦੇ ਹਨ। ਪਿਆਰ ਪੈ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਉਸ ਰੂਪ ਦਾ ਧਿਆਨ ਪ੍ਰਤੱਖ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਮਨਮੋਹਣੀ ਮੂਰਤ ਉਹ ਤਾਂ ਐਸੀ ਮੂਰਤ ਹੈ -

ਅਕਾਲ ਮੂਰਤਿ ਹੈ ਸਾਧ ਸੰਤਨ ਕੀ

ਨਾਹਰ ਨੀਕੀ ਧਿਆਨ ਕਉ ॥

ਅੰਗ - ੧੨੦੮

ਅੱਜ ਅਸੀਂ ਇਸ ਅਸਥਾਨ 'ਤੇ ਆਏ ਹਾਂ -

ਬ੍ਰਹਮ ਗਿਆਨੀ ਸਦ ਜੀਵੈ ਨਹੀ ਮਰਤਾ ॥ ਅੰਗ - ੨੨੩

ਇਥੇ ਆ ਕੇ ਸਾਨੂੰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਚਰਨ ਛੋਹ ਪ੍ਰਾਪਤ ਧਰਤੀ 'ਤੇ ਯਾਦ ਆਉਂਦੀ ਹੈ ਤੇ ਉਸ ਪਿਆਰੇ ਦੀ ਯਾਦ ਇਕ ਇਬਾਦਤ ਬਣ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਹੁਣ ਜਦੋਂ ਤੋਂ ਤੁਸੀਂ ਮਨ ਬਣਾਇਆ ਕਿ ਨਿਰਮਲ ਡੇਰਾ ਹਿਰਦਾਪੁਰ ਖੇੜੀ ਚੰਗਰ ਵਿਖੇ ਪਹੁੰਚਣਾ ਹੈ, ਤੁਹਾਡੇ ਜੀਵਨ ਦੀ ਰੋ ਰੁਮਕੇਗੀ, ਇਹ ਇਕ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਨਾਲ ਕਿੰਨੇ ਸਾਧਨ ਕਰਕੇ ਵੀ ਇਹ ਮੰਤਰ ਨਹੀਂ ਚਲਦਾ, ਅਭਿਆਸ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ। ਉਹ ਆਪਣੇ ਆਪ ਮਨ ਇਸ ਪਾਸੇ ਵਲ ਦੀ ਲਗ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਆਕਰਸ਼ਣ ਸ਼ਕਤੀ ਹੈ। ਸਤਿਪੁਰਸ਼ਾਂ ਦੀ vibration ਹੈ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਮੁਬਾਰਕ ਚਰਨ ਇਥੇ ਪਏ, ਆਪੇ ਹੀ ਨਾਮ ਚੱਲ ਪੈਂਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਨਾਲ ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ ਸਮਝਾਇਆ ਕਰਦੇ-

ਗੁਰ ਕੀ ਮੂਰਤਿ ਮਨ ਮਹਿ ਧਿਆਨੁ ॥

ਗੁਰ ਕੈ ਸਬਦਿ ਮੰਤ੍ਰੁ ਮਨੁ ਮਾਨੁ ॥

ਅੰਗ- ੮੬੪

ਜਿਹੜਾ ਉਹ ਸ਼ਬਦ ਹੈ ਉਹ ਹੈ ਆਵਾਜ਼, ਹੁਣ ਉਸ ਦਾ ਧਿਆਨ ਕਿਵੇਂ ਹੋਵੇ। ਤਿੰਨ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦਾ ਧਿਆਨ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਅਨੁਭਵ 'ਚ ਆਇਆ, ਅਨੁਭਵੀ ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ਾਂ ਨੇ ਸਾਨੂੰ ਦਰਸਾਇਆ ਹੈ। ਇਕ ਪ੍ਰਤੀਕ ਧਿਆਨ ਹੈ, ਕਿਸੇ ਨੂੰ ਆਪਾਂ ਪ੍ਰਤੀਕ ਮੰਨ ਲਿਆ। ਪਿਆਰੇ ਦਾ ਧਿਆਨ, ਉਹ ਧਿਆਨ ਆਉਣ ਦੇ ਨਾਲ, ਕਿਉਂਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਜੋ ਗੁਣ ਸਾਡੇ ਵਿਚ ਪ੍ਰਵੇਸ਼ ਕਰ ਜਾਂਦੇ ਹਨ। ਇਕ ਇਸ਼ਕ ਹਕੀਕੀ ਹੈ, ਇਕ ਇਸ਼ਕ ਮਜਾਜ਼ੀ ਹੈ। ਦੁਨਿਆਵੀ ਇਸ਼ਕ ਦੇ ਵਿਚ ਜਿਹੜਾ ਮਜਾਜ਼ੀ ਇਸ਼ਕ ਹੈ, ਉਸ ਦੇ ਵਿਚ ਵੀ ਦੇਖੋ -

ਰਾਂਝਾ ਰਾਂਝਾ ਕਰਦੀ ਨੀ ਮੈਂ ਆਪੇ ਰਾਂਝਾ ਹੋਈ।

ਹੁਣ ਭਾਈ ਗੁਰਦਾਸ ਜੀ ਮਿਸਾਲਾਂ ਦੇ ਕੇ ਸਮਝਾਉਂਦੇ ਨੇ ਕਿ -

ਲੇਲੈ ਮਜਨੂੰ ਆਸ਼ਕੀ ਚਹੁ ਚਕੀ ਜਾਤੀ।

ਸੋਰਠਿ ਬੀਜਾ ਗਾਵੀਐ ਜਸੁ ਸੁਘੜਾ ਵਾਤੀ।

ਸਸੀ ਪੁੰਨੂੰ ਦੋਸਤੀ ਹੁਇ ਜਾਤਿ ਅਜਾਤੀ।

ਮੇਹੀਵਾਲ ਨੋ ਸੋਹਣੀ ਨੈ ਤਰਦੀ ਰਾਤੀ।

ਰਾਂਝਾ ਹੀਰ ਵਖਾਣੀਐ ਓਹੁ ਪਿਰਮ ਪਰਾਤੀ।

ਪੀਰ ਮੁਰੀਦਾ ਪਿਰਹੜੀ ਗਾਵਨਿ ਪਰਭਾਤੀ॥

ਭਾਈ ਗੁਰਦਾਸ ਜੀ, ਵਾਰ ੨੨/੧

ਇਹ ਮਿਸਾਲਾਂ ਨੇ ਇਸ਼ਕ ਮਜਾਜ਼ੀ ਦੀਆਂ। ਉਹਦੇ

ਵਿਚ ਵੀ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਜਿਹਨ 'ਚ ਉਹ ਯਾਦ ਵਸ ਗਈ ਆਪਣੇ ਪਿਆਰੇ ਦੀ। ਕਹਿੰਦੇ, ਹੁਣ ਮੈਨੂੰ ਹੀਰ ਨਾ ਕੋਈ ਆਖੋ, ਮੈਂ ਆਪੇ ਰਾਂਝਾ ਹੋਈ। ਦੂਜੇ ਪਾਸੇ ਇਸ਼ਕ ਹਕੀਕੀ ਹੈ -

ਰਤੇ ਇਸਕ ਖੁਦਾਇ ਰੰਗਿ ਦੀਦਾਰ ਕੇ ॥

ਵਿਸਰਿਆ ਜਿਨੁ ਨਾਮੁ ਤੇ ਭੁਇ ਭਾਰੁ ਥੀਏ ॥

ਅੰਗ- ੪੮੮

ਐਸਾ ਇਸ਼ਕ ਐਸਾ ਪਿਆਰ ਜਿਹਦਾ ਧਿਆਨ ਧਰੇ ਉਸੇ ਦਾ ਹੀ ਰੂਪ ਬਣ ਜਾਂਦੇ ਹਨ। ਹੁਣ ਰਾਂਝਾ ਸਾਹਿਬ ਵਾਲੇ ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ ਤੇ ਰਤਵਾੜਾ ਸਾਹਿਬ ਵਾਲੇ ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ਾਂ 'ਚ ਕੋਈ ਭੇਤ ਰਿਹਾ? ਇਕ ਹੋ ਗਏ। ਹੁਣ ਜੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਸੰਗਤ ਮਿਲੀ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਸੰਗਤ ਕੀਤੀ, ਤਾਂ ਕੀ ਬਣ ਗਏ? ਅੱਜ ਵੀ ਮਹਾਤਮਾ ਕਿਤੇ ਗਏ ਹੀ ਨਹੀਂ, ਕਹਿੰਦੇ ਉਹ ਰਸਨਾ ਹੀ ਜਲ ਜਾਵੇ ਜੋ ਕਹੇ ਕਿ ਗੁਰ ਮੂਆ ਕਿਉਂਕਿ 'ਬ੍ਰਹਮ ਗਿਆਨੀ ਸਦ ਜੀਵੈ ਨਹੀ ਮਰਤਾ ॥' ਉਹ ਧਿਆਨ ਕੀ ਕਰ ਦਿੰਦਾ ਹੈ -

ਆਵੈ ਸਾਹਿਬੁ ਚਿਤਿ ਤੇਰਿਆ ਭਗਤਾ ਡਿਠਿਆ ॥

ਮਨ ਕੀ ਕਟੀਐ ਮੈਲੁ ਸਾਧਸੰਗਿ ਵੁਠਿਆ ॥

ਅੰਗ- ੫੨੦

ਇਹ ਅੰਤਸ਼ਕਰਣ ਚਾਰ ਦਾ ਜੋੜ ਹੈ - ਮਨ, ਚਿੱਤ, ਬੁੱਧ, ਅਹੰਭਾਵ। ਹੁਣ ਮਨ ਬੁੱਧ ਨੂੰ ਪ੍ਰੇਰਦਾ ਹੈ, ਬੁੱਧ ਚਿੱਤ ਨੂੰ, ਅਹੰਭਾਵ ਦੇ ਵਿਚ ਆ ਕੇ ਅਸੀਂ ਇਹ ਭੁੱਲ ਹੀ ਗਏ ਕਿ ਅਸੀਂ ਕੌਣ ਹਾਂ? -

ਸੁਨਹੁ ਰੇ ਤੂ ਕਉਨੁ ਕਹਾ ਤੇ ਆਇਓ ॥

ਏਤੀ ਨ ਜਾਨਉ ਕੇਤੀਕ ਮੁਦਤਿ ਚਲਤੇ ਖਬਰਿ ਨ ਪਾਇਓ ॥

ਅੰਗ - ੯੯੯

ਅਸੀਂ ਇਸ ਸਰੀਰ ਦੇ ਸਬੰਧ ਕਰਕੇ ਸਭ ਕੁਛ ਹੀ ਭੁੱਲ ਗਏ। ਜੇ ਹੁਣ ਅਸੀਂ ਗੱਡੀ 'ਚ ਜਾ ਰਹੇ ਹਾਂ, ਉਸ ਗੱਡੀ ਨੂੰ ਹੀ ਕਹਿਣ ਲੱਗ ਜਾਏ ਕਿ ਮੈਂ ਗੱਡੀ ਹਾਂ, ਮਕਾਨ 'ਚ ਰਹਿੰਦੇ ਹਾਂ ਮਕਾਨ ਨੂੰ ਹੀ ਕਹਿਣ ਲੱਗ ਜਾਈਏ ਕਿ ਮੈਂ ਆਹ ਮਕਾਨ ਹਾਂ। ਆਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ ਭੁੱਲ ਜਾਣਾ ਕਿ ਮੈਂ ਕੀ ਹਾਂ? ਅਸੀਂ ਅੱਜ ਭੁੱਲੇ ਬੈਠੇ ਹਾਂ, ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ ਅਨੁਭਵੀ ਰੂਹ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਪਰਮ ਆਪੇ 'ਚ ਸਥਿਤ ਹੋ ਕੇ, ਸਾਨੂੰ ਉਸ ਜਗ੍ਹਾ 'ਤੇ ਲਿਜਾਉਣਾ ਚਾਹੁੰਦੇ ਨੇ ਜਿੱਥੇ ਦੇਸ਼ ਹੈ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ। ਸਤਿ, ਚਿੱਤ ਤੇ ਅਨੰਦ, ਇਕ ਅੱਖਰ ਹੋਰ ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ਾਂ ਨੇ ਨਾਲ ਜੋੜਿਆ, ਪ੍ਰਿਅ, ਕਿ ਉਹ ਪਿਆਰ ਦਾ ਦੇਸ਼ ਹੈ -

ਬੇਗਮ ਪੁਰਾ ਸਹਰ ਕੇ ਨਾਉ ॥

ਅੰਗ- ੩੪੫

ਸੋ ਇਸ ਕਰਕੇ ਸਤਿਪੁਰਸ਼ਾਂ ਦੇ ਧਿਆਨ 'ਚ ਅਸੀਂ ਜਦੋਂ ਬੈਠਦੇ ਹਾਂ, ਤਾਂ ਉਹ ਧਿਆਨ ਇਕ ਸਾਕਾਰ ਮੰਡਲ 'ਚੋਂ ਉੱਚਾ ਚੁਕਦਾ ਹੈ, ਕਿੱਥੇ ਪਹੁੰਚਾ ਦਿੰਦਾ ਹੈ, ਉਹ ਫੇਰ ਉਹ ਪ੍ਰਤੀਕ ਧਿਆਨ ਤੋਂ ਐਸੇ ਧਿਆਨ ਦੇ ਵਿਚ ਪਹੁੰਚ ਜਾਂਦੇ ਹਾਂ ਕਿ ਉਹ ਧਿਆਨ ਇਕ ਐਸਾ ਧਿਆਨ ਹੈ ਜਿਸ ਵਿਚ -

ਕਬੀਰ ਤੂੰ ਤੂੰ ਕਰਤਾ ਤੂ ਹੁਆ ਮੁਝ ਮਹਿ ਰਹਾ ਨ ਹੂੰ ॥
ਜਬ ਆਪਾ ਪਰ ਕਾ ਮਿਟਿ ਗਇਆ ਜਤ ਦੇਖਉ ਤਤ ਤੂ ॥

ਅੰਗ- ੧੨੭੫

ਫੇਰ ਤੱਤ ਗਿਆਨ, ਮਨੋ ਨਾਸ, ਵਾਸਨਾ ਖੈ, ਉਹਦੇ ਵਿਚ ਜਾ ਕੇ ਸੰਪਤ ਧਿਆਨ ਨੂੰ ਕਿਹਾ ਹੈ, ਜਿੱਥੇ ਜਾ ਕੇ ਜਿਹਦਾ ਧਿਆਨ ਧਰੇ ਉਸੇ ਦਾ ਹੀ ਰੂਪ ਬਣ ਜਾਂਦੇ ਹਾਂ।

ਕਬੀਰ ਚੰਦਨ ਕਾ ਬਿਰਵਾ ਭਲਾ ਬੇੜਿਓ ਢਾਕ ਪਲਾਸ ॥
ਓਇ ਭੀ ਚੰਦਨ ਹੋਇ ਰਹੇ ਬਸੇ ਜੁ ਚੰਦਨ ਪਾਸਿ ॥

ਅੰਗ - ੧੩੬੫

ਕਬੀਰ ਬਾਂਸੁ ਬਡਾਈ ਬੁਡਿਆ ਇਉ ਮਤ ਡੂਬਹੁ ਕੋਇ ॥ ਚੰਦਨ
ਕੈ ਨਿਕਟੇ ਬਸੈ ਬਾਂਸੁ ਸੁਗੰਧੁ ਨ ਹੋਇ ॥

ਅੰਗ - ੧੩੬੫

ਕਬੀਰ ਸਾਚਾ ਸਤਿਗੁਰੁ ਕਿਆ ਕਰੈ ਜਉ ਸਿਖਾ ਮਹਿ ਚੂਕ ॥
ਅੰਧੇ ਏਕ ਨ ਲਾਗਈ ਜਿਉ ਬਾਂਸੁ ਬਜਾਈਐ ਫੂਕ ॥

ਅੰਗ - ੧੩੭੨

ਕਸੂਰ ਗੁਰੂ ਦਾ ਨਹੀਂ, ਕਸੂਰ ਸਾਡਾ ਹੈ ਕਿਉਂਕਿ ਅਸੀਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਬਚਨਾਂ 'ਤੇ ਪਹਿਰਾ ਨਹੀਂ ਦਿੰਦੇ। ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ ਜਦੋਂ ਸਮਾਗਮ ਕਰਿਆ ਕਰਦੇ, ਸਤਿਕਾਯੋਗ ਸਚਖੰਡ ਵਾਸੀ ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜਗਜੀਤ ਸਿੰਘ ਜੀ, ਉਹ ਵੀ ਰਤਵਾੜਾ ਸਾਹਿਬ ਆ ਕੇ ਨਤਮਸਤਕ ਹੁੰਦੇ। ਸੰਗਤਾਂ ਨੂੰ ਦਰਸਨ ਦਿੰਦੇ। ਵੱਡੇ-ਵੱਡੇ ਸੰਸਾਰ ਪ੍ਰਸਿੱਧ ਸੁਆਮੀ ਰਾਮ ਜੀ, ਹੋਰ ਸਾਧੂ, ਸੰਤ ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼, ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ਾਂ ਦੇ ਪਿਆਰ ਵਿਚ ਰਤਵਾੜਾ ਸਾਹਿਬ ਦੀ ਧਰਤੀ 'ਤੇ ਆ ਕੇ ਨਤਮਸਤਕ ਹੁੰਦੇ। ਕਿਉਂਕਿ ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ ਉਥੇ ਪਹੁੰਚੇ ਹੋਏ ਸਨ। ਇਕ ਪ੍ਰਤੀਕ ਧਿਆਨ, ਫੇਰ ਸੰਪਤ ਧਿਆਨ, ਸੰਪਤ ਧਿਆਨ ਤੋਂ ਉਪਰ ਅਹੰਗ੍ਰਹਿ ਧਿਆਨ ਹੁੰਦਾ ਹੈ।

ਮਨਿ ਸਾਚਾ ਮੁਖਿ ਸਾਚਾ ਸੋਇ ॥
ਅਵਰੁ ਨ ਪੇਖੈ ਏਕਸੁ ਬਿਨੁ ਕੋਇ ॥
ਨਾਨਕ ਇਹ ਲਛਣ ਬ੍ਰਹਮ ਗਿਆਨੀ ਹੋਇ ॥

ਅੰਗ- ੨੨੨

ਇਹ ਨਹੀਂ ਕਿ ਜਿਹੜਾ ਗਿਆਨੀ ਕਹਿ ਰਿਹਾ ਹੈ ਗਲਤ ਹੈ। ਭਾਈ ਵੀਰ ਸਿੰਘ ਜੀ ਕਹਿੰਦੇ ਹਨ ਕਿ ਗਿਆਨੀ ਗਿਆਨ ਦੀ ਬਾਤ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਉਹ ਗਿਆਨ ਦੀ ਖੋਜ ਹੈ, ਦਿਲ ਦੇ ਨਾਲ ਦਿਲ ਦੇ ਸੌਂਦੇ ਹਨ। ਗਿਆਨੀ ਕਹੇਗਾ ਕਿ ਗੁਰਮੁਰਤਿ ਗੁਰ ਸਬਦਿ ਹੈ। ਇਹ ਅੰਤਮ ਸਟੇਜ ਹੈ ਅਹੰਗ੍ਰਹਿ ਧਿਆਨ ਦੀ। ਜਿੱਥੇ ਜਾ ਕੇ ਉਹ ਸ਼ਬਦ 'ਚ ਲੀਨ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਸ਼ਬਦ ਦੀ ਧੁਨਕਾਰ 'ਚ -

ਅਨਹਤ ਬਾਣੀ ਬਾਨੁ ਨਿਰਾਲਾ ॥ ਤਾ ਕੀ ਧੁਨਿ ਮੋਹੇ ਗੋਪਾਲਾ ॥

ਅੰਗ - ੧੮੯

ਹੁਣ ਗਿਆਨੀ ਗਿਆਨ ਦੀ ਬਾਤ ਕਰੇਗਾ, ਗਿਆਨ ਦੇ ਵਿਚ ਤਰਕ ਹੈ, ਤਰਕ ਕਰਕੇ, ਸ਼ੰਕਾ ਪੈਦਾ ਕਰ ਦਿੰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਇਹ ਬੁੱਤ ਪ੍ਰਸਤ ਹੈ। ਗਿਆਨ ਜੋ ਹੈ ਜਿਹੜੇ

ਵੇਦਾਂਤ ਪੜ੍ਹਦੇ ਨੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਮਾਇਆ ਮੋਹ ਲੈਂਦੀ ਹੈ। ਕਿੰਨੇ-ਕਿੰਨੇ ਤਪੀਏ ਤਪ ਕਰਨ ਵਾਲੇ, ਤਪ ਤੋਂ ਗਿਰ ਕੇ ਚਰਿੱਤਰ ਡਿੱਗ ਗਿਆ। ਕਿੱਡੇ ਉਹ ਮਾਇਆ 'ਚ ਗੁਲਤਾਨ ਹੋ ਗਏ। ਉਹ ਇਥੇ ਆ ਕੇ ਰੁੱਕ ਗਏ ਕਿ 'ਅਹੰ ਬ੍ਰਹਮ ਅਸਮੀ' ਕਿ ਮੈਂ ਹੀ ਬ੍ਰਹਮ ਹਾਂ ਤੇ ਆਤਮਾ ਅਮਰ ਹੈ, ਆਤਮਾ ਨੂੰ ਕੋਈ ਦੇਸ਼ ਨਹੀਂ। ਸਰੀਰ ਭੋਗਦਾ ਹੈ ਆਪਣੇ ਭੋਗ ਪਰ ਇਹ ਤਾਂ ਰੋਗ ਖੜ੍ਹਾ ਕਰ ਲਿਆ-ਹਉਮੈ ਰੋਗ, ਦ੍ਰੈਤ। ਇਸ ਕਰਕੇ ਗਿਆਨ ਜਿਹੜਾ ਹੈ ਭਗਤੀ ਸਹਿਤ ਗਿਆਨ, ਇਕੱਲੇ ਗਿਆਨ ਨੂੰ ਮਾਇਆ ਮੋਹ ਲਏਗੀ। ਮਾਇਆ ਤੇ ਭਗਤੀ ਇਸਤ੍ਰੀ ਹਨ ਜਿਵੇਂ ਇਸਤ੍ਰੀ, ਇਸਤ੍ਰੀ ਨੂੰ ਮੋਹ ਨਹੀਂ ਸਕਦੀ, ਗਿਆਨ ਪੁਰਸ਼ ਹੈ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੋਨਾਂ ਦੀ ਖਿੱਚ ਹੈ, ਇਸ ਕਰਕੇ ਭਗਤੀ ਸਹਿਤ ਗਿਆਨ, ਰਸੀਏ ਪੁਰਸ਼ ਦਾ ਰਸ ਮਈ ਜੀਵਨ, ਦੂਸਰੇ ਦੇ ਜੀਵਨ 'ਚ ਰਸ ਭਰ ਦਿੰਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਕਰਕੇ ਸਤਿਪੁਰਸ਼ ਸਾਨੂੰ ਇਸ ਜਗ੍ਹਾ 'ਤੇ ਲਿਜਾਣਾ ਚਾਹੁੰਦੇ ਨੇ ਜਿਸ ਦੇਸ਼ 'ਚ ਉਹ ਨਿਵਾਸ ਰਖਦੇ ਹਨ। ਐਸਾ ਉਹ ਦੇਸ਼ ਜਿੱਥੇ ਸਾਧੂਆਂ ਦਾ ਵਾਸਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ।

ਬੈਕੁੰਠ ਨਗਰੁ ਜਹਾ ਸੰਤ ਵਾਸਾ ॥ ਅੰਗ- ੨੪੨

ਬੇਗਮ ਪੁਰਾ ਸਹਰ ਕੇ ਨਾਉ ॥

ਦੁਖੁ ਅੰਦੋਹੁ ਨਹੀ ਤਿਹਿ ਠਾਉ ॥ ਅੰਗ- ੩੪੫

ਜਿੱਥੇ ਜਾ ਕੇ ਦੁੱਖ ਦਾ ਨਾਮ-ਨਿਸ਼ਾਨ ਨਹੀਂ ਰਹਿੰਦਾ। ਹੁਣ ਦੁੱਖ ਕਿੱਥੋਂ ਆ ਗਏ?

ਦੁੱਖ ਤਾਂ ਆਹ ਜਿਹੜੀ ਸਾਰੀ ਸੰਸਾਰ ਦੀ ਰਚਨਾ ਹੈ, ਪ੍ਰਮੇਸ਼ਰ ਨੇ ਕਿਵੇਂ ਬਣਾਈ? -

ਇਹੁ ਜਗੁ ਸਚੈ ਕੀ ਹੈ ਕੋਠੜੀ ਸਚੇ ਕਾ ਵਿਚਿ ਵਾਸੁ ॥

ਅੰਗ- ੪੬੩

ਇਹ ਆਪਣੇ ਰਹਿਣ ਵਾਸਤੇ, ਆਹ ਰਚਨਾ ਰਚੀ ਹੈ। ਇਹ ਜਿਹੜੀ ਰਚਨਾ ਹੈ, ਬੜੀ ਅਜੀਬ ਰਚਨਾ, ਅਦਭੁੱਤ ਰਚਨਾ ਹੈ। ਇਹ ਉਸ ਰਾਮ ਨੇ ਰਹਿਣ ਵਾਸਤੇ ਬਣਾਈ ਹੈ।

ਇਹੁ ਜਗੁ ਸਚੈ ਕੀ ਹੈ ਕੋਠੜੀ ਸਚੇ ਕਾ ਵਿਚਿ ਵਾਸੁ ॥

ਇਕਨਾ ਹੁਕਮਿ ਸਮਾਇ ਲਏ ਇਕਨਾ ਹੁਕਮੇ ਕਰੇ ਵਿਣਾਸੁ ॥

ਇਕਨਾ ਭਾਣੈ ਕਢਿ ਲਏ ਇਕਨਾ ਮਾਇਆ ਵਿਚਿ ਨਿਵਾਸੁ ॥

ਏਵ ਭਿ ਆਖਿ ਨ ਜਾਪਈ ਜਿ ਕਿਸੈ ਆਣੇ ਰਾਸਿ ॥

ਨਾਨਕ ਗੁਰਮੁਖਿ ਜਾਣੀਐ ਜਾ ਕਉ ਆਖਿ ਕਰੇ ਪਰਗਾਸੁ ॥

ਅੰਗ - ੪੬੪

ਸਿੱਧ ਪੁਰਸ਼ ਬੜੇ ਸਾਧਨਾ ਸੰਪੰਨ, ਵੱਡੇ-ਵੱਡੇ ਪ੍ਰਾਣਾਯਾਮੀ, ਯੋਗੀ ਜਨ, ਉਹ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਜੀ ਨੂੰ ਸਵਾਲ ਕਰਦੇ ਨੇ ਕਿ ਹੇ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ! ਆਪ ਨੇ ਇਹ ਕਿਹਾ ਹੈ ਕਿ ਮੈਂ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਪਾਰ ਲਾਵਾਂਗਾ। ਇਹ ਕਿਵੇਂ ਪਾਰ ਲਗ ਸਕਦੇ ਨੇ, ਗ੍ਰਹਿਸਤ ਵਿਚ ਤਾਂ ਝਮੇਲੇ ਹੀ ਨੇ। ਗ੍ਰਹਿਸਤ ਦੇ ਵਿਚ ਤਾਂ ਕਿੰਨੇ ਵਿਘਨ ਪੈਂਦੇ ਹਨ। ਇਹ ਕਿਵੇਂ ਪਾਰ ਲਗ ਸਕਦੇ ਹਨ। ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਕਹਿਣ ਲੱਗੇ

ਕਿ ਇਹਨੂੰ ਗੁਰਮੁਖਾਂ ਦੀ ਸੰਗਤ, ਸਾਧੂਆਂ ਦੀ ਸੰਗਤ ਪਾਰ
ਲਾ ਦਏਗੀ -

ਸਫਲ ਦਰਸਨੁ ਭੋਟਿਓ ਗੁਰ ਨਾਨਕ
ਤਾ ਮਨਿ ਤਨਿ ਹਰਿ ਹਰਿ ਧਿਆਇਆ ॥ ਅੰਗ - ੭੪੭

ਹੁਣ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਸਵਾਲ ਸੀ -
ਕਿਤੁ ਕਿਤੁ ਬਿਧਿ ਜਗੁ ਉਪਜੈ ਪੁਰਖਾ
ਕਿਤੁ ਕਿਤੁ ਦੁਖਿ ਬਿਨਸਿ ਜਾਈ ॥ ਅੰਗ- ੯੪੬

ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਕਹਿੰਦੇ -
ਹਉਮੈ ਵਿਚਿ ਜਗੁ ਉਪਜੈ ਪੁਰਖਾ
ਨਾਮਿ ਵਿਸਰਿਐ ਦੁਖੁ ਪਾਈ ॥ ਅੰਗ - ੯੪੬
ਦੁੱਖ ਕਿਉਂ ਮਿਲਦਾ ਹੈ -

ਮਨੁੱਖ ਦੁੱਖੀ ਹੋ ਰਿਹਾ ਹੈ, ਕਿੰਨਾ ਦੁੱਖ ਹੈ? ਸਾਰਾ
ਸੰਸਾਰ ਹੀ ਦੁਖੀ ਹੈ। ਕਿਉਂਕਿ ਨਾਮ 'ਚ ਸਥਿਤੀ ਨਹੀਂ।
ਜਿੱਥੇ ਪਰਮ ਅਨੰਦ, ਪਰਮ ਸ਼ਾਂਤੀ ਹੈ ਉਸ ਵਿਧੀ ਨੂੰ ਅਸੀਂ
ਅਪਣਾਉਂਦੇ ਨਹੀਂ, ਜੋ ਜੁਗਤੀ ਹੈ ਇਸ ਕਰਕੇ ਉਹ ਮੁਕਤ
ਅਵਸਥਾ, ਜਿੱਥੇ ਜਾ ਕੇ ਮੁਕਤੀ ਹੈ, ਉਹ ਸਾਨੂੰ ਪ੍ਰਾਪਤ
ਨਹੀਂ ਹੋ ਰਹੀ। ਅਸੀਂ ਆਹ ਵਿਸ਼ਵਾਸ ਤੋਂ ਹੀਣੇ, ਸਾਡੇ
ਅੰਦਰ ਭਰੋਸਾ ਨਹੀਂ। ਤਿੰਨ ਇਨਸਾਨ ਸਦਾ ਹੀ ਦੁਖੀ ਰਹਿੰਦੇ
ਨੇ। ਇਕ ਤਾਂ ਅਗਿਆਨੀ, ਦੂਜਾ ਅਸ਼ਰਯਾਲੂ ਜਿਹੜਾ ਸ਼ਰਯਾਂ
'ਚ ਨਹੀਂ ਆਉਂਦਾ ਤੀਸਰਾ ਸੰਕਾਵਾਨ। ਜਿਹੜਾ ਸੱਕ ਕਰੇ,
ਸੰਕਾ ਕਰੇ, ਇਹ ਤਿੰਨ ਇਨਸਾਨ ਇਸ ਕਾਰਨ ਦੁਖੀ ਹਨ।
ਸੁਖੀ ਕੌਣ ਹੈ?

ਮੰਨੇ ਨਾਉ ਸੋਈ ਜਿਣਿ ਜਾਇ ॥
ਅਉਰੀ ਕਰਮ ਨ ਲੇਖੈ ਲਾਇ ॥ ਅੰਗ - ੯੫੪

ਹੁਣ ਦੂਸਰੇ ਪਾਸੇ ਵੇਖੀਏ ਅਸੀਂ ਰੋਗੀ ਵੀ ਹਾਂ ਕਿਉਂਕਿ
ਅਸੀਂ ਸੁਖ-ਰਹਿਣੇ ਹੋ ਗਏ। ਜਿਹੜੀ ਮਰਿਆਦਾ ਹੈ ਉਹ
ਸਾਰੀ ਹੀ ਉਲਟਾ ਦਿਤੀ ਹੈ। ਕੁਦਰਤ ਤੋਂ ਦੂਰ ਹੋ ਕੇ
ਦੁਖੀ ਹੋ ਰਹੇ ਹਾਂ।

ਪਹਿਲਾਂ ਬੜੀਆਂ ਲੰਮੀਆਂ ਉਮਰਾਂ ਵਾਲੇ ਬਜ਼ੁਰਗ ਸਨ,
ਸਤੇ ਗੁਣੀ ਇਹ ਇਲਾਕਾ ਹੈ। ਇਹ ਪਹਾੜੀਆਂ ਦਾ, ਨਾਲ ਦਾ
ਇਹ ਇਲਾਕਾ, ਕੰਢੀ ਏਰੀਆ, ਕਿਉਂਕਿ ਇਹ ਕੁਦਰਤ ਦੇ ਨੇੜੇ
ਹਨ। ਆਪਾਂ ਕੁਦਰਤ ਤੋਂ ਦੂਰ ਹੋ ਗਏ। ਵਾਤਾਵਰਣ ਦੂਸ਼ਿਤ
ਹੋਣ ਨਾਲ, ਅੱਖਾਂ ਕਿੰਨੀਆਂ ਦੂਸ਼ਿਤ ਹੋ ਗਈਆਂ। ਉਹ
ਜਿਹੜਾ ਸੁਰਮਾ ਜਿਹੜਾ ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ ਪਾਉਂਦੇ ਨੇ -

ਗਿਆਨ ਅੰਜਨੁ ਗੁਰਿ ਦੀਆ ਅਗਿਆਨ ਅੰਧੋਰ ਬਿਨਾਸੁ ॥ ਹਰਿ
ਕਿਰਪਾ ਤੇ ਸੰਤ ਭੋਟਿਆ ਨਾਨਕ ਮਨਿ ਪਰਗਾਸੁ ॥ ਅੰਗ- ੨੯੩

ਸਤਿਸੰਗ ਕਰਨ ਦੇ ਨਾਲ ਸ਼ਾਂਤੀ ਮਿਲਦੀ ਹੈ। ਇਸੇ
ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਨਾਲ ਜੇ ਅਸੀਂ ਸਦੀਵੀ ਕਾਲ ਲਈ ਸ਼ਰਯਾ 'ਚ
ਆ ਕੇ ਨਾਮ ਨਾਲ, ਬਾਣੀ ਨਾਲ ਜੁੜ ਜਾਈਏ, ਅੰਦਰ
ਵਿਸ਼ਵਾਸ ਲੈ ਆਈਏ। ਜਿਵੇਂ ਬੇਨਤੀ ਕੀਤੀ ਸੀ ਕਿ ਪ੍ਰਤੀਕ

ਧਿਆਨ, ਫੇਰ ਸੰਪਤ ਧਿਆਨ, ਉਸ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਹੈ ਅਹੰਗ੍ਰਹਿ
ਧਿਆਨ, ਉਹ ਧਿਆਨ ਨਹੀਂ ਉਹ ਤਾਂ ਇਕ ਗਿਆਨ
ਹੈ-ਬ੍ਰਹਮਗਿਆਨ। ਉਹ ਫੇਰ ਸਾਰੇ ਪਾਸੇ -

ਜੜ੍ਹ ਤੜ੍ਹ ਦਿਸਾ ਵਿਸਾ ਹੁਇ ਫੈਲਿਓ ਅਨੁਰਾਗ।

ਜਾਪੁ ਸਾਹਿਬ

ਉਹ ਪਿਆਰ ਹੀ ਪਿਆਰ ਹੈ। ਹੁਣ ਜੋਗੀਆਂ ਦੇ
ਅੰਦਰ ਪਿਆਰ ਦਾ ਤਾਂ ਨਾਮ ਨਿਸ਼ਾਨ ਹੀ ਨਹੀਂ ਸੀ,
ਇਸ ਕਰਕੇ ਉਹ ਹੱਠ ਨਾਲ ਰੱਬ ਨੂੰ ਪਾਉਣਾ ਚਾਹੁੰਦੇ ਸਨ,
ਪਰ -

ਮਨਹਠਿ ਕਿਨੈ ਨ ਪਾਇਓ ਸਭ ਥਕੇ ਕਰਮ ਕਮਾਇ ॥

ਅੰਗ- ੫੯੩

ਸਾਧਨ ਸੰਪੰਨ ਸਨ, ਸਾਧਨ ਤਾਂ ਬੜੇ ਕੀਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ -
ਨਿਵਲੀ ਕਰਮ ਭੁਅੰਗਮ ਭਾਠੀ ਰੇਚਕ ਪੂਰਕ ਕੁੰਭ ਕਰੈ ॥

ਅੰਗ - ੧੩੪੩

ਪਰ ਉਹਦੇ ਵਿਚ ਠੀਕ ਹੈ ਸਰੀਰ ਦਾ ਸੁੱਧੀਕਰਨ
ਹੈ, ਪਰ ਸ਼ਾਂਤੀ ਤਾਂ ਨਾਮ ਦੇ ਵਿਚ ਹੈ। ਜਿਹੜੇ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ
ਦੇ ਨਾਲ -

ਜਤੀ ਸਦਾਵਹਿ ਜੁਗਤਿ ਨ ਜਾਣਹਿ

ਛਡਿ ਬਹਹਿ ਘਰ ਬਾਰੁ ॥

ਸਭੁ ਕੋ ਪੂਰਾ ਆਪੇ ਹੋਵੈ ਘਟਿ ਨ ਕੋਈ ਆਖੈ ॥

ਪਤਿ ਪਰਵਾਣਾ ਪਿਛੈ ਪਾਈਐ

ਤਾ ਨਾਨਕ ਤੋਲਿਆ ਜਾਪੈ ॥ ੨ ॥ ਮਃ ੧ ॥

ਵਦੀ ਸੁ ਵਜਗਿ ਨਾਨਕਾ ਸਚਾ ਵੇਖੈ ਸੋਇ ॥

ਸਭਨੀ ਛਾਲਾ ਮਾਰੀਆ ਕਰਤਾ ਕਰੇ ਸੁ ਹੋਇ ॥

ਅਗੈ ਜਾਤਿ ਨ ਜੋਰੁ ਹੈ ਅਗੈ ਜੀਉ ਨਵੇ ॥

ਜਿਨ ਕੀ ਲੇਖੈ ਪਤਿ ਪਵੈ ਚੰਗੇ ਸੋਈ ਕੋਇ ॥ ਅੰਗ- ੪੯੯

ਸੋ ਇਸ ਕਰਕੇ ਕੋਈ ਪਤਾ ਨਹੀਂ ਕਿ ਕਿੱਥੇ ਜਾ ਕੇ
ਬਾਜ਼ੀ ਹਾਰ ਜਾਈਏ। ਇਸ ਕਰਕੇ ਨਾਮ 'ਚ ਅਸਥਿਤੀ
ਹੋਵੇ, ਜਦੋਂ ਸਥਿਤ ਹੋ ਗਏ, ਫੇਰ ਤਾਂ ਇਹ ਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ
ਕਿ -

ਪ੍ਰਾਨੀ ਕਿਆ ਮੇਰਾ ਕਿਆ ਤੇਰਾ ॥

ਜੈਸੇ ਤਰਵਰ ਪੰਖਿ ਬਸੇਰਾ ॥ ੧ ॥ ਰਹਾਉ ॥

ਰਾਖਹੁ ਕੰਧ ਉਸਾਰਹੁ ਨੀਵਾਂ ॥

ਸਾਵੇ ਤੀਨਿ ਹਾਥ ਤੇਰੀ ਸੀਵਾਂ ॥ ੨ ॥

ਬੰਕੇ ਬਾਲ ਪਾਗ ਸਿਰਿ ਡੇਰੀ ॥

ਇਹੁ ਤਨੁ ਹੋਇਗੇ ਭਸਮ ਕੀ ਢੇਰੀ ॥ ੩ ॥

ਉਚੇ ਮੰਦਰ ਸੁੰਦਰ ਨਾਰੀ ॥

ਰਾਮ ਨਾਮ ਬਿਨੁ ਬਾਜੀ ਹਾਰੀ ॥

ਅੰਗ - ੬੫੯

ਨਾਮ ਤੋਂ ਬਗੈਰ ਸਾਰਾ ਸੰਸਾਰ ਦੁਖੀ ਹੈ, ਸਾਰਾ ਸੰਸਾਰ
ਰੋਗੀ ਹੈ -

ਸੰਸਾਰੁ ਰੋਗੀ ਨਾਮੁ ਦਾਰੂ ਮੈਲੁ ਲਾਗੈ ਸਚ ਬਿਨਾ ॥

ਅੰਗ- ੬੮੭

ਜਨਮ ਜਨਮ ਕੀ ਇਸ ਮਨ ਕਉ ਮਲੁ ਲਾਗੀ
ਕਾਲਾ ਹੋਆ ਸਿਆਹੁ ॥
ਖੰਨਲੀ ਧੋਤੀ ਉਜਲੀ ਨ ਹੋਵਈ ਜੇ ਸਉ ਧੋਵਣਿ ਪਾਹੁ ॥

ਅੰਗ - ੬੫੧

ਕਿੰਨੀ ਵਾਰੀ ਇਹਨੂੰ ਧੋਵੇ, ਕੋਹਲੂ ਦੀ ਲੀਰ ਨਹੀਂ ਉੱਜਲ ਹੋ ਸਕਦੀ। ਇਸ ਕਰਕੇ ਇਕ ਸਾਧਨ ਹੈ ਕਿ ਸਾਧੂਆਂ ਦੇ ਅਸਥਾਨ 'ਤੇ ਜਾ ਕੇ, ਸੇਵਾ ਕਰਕੇ, ਸਿਮਰਨ ਕਰਕੇ, ਸਤਿਸੰਗ ਕਰਕੇ ਸਾਨੂੰ ਜੀਵਨ ਦੀ ਸੋਝੀ ਮਿਲਦੀ ਹੈ ਕਿ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਨਾਲ ਸਾਧੂਆਂ ਦੇ ਦਰਸਾਏ ਰਸਤੇ 'ਤੇ ਚੱਲੀਏ, ਉਸ ਨੂੰ ਅਪਣਾਈਏ। 'ਗੁਰਮੁਖ ਗਾਡੀ' ਰਾਹ ਹੈ ਇਹ, ਹਾਈ ਵੇ (High Way) ਹੈ। ਫੇਰ ਸਿੱਧਾ ਸਪਸ਼ਟ ਆਤਮ ਮਾਰਗ ਹੈ। ਇਹਦੇ ਵਿਚ ਫੇਰ ਕੋਈ ਰੁਕਾਵਟ ਨਹੀਂ ਬਣਦੀ। ਸਰੀਰ ਦੀਆਂ ਬਿਆਪੀਆਂ ਹਨ -

ਸੁਖ ਦੁਖ ਦਇ ਦਰਿ ਕਪੜੇ ਪਹਿਰਹਿ ਜਾਇ ਮਨੁਖ ॥

ਅੰਗ- ੧੪੯

ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਜੇ ਦੁਖ ਆ ਗਿਆ ਉਹ ਸਦਾ ਦੁਖ ਨਹੀਂ ਰਹਿੰਦਾ। ਸੁਖ 'ਚ ਤਬਦੀਲ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਕਰਕੇ ਦੁਖ ਹੀ ਦਾਰੂ ਬਣਦਾ ਹੈ। ਐਸੇ ਪਾਵਨ ਅਸਥਾਨ 'ਤੇ ਆ ਕੇ ਸਾਨੂੰ ਸੂਝ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੋ ਜਾਂਦੀ ਹੈ, ਸੋਝੀ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੋ ਜਾਂਦੀ ਹੈ ਤੇ ਪਿਆਰ ਵਾਲੇ ਸ਼ਰਧਾ ਰੂਪ ਝੋਲੀ ਲੈ ਕੇ ਇਸ ਵਿਚ ਨਾਮ ਦੀ ਦਾਤ ਪਾ ਕੇ ਜਾਂਦੇ ਨੇ। ਉਹ ਨਾਮ ਹੈ ਤਾਂ ਅੰਦਰ ਹੀ, ਨਾਮ 'ਚ ਕਿਵੇਂ ਅਸਥਿਤ ਹੋਣਾ ਹੈ। ਇਹ ਪਤਾ ਲਗ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਸਾਧੂ ਦਰਸਾ ਦਿੰਦੇ ਨੇ ਤੱਤ ਗਿਆਨ। ਇਸ ਕਰਕੇ ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ਾਂ ਨੇ ਜੁਗਤ ਦਰਸਾਈ ਹੈ ਕਿ ਕਿਵੇਂ ਤੁਸੀਂ ਸੁਖੀ ਰਹਿ ਸਕਦੇ ਹੋ, ਕਿਉਂਕਿ ਸਤਿਪੁਰਸ਼ ਚਾਹੁੰਦੇ ਨੇ ਕਿ ਜਿਵੇਂ ਅਸੀਂ ਪਰਮ ਆਪੇ 'ਚ ਲੀਨ ਹੋਏ, ਸਤਿ, ਚਿਤ ਤੇ ਅਨੰਦ 'ਚ ਵਾਸਾ ਹੋਇਆ। ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਇਹ ਲੋਕਾਈ ਵੀ ਸੁਖੀ ਹੋ ਜਾਵੇ। ਕਿਉਂਕਿ ਉਹ ਦੇਖਣਾ ਚਾਹੁੰਦੇ ਹਨ ਕਿ ਸਾਰਾ ਸੰਸਾਰ ਸੁਖੀ ਹੋਵੇ। ਸਤਿਪੁਰਸ਼ਾਂ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਚਿੰਤਾ ਨਾ ਕਰੋ ਇਸ ਦੀ ਜਗ੍ਹਾਂ ਤੇ ਚਿੰਤਨ ਕਰੋ।

ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ ਸਾਰੀ ਕਾਇਨਤ ਨਾਲ ਪਿਆਰ ਕਰਦੇ ਨੇ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਇਹ ਨਜ਼ਰ ਆਉਂਦਾ ਹੈ -

ਹਰਹਟ ਭੀ ਤੂੰ ਤੂੰ ਕਰਹਿ ਬੋਲਹਿ ਭਲੀ ਬਾਣਿ ॥

ਅੰਗ- ੧੪੨੦

ਉਹ ਫੇਰ ਇਸ ਕਰਕੇ ਸਾਨੂੰ ਵੀ ਇਹ ਦਰਸਾਉਂਦੇ ਨੇ। ਸੋ ਇਥੇ ਆ ਕੇ ਵੀ ਸਤਿਪੁਰਸ਼ਾਂ ਦੀ ਦਰਸਾਈ ਜੁਗਤ ਨੂੰ ਅਪਣਾਅ ਕੇ ਅਸੀਂ ਸੁਖੀ ਹੋ ਜਾਂਦੇ ਹਾਂ। ਕਿਉਂਕਿ ਉਹ ਜੁਗਤ ਹੈ ਜਿਹਦੇ ਨਾਲ ਉਹ ਮੁਕਤ ਅਵਸਥਾ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੋਣੀ ਹੈ, ਸਾਰੇ ਦੁਖ ਦੂਰ ਹੋਣੇ ਨੇ। ਇਸ ਕਰਕੇ ਚਿੰਤਾ ਛੱਡ ਕੇ ਚਿੰਤਨ ਕਰੋ ਪਰ -

ਚਿੰਤਤ ਹੀ ਦੀਸੈ ਸਭੁ ਕੋਇ ॥

ਚੇਤਹਿ ਏਕੁ ਤਹੀ ਸੁਖੁ ਹੋਇ ॥

ਅੰਗ- ੯੩੨

ਚਿੰਤਨ ਵਾਸਤੇ ਆਪਾਂ ਅੱਜ ਧਿਆਨ ਦੀ ਬਾਤ ਕੀਤੀ ਹੈ। ਕਿਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਤਿੰਨ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦਾ ਧਿਆਨ ਹੈ ਜਦੋਂ ਉਸ ਵਿਚ ਅਸਥਿਤੀ ਹੋ ਗਈ, ਫੇਰ ਬੜਾ ਸੁਖਾਲਾ ਰਸਤਾ ਹੈ, ਫੇਰ ਅੱਗੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਮੌਜ। ਅੱਗੇ ਫੇਰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਆਪੇ ਹੀ ਡਿਊਟੀ ਬਣ ਜਾਂਦੀ ਹੈ, ਆਪਣੇ ਬਿਰਦ ਬਾਣੇ ਦੀ ਉਹ ਲਾਜ ਰਖਦੇ ਹਨ। ਸੋ ਆਓ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਦਰਸਾਈ ਜੁਗਤ ਨੂੰ ਅਪਣਾਈਏ, ਫੇਰ ਆਪਾਂ ਸਾਰੇ ਸੁਖੀ ਹੋ ਸਕਦੇ ਹਾਂ।

ਸਾਸਿ ਸਾਸਿ ਸਿਮਰਹੁ ਗੋਬਿੰਦ ॥

ਮਨ ਅੰਤਰ ਕੀ ਉਤਰੈ ਚਿੰਦ ॥

ਅੰਗ - ੨੯੫

(ਪੰਨਾ 22 ਦੀ ਬਾਕੀ)

ਹੋਏ ਹਨ ਕਿ ਜਿਵੇਂ ਧਰਤੀ ਤੋਂ ਬਿਨਾਂ ਬੀਜ ਨਹੀਂ ਉਗਦਾ ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਬਾਣੀ ਤੋਂ ਬਿਨਾਂ ਨਾਮ ਪ੍ਰਫੁੱਲਤ ਨਹੀਂ ਹੋਇਆ ਕਰਦਾ। ਇਸ ਲਈ ਗੁਰਬਾਣੀ ਧਰਤੀ ਹੈ ਤੇ ਨਾਮ ਬ੍ਰਿਛ ਹੈ। ਜਿਹੜਾ ਸਿੱਖ ਗੁਰਬਾਣੀ ਦਾ ਅਦਬ ਕਰੇਗਾ ਉਹ ਸਹਿਜੇ ਹੀ ਭਵਸਾਗਰ ਤੋਂ ਪਾਰ ਹੋ ਜਾਏਗਾ।

ਗੁਰਿ ਕਹਿਆ ਸਾ ਕਾਰ ਕਮਾਵਹੁ ॥

ਗੁਰ ਕੀ ਕਰਣੀ ਕਾਹੇ ਧਾਵਹੁ ॥

ਨਾਨਕ ਗੁਰਮਤਿ ਸਾਚਿ ਸਮਾਵਹੁ ॥

ਅੰਗ - ੯੩੩

ਗੁਰ ਕੀ ਮਤਿ ਤੂੰ ਲੋਹਿ ਇਆਨੇ ॥

ਭਗਤਿ ਬਿਨਾ ਬਹੁ ਡੂਬੇ ਸਿਆਨੇ ॥

ਜੇ ਸਿਖ ਗੁਰਬਾਣੀ ਭੈ ਕਰੈ।

ਅੰਗ - ੨੮੮

ਬਿਨ ਪ੍ਰਯਾਸ ਭਵ ਸਾਗਰ ਤਰੈ।

(ਸੂਰਜ ਪ੍ਰਕਾਸ਼)

ਬਾਣੀ ਦਾ ਪਾਠ ਕਰਦਿਆਂ ਬੋਲਣਾ ਨਹੀਂ ਚਾਹੀਦਾ, ਵਿੱਚ ਗੱਲਾਂ ਨਹੀਂ ਕਰਨੀਆਂ ਚਾਹੀਦੀਆਂ। ਗੱਲਾਂ ਕਰਨ ਨਾਲ ਜਿੱਥੇ ਬਾਣੀ ਦਾ ਸਤਿਕਾਰ ਨਹੀਂ ਰਹਿੰਦਾ ਉਥੇ ਅਸੀਂ ਗੁਰਬਾਣੀ ਰਸ ਤੋਂ ਵੀ ਖਾਲੀ ਰਹਿ ਜਾਵਾਂਗੇ। ਜਦੋਂ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਜੀ ਨਾਲ ਬਚਨ ਕਰਦੇ ਹੋਏ ਕਿਸੇ ਹੋਰ ਨਾਲ ਗੱਲਾਂ ਕਰੀਏ ਫੇਰ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਨੂੰ ਨਹੀਂ ਭਾ ਸਕਦੇ। ਬਾਣੀ ਦਾ ਪਾਠ ਕਰਦਿਆਂ ਮਨ ਨੂੰ ਇਕਾਗਰ ਕਰਨ ਵਾਸਤੇ ਪਹਿਲੀ ਅਵਸਥਾ ਹੈ ਕਿ ਲਗਾਂ ਮਾਤਰਾਂ ਦਾ ਧਿਆਨ ਰੱਖ ਕੇ ਪੜ੍ਹੋ, ਦੂਜੀ ਹੈ ਭਾਵ ਅਰਥ ਸਮਝ ਕੇ ਬਾਰ-ਬਾਰ ਪੜ੍ਹ ਕੇ ਵਿਚਾਰੋ ਤੇ ਤੀਜੀ ਹੈ ਕਿ ਬਾਣੀ ਵਿਚ ਲੀਨ ਹੋ ਕੇ ਪੜ੍ਹੋ। ਇਸ ਰਹਿਤ ਦਾ ਧਿਆਨ ਰੱਖਣਾ ਜ਼ਰੂਰੀ ਹੈ।

ਨਵਮੋ ਨੇਮ ਪਾਠ ਜੋ ਕਰਨਾ।

ਤਹ ਮਹਿੰ ਅਪਰ ਨ ਬਚਨ ਉਚਰਨਾ।

ਸ਼ਬਦ ਅਰਥ ਮੇਂ ਰਾਖਹਿ ਧਿਆਨਾ।

ਫੁਰਨਾ ਦੇਹ ਨ ਸੰਕਲੋ ਉਠਾਨਾ।

ਧਰਯੋ ਅਰਥ ਜੋ ਅਬਦ ਮਝਾਰਾ।

ਬਾਰ ਬਾਰ ਉਹ ਕਰਹੁ ਬਿਚਾਰਾ।

(ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਪ੍ਰਕਾਸ਼)

'ਚਲਦਾ.....'।

ਟਰੱਸਟ ਰਤਵਾੜਾ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਬਾਨੀ ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ਾਂ ਦੀ ਇੰਗਲੈਂਡ ਫੇਰੀ ਸਮੇਂ 14-2-97 ਨੂੰ ਸ. ਸੁਖਜਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਖਹਿਰਾ

ਵਾਲਸਲ (K.T.C.E. Oil) ਇੰਗਲੈਂਡ ਵਾਲਿਆਂ ਦੇ ਘਰ ਪੰਜਾਬੀ ਪੜ੍ਹਕਾ ਆਵਾਜ਼-ਏ-ਕੌਮ

ਦੇ ਐਡੀਟਰ ਵਲੋਂ ਲਈ ਗਈ ਇੰਟਰਵਿਊ ਦਾ ਵੇਰਵਾ

ਦੂਜਾ ਪ੍ਰਸ਼ਨ - ਰਤਵਾੜਾ ਸਾਹਿਬ ਕਿਸੇ ਨਗਰ ਦਾ ਨਾਮ ਹੈ ਜਾਂ ਰਾੜਾ ਸਾਹਿਬ ਤੋਂ ਪ੍ਰਭਾਵਿਤ ਹੈ ਕੇ ਇਸ ਦੇ ਨਾਮ ਨਾਲ ਮਿਲਦਾ ਜੁਲਦਾ ਨਵਾਂ ਅਸਥਾਨ ਸਥਾਪਿਤ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ ?

ਉਤਰ - ਰਤਵਾੜਾ ਪਿੰਡ ਮੁਲਾਂਪੁਰ ਗਰੀਬਦਾਸ ਤੋਂ ਇਕ ਕਿਲੋਮੀਟਰ ਦੂਰੀ 'ਤੇ ਹੈ। ਜਦੋਂ ਸੰਗਤ ਇਸ ਖਿਆਲ ਵਿਚ ਸੀ ਕਿ ਕੋਈ ਸੈਂਟਰਲ ਕੇਂਦਰ ਬਣਾਇਆ ਜਾਵੇ ਜਿਥੇ ਅਸੀਂ ਇਕੱਠੇ ਹੋ ਸਕੀਏ। ਕਿਉਂਕਿ ਮੈਂ ਤਾਂ ਆਪਣੀ ਕੋਠੀ ਵਿਚ ਰਹਿੰਦਾ ਹਾਂ, ਉਥੇ ਐਨਾ ਥਾਉਂ ਨਹੀਂ ਹੈ ਜਿਥੇ ਅਸੀਂ ਇਕੱਠੇ ਹੋ ਜਾਈਏ। ਦੂਸਰਾ ਮੈਂ ਕੋਈ ਡੇਰਾ ਬਣਾਉਣਾ ਨਹੀਂ ਸੀ ਚਾਹੁੰਦਾ। ਇਥੇ ਇਹੀ ਹਰਪਾਲ ਸਿੰਘ ਬੈਠਾ ਸੀ, ਹੋਰ ਬੈਠੇ ਸੀ, ਉਹ ਜ਼ਮੀਨਾਂ ਦੇਖਦੇ ਸੀ। ਮੇਰੇ ਮੂੰਹੋਂ ਨਿਕਲ ਗਿਆ ਕਿ ਘੱਟ ਤੋਂ ਘੱਟ 10 ਏਕੜ ਜ਼ਮੀਨ ਹੋਵੇ ਕਿਉਂਕਿ ਐਨੇ ਟਰੱਕ, ਐਨੀਆਂ ਟਰਾਲੀਆਂ ਆਉਣੀਆਂ ਨੇ ਖੜਨ ਨੂੰ ਥਾਉਂ ਨਹੀਂ ਰਹਿਣਾ, ਸ਼ਹਿਰ ਤੋਂ ਲਾਂਭੇ ਬਣਾਓ। ਸੋ ਪਿੰਡ ਰਤਵਾੜੇ ਦੇ ਲੋਕਾਂ ਨੇ ਆਪਣੀ ਜ਼ਮੀਨ ਦੇਣੀ ਪ੍ਰਵਾਨ ਕਰ ਦਿਤੀ ਕਿ ਸਾਡੀ ਜ਼ਮੀਨ ਦੇ ਵਿਚ ਬਣਾ ਲਓ। ਉਹ ਜ਼ਮੀਨ ਨਦੀ ਦਾ ਬੈਡ ਸੀ, ਮੈਨੂੰ ਨਹੀਂ ਸੀ ਪਤਾ ਇਸ ਗੱਲ ਦਾ। ਮੈਂ ਮੰਨ ਗਿਆ। ਸੋ ਉਹ ਰਤਵਾੜਾ ਪਿੰਡ ਹੈ, ਆਪਣੇ ਆਪ ਹੀ ਉਸ ਇਲਾਕੇ ਨੇ, ਕਿਉਂਕਿ ਇਥੇ ਸਾਹਿਬ ਆ ਗਿਆ, ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਇਸ ਵੇਲੇ ਮੌਜੂਦਾ ਗੁਰੂ ਨੇ। ਜਿਥੇ ਮੌਜੂਦਾ ਗੁਰੂ ਆ ਜਾਵੇ ਉਹ ਥਾਂ ਸਾਹਿਬ ਹੋ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਲੋਕਾਂ ਨੇ ਅਦਬ ਦੇ ਨਾਲ ਇਸ ਨੂੰ ਰਤਵਾੜਾ ਸਾਹਿਬ ਕਹਿਣਾ ਸ਼ੁਰੂ ਕਰ ਦਿਤਾ। ਜਦੋਂ ਕੋਈ ਪੁਛਦਾ ਹੈ ਕਿ ਮੈਂ ਰਤਵਾੜੇ ਜਾਣੈ ? ਤਾਂ ਪਿੰਡ ਵਾਲੇ ਕਹਿੰਦੇ ਨੇ ਰਤਵਾੜਾ ਤਾਂ ਹੈਗਾ ਆਹੀ ਤੇ ਰਤਵਾੜਾ ਸਾਹਿਬ ਓਹ ਹੈ। ਮੈਨੂੰ ਵੀ ਪੁਛਿਆ ਕਈਆਂ ਨੇ ਕਿ ਰਤਵਾੜਾ ਸਾਹਿਬ ਨਾਮ ਕਿਵੇਂ ਪੈ ਗਿਆ। ਮੈਂ ਕਿਹਾ ਜਿਸ ਦਿਨ ਤੋਂ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਆਏ ਨੇ, ਅਖੰਡਪਾਠ, ਕੀਰਤਨ ਚੱਲ ਰਹੇ ਨੇ, ਨਾਮ ਅਭਿਆਸ ਚਲ ਰਹੇ ਨੇ, 24 ਘੰਟੇ ਚਲ ਰਹੇ ਨੇ ਤਾਂ ਜਗ੍ਹਾ ਸਾਹਿਬ ਹੋਣੀ ਹੀ ਹੈ। ਗੁਰਦੁਆਰੇ ਦਾ ਨਾਉਂ ਤਾਂ ਈਸ਼ਰ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਹੈ, ਲੇਕਿਨ ਉਹ ਲੋਕਾਂ ਆਪਣੇ ਆਪ ਹੀ ਉਸ ਜਗ੍ਹਾ ਨੂੰ ਰਤਵਾੜਾ ਸਾਹਿਬ ਬਣਾ ਦਿਤਾ। ਜਦੋਂ ਹੁਣ ਲੋਕਾਂ ਨੇ ਸਾਹਿਬੀ ਬਣਾ ਦਿਤੀ, ਸਾਡੀ ਤਾਕਤ ਨਹੀਂ ਕਿ ਅਸੀਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਸਾਹਿਬੀ ਹਟਾ ਦੇਈਏ।

ਤੀਜਾ ਪ੍ਰਸ਼ਨ - ਜਿਵੇਂ ਪੁਰਾਤਨ ਸਮੇਂ ਵਿਚ ਵੀ ਅਨੇਕਾਂ ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ ਹੋਏ ਹਨ, ਪਰੰਤੂ ਗੁਰੂ ਮਹਾਰਾਜ

ਨਾਲ ਸਬੰਧਿਤ ਨਗਰਾਂ ਤੋਂ ਬਿਨਾਂ ਸਾਹਿਬ ਸ਼ਬਦ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਘੱਟ ਹੀ ਹੁੰਦੀ ਸੀ। ਹੋਤੀ ਮਰਦਾਨ, ਔਰੰਗਾਬਾਦ, ਹਰਖੋਵਾਲ, ਮਸਤੂਆਣਾ, ਰਾਮਪੁਰ ਖੇੜਾ ਆਦਿ ਜਗ੍ਹਾ 'ਤੇ ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ ਹੋਏ ਹਨ, ਇਨ੍ਹਾਂ ਅਸਥਾਨਾਂ ਦਾ ਵੀ ਪੰਥ ਵਿਚ ਸਤਿਕਾਰਯੋਗ ਦਰਜਾ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਪਰੰਤੂ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨਗਰਾਂ ਨਾਲ ਵੀ ਸਾਹਿਬ ਨਹੀਂ ਲਗਦਾ ਰਿਹਾ। ਕੀ ਰਤਵਾੜਾ ਸਾਹਿਬ, ਰਾੜਾ ਸਾਹਿਬ, ਬੜ੍ਹ ਸਾਹਿਬ ਉਨਾ ਸਾਹਿਬ ਦੀ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਯੋਗ ਹੈ ? ਕੱਲ੍ਹ ਨੂੰ ਜਵੱਦੀ, ਲੂਲੋ ਆਦਿ ਨਾਲ ਵੀ ਜ਼ਰੂਰ ਸਾਹਿਬ ਲੱਗੇਗਾ। ਕੀ ਇਹ ਚੰਗੀ ਰਵਾਇਤ ਹੈ ? ਇਹਦੇ ਬਾਰੇ ਤੁਹਾਡੇ ਕੀ ਵਿਚਾਰ ਨੇ ?

ਉਤਰ - ਇਹਦੇ ਬਾਰੇ ਮੈਂ ਦੱਸ ਹੀ ਚੁੱਕਿਆ ਹਾਂ ਕਿਉਂਕਿ ਮੇਰਾ ਵਿਸ਼ਵਾਸ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਜਿਥੇ ਗੁਰੂ ਹੋਏ ਨੇ ਉਥੇ ਸਾਹਿਬ ਕਹਿੰਦੇ ਨੇ। ਅਸੀਂ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਨੂੰ ਕਹਿਣ ਵਾਸਤੇ ਤਾਂ ਗੁਰੂ ਕਹਿੰਦੇ ਹਾਂ, ਲੇਕਿਨ ਇਹਦਾ ਜਿਹੜਾ ਅਦਬ ਹੈ ਉਹ ਗੁਰੂ ਵੀ ਕਹਿੰਦੇ ਨੇ ਕਿ ਸਾਡੇ ਨਾਲੋਂ ਜੋ ਬਾਣੀ ਹੈ ਉਹ ਉਚੀ ਹੈ। ਗੁਰੂ ਪੰਜਵੇਂ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਨੇ ਬਾਣੀ ਦਾ ਅਦਬ ਕਰਨ ਵਾਸਤੇ ਆਪ ਜਦੋਂ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਕੀਤੇ, ਉਸ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਐਸਾ ਕਿਹਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਕਿ ਉਹ ਧਰਤੀ ਤੇ ਬਿਰਾਜੇ। ਜੋ ਅਸਲੀ ਸਾਹਿਬੀ ਹੈ ਉਹ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਕੋਲ ਹੈ। ਸ਼ਬਦ ਨਾਲ ਜੋ ਸਾਹਿਬੀ ਹੈ ਉਹ ਰਹਿਣੀ ਹੀ ਹੈ, ਉਥੇ ਨਾ ਕਿਸੇ ਬਣਾਇਆ ਹੈ, ਨਾ ਕਿਸੇ ਕੁਛ ਲਿਖਾਇਆ ਹੈ, ਨਾ ਅਸੀਂ ਲਿਖਿਆ ਹੈ, ਉਥੇ ਤਾਂ ਆਪਣੇ ਆਪ ਹੀ ਲੋਕਾਂ ਦੇ ਮੂੰਹ ਤੇ ਚੜ੍ਹ ਗਿਆ। ਪਹਿਲਾਂ ਮੈਨੂੰ ਰਾੜੇ ਵਾਲੇ ਸੰਤ ਕਹਿੰਦੇ ਸੀ। ਮੈਨੂੰ ਨਹੀਂ ਪਤਾ ਕਿਹਨੇ ਚਲਾ ਦਿਤਾ। ਕਹਿੰਦੇ ਬੱਚੇ ਸੀ। ਜਦੋਂ ਮੈਂ ਜਾਣਾ, ਕਿਤੇ ਕਾਰ ਲੈ ਕੇ, ਕਹਿਣਾ ਰਾੜੇ ਵਾਲੇ ਸੰਤ ਜਾ ਰਹੇ ਨੇ। ਜਦੋਂ ਇਹ ਬਣਿਆ, ਉਸ ਵੇਲੇ ਹੀ ਇਹਦਾ ਨਾਉਂ ਰਤਵਾੜਾ ਸਾਹਿਬ ਬਣਾ ਦਿਤਾ। ਕਿਸੇ ਨੇ ਬਣਾਇਆ ਨਹੀਂ, ਨਾ ਕਿਸੇ ਨੇ ਕਾਗਜ਼ਾਂ 'ਚ ਕਿਹਾ ਹੈ। ਜਦੋਂ ਸਾਰੀ ਜਨਤਾ ਹੀ ਇਹ ਗੱਲ ਕਹਿੰਦੀ ਹੈ, ਤਾਂ ਜੇ ਅਸੀਂ ਕਹਿੰਦੇ ਹਾਂ ਕਿ ਇਹਨੂੰ ਸਾਹਿਬ ਨਾ ਕਹੋ, ਅਸੀਂ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਤੋਂ ਡਰਦੇ ਹਾਂ ਕਿ ਸਾਹਿਬ ਤਾਂ ਬੈਠਾ ਹੈ। ਅਸੀਂ ਉਹਦੀ ਸਾਹਿਬੀ ਕਿਵੇਂ ਹਟਾਈਏ ? ਇਹ ਤਾਂ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਜਿਥੇ ਹੋਣ ਉਥੇ ਸਾਹਿਬੀ ਆਉਣੀ ਹੀ ਆਉਣੀ ਹੈ। ਇਹ ਕਿਸੇ ਸੰਤ ਨਾਲ ਨਹੀਂ ਸਬੰਧ ਰਖਦੀ, ਗੁਰੂ ਨਾਲ ਰੱਖਦੀ ਹੈ। ਜੇ ਤੁਸੀਂ ਮੈਨੂੰ ਕਹੋ, ਮੈਂ ਤਾਂ ਮੋਹਾਲੀ ਰਹਿੰਦਾ ਹਾਂ, ਮੈਂ ਤਾਂ ਉਥੇ ਰਹਿੰਦਾ ਹੀ ਨਹੀਂ। ਸਾਡਾ ਨਿਸ਼ਚਾ ਇਹ ਹੈ

ਕਿ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਨੂੰ ਸਾਰੇ ਗੁਰੂ ਝੁਕੇ ਨੇ, ਜਦ ਗੁਰੂ ਦਸਵੇਂ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਨੇ ਮਸਤਕ ਨਿਵਾ ਦਿਤਾ, ਜੇ ਅਸੀਂ ਇਹਨੂੰ ਲੜੀਵਾਰ ਵੀ ਲਈਏ ਤਾਂ ਗੁਰੂ ਅੰਗਦ ਸਾਹਿਬ ਨੂੰ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਸਾਹਿਬ ਝੁਕੇ। ਗੁਰੂ ਅੰਗਦ ਸਾਹਿਬ ਤੀਸਰੇ, ਚੌਥੇ, ਪੰਜਵੇਂ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਚਲਦਾ-ਚਲਦਾ ਗੁਰੂ ਦਸਵੇਂ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਜਿਹੜੇ ਮਹਾਨ ਗੁਰੂ ਸੰਸਾਰ ਦੇ ਅੰਦਰ ਪ੍ਰਸਿੱਧ ਨੇ, ਉਹ ਜੇ ਕਿਸੇ ਨੂੰ ਝੁਕੇ ਤਾਂ ਪੰਜ ਪੈਸੇ ਨਾਰੀਅਲ ਲੈ ਕੇ, ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਦੇ ਅੱਗੇ ਝੁਕੇ। ਸੋ ਜਦੋਂ ਉਸ ਗੁਰੂ ਦੇ ਅੱਗੇ ਝੁਕੇ ਤਾਂ ਇਸ ਗੁਰੂ ਦੀ ਮਹਾਨਤਾ ਬਹੁਤ ਵੱਡੀ ਹੈ, ਜਿਹੜੀ ਸਾਨੂੰ ਸਮਝ ਲੈਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ। ਇਹ ਜੋ ਸਵਾਲ ਹੈ ਇਹ ਇਕ ਐਵੇਂ ਕਿੰਤੂ ਹੈ, ਲੇਕਿਨ ਜੋ ਸਾਡਾ ਨਿਸ਼ਚਾ ਹੈ ਉਹ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਸਾਹਿਬ ਹੈ, ਉਹ ਸਾਹਿਬ ਨੇ ਆਪਣਾ ਨਾਮ ਆਪੇ ਰਤਵਾੜਾ ਸਾਹਿਬ ਪੁਆ ਲਿਆ ਤੇ ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਤਾਂ ਈਸ਼ਰ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਹੈ।

ਮੈਂ ਇਕ ਹੋਰ ਚਾਹੁੰਦਾ ਸੀ, ਮੇਰੇ ਘਰੋਂ ਚਾਹੁੰਦੇ ਸੀ ਕਿ ਇਹ ਸਾਹਿਬ ਨਾਮ ਕਿਉਂ ਪੈਂਦਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਮੈਨੂੰ ਆਪਣੇ ਆਪ ਹੀ ਇਹਦਾ ਜਵਾਬ ਆਇਆ ਕਿ ਅਸੀਂ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਨੂੰ 'ਸਾਹਿਬ' ਨਹੀਂ ਮੰਨਦੇ। ਉਹਨੂੰ ਛੋਟਾ ਮੰਨ ਰਹੇ ਹਾਂ। ਜਦੋਂ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਅੱਗੇ ਸਾਰੇ ਗੁਰੂ ਝੁਕ ਗਏ, ਜਿਥੇ ਉਹਦਾ ਵਾਸਾ ਹੈ ਉਹ ਸਾਹਿਬ ਹੈ। ਕੋਈ ਕਹਿੰਦਾ ਹੈ ਦੂਜਿਆਂ ਨੂੰ ਸਾਹਿਬ, ਨਹੀਂ ਕਹਿੰਦਾ ਨਾ ਕਹੇ, ਸਾਡੇ ਤਾਂ ਸਾਰਿਆਂ ਨੇ ਸਾਹਿਬ ਕਹਿਣਾ ਸ਼ੁਰੂ ਕਰ ਦਿਤਾ। ਅਸੀਂ ਨਹੀਂ ਹਟਾ ਸਕਦੇ। ਮੇਰਾ ਖਿਆਲ ਹੈ ਕਾਗਜ਼ਾਂ ਵਿਚ ਸਾਹਿਬ ਆ ਗਿਆ ਹੋਣੈ।

ਚੌਥਾ ਪ੍ਰਸ਼ਨ - ਬਾਬਾ ਜੀ! ਇਹ ਸਵਾਲ ਮੈਂ ਤਾਂ ਪੁੱਛ ਰਿਹਾ ਹਾਂ ਕਿ ਕਈ ਐਸੇ ਲੋਕ ਵੀ ਹੁੰਦੇ ਨੇ ਜਿਹੜੇ ਸਾਮ੍ਹਣੇ ਗੱਲ ਨਹੀਂ ਕਰਦੇ, ਮੀਡੀਏ ਦਾ ਫਰਜ਼ ਬਣਦਾ ਹੈ ਕਿ ਹਰ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦਾ ਸਵਾਲ ਪੁੱਛਿਆ ਜਾਵੇ ਤਾਂ ਕਿ ਲੋਕਾਂ ਦਾ ਜੇ ਕੋਈ ਵਹਿਮ ਹੈ ਤਾਂ ਉਹ ਦੂਰ ਹੋ ਸਕੇ। ਗੁਰਦੁਆਰੇ ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬਾਨ ਦੇ ਨਾਮ ਨਾਲ ਅਸੀਂ ਸੁਣਦੇ ਹਾਂ, ਜਾਂ ਫੇਰ ਸਿੱਖ ਸਭਾ ਗੁਰਦੁਆਰੇ ਬਣਨ ਦੀ ਰਵਾਇਤ ਸ਼ੁਰੂ ਹੋਈ, ਰਾੜਾ ਸਾਹਿਬ ਗੁਰਦੁਆਰੇ ਦਾ ਨਾਮ ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਕਰਮਸਰ ਹੈ। ਰਤਵਾੜਾ ਸਾਹਿਬ ਵਿਖੇ ਗੁਰਦੁਆਰੇ ਦਾ ਨਾਮ ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਈਸ਼ਰ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਹੈ। ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਈਸ਼ਰ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਤਾਂ ਕਈ ਥਾਈਂ ਸਥਾਪਿਤ ਹੋ ਚੁੱਕੇ ਹਨ। ਇਹ ਰੁਝਾਨ ਕਿਥੋਂ ਤੱਕ ਠੀਕ ਹੈ?

ਉਤਰ - ਕਿਉਂਕਿ ਅਸੀਂ ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ਾਂ ਨੂੰ ਪਿਆਰ ਕਰਦੇ ਹਾਂ। ਆਪਣੇ ਪਿਤਾ ਦੇ ਨਾਮ ਤੇ ਲੋਕ ਵੱਡੀਆਂ-ਵੱਡੀਆਂ ਯਾਦਗਾਰਾਂ ਬਣਾ ਦਿੰਦੇ ਹਨ। ਸਾਨੂੰ ਜਿਹਨੇ ਰੂਹਾਨੀ ਰਾਹ ਦਿਖਾਇਆ, ਜਿਹਨੇ ਸਾਨੂੰ ਸਹੀ ਰਸਤੇ 'ਤੇ ਤੋਰਿਆ ਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਯਾਦ ਵਾਸਤੇ ਅਸੀਂ ਤਾਂ ਗੋਟ ਵੀ ਬਣਾਇਆ ਹੈ, ਉਹ ਵੀ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਨਾਮ 'ਤੇ ਹੈ। ਸੜਕ ਹੈ ਉਹ ਵੀ ਈਸ਼ਰ ਮਾਰਗ ਹੈ ਤੇ ਇਹ ਵੀ ਈਸ਼ਰ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਹੈ। ਸੋ ਬਾਕੀ ਜੋ ਅਸੀਂ ਬਾਣੀ ਦੇ ਹਿਸਾਬ ਨਾਲ ਰਹੀਏ ਤਾਂ ਸੰਤ ਤੇ ਰੱਬ ਦੇ ਵਿਚ ਕੋਈ ਭੇਦ ਨਹੀਂ।

**ਜਿਨਾ ਨ ਵਿਸਰੈ ਨਾਮੁ ਸੇ ਕਿਨੇਹਿਆ॥
ਭੇਦੁ ਨ ਜਾਣਹੁ ਮੂਲਿ ਸਾਂਈ ਜੇਹਿਆ॥**

ਅੰਗ - 397

ਜਿਸ ਨੋ ਬਖਸੇ ਸਿਫਤਿ ਸਾਲਾਹ॥

ਨਾਨਕ ਪਾਤਿਸਾਹੀ ਪਾਤਿਸਾਹੁ॥ ਅੰਗ - 5

**ਰਾਜਾ ਸਗਲੀ ਸ੍ਰਿਸਟਿ ਕਾ ਹਰਿ ਨਾਮਿ ਮਨੁ
ਭਿੰਨਾ॥** ਅੰਗ - 707

ਸੋ ਅਸੀਂ ਜਿਹਨੂੰ ਪਿਆਰ ਕਰਦੇ ਹਾਂ ਉਹਦੇ ਨਾਮ 'ਤੇ ਬਣਾਇਆ ਹੈ। ਗੁਰੂਆਂ ਦੇ ਨਾਉਂ 'ਤੇ ਗੁਰਦੁਆਰੇ ਜਿਹੜੇ ਹੋਗੇ, ਉਹ ਸਾਰੇ ਉਹ ਨੇ ਜਿਥੇ ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬ ਆਪ ਜਾ ਕੇ ਬੈਠੇ ਨੇ, ਅਸੀਂ ਇਹ ਭੁਲੇਖਾ ਨਹੀਂ ਸੀ ਪਾਉਣਾ ਚਾਹੁੰਦੇ ਤੇ ਉਹ ਭੁਲੇਖਾ ਨਾ ਪਾਉਣ ਕਰਕੇ ਅਸੀਂ ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ਾਂ ਦੀ ਯਾਦ ਵਿਚ ਬਣਾਇਐ। ਯਾਦ ਵਿਚ ਅਨੇਕਾਂ ਚੀਜ਼ਾਂ ਬਣਦੀਆਂ ਨੇ। ਸਕੂਲ ਬਣਦੇ ਨੇ, ਪੰਜਾਬ ਵਿਚ ਆਪਣੇ ਹਰ ਥਾਂ ਦੇ ਉਤੇ ਹੋਗੇ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ਾਂ ਨੇ ਬਚਪਨ ਤੋਂ ਲੈ ਕੇ ਆਖਰੀ ਸ਼੍ਰਾਸ ਤੱਕ ਗੁਰਬਾਣੀ ਦੇ ਸਿਧਾਂਤਾਂ ਦਾ ਪ੍ਰਚਾਰ ਕੀਤਾ ਹੈ। ਸੋ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਮਾਨਤਾ ਵਾਸਤੇ ਜੇ ਅਸੀਂ ਨਾਉਂ ਰੱਖ ਲੈਂਦੇ ਹਾਂ। ਸਾਨੂੰ ਪੁਰਨਾ ਮਿਲਦੀ ਹੈ। ਦੂਸਰਾ ਹੈ ਅਸੀਂ ਸਿੱਖ ਸਭਾ ਵਗੈਰਾ ਕਿਉਂ ਨਹੀਂ ਰੱਖਿਆ। ਉਹ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਅਸੀਂ ਟਰੱਸਟ ਬਣਾਇਆ ਹੈ, ਟਰੱਸਟ ਦਾ ਨਾਉਂ ਹੈ ਵਿਸ਼ਵ ਗੁਰਮਤਿ ਰੂਹਾਨੀ ਮਿਸ਼ਨ। ਅਸੀਂ ਸਾਰੇ ਵਿਸ਼ਵ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਘੇਰੇ 'ਚ ਲੈ ਕੇ ਪ੍ਰਚਾਰ ਕਰਨਾ ਚਾਹੁੰਦੇ ਹਾਂ, ਕਿਉਂਕਿ ਸਾਡਾ ਨਿਸ਼ਚਾ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਕਿਸੇ ਦੀ ਆਪਣੀ ਮਲਕੀਅਤ ਨਹੀਂ ਹਨ, ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਸਿਧਾਂਤ ਨੇ ਉਹ ਕਿਸੇ ਦੀ ਮਲਕੀਅਤ ਨਹੀਂ ਹੈ, ਉਹ ਸਾਰੇ ਵਿਸ਼ਵ ਦੇ ਸਾਂਝੇ ਨੇ। ਅਸੀਂ ਸਾਰੇ ਵਿਸ਼ਵ ਨੂੰ ਦੇਣਾ ਚਾਹੁੰਦੇ ਹਾਂ। ਇਸ ਕਰਕੇ ਅਸੀਂ ਵਿਸ਼ਵ ਗੁਰਮਤਿ ਰੂਹਾਨੀ ਮਿਸ਼ਨ ਨਾਉਂ ਰੱਖ ਕੇ, ਉਹਦੇ 'ਚੋਂ ਨਿਜੀ ਮਾਲਕੀ ਸਭ ਦੀ ਕੱਢ ਦਿਤੀ। ਟਰੱਸਟ ਬਣ ਗਿਆ ਤੇ ਸੈਂਕੜੇ ਹੀ ਬੰਦੇ ਉਹਦੇ ਮੈਂਬਰ ਨੇ। ਸਲਾਹਕਾਰ ਕਮੇਟੀਆਂ ਨੇ। ਉਹ ਇਹੀ ਵਜ੍ਹਾ ਹੈ ਕਿ ਸਾਡਾ ਜੋ ਇਕੱਠ ਹੁੰਦਾ ਹੈ, ਧਾਰਮਿਕ ਦੀਵਾਨਾਂ ਦਾ, ਅੱਜ ਤੱਕ ਹੋਇਆ ਨਹੀਂ ਕਿਤੇ ਵੀ, ਸਾਡਾ ਇਕ ਹਜ਼ਾਰ ਫੁੱਟ ਲੰਬਾ ਪੰਡਾਲ ਤੇ ਢਾਈ ਸੌ ਫੁੱਟ ਚੌੜਾ ਪੰਡਾਲ ਤੇ 120 ਟੈਲੀਵੀਜ਼ਨਾਂ ਉਥੇ ਲਗ ਜਾਣੀਆਂ ਇਸ ਗੱਲ ਦਾ ਸੂਚਕ ਨੇ ਕਿ ਕਿਵੇਂ ਲੋਕ ਪਿਆਰ ਕਰਕੇ ਇਕ ਐਸੇ ਥਾਂ ਤੇ ਆ ਰਹੇ ਨੇ ਜਿਥੋਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਕੁਛ ਲੱਭ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਉਹਦੇ ਵਿਚ ਹਰ ਬੰਦਾ ਆਉਂਦਾ ਹੈ, ਸੂਫੀ ਆ ਕੇ ਆਪਣੇ ਵਿਚਾਰ ਦਿੰਦੇ ਨੇ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਦੇ। ਸੰਨਿਆਸੀ ਸੰਤ ਆਉਂਦੇ ਨੇ, ਉਹ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਦੀ ਬਾਣੀ ਨੂੰ ਇਹ ਕਹਿੰਦੇ ਨੇ ਕਿ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਦੀ ਬਾਣੀ ਦਾ ਮੁਕਾਬਲਾ ਕੋਈ ਕਰ ਨਹੀਂ ਸਕਦਾ। ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਡਾਕਟਰ ਸਵਾਮੀ ਰਾਮ ਨੇ, ਬੜਾ ਹੀ ਸਾਰਿਆਂ ਨੇ ਉਚੀ ਆਵਾਜ਼ ਨਾਲ ਕਿਹਾ, ਐ ਗੁਰਸਿੱਖੇ! ਤੁਸੀਂ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਨੂੰ ਪਛਾਣੋ। ਇਹ ਸਭ ਤੋਂ ਵੱਡਾ ਹੈ। ਦੂਜਾ ਕਿਹਾ ਕਿ ਜੋ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਮੰਨਣ ਵਾਲਾ ਜੋ ਧਰਮ ਹੈ ਸਿੱਖ ਧਰਮ, ਇਹ ਸਵੱਛ ਧਰਮ ਹੈ, ਸਭ ਤੋਂ ਉਤਮ ਧਰਮ ਹੈ, ਜਦੋਂ ਇਹ ਆ

ਕੇ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਇਹ ਗੱਲਾਂ ਦਸਦੇ ਨੇ ਤਾਂ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਸਹੀ ਸੂਝ ਮਿਲਦੀ ਹੈ। ਬਾਕੀ ਸਾਡੇ ਚਾਰੇ ਪਾਸੇ ਦਰਵਾਜ਼ੇ ਖੁਲ੍ਹੇ ਨੇ, ਦਰਵਾਜ਼ਾ ਅਸੀਂ ਬੰਦ ਹੀ ਨਹੀਂ ਕਰਿਆ, ਤਾਲਾ ਖੁਲ੍ਹਾ ਹੀ ਹੈ। ਉਥੇ ਕੋਈ ਵੀ ਆ ਜਾਵੇ, ਪੁਲੀਟੀਕਲ ਬੰਦਾ, ਚੀਫ ਮਨਿਸਟਰ ਆ ਜਾਏ, ਪਰਾਈਮ ਮਨਿਸਟਰ ਆ ਜਾਏ, ਕੋਈ ਲੀਡਰ ਆ ਜਾਏ, ਉਹ ਸਾਡਾ ਜੋ ਅਸੂਲ ਹੈ ਅਸੀਂ ਨਾ ਕਿਸੇ ਦਾ ਸਤਿਕਾਰ ਕਰਨਾ ਹੈ, ਨਾ ਕਿਸੇ ਦਾ ਤ੍ਰਿਸਕਾਰ ਕਰਨਾ ਹੈ, ਨਾ ਇਥੇ ਕੋਈ ਜੈਕਾਰੇ ਬੁਲਾਉਣੇ, ਨਾ ਕਹੇ ਤੇ ਕੋਈ ਫੁੱਲਾਂ ਦੇ ਹਾਰ ਪਾਉਣੇ ਨੇ। ਸਾਡਾ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਜਗਿਆਸੂ ਆਉਂਦੇ ਨੇ ਗੁਰੂ ਦੇ ਦਰਬਾਰ ਵਿਚ, ਗੁਰੂ ਵੱਡਾ ਹੈ, ਕੋਈ ਆਓ ਸਾਨੂੰ ਇਸ ਗੱਲ ਦੇ ਉਤੇ ਸਾਨੂੰ ਕਿੰਤੂ ਕੋਈ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਸਾਡਾ ਕਿਸੇ ਪੁਲੀਟੀਕਲ ਪਾਰਟੀ ਨਾਲ ਨਾ ਸਾਡਾ ਕੋਈ ਹਿਤ ਹੈ, ਨਾ ਅਹਿਤ ਹੈ। ਅਸੀਂ ਚਾਹੁੰਦੇ ਹਾਂ ਕਿ ਜਿਹੜਾ ਵੀ ਰਾਜਨੀਤੀ ਦੇ ਵਿਚ ਕਾਬਿਲ ਹੁੰਦਾ ਹੈ, ਉਹ ਈਮਾਨਦਾਰੀ ਨਾਲ ਕੰਮ ਕਰਕੇ ਜਨਤਾ ਨੂੰ ਸੁਖ ਦੇਵੇ ਤਾਂ ਕਿ ਜਨਤਾ ਸੁਖੀ ਹੋਵੇ। ਸੋ ਇਸ ਆਸ਼ੇ ਕਰਕੇ ਅਸੀਂ ਇਸ ਮਾਮਲੇ ਵਿਚ ਨਹੀਂ ਪੈਂਦੇ। ਨਾ ਅਸੀਂ ਕਦੇ ਰਾਇਆਂ ਦਿਤੀਆਂ ਨੇ, ਇਹ ਕੰਮ ਤੁਹਾਡਾ ਹੈ, ਤੁਸੀਂ ਲੋਗ ਲੋਗ ਹੋਏ ਹੋ, ਤੁਸੀਂ ਤਕੜੇ ਹੋ ਕੇ ਕਰਦੇ ਜਾਓ।

ਪ੍ਰਸ਼ਨ - ਆਪ ਜੀ ਰਤਵਾੜਾ ਸਾਹਿਬ ਵਿਖੇ ਸਾਲਾਨਾ ਸਮਾਗਮ ਕਰਦੇ ਹੋ ?

ਉਤਰ - ਅਕਤੂਬਰ ਮਹੀਨੇ ਦੇ ਪਹਿਲੇ ਹਫਤੇ ਕਰਦੇ ਹਾਂ ਕਿਉਂਕਿ ਜਦੋਂ ਧਾਨ (ਜੀਰੀ) ਪੱਕਣ ਵਾਲੇ ਹੁੰਦੇ ਨੇ ਤੇ ਵੱਢਣੇ ਨਹੀਂ ਸ਼ੁਰੂ ਹੁੰਦੇ। ਇਹ ਖੇਤੀਬਾੜੀ ਦਾ ਇਲਾਕਾ ਹੈ, ਅਜੇ ਕਣਕ ਬੀਜਣ ਵਾਸਤੇ ਜ਼ਮੀਨ ਦੀ ਲੋੜ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦੀ। ਸੋ ਦੱਸ ਪੰਦਰਾਂ ਦਿਨ ਕਿਸਾਨ ਕੋਲ ਵਿਹਲੇ ਨੇ। ਸਾਡੇ ਕੋਲ ਆਮ ਕਿਸਾਨ ਆਉਂਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਕਰਕੇ ਅਸੀਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਿਨਾਂ ਵਿਚ ਪ੍ਰੋਗਰਾਮ ਰਖਦੇ ਹਾਂ। ਤਾਂ ਫਸਲਾਂ ਵੱਢਣ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ-ਪਹਿਲਾਂ, ਨਵੀਆਂ ਬੀਜਣ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ, ਵਿਹਲੇ ਦਿਨਾਂ ਦੇ ਵਿਚ ਇਕੱਠੇ ਕਰਕੇ ਸਾਰਿਆਂ ਨੂੰ ਕੁਛ ਸੁਣਾ ਦੇਈਏ।

(ਨੋਟ - ਵਿਸ਼ਵ ਗੁਰਮਤਿ ਰੂਹਾਨੀ ਮਿਸ਼ਨ ਚੈਰੀਟੇਬਲ ਟਰੱਸਟ ਦੇ ਬਾਨੀ ਮਹਾਂਪੁਰਖ ਮਿਤੀ 31 ਅਕਤੂਬਰ 2001 ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਦੁਨਿਆਵੀ ਪੰਜ ਭੂਤਕ ਸਰੀਰ ਰੂਪੀ ਚੋਲੇ ਦਾ ਤਿਆਗ ਕਰਕੇ ਸੱਚਖੰਡ ਜਾ ਬਿਰਾਜੇ ਹਨ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਯਾਦ ਵਿਚ ਹੁਣ ਇਹ ਸਮਾਗਮ ਮਿਤੀ 28, 29, 30 ਅਤੇ 31 ਅਕਤੂਬਰ ਨੂੰ ਹਰ ਸਾਲ ਬਹੁਤ ਹੀ ਸ਼ਰਧਾ ਪੂਰਵਕ ਮਨਾਏ ਜਾਂਦੇ ਹਨ।

ਪ੍ਰਸ਼ਨ - ਪਿਛਲੇ ਦਿਨੀਂ ਆਪ ਨੇ ਇਕ ਪਿੰਡ ਦੇ ਵਿਚ ਮਸਜਿਦ ਦਾ ਨੀਂਹ ਪੱਥਰ ਰੱਖਿਆ ਸੀ? ਮੁਸਲਿਮ ਭਾਈਚਾਰੇ ਨੇ ਕਿਵੇਂ ਮਹਿਸੂਸ ਕੀਤਾ?

ਉਤਰ - ਮੁਸਲਿਮ, ਹਿੰਦੂ ਤੇ ਸਿੱਖ, ਈਸਾਈ ਇਹ ਮੇਰੀ ਨਿਗ੍ਹਾ ਵਿਚ ਨਹੀਂ ਹੈਗਾ ਕੋਈ। ਠੀਕ ਹੈ ਮਜ਼੍ਹਬ ਦੀਆਂ ਵੰਡਾਂ

ਦੇ ਹਿਸਾਬ ਨਾਲ ਉਹ ਹੈਗੇ ਤੇ ਅਸੀਂ ਜਦੋਂ ਬਾਬੇ ਫਰੀਦ ਦਾ ਜ਼ਿਕਰ ਕਰਦੇ ਹਾਂ। ਅਸੀਂ ਮੁਸਲਮਾਨਾਂ ਨੂੰ ਕਹਿੰਦੇ ਹਾਂ -

ਫਰੀਦਾ ਬੇਨਿਵਾਜਾ ਕੁਤਿਆ ਏਹ ਨ ਭਲੀ ਗੀਤਿ ॥ ਅੰਗ - 1381

ਜਦੋਂ ਮੈਂ ਗੁਰੂ ਦਸਮੇਸ਼ ਪਿਤਾ ਦਾ ਪੜ੍ਹਦਾ ਹਾਂ।

ਦੇਹਰਾ ਮਸੀਤ ਸੌਈ ਪੂਜਾ ਔ ਨਿਵਾਜ ਓਈ ॥

ਅਕਾਲ ਉਸਤਤਿ

ਸਾਡੀ ਜਿਹੜੀ ਦ੍ਰਿੜ ਹੈ ਉਹ ਖਤਮ ਹੋ ਜਾਂਦੀ ਹੈ, ਅਸੀਂ ਚਾਹੁੰਦੇ ਹਾਂ ਕਿ ਹਰ ਬੰਦਾ ਆਪਣੇ ਤਰੀਕੇ ਨਾਲ ਭਜਨ ਬੰਦਗੀ ਕਰੇ, ਉਹ ਜੋ ਪਿੰਡ ਚਾਹੜਮਾਜਰਾ ਸੀ ਉਥੇ ਮੁਸਲਮਾਨਾਂ ਦੀ ਆਬਾਦੀ ਹੈ। ਪਰ ਉਹ ਗਰੀਬ ਨੇ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਭਜਨ ਕਰਨ ਵਾਸਤੇ, ਆਪਣੇ ਰੱਬ ਨਾਲ ਮਿਲਣ ਵਾਸਤੇ, ਕੋਈ ਥਾਂ ਨਹੀਂ ਸੀ। ਕੁਛ ਮੈਂ ਬੋੜਾ ਡਰਦਾ ਵੀ ਕਿ ਜੇ ਇਥੇ ਕੋਈ ਖਤਰਨਾਕ ਮੁੱਲਾਂ ਆ ਗਿਆ ਉਹਨੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਅੱਡ ਕਰ ਦੇਣਾ ਹੈ। ਪਰ ਫੇਰ ਵੀ ਇਸ ਤੋਂ ਵੀ ਜ਼ਿਆਦਾ ਮੈਨੂੰ ਇਹ ਸੀ ਕਿ ਇਨ੍ਹਾਂ ਵਾਸਤੇ ਮਸਜਿਦ ਹਰ ਹਾਲਤ ਵਿਚ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ। ਪਹਿਲਾਂ ਮੈਂ ਆਪਣੀ ਹੀ ਜ਼ਮੀਨ ਦੇਣ ਵਾਸਤੇ ਤਿਆਰ ਹੋਇਆ ਕਿ ਇਥੇ ਮਸਜਿਦ ਬਣਾ ਲਓ। ਉਸ ਵੇਲੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀਆਂ ਚੋਣਾਂ ਹੋ ਰਹੀਆਂ ਸੀ ਪੰਚਾਇਤਾਂ ਦੀਆਂ। ਮੈਂ ਕਿਹਾ ਕਿ ਜੇ ਹੁਣ ਮੈਂ ਗੱਲ ਕਰੀ ਤਾਂ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਮਨ ਵਿਚ ਵੀ, ਲੋਕਾਂ ਦੇ ਮਨ ਵਿਚ ਵੀ ਹੋ ਜਾਏਗਾ ਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਖਰੀਦਣ ਵਾਸਤੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਮਸਜਿਦ ਬਣਾ ਦਿਤੀ। ਚੋਣਾਂ ਹੋ ਗਈਆਂ ਉਸ ਤੋਂ ਇਕ ਸਾਲ ਬਾਅਦ ਜਿਹੜਾ ਵੀ ਮੇਰੇ ਕੋਲ ਆਏ ਮੈਂ ਉਹਨੂੰ ਕਿਹਾ ਕਿ ਤੁਸੀਂ ਮਸਜਿਦ ਬਣਾਓ, ਅਸੀਂ ਖਰਚਾ ਦੇਵਾਂਗੇ ਤੁਹਾਨੂੰ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਲੋਕਾਂ ਦਾ ਮੇਰੇ ਉਤੇ ਐਨਾ ਵਿਸ਼ਵਾਸ ਹੋ ਗਿਆ, ਕਿ ਮੁਸਲਮਾਨ ਮੈਨੂੰ ਆਪਣਾ ਸਮਝਦੇ ਰਹੇ, ਹਿੰਦੂ ਮੈਨੂੰ ਆਪਣਾ ਸਮਝਦੇ ਨੇ, ਸਿੱਖ ਮੈਨੂੰ ਆਪਣਾ ਸਮਝਦੇ ਨੇ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਮੇਰੇ ਵਲ ਨਹੀਂ ਦੇਖਿਆ ਕਿ ਇਕ ਕਾਫਰ ਸਾਡੇ ਮਸਜਿਦ ਦੀ ਬੁਨਿਆਦ ਰੱਖ ਰਿਹੈ। ਕਿਉਂਕਿ ਉਹ ਬੋੜੇ ਸਖਤ ਨੇ। ਪਰ ਸਾਡੇ ਗੁਰੂ ਮਹਾਰਾਜ ਨੇ ਹਰਿਮੰਦਰ ਸਾਹਿਬ ਦੀ ਜੋ ਬੁਨਿਆਦ ਰੱਖੀ ਤਾਂ ਸਭ ਤੋਂ ਚੰਗਾ ਮਨੁੱਖ ਮੀਆਂ ਮੀਰ ਭਾਲਿਆ।

ਸੋ ਉਨ੍ਹਾਂ ਲੋਕਾਂ ਨਾਲ ਜਦੋਂ ਅਸੀਂ ਸਹੀ ਵਿਵਹਾਰ ਕਰੀਏ ਤਾਂ ਕੋਈ ਔਖੀ ਗੱਲ ਨਹੀਂ ਹੈ ਕਿ ਉਹ ਲੋਕ ਸਾਡੇ ਗੁਰਦੁਆਰਿਆਂ ਦੀਆਂ ਬੁਨਿਆਦਾਂ ਰੱਖਣ ਤੇ ਅਸੀਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀਆਂ ਮਸਜਿਦਾਂ ਦੀਆਂ ਬੁਨਿਆਦਾਂ ਰੱਖ ਕੇ ਗੁਰੂ ਮਹਾਰਾਜ ਦਾ ਜਿਹੜਾ ਸਿਧਾਂਤ ਹੈ -

ਦੇਹਰਾ ਮਸੀਤ ਸੌਈ ਪੂਜਾ ਔ ਨਿਵਾਜ ਓਈ ॥

ਅਕਾਲ ਉਸਤਤਿ

ਇਸਨੂੰ ਬਿਲਕੁਲ ਸਹੀ ਸਿੱਧ ਕਰੀਏ। ਗੁਰੂ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ ਜੀ ਬਾਰੇ ਬੜੇ ਭੁਲੇਖੇ ਨੇ, ਕਈਆਂ ਦਾ ਖਿਆਲ ਹੈ ਕਿ ਉਹ ਮਸਜਿਦ ਨੂੰ ਬੁਰਾ ਸਮਝਦੇ ਨੇ। ਬੁਰਾ ਨਹੀਂ ਸਮਝਦੇ। ਜਦੋਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਸਹੀ ਗਿਆਨ ਦਿਤਾ ਗਿਆ ਤਾਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਮੇਰੇ ਤੋਂ ਚੰਗਾ

ਬੰਦਾ ਕੋਈ ਲਾਭਿਆ ਹੀ ਨਹੀਂ, ਹਾਲਾਂਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਪੀਰ ਆਇਆ ਹੋਇਆ ਸੀ। ਉਹ ਪੀਰ ਵੀ ਇਸ ਗੱਲ ਦੇ ਵਿਚ ਸ਼ਾਮਲ ਹੋਇਆ, ਕਿ ਅੱਜ ਮੈਨੂੰ ਬੜੀ ਖੁਸ਼ੀ ਹੋਈ ਹੈ, ਕਿ ਸੰਤ ਨੇ ਆ ਕੇ, ਸਾਡੇ ਮਜ਼੍ਹਬ ਦੀ ਮਸਜਿਦ ਦੀ ਬੁਨਿਆਦ ਰੱਖੀ ਹੈ। ਸੋ ਇਸ ਕਰਕੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਬੜਾ ਮੇਰੇ ਤੇ ਮਾਣ ਹੈ, ਸਤਿਕਾਰ ਹੈ। ਅਸੀਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਹਰ ਗੱਲ ਦੇਖਦੇ ਹਾਂ। ਅਸੀਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀਆਂ ਕਮਜ਼ੋਰੀਆਂ ਕੱਢਣੀਆਂ ਚਾਹੁੰਦੇ ਹਾਂ। ਤਾਂ ਕਿ ਉਹ ਚੰਗੇ ਇਨਸਾਨ ਬਣ ਜਾਣ, ਥੋੜ੍ਹੇ ਜਿਹੇ ਨੇ, ਬਾਕੀ ਸਾਰੇ ਘਰ ਸਿੱਖਾਂ ਦੇ ਨੇ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਉਤੇ ਜਿਹੜਾ ਵਜ਼ਨ ਹੈ ਕਿ ਅਸੀਂ ਥੋੜ੍ਹੇ ਹਾਂ, ਅਸੀਂ ਮੁਸਲਮਾਨ ਹਾਂ, ਉਹ ਅਸੀਂ ਕੱਢ ਦੇਣਾ ਚਾਹੁੰਦੇ ਹਾਂ। ਅਸੀਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਭਰਾਵਾਂ ਵਾਂਗੂੰ ਰੱਖਣਾ ਚਾਹੁੰਦੇ ਹਾਂ ਤਾਂ ਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਮਨ ਵਿਚ ਕੋਈ ਵਹਿਮ ਨਾ ਰਹੇ।

ਛੇਵਾਂ ਪ੍ਰਸ਼ਨ - ਪੁਰਾਣੇ ਸਮਿਆਂ ਦੇ ਵਿਚ ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਨਾਲ ਸਮਕਾਲੀ ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ਾਂ ਲਈ ਵਧੇਰੇ ਕਰਕੇ ਭਾਈ ਸ਼ਬਦ ਨਾਲ ਸੰਬੰਧਨ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਭਾਈ ਮਨੀ ਸਿੰਘ ਜੀ, ਭਾਈ ਗੁਰਦਾਸ ਜੀ, ਬਾਬਾ ਬੁੱਢਾ ਜੀ, ਬਾਬਾ ਦੀਪ ਸਿੰਘ ਜੀ ਆਦਿ। ਅੱਜਕਲ੍ਹ ਹਰ ਕੋਈ ਸੰਤ ਮਹਾਤਮਾ ਅਖਵਾ ਰਿਹਾ ਹੈ, ਜੇਕਰ ਸੰਤ ਨਾ ਕਹੋ ਤਾਂ ਆਪਣੀ ਨਿਰਾਦਰੀ ਮਹਿਸੂਸ ਕਰਦੇ ਹਨ। ਕੀ ਪੁਰਾਤਨ ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ ਸੰਤ ਪਦਵੀ ਦੇ ਲਾਇਕ ਨਹੀਂ ਸੀ ?

ਉਤਰ - ਪੁਰਾਤਨ ਜੋ ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ ਸੀ ਉਹ ਸੰਤਾਂ ਤੋਂ ਉਚੇ ਹੋਣ ਕਰਕੇ ਹੀ ਗੁਰੂ ਜੀ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਭਾਈ ਕਹਿੰਦੇ ਸੀ। ਭਰਾ ਦਾ ਰੁਤਬਾ ਦਿੰਦੇ ਸੀ। ਉਸ ਵੇਲੇ ਜਦੋਂ ਗੁਰੂ ਮਹਾਰਾਜ ਸੀ ਤਾਂ ਉਹ ਭਰਾ ਕਹਿੰਦੇ ਸੀ ਤੇ ਹੌਲੀ ਹੌਲੀ ਇਹ ਜਿਹੜੀ ਪਦਵੀ ਸੀ, ਇਹ ਭਾਈ ਜੀ ਬਣ ਗਈ। ਭਾਈ ਜੀ ਉਸ ਨੂੰ ਕਿਹਾ ਜਾਣ ਲਗ ਗਿਆ। ਜਿਹੜਾ ਇਧਰ ਨੂੰ ਰੁੱਖ ਰਖਦਾ ਹੈ, ਗੁਰਦੁਆਰਿਆਂ ਵਲ ਨੂੰ। ਇਹ 'ਸੰਤ' ਅੱਖਰ ਕਦੋਂ ਪੈ ਗਿਆ, ਕਿਹਨੇ ਕਹਿ ਦਿਤਾ, ਇਹਦੇ ਬਾਰੇ ਮੈਂ ਕਦੇ ਖੋਜ ਨਹੀਂ ਕਰੀ। ਪਰ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਵਿਚ ਜੋ ਆਉਂਦਾ ਹੈ ਕਿ ਅਸੀਂ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਨੂੰ ਮੰਨਣਾ ਹੈ। ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਵਿਚ ਇਹ ਆਉਂਦਾ ਹੈ-

**ਜਿਨਾ ਸਾਸਿ ਗਿਰਾਸਿ ਨ ਵਿਸਰੈ
ਹਰਿ ਨਾਮਾਂ ਮਨਿ ਮੰਤੁ ॥
ਪੰਨੁ ਸਿ ਸੇਈ ਨਾਨਕਾ ਪੂਰਨੁ ਸੋਈ ਸੰਤੁ ॥**
ਅੰਗ - 319

ਸੰਤ ਜੋ ਹਨ ਉਹ ਪਹਿਲਾਂ ਤੋਂ ਤੁਰੇ ਆ ਰਹੇ ਨੇ। ਸਿੱਖਾਂ ਦੇ ਵਿਚ ਸੰਤ ਪਦ ਨਹੀਂ ਸੀ ਕਿਉਂਕਿ ਬਹੁਤ ਉਚੀ ਪਦਵੀ ਦੇ ਹੁੰਦੇ ਸੀ ਭਾਈ ਵੀ। ਭਾਈ ਇਹ ਹੋ ਗਿਆ ਕਿ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਸਾਹਿਬ ਦਾ ਭਰਾ, ਗੁਰੂ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ ਜੀ ਦਾ ਭਰਾ, ਉਹਦਾ ਸਿੱਖ ਨਾ ਰਿਹਾ। ਸੰਤ ਜਿਹੜਾ ਹੈ ਇਹ ਗੁਰੂ ਮਹਾਰਾਜ ਨੇ ਲਿਖਿਆ ਹੈ -

**ਸੰਤ ਰਹਤ ਸੁਨਹੁ ਮੇਰੇ ਭਾਈ ॥
ਉਆ ਕੀ ਮਹਿਮਾ ਕਥਨੁ ਨ ਜਾਈ ॥**

ਅੰਗ - 392

ਇਸ ਨੂੰ ਮੈਂ ਚਾਰ-ਪੰਜ ਅੰਕਾਂ ਦੇ ਵਿਚ, 'ਆਤਮ ਮਾਰਗ' ਮੈਗਜ਼ੀਨ ਦੇ ਵਿਚ ਬੜੇ ਵਿਸਥਾਰ ਦੇ ਨਾਲ ਲਿਖਿਆ ਹੈ ਤੇ ਨਾਲ ਮੈਂ ਇਹ ਵੀ ਲਿਖਿਆ ਹੈ ਕਿ ਮੈਨੂੰ ਕੋਈ ਸੰਤ ਨਾ ਕਹਿਣਾ, ਮੈਂ ਸੰਤ ਨਹੀਂ ਹੈਗਾ। ਭੁਲੇਖਾ ਕੱਢ ਦਿਓ ਕਿ ਮੈਂ ਸੰਤ ਹਾਂ। ਪਰ ਜੇ ਮੈਂ ਸੰਤ ਦੇਖਣੇ ਚਾਹੁੰਦਾ ਹਾਂ ਤਾਂ ਉਚ ਕੋਟੀ ਦੇ ਦੇਖਣੇ ਚਾਹੁੰਦਾ ਹਾਂ। ਇਹ ਜਿਹੜੇ ਮਾਇਆ ਦੇ ਮੁਹਬਾਜ ਨੇ, ਵਾਜੇ ਦੀਆਂ ਚਾਰ ਸੁਰਾਂ ਸਿੱਖੀਆਂ, ਪੈਸਾ ਕਮਾਉਣ ਵਾਸਤੇ ਕੋਈ ਇੰਗਲੈਂਡ ਆ ਰਿਹਾ ਹੈ, ਕੋਈ ਅਮਰੀਕਾ ਨੂੰ ਜਾ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਡਾਲਰ ਕਮਾ ਰਹੇ ਨੇ, ਭੇਖ ਬਣਾ ਲਿਆ, ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਸੰਤ ਨਾ ਕਹੋ। ਹਾਲਾਂਕਿ ਮੇਰੇ ਖਿਲਾਫ ਵੀ ਹੋ ਗਏ, ਮੈਨੂੰ ਬੁਰਾ ਮੰਨਣਾ ਸ਼ੁਰੂ ਕਰ ਦਿਤਾ ਕਿ ਇਹ ਤਾਂ ਨਿੰਦਿਆ ਕਰਦਾ ਹੈ ਸੰਤਾਂ ਦੀ, ਪਰ ਮੈਂ ਗੁਰਬਾਣੀ ਦੇ ਹਿਸਾਬ ਨਾਲ ਜਿਹੜੇ ਉਚੇ ਸੰਤ ਸੀ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਸਾਰੇ ਕਿਰਦਾਰ ਲਿਖੇ। ਦੂਜੇ ਪਾਸੇ ਖਰੀਆਂ-ਖਰੀਆਂ ਦੇ ਵਿਚ ਮੈਂ ਉਹ ਵੀ ਲਿਖਿਆ ਕਿ ਜਿਹੜੇ ਸੰਤ ਕਹਾਉਂਦੇ ਨੇ, ਸਭ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਤਾਂ ਮੈਨੂੰ ਕੱਢ ਦਿਓ ਇਸ ਮਹਿਕਮੇ 'ਚੋਂ, ਕਿਉਂਕਿ ਇਨ੍ਹਾਂ ਸੰਤਾਂ ਨਾਲ ਮੈਂ ਚੱਲਣ ਵਾਸਤੇ ਤਿਆਰ ਨਹੀਂ ਹਾਂ। ਮੇਰਾ ਮੰਨ ਨਹੀਂ ਮੰਨਦਾ ਕਿ ਐਨੇ ਕਿਰਦਾਰ ਤੋਂ ਹੇਠਾਂ ਹੋਏ-ਹੋਏ ਬੰਦਿਆਂ ਦੇ ਨਾਲ ਸਾਨੂੰ ਵੀ ਸੰਤ ਕਹਿ ਦਿਤਾ ਜਾਵੇ। ਜੇ ਸੰਤ ਕਹਿਣਾ ਹੈ ਤਾਂ ਉਪਰਲੇ ਬੰਦਿਆਂ ਦੇ ਨਾਲ ਰਲਾ ਕੇ ਕਹਿਣਾ ਹੈ। ਉਥੇ ਦੇ ਅਸੀਂ ਕਾਬਲ ਨਹੀਂ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਅਸੀਂ ਦਾਸ ਹਾਂ। ਇਸ ਕਰਕੇ ਮੈਨੂੰ ਕੋਈ ਸੰਤ ਨਾ ਕਹੋ। ਇਹ ਜਿਹੜੇ ਸੰਤ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਭੁਲੇਖਿਆਂ ਵਿਚ ਪਾਉਂਦੇ ਨੇ, ਪੈਸੇ ਕਮਾਉਣ ਵਾਸਤੇ ਉਲਟੀਆਂ ਫੁਲਟੀਆਂ ਗੱਲਾਂ ਕਰਦੇ ਨੇ, ਮਨਘੜਤ ਸਾਖੀਆਂ ਲਾ ਦਿੰਦੇ ਨੇ, ਇਨ੍ਹਾਂ ਤੋਂ ਤੁਸੀਂ ਬਚੋ। ਸੋ ਇਸ ਕਰਕੇ ਮੈਂ ਆਪਣੇ ਨਿਰਣੇ ਦੇ ਵਿਚ ਸਾਫ ਹਾਂ ਕਿ ਸੰਤ ਦੀ ਪਦਵੀ ਤਾਂ ਬਹੁਤ ਉਚੀ ਹੈ, ਪਰਮੇਸ਼ਵਰ ਵਰਗਾ ਸੰਤ ਹੋਇਆ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਬਾਕੀ ਹੈਗਾ ਕਿ ਮੈਂ ਆਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ ਸੰਤ ਕਹਾਉਂਦਾ ਨਹੀਂ, ਲੋਕ ਮੈਨੂੰ ਆਪੇ ਕਹੀ ਜਾਂਦੇ ਨੇ। ਮੈਗਜ਼ੀਨ ਵਿਚ ਵੀ ਆਪਣੇ ਆਪ ਹੀ ਲਿਖਦੇ ਨੇ, ਹਟਦੇ ਨਹੀਂ ਹਨ। ਮੈਂ ਵਰਿਆਮ ਸਿੰਘ ਲਿਖਦਾ, ਮੂਹਰੇ ਸੰਤ ਲਿਖ ਦੇਣਗੇ। ਹਾਰ ਕੇ ਮੈਂ ਕਿਹਾ ਕਿ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਹਟਣਾ ਤਾਂ ਹੈ ਨਹੀਂ, ਕੀ ਐਵੇਂ ਮਗਜ਼ ਖਪਾਈ ਕਰਨੀ ਹੈ। ਲਿਖਦੇ ਨੇ ਲਿਖੀ ਜਾਣ, ਸ਼ੁਕਰ ਹੈ ਸੰਤ ਹੀ ਲਿਖਦੇ ਨੇ, ਜੇ ਕੁਛ ਹੋਰ ਹੀ ਲਿਖ ਦਿੰਦੇ।

ਸਾਡੇ ਫੌਜ ਵਿਚ ਰਸਾਲੇ 'ਚ ਜਦੋਂ ਸਾਡਾ ਯੁੱਧ ਹੋ ਰਿਹਾ ਸੀ, ਪਰੇਡ ਕਰ ਰਹੇ ਸੀ, ਬਾਹਰ ਕੱਚੀਆਂ ਪਰੇਡਾਂ ਕਰਿਆ ਕਰਦੇ ਸੀ ਉਹਨੂੰ ਮਨੁਵਰ ਕਹਿੰਦੇ ਨੇ। ਉਹ ਮਨੁਵਰ 'ਚ ਅਸੀਂ ਘੋੜਿਆਂ ਤੇ ਸਵਾਰ ਸੀ। ਉਸ ਵੇਲੇ ਭੁੱਖ ਬਹੁਤ ਲੱਗੀ, ਰੋਟੀ ਪਾਣੀ ਦਾ ਕਿਤੇ ਪ੍ਰਬੰਧ ਨਹੀਂ ਸੀ, ਅਸੀਂ ਬਲਬ ਸਿੰਘ ਨਾਮ ਦਾ ਜਵਾਨ ਸੀ, ਉਸਨੂੰ ਭੇਜਿਆ ਕਿ ਜਾਹ ਤੂੰ ਮੱਕੀ ਦੇ ਦਾਣੇ ਲੈ ਕੇ ਆ। ਥੋੜ੍ਹੇ ਜਿਹੇ ਨਾ ਲਿਆਈਂ, ਸਵੇਰ ਦੇ ਭੁੱਖੇ ਅਸੀਂ ਤੁਰੇ ਫਿਰਦੇ ਹਾਂ। ਕਿਤੋਂ ਨਾ ਪਾਣੀ ਮਿਲਿਆ, ਨਾ ਰੋਟੀ ਮਿਲੀ,

ਟਿਬਿਆਂ ਦੇ ਵਿਚ ਘੋੜੇ ਨਠਾਈ ਜਾਂਦੇ ਹਾਂ। ਤੂੰ ਐਨੇ ਸਾਰੇ ਦਾਣੇ ਲਿਆਈਂ। ਉਹ ਘੋੜਾ ਨਠਾ ਕੇ ਚਲਿਆ ਗਿਆ, ਇਕ ਦੂਰ ਪਿੰਡ 'ਚੋਂ ਦਾਣੇ ਲੈ ਕੇ ਆਇਆ। ਜਦੋਂ ਆਉਂਦਾ ਸੀ ਤਾਂ ਉਹਨੇ ਅੱਗੇ ਨੂੰ ਪੱਲਾ ਕਰਿਆ ਹੋਇਆ ਸੀ, ਅਸੀਂ ਜਦੋਂ ਉਹਨੂੰ ਦੇਖਿਆ ਸਾਡੇ ਮਨ ਵਿਚ ਆਇਆ ਕਿ ਲੈ ਬਈ, ਸਾਨੂੰ ਹੁਣ ਦਾਣੇ ਮਿਲਣਗੇ। ਜਦੋਂ ਉਹ ਬਿਲਕੁਲ ਨੇੜੇ ਆਇਆ ਤਾਂ ਉਹਨੇ ਉਹ ਜਿਹੜਾ ਪੱਲਾ ਸੁੱਟਿਆ ਹੋਇਆ ਸੀ, ਉਹ ਚੁੱਕ ਦਿਤਾ। ਅਸੀਂ ਕਿਹਾ ਓਏ ਤੂੰ ਦਾਣੇ ਨਹੀਂ ਲਿਆਇਆ? ਕਹਿੰਦਾ ਲਿਆਇਆ ਤਾਂ ਸੀ ਪਰ ਮੈਂ ਆਪ ਹੀ ਖਾ ਗਿਆ। ਉਸ ਦਿਨ ਤੋਂ ਉਹਦਾ ਨਾਉਂ ਦਾਣੇ ਚੱਬ ਪੈ ਗਿਆ - ਬਲਬ ਸਿੰਘ ਦਾਣੇ ਚੱਬ।

ਅਸੀਂ ਉਹਨੂੰ ਕਈ ਸਾਲਾਂ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਪੁੱਛਿਆ ਕਿ ਬਲਬ ਸਿੰਘਾਂ ਤੇਰੇ ਨਾਉਂ ਦਾਣੇ ਚੱਬ ਪੈ ਗਿਆ। ਉਹ ਕਹਿੰਦਾ ਸ਼ੁਕਰ ਕਰੋ ਕਿ ਕਿਸੇ ਨੇ ਗੰਦ ਚੱਬ ਨਹੀਂ ਕਹਿ ਦਿਤਾ। ਸੋ ਇਹ ਨਾਮ ਪੈ ਜਾਂਦੇ ਨੇ। ਸੋ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਕਰਕੇ ਆਪਣੇ ਆਪ ਐਸੀਆਂ ਗੱਲਾਂ ਹੁੰਦੀਆਂ ਹੀ ਰਹਿੰਦੀਆਂ ਨੇ। ਮੈਂ ਕਹਿੰਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਸ਼ੁਕਰ ਹੈ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਸੰਤ ਤਾਂ ਕਹਿ ਦਿਤਾ, ਕੋਈ ਹੋਰ ਹੀ ਨਹੀਂ ਉਪਾਧੀ ਦਿਤੀ।

ਪ੍ਰਸ਼ਨ - ਬਾਬਾ ਜੀ! ਇਹ ਵੀ ਦੱਸਣ ਦੀ ਕ੍ਰਿਪਾਲਤਾ ਕਰਨੀ, ਅੱਜਕੱਲ੍ਹ ਸੰਤ ਸ਼ਬਦ ਲੱਗਣ ਤੋਂ ਬਿਨਾਂ ਕਈ ਵਾਰੀ 108, 1008 ਵੀ ਲਗਾਇਆ ਹੁੰਦਾ ਹੈ, ਇਸ ਦਾ ਕੀ ਭਾਵ ਹੁੰਦਾ ਹੈ?

ਉਤਰ - ਉਹ ਅਦਬ ਵਾਸਤੇ ਹੁੰਦਾ ਹੈ, ਜਿਵੇਂ ਆਪਾਂ ਲਿਖਦੇ ਹਾਂ ਵਾਰ-ਵਾਰ, ਵਾਰ ਲਿਖ ਕੇ 2 ਹਿੰਸਾ ਪਾ ਦਿਤਾ। ਜੇ ਦੱਸ ਵਾਰ ਲਿਖਣਾ ਹੋਵੇ ਤਾਂ 10 ਹਿੰਸਾ ਪਾ ਦੇਵਾਂਗੇ। ਸੋ 108 ਨੂੰ ਸੰਪੂਰਨ ਸਮਝਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਕਿਉਂਕਿ ਮਾਲਾ ਦੇ ਮਣਕੇ 108 ਹੁੰਦੇ ਨੇ। ਸੋ ਉਹ ਜਦੋਂ ਸ੍ਰੀ ਕਹਿੰਦੇ ਨੇ, ਤਾਂ ਸ੍ਰੀ ਸ੍ਰੀ ਸ੍ਰੀ ਸ੍ਰੀ, 108 ਵਾਰ ਕਹਿਣ ਦੀ ਬਿਜਾਏ ਸ੍ਰੀ 108 ਪਾ ਦਿੰਦੇ ਨੇ। ਇਹ ਕੋਈ ਐਸਾ ਅੱਖਰ ਨਹੀਂ ਹੈ, ਇਹ ਕੇਵਲ ਆਪਣੀ ਸ਼ਰਧਾ ਦਾ ਪ੍ਰਤੀਕ ਹੋਣ ਕਰਕੇ ਕਿਸੇ ਨੇ ਲਿਖਿਆ ਹੋਣਾ ਹੈ। ਹੁਣ ਇਹ ਰਿਵਾਜ ਬਣ ਗਿਆ। ਕਈ ਵਾਰੀ ਲਿਖਣ ਵਾਲੇ ਨੂੰ ਵੀ ਨਹੀਂ ਪਤਾ ਹੁੰਦਾ ਕਿ ਇਹਦਾ ਮਤਲਬ ਕੀ ਹੈ। ਸੋ ਕੋਈ 1008 ਲਿਖਦੇ ਹੈ, ਕੋਈ ਇਕ ਹਜ਼ਾਰ 11 ਲਿਖਦਾ ਹੈ। ਕੋਈ ਹੋਰ ਆ ਜਾਏਗਾ ਉਹਨੇ ਇਕ ਲੱਖ ਲਿਖ ਦੇਣਾ ਹੈ। ਇਹਦੇ ਵਿਚ ਸ੍ਰੀ ਨੂੰ ਗੁਣਾ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ।

ਪ੍ਰਸ਼ਨ - ਬਾਬਾ ਜੀ ਗੁਰਮਤਿ ਪ੍ਰਚਾਰ ਦੇ ਨਾਲ ਆਪ ਜੀ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਸੰਚਾਰ ਵੀ ਕਰਦੇ ਹੋ, ਹੁਣ ਤੱਕ ਕਿੰਨੇ ਕੁ ਪ੍ਰਾਣੀਆਂ ਨੂੰ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਛਕਾ ਕੇ ਗੁਰੂ ਵਾਲੇ ਬਣਾ ਚੁੱਕੇ ਹੋ।

ਉਤਰ - ਜਦੋਂ ਤੋਂ ਮੈਂ ਪੰਜਾਬ ਵਿਚ ਆਇਆ ਹਾਂ, ਆਪਣਾ ਫਾਰਮ ਵੇਚ ਕੇ, ਉਸ ਵੇਲੇ ਤੋਂ ਮੈਂ ਇਥੇ ਆ ਕੇ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਪ੍ਰਚਾਰ ਸ਼ੁਰੂ ਕੀਤਾ ਹੈ। 1978 ਵਿਚ ਆਪਣਾ ਫਾਰਮ ਵੇਚਿਆ

ਸੀ। 1980 ਤੱਕ ਮੈਂ ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਨਾਲ ਲਗ ਗਿਆ ਸੀ ਪਿੰਡ-ਪਿੰਡ ਜਾਣ। 1980 ਤੋਂ ਲੈ ਹੁਣ ਤੱਕ ਤਿੰਨ ਲੱਖ 90 ਹਜ਼ਾਰ ਪ੍ਰਾਣੀਆਂ ਨੇ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਛਕਿਆ ਹੈ। ਪਹਿਲਾਂ ਅਸੀਂ ਰਜਿਸਟਰ ਵਿਚ ਹਰ ਇਕ ਦਾ ਪਤਾ, ਪੇਸ਼ਾ ਆਦਿ ਸਭ ਲਿਖਦੇ ਸੀ। ਪਰ 1984 ਵਿਚ ਜਦੋਂ ਦਮਨ ਚੱਕਰ ਚੱਲਿਆ ਤਾਂ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਛਕਿਆ ਹੋਇਆ ਹੁੰਦਾ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਪਹਿਲਾਂ ਟੋਲ੍ਹਦੇ ਸੀ। ਉਸ ਵੇਲੇ ਇਹ ਸੀ ਕਿ ਜੇ ਸਾਡਾ ਕਿਤੇ ਰਜਿਸਟਰ ਮਿਲ ਜਾਂਦਾ, ਤਾਂ ਪਤਾ ਨਹੀਂ ਵਿਚਾਰਿਆਂ ਤੇ ਖਾਹਮਖਾਹ ਕਿੰਨਾ ਕੁ ਸੰਤਾਪ ਆ ਜਾਂਦਾ। ਉਸ ਵੇਲੇ ਤੋਂ ਅਸੀਂ ਲਿਖਣਾ ਬੰਦ ਕਰ ਦਿਤਾ। ਗਿਣਤੀ ਲਿਖਣੀ ਸ਼ੁਰੂ ਕਰ ਦਿਤੀ। ਉਹਦੇ ਵਿਚ ਅਸੀਂ ਨਿਰੰਤਰ ਧਿਆਨ ਰਖਦੇ ਸਾਂ ਕਿ ਪ੍ਰਾਣੀ ਗਿਰ ਨਾ ਜਾਵੇ। ਨਿੱਜੀ ਸੰਪਰਕ ਨਿਰੰਤਰ ਧਿਆਨ ਰਖਦੇ ਹਾਂ। ਅਸੀਂ ਫੇਰ ਵੀ ਬੁਲਾਉਂਦੇ ਹਾਂ। ਉਹ ਸਾਡੇ ਨਿੱਜੀ ਸੰਪਰਕ ਹੀ ਨੇ ਜਿਹਦੇ ਕਰਕੇ ਐਡੇ ਵੱਡੇ-ਵੱਡੇ ਇਕੱਠ ਹੁੰਦੇ ਨੇ। ਅਸੀਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਅੱਖੋਂ ਓਹਲੇ ਨਹੀਂ ਕਰਦੇ। ਉਸ ਪਿੰਡ ਵਿਚ ਫੇਰ ਜਾਂਦੇ ਹਾਂ, ਫੇਰ ਜਾਂਦੇ ਹਾਂ, ਫੇਰ ਜਾਂਦੇ ਹਾਂ। ਸੋ ਇਸ ਕਰਕੇ ਅਸੀਂ ਗੁਰੂ ਵਾਲੇ ਬਣਾਉਂਦੇ ਹਾਂ ਸਾਰਿਆਂ ਨੂੰ ਕਿ ਗੁਰੂ ਵਾਲੇ ਬਣ ਕੇ ਆਪਣੇ ਜੀਵਨ ਨੂੰ ਸਫਲ ਕਰਨ।

ਪ੍ਰਸ਼ਨ - ਜਿਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਅੱਜਕੱਲ੍ਹ ਪੇਪਰ ਦੇ ਵਿਚ ਅਕਾਲ ਤਖਤ ਦੇ ਜਥੇਦਾਰ ਜੀ ਨੇ ਦਿਤਾ ਹੈ ਕਿ 1999 ਤੱਕ ਸਾਰੇ ਖਾਲਸਾ ਪੰਥ ਨੂੰ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਧਾਰੀ ਸਜਾਉਣਾ ਹੈ, ਜਿੰਨੇ ਵੀ ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ ਵਿਦੇਸ਼ਾਂ ਦੇ ਵਿਚ ਆਉਂਦੇ ਹਨ, ਜਿਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਤੁਸੀਂ ਵੀ ਦੱਸਿਆ ਹੈ ਕਿ ਤਿੰਨ ਲੱਖ ਨੱਬੇ ਹਜ਼ਾਰ ਨੂੰ ਅੱਜ ਤੱਕ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਛਕਾਇਆ ਹੈ। ਘੱਟੋ-ਘੱਟ ਹਜ਼ਾਰ ਕੁ ਮਹਾਤਮਾ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਜ਼ਿਕਰ ਇਸ ਵੇਲੇ ਹੋ ਰਿਹਾ ਹੈ ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਵਿਚ, ਹੈ ਨੇ। ਜੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਵੀ ਗਿਣਤੀ ਪੁਛੀਏ, ਉਹ ਵੀ ਲੱਖਾਂ ਦੇ ਹਿਸਾਬ ਨਾਲ ਦੱਸਦੇ ਹਨ, ਲੇਕਿਨ ਜੇ ਪੰਜਾਬ ਦੇ, ਦੇਸ਼ ਦੇ ਸ਼ਹਿਰਾਂ ਤੇ ਪਿੰਡਾਂ ਵਲ ਨਜ਼ਰ ਮਾਰੀਏ ਤਾਂ ਸਾਨੂੰ ਬਹੁਤ ਘੱਟ ਗਿਣਤੀ ਦੇ ਵਿਚ ਅੰਮ੍ਰਿਤਧਾਰੀ ਨਜ਼ਰ ਆਉਂਦੇ ਹਨ। ਐਸਾ ਕਿਉਂ ਹੈ?

ਉਤਰ - ਇਹਦੇ ਬਾਰੇ ਮੈਂ ਕੁਛ ਕਹਿਣਾ ਨਹੀਂ ਚਾਹੁੰਦਾ। ਜਾਣਦਾ ਮੈਂ ਸਭ ਕੁਛ ਹਾਂ ਪਰ ਕਹਿ ਨਹੀਂ ਸਕਦਾ। ਪਰ ਜਿਸ ਰਸਤੇ ਉਤੇ ਅਸੀਂ ਚੱਲ ਰਹੇ ਹਾਂ, ਉਹ ਜਿਵੇਂ ਤੁਸੀਂ ਸੁਣ ਰਹੇ ਹੋ, ਉਵੇਂ ਅਸੀਂ ਸੁਣ ਰਹੇ ਹਾਂ। ਕਿਉਂਕਿ ਜੇ ਮੈਂ ਗੱਲ ਕਹੀ ਇਹ ਸੱਚੀ ਗੱਲ ਹੋ ਜਾਣੀ ਹੈ। ਫੇਰ ਐਵੇਂ ਮੈਂ ਕੋਈ ਖਾਹਮਖਾਹ ਕੋਈ ਨਵਾਂ ਪੁਆੜਾ ਖੜ੍ਹਾ ਕਰ ਲਵਾਂਗਾ।

ਪ੍ਰਸ਼ਨ - ਅਨੰਦਪੁਰ ਸਾਹਿਬ ਤੋਂ ਰਤਵਾੜਾ ਸਾਹਿਬ ਕਿੰਨੀ ਕੁ ਦੂਰ ਹੈ?

ਉਤਰ - 75 ਕਿਲੋਮੀਟਰ ਹੈ।

ਜੀਵਨਾ ਸਫਲ ਜੀਵਨ

ਸੁਨ ਹਰਿ ਜਪਿ ਜਪਿ ਸਦ ਜੀਵਨਾ (ਭਾਗ ਚੌਥਾ)

ਡਾ. ਜਗਜੀਤ ਸਿੰਘ

ਸੰਸਾਰੁ ਰੋਗੀ ਨਾਮੁ ਦਾਰੂ ਮੈਲੁ ਲਾਗੈ ਸਚ ਬਿਨਾ ॥

ਅੰਗ- ੬੮੭

ਨਿਰਸੰਦੇਹ ਗੁਰਬਾਣੀ ਦਾ ਪਠਨ-ਪਾਠਨ, ਨਾਮ-ਜਪ-ਸਿਮਰਨ ਦਾ ਲਕਸ਼ ਆਤਮ-ਪਰਮਾਤਮ ਮਿਲਾਪ ਦਾ ਅਨੁਭਵ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਨਾ ਹੈ, ਸਗੋਂ ਇਹ ਜੀਵਨ ਮਿਲਿਆ ਹੀ ਗੋਬਿੰਦ ਦੇ ਮਿਲਾਪ ਲਈ ਹੈ-

ਭਈ ਪਰਾਪਤਿ ਮਾਨੁਖ ਦੇਹੁਰੀਆ ॥

ਗੋਬਿੰਦ ਮਿਲਣ ਕੀ ਇਹ ਤੇਰੀ ਬਰੀਆ ॥

ਅਵਰਿ ਕਾਜ ਤੇਰੈ ਕਿਤੈ ਨ ਕਾਮ ॥

ਮਿਲੁ ਸਾਧਸੰਗਤਿ ਭਜੁ ਕੇਵਲ ਨਾਮੁ ॥ ੧ ॥

ਅੰਗ- ੧੨

ਪਰ ਸੰਸਾਰ ਯਾਤਰਾ ਕਰਦਿਆਂ ਮਨੁੱਖ ਸਰੀਰਕ ਅਤੇ ਮਾਨਸਿਕ ਰੋਗਾਂ ਅਤੇ ਚਿੰਤਾਵਾਂ ਵਿਚ ਏਨਾ ਘਿਰ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਕਿ ਉਸ ਨੂੰ 'ਗੋਬਿੰਦ-ਮਿਲਾਪ' ਦੀ ਗੱਲ ਘੱਟ ਪਹੁੰਚੀ ਹੈ ਤੇ ਉਹ ਆਪਣੇ ਸਰੀਰਕ ਦੁੱਖਾਂ ਅਤੇ ਮਾਨਸਿਕ ਚਿੰਤਾਵਾਂ ਦੀ ਪੰਡ ਖੋਲ੍ਹ ਕੇ ਬੈਠ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਨਵਿਰਤੀ ਚਾਹੁੰਦਾ ਹੈ।

ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵ ਜੀ ਮਨੁੱਖਤਾ ਦੀ ਇਸ ਤਰਸਯੋਗ ਹਾਲਤ ਦਾ ਸਹੀ ਵਿਸ਼ਲੇਸ਼ਣ ਕਰਦੇ ਫੁਰਮਾਨ ਕਰਦੇ ਹਨ ਕਿ ਸੰਸਾਰਕ ਸੰਸਕਾਰਾਂ ਵਿਚ ਘਿਰੇ ਹੋਏ ਮਨੁੱਖ ਦਾ ਜਨਮ ਵੀ ਦੁੱਖ ਵਿਚ ਅਤੇ ਮੌਤ ਵੀ ਦੁਖ ਵਿਚ ਹੀ ਹੁੰਦੀ ਹੈ, ਅਰਥਾਤ ਜਨਮ ਤੋਂ ਮਰਨ ਤਕ ਜੀਵ ਸਾਰੀ ਉਮਰ ਦੁਖ ਵਿਚ ਹੀ ਫਸਿਆ ਰਹਿੰਦਾ ਹੈ, ਦੁੱਖ ਵਿਚ ਗ੍ਰਸਿਆ ਹੋਇਆ ਹੀ ਸਾਰਾ ਕਾਰ-ਵਿਹਾਰ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਵੱਡੀ ਉਚੇਰੀ ਵਿਦਿਆ ਪੜ੍ਹ ਕੇ ਵੀ ਜੀਵ ਵਿਲਕਦੇ ਹੀ ਰਹਿੰਦੇ ਹਨ। ਮਾਨੋਂ ਥਾਂ-ਥਾਂ ਦੁੱਖ ਦੀਆਂ ਪੰਡਾਂ ਖੁੱਲ੍ਹੀਆਂ ਹੋਈਆਂ ਹਨ, ਅਨੇਕ ਉਦਮ ਕਰਨ ਤੇ ਵੀ ਸੁਖ ਦੀ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦੀ। ਸਾਰੀ ਉਮਰ ਦੁੱਖਾਂ ਵਿਚ ਹੀ ਜਿੰਦ ਸੜਦੀ ਰਹਿੰਦੀ ਹੈ ਅਤੇ ਆਖਰ ਦੁੱਖਾਂ ਦਾ ਮਾਰਿਆ ਹੋਇਆ ਮਨੁੱਖ ਰੋਂਦਾ ਕੁਰਲਾਂਦਾ ਏਥੋਂ ਤੁਰ ਪੈਂਦਾ ਹੈ -

ਦੁਖ ਵਿਚਿ ਜੰਮਣੁ ਦੁਖਿ ਮਰਣੁ ਦੁਖਿ ਵਰਤਣੁ ਸੰਸਾਰਿ ॥

ਦੁਖੁ ਦੁਖੁ ਅਗੈ ਆਖੀਐ ਪੜਿ ਪੜਿ ਕਰਹਿ ਪੁਕਾਰ ॥

ਦੁਖ ਕੀਆ ਪੰਡਾ ਖੁਲੀਆ ਸੁਖੁ ਨ ਨਿਕਲਿਓ ਕੋਇ ॥

ਦੁਖ ਵਿਚਿ ਜੀਉ ਜਲਾਇਆ ਦੁਖੀਆ ਚਲਿਆ ਰੋਇ ॥

ਅੰਗ- ੧੨੪੦

ਇਸ ਗੰਭੀਰ ਸਮੱਸਿਆ ਨੂੰ ਦਸ ਕੇ ਸ਼ਬਦ ਦੀਆਂ ਅੰਤਲੀਆਂ ਪੰਕਤੀਆਂ ਵਿਚ ਇਸ ਦਾ ਸਮਾਧਾਨ ਵੀ ਦਸਦੇ ਹਨ। ਗੁਰੂ ਜੀ ਦਸਦੇ ਹਨ ਕਿ ਰੁੱਖ ਦੇ ਸੁੱਕ ਜਾਣ ਦਾ ਕਾਰਨ ਉਸ ਨੂੰ ਲੋੜੀਂਦੀ ਖੁਰਾਕ ਪਾਣੀ ਤੋਂ ਵਾਂਝਾ ਰੱਖਣਾ

ਹੈ। ਇੰਜ ਹੀ ਮਨੁੱਖ ਦੇ ਤਨ ਮਨ ਦੇ ਸੁੱਕ ਜਾਣ, ਦੁਖੀ ਹੋਣ ਦਾ ਕਾਰਨ ਆਤਮਕ ਖੁਰਾਕ ਤੋਂ ਵਾਂਝਾ ਰਹਿਣਾ ਹੈ। ਜੇ ਪ੍ਰਭੂ ਦੀ ਸਿਫਤ-ਸਲਾਹ ਨਾਲ, ਨਾਮ ਰੰਗ ਵਿਚ ਰੰਗੇ ਜਾਈਏ, ਤਾਂ ਤਨ-ਮਨ ਹਰੇ ਹੋ ਜਾਂਦੇ ਹਨ, ਸੁਖੀ ਹੋ ਜਾਂਦੇ ਹਨ ਅਤੇ ਦੁੱਖਾਂ ਦੀ ਨਵਿਰਤੀ ਸੁਤੇ ਸਿਧ ਹੋ ਜਾਂਦੀ ਹੈ -

ਨਾਨਕ ਸਿਫਤੀ ਰਤਿਆ ਮਨੁ ਤਨੁ ਹਰਿਆ ਹੋਇ ॥

ਦੁਖ ਕੀਆ ਅਗੀ ਮਾਰੀਅਹਿ ਭੀ ਦੁਖੁ ਦਾਰੂ ਹੋਇ ॥ ੧ ॥

ਅੰਗ - ੧੨੪੦

ਸਰੀਰਕ ਰੋਗਾਂ ਦੀ ਨਵਿਰਤੀ ਲਈ ਮਨੁੱਖ ਚੰਗੇ ਤੋਂ ਚੰਗੇ ਮਾਹਿਰ ਡਾਕਟਰਾਂ ਪਾਸ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਪਰ ਜੇ ਅਨੇਕ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੀਆਂ ਦਵਾਈਆਂ ਵਰਤਣ ਨਾਲ ਵੀ ਆਰਾਮ ਨਾ ਆਵੇ, ਰੋਗ ਟਿਕਿਆ ਰਹੇ, ਦੁਖ ਦਰਦ ਬਣਿਆ ਰਹੇ ਤਾਂ ਐਸੇ ਵੈਦ ਡਾਕਟਰ ਦਾ ਕੀ ਲਾਭ? ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵ ਜੀ ਮਨੁੱਖ ਦੇ ਰੋਗਾਂ ਤੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਇਲਾਜ ਦਾ ਸਹੀ ਵਿਸ਼ਲੇਸ਼ਣ ਕਰਦੇ ਦਸਦੇ ਹਨ -

ਵੈਦ ਨ ਭੋਲੇ ਦਾਰੂ ਲਾਇ ॥

ਦਰਦੁ ਹੋਵੈ ਦੁਖੁ ਰਹੈ ਸਰੀਰ ॥

ਐਸਾ ਦਾਰੂ ਲਗੈ ਨ ਬੀਰ ॥ ੧॥ ਰਹਾਉ ॥ ਅੰਗ - ੧੨੪੧

ਐ ਵੈਦ, ਡਾਕਟਰ, ਅਸਲ ਰੋਗ ਨੂੰ ਸਮਝ, ਰੋਗ ਦੇ ਕਾਰਨ ਲੱਭ। ਦੁੱਖਾਂ ਦੇ ਅਸਲ ਕਾਰਨ ਇਹ ਹਨ -

ਦੁਖੁ ਵੇਛੋੜਾ ਇਕੁ ਦੁਖੁ ਭੂਖ ॥

ਇਕੁ ਦੁਖੁ ਸਕਤਵਾਰ ਜਮਦੂਤ ॥

ਇਕੁ ਦੁਖੁ ਰੋਗੁ ਲਗੈ ਤਨਿ ਧਾਇ ॥

ਵੈਦ ਨ ਭੋਲੇ ਦਾਰੂ ਲਾਇ ॥ ੧ ॥

ਅੰਗ - ੧੨੪੨

ਹੇ ਭੋਲੇ ਵੈਦ! ਤੂੰ ਕਿਸ-ਕਿਸ ਰੋਗ ਦਾ ਇਲਾਜ ਕਰੇਂਗਾ? ਮਨੁੱਖ ਦਾ ਸਭ ਤੋਂ ਵੱਡਾ ਰੋਗ ਹੈ ਪ੍ਰਮਾਤਮਾ ਦੇ ਚਰਨਾਂ ਤੋਂ ਵਿਛੋੜਾ, ਦੂਜਾ ਰੋਗ ਹੈ ਮਾਇਆ ਦੀ ਭੁੱਖ।

ਇਕ ਹੋਰ ਰੋਗ ਹੈ - ਜਮਦੂਤਾਂ ਦਾ ਡਰ, ਮੌਤ ਦਾ ਭੈ ਤੇ ਇਹ ਉਹ ਦੁਖ ਹਨ, ਉਹ ਰੋਗ ਹਨ ਜੋ ਮਨੁੱਖ ਦੇ ਸਰੀਰ ਵਿਚ ਆ ਚੰਬੜਦੇ ਹਨ, ਜਦ ਤਕ ਸਰੀਰਕ ਰੋਗ ਪੈਦਾ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਮਾਨਸਕ ਰੋਗ ਮੌਜੂਦ ਹਨ, ਤੇਰੀ ਦਵਾਈ ਵੀ ਕਾਟ ਨਹੀਂ ਕਰ ਸਕਦੀ।

ਰੋਗਾਂ ਦੇ ਕਾਰਨਾਂ ਦਾ ਸਹੀ ਵਿਸ਼ਲੇਸ਼ਣ ਕਰਦੇ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵ ਜੀ ਅੱਗੇ ਦਸਦੇ ਹਨ -

ਖਸਮੁ ਵਿਸਾਰਿ ਕੀਏ ਰਸ ਭੋਗ ॥

ਤਾਂ ਤਨਿ ਉਠਿ ਖਲੋਏ ਰੋਗ ॥

ਮਨ ਅੰਧੇ ਕਉ ਮਿਲੈ ਸਜਾਇ ॥

ਵੈਦ ਨ ਭੋਲੇ ਦਾਰੂ ਲਾਇ ॥ ੨ ॥

ਅੰਗ- ੧੨੪੩

ਜਦੋਂ ਮਨੁੱਖ ਪ੍ਰਭੂ ਨੂੰ ਭੁਲਾ ਕੇ ਵਿਸ਼ੇ-ਵਿਕਾਰਾਂ ਦੇ ਰਸ ਮਾਣਨੇ ਸ਼ੁਰੂ ਕਰ ਲੈਂਦਾ ਹੈ ਤਾਂ ਉਸ ਦੇ ਸਰੀਰ ਵਿਚ ਬੀਮਾਰੀਆਂ ਪੈਦਾ ਹੋਣ ਲਗ ਪੈਂਦੀਆਂ ਹਨ। ਕੁਰਾਹੇ ਪਏ ਮਨੁੱਖ ਨੂੰ ਸਹੀ ਰਸਤੇ ਤੇ ਪਾਣ ਲਈ, ਇਸ ਦੇ ਮਾਇਆ-ਮੋਹ ਵਿਚ ਅੰਨੇ ਹੋਏ ਮਨ ਨੂੰ ਸਰੀਰਕ ਰੋਗਾਂ ਰਾਹੀਂ ਸਜ਼ਾ ਮਿਲਦੀ ਹੈ। ਸੋ ਹੇ ਅੰਵਾਣ ਵੈਦ! ਸਰੀਰਕ ਰੋਗਾਂ ਨੂੰ ਦੂਰ ਕਰਨ ਦੀ ਦਿਤੀ ਤੇਰੀ ਦਵਾਈ ਦਾ ਕੋਈ ਲਾਭ ਨਹੀਂ। ਵਿਸ਼ੇ-ਵਿਕਾਰਾਂ ਦੇ ਕਾਰਨ ਇਹ ਰੋਗ ਮੁੜ-ਮੁੜ ਪੈਦਾ ਹੁੰਦੇ ਰਹਿਣਗੇ।

ਚੰਦਨ ਕਾ ਫਲੁ ਚੰਦਨ ਵਾਸੁ ॥
ਮਾਣਸੁ ਕਾ ਫਲੁ ਘਟ ਮਹਿ ਸਾਸੁ ॥
ਸਾਸਿ ਗਇਐ ਕਾਇਆ ਢਲਿ ਪਾਇ ॥
ਤਾ ਕੇ ਪਾਛੈ ਕੋਇ ਨ ਖਾਇ ॥

ਅੰਗ- ੧੨੫੬

ਗੁਰ ਜੀ ਮਨੁੱਖਾ ਜੀਵਨ ਦਾ ਰਹੱਸ ਪ੍ਰਗਟ ਕਰਦੇ ਦਸਦੇ ਹਨ- ਚੰਦਨ ਦਾ ਰੁੱਖ ਤਦ ਤਕ ਚੰਦਨ ਹੈ ਜਦ ਤਕ ਇਸ ਵਿਚ ਚੰਦਨ ਦੀ ਸੁਗੰਧੀ ਹੈ। ਸੁਗੰਧੀ ਤੋਂ ਬਿਨਾਂ ਇਹ ਸਾਧਾਰਨ ਲਕੜੀ ਹੈ। ਮਨੁੱਖਾ ਸਰੀਰ ਤਦ ਤਕ ਹੈ ਜਦ ਤਕ ਇਸ ਵਿਚ ਸਾਹ ਹੈ। ਸੁਆਸ ਨਿਕਲਣ ਤੇ ਸਰੀਰ ਮਿਟੀ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਫਿਰ ਮਨੁੱਖ ਕੋਈ ਦਵਾਈ ਨਹੀਂ ਖਾਂਦਾ ਪਰ ਸਰੀਰ ਵਿਚੋਂ ਨਿਕਲਣ ਵਾਲਾ ਜੀਵਾਤਮਾ ਤਾਂ ਵਿਛੋੜੇ ਅਤੇ ਤ੍ਰਿਸ਼ਨਾ ਆਦਿ ਰੋਗਾਂ ਨਾਲ ਗ੍ਰਹਿਣੀਆ ਹੋਇਆ ਹੀ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਹੇ ਵੈਦ! ਦਵਾਈ ਦੀ ਅਸਲ ਲੋੜ ਤਾਂ ਜੀਵ-ਆਤਮਾ ਨੂੰ ਹੈ -

ਕੰਚਨ ਕਾਇਆ ਨਿਰਮਲ ਹੰਸੁ ॥
ਜਿਸੁ ਮਹਿ ਨਾਮੁ ਨਿਰੰਜਨ ਅੰਸੁ ॥
ਦੁਖ ਰੋਗ ਸਭਿ ਗਇਆ ਗਵਾਇ ॥
ਨਾਨਕ ਛੁਟਸਿ ਸਾਚੈ ਨਾਇ ॥ ੪ ॥ ੨ ॥ ੨ ॥

ਅੰਗ - ੧੨੫੬

ਜਿਸ ਸਰੀਰ ਵਿਚ ਪਰਮਾਤਮਾ ਦਾ ਨਾਮ ਵਸਦਾ ਹੈ, ਪਰਮਾਤਮਾ ਦੀ ਜੋਤਿ ਲਿਸ਼ਕਾਰਾ ਮਾਰਦੀ ਹੈ, ਉਹ ਸਰੀਰ ਸੋਨੇ ਵਰਗਾ ਸੁੱਧ ਰਹਿੰਦਾ ਹੈ, ਉਸ ਵਿਚ ਵਸਦਾ ਜੀਵਾਤਮਾ ਭੀ ਨਰੋਆ ਰਹਿੰਦਾ ਹੈ। ਉਹ ਜੀਵਾਤਮਾ ਆਪਣੇ ਸਾਰੇ ਰੋਗ ਦੂਰ ਕਰਕੇ ਇਥੋਂ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਹੇ ਨਾਨਕ! ਸੱਚੇ ਪਰਮਾਤਮਾ ਦੇ ਸੱਚੇ ਨਾਮ ਵਿਚ ਜੁੜ ਕੇ ਹੀ ਮਾਨਸਿਕ ਤੇ ਸਰੀਰਕ ਰੋਗਾਂ ਤੋਂ ਖਲਾਸੀ ਹੁੰਦੀ ਹੈ।

ਸੋ ਸਭ ਰੋਗਾਂ ਦੀ ਜੜ੍ਹ ਰੋਗੀ ਮਨ ਹੈ, ਰੋਗੀ ਬਿਰਤੀ ਹੈ, ਮਨ ਦੀ ਅਗਿਆਨਤਾ ਹੈ ਜਿਸ ਕਾਰਨ ਉਹ ਸੁਖ ਦੀ ਤਲਾਸ਼ ਗਲਤ ਥਾਂ ਤੋਂ ਕਰਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਸੁਖ ਦੀ ਥਾਂ ਦੁਖ ਸਹੇੜ ਲੈਂਦਾ ਹੈ, ਫਿਰ ਦੁੱਖਾਂ ਦੇ ਕਾਰਨ ਨੂੰ ਦੂਰ ਕਰਨ ਦੀ ਥਾਂ ਸੁੱਖਾਂ ਦੀ ਭਾਲ ਵਿਚ ਗਲਤ ਥਾਂਵਾਂ ਤੋਂ ਸੁੱਖ ਭਾਲਦਾ ਹੋਰ-ਹੋਰ ਦੁੱਖਾਂ ਵਿਚ ਡੁਬਦਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਤ੍ਰਿਸ਼ਨਾ ਦੀ ਅੱਗ ਤ੍ਰਿਪਤ ਹੋਣ ਨਾਲ ਹੀ ਮਨ ਤ੍ਰਿਪਤ ਹੁੰਦਾ ਹੈ, ਅਨੰਦ ਦੇ ਘਰ ਵਿਚ ਆ ਕੇ ਸੁਖ ਸਹਜ ਦਾ ਅਨੰਦ ਮਾਣਦਾ ਹੈ। ਮਾਇਕ ਪਦਾਰਥਾਂ ਦੇ ਬਾਲਣ ਪਾਉਣ ਨਾਲ ਤ੍ਰਿਸ਼ਨਾ ਦੀ

ਅੱਗ ਬੁੱਝਦੀ ਨਹੀਂ ਸਗੋਂ ਹੋਰ ਮਚਦੀ ਹੈ, ਦੁਖ ਦੂਰ ਹੋਣ ਦੀ ਥਾਂ, ਹੋਰ ਮਚਦੇ ਹਨ। ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵ ਜੀ ਦਾ ਫੁਰਮਾਨ ਹੈ -

ਲਖ ਮਣ ਸੁਇਨਾ ਲਖ ਮਣ ਰੁਪਾ ਲਖ ਸਾਹਾ ਸਿਰਿ ਸਾਹ ॥
ਲਖ ਲਸਕਰ ਲਖ ਵਾਜੇ ਨੇਜੇ ਲਖੀ ਘੋੜੀ ਪਾਤਿਸਾਹ ॥
ਜਿਥੈ ਸਾਇਰੁ ਲੰਘਣਾ ਅਗਨਿ ਪਾਣੀ ਅਸਗਾਹ ॥
ਕੰਧੀ ਦਿਸਿ ਨ ਆਵਈ ਧਾਹੀ ਪਵੈ ਕਹਾਹ ॥
ਨਾਨਕ ਓਥੈ ਜਾਣੀਅਹਿ ਸਾਹ ਕੇਈ ਪਾਤਿਸਾਹ ॥ ੪ ॥

ਅੰਗ - ੧੨੮੭

ਅਰਥਾਤ ਲੱਖਾਂ ਮਣ ਸੋਨਾ ਹੋਵੇ ਤੇ ਲੱਖਾਂ ਮਣ ਚਾਂਦੀ, ਅਜਿਹੇ ਲੱਖਾਂ ਧਨੀਆਂ ਨਾਲੋਂ ਭੀ ਜੇ ਵੱਡੇ ਧਨੀ ਹੋਣ; ਲੱਖਾਂ ਸਿਪਾਹੀਆਂ ਦੀਆਂ ਫੌਜਾਂ ਹੋਣ, ਲੱਖਾਂ ਵਾਜੇ ਵਜਦੇ ਹੋਣ, ਨੇਜੇ ਬਰਦਾਰ ਲੱਖਾਂ ਫੌਜੀ ਰਸਾਲਿਆਂ ਦੇ ਮਾਲਕ ਬਾਦਸ਼ਾਹ ਹੋਣ, ਪਰ.....ਦੁਨੀਆਂ ਦਾ ਧਨ ਅਤੇ ਬਾਦਸ਼ਾਹ ਵਿਕਾਰਾਂ ਦੀ ਅੱਗ ਵਿਚ ਸੜਨੋਂ ਤੇ ਵਿਕਾਰਾਂ ਦੀਆਂ ਲਹਿਰਾਂ ਵਿਚ ਡੁੱਬਣੋਂ ਬਚਾ ਨਹੀਂ ਸਕਦੇ, ਧਨ ਤੇ ਬਾਦਸ਼ਾਹੀ ਹੁੰਦਿਆਂ ਭੀ, ਦੁੱਖਾਂ ਕਲੇਸ਼ਾ ਦੀ ਹਾਇ-ਹਾਇ ਨਹੀਂ ਮਿਟਦੀ, ਸੁੱਖ-ਸ਼ਾਂਤੀ ਸਹਜ ਅਨੰਦ ਦੀ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦੀ।

ਐਸਾ ਹੀ ਇਕ ਹੋਰ ਫੁਰਮਾਨ ਹੈ -
ਦੁਖੀ ਦੁਨੀ ਸਹੇੜੀਐ ਜਾਇ ਤ ਲਗਹਿ ਦੁਖ ॥
ਨਾਨਕ ਸਚੇ ਨਾਮ ਬਿਨੁ ਕਿਸੈ ਨ ਲਥੀ ਭੁਖ ॥
ਰੂਪੀ ਭੁਖ ਨ ਉਤਰੈ ਜਾਂ ਦੇਖਾਂ ਤਾਂ ਭੁਖ ॥
ਜੇਤੇ ਰਸ ਸਰੀਰ ਕੇ ਤੇਤੇ ਲਗਹਿ ਦੁਖ ॥ ੨ ॥

ਅੰਗ - ੧੨੮੭

ਅਰਥਾਤ ਦੁਖ ਸਹਿ-ਸਹਿ ਕੇ ਧਨ ਇਕੱਠਾ ਕਰੀਦਾ ਹੈ, ਜੇ ਇਹ ਗਵਾਚ ਜਾਵੇ ਤਾਂ ਵੀ ਦੁਖ ਹੀ ਮਾਰਦੇ ਹਨ। ਹੇ ਨਾਨਕ! ਸੱਚੇ ਨਾਮ ਤੋਂ ਬਿਨਾਂ ਕਿਸੇ ਦੀ ਤ੍ਰਿਸ਼ਨਾ ਮਿਟਦੀ ਨਹੀਂ। 'ਰੂਪ ਵੇਖਣ ਨਾਲ ਰੂਪ ਵੇਖਣ ਦੀ ਤ੍ਰਿਸ਼ਨਾ ਜਾਂਦੀ ਨਹੀਂ, ਸਗੋਂ ਵਧਦੀ ਹੈ। ਮਨ ਅਤੇ ਸਰੀਰ ਦੇ ਜਿੰਨੇ ਵੀ ਚਸਕੇ ਹਨ, ਉਤਨੇ ਹੀ ਵਧੀਕ ਇਸ ਨੂੰ ਦੁੱਖ ਵਿਆਪਦੇ ਹਨ।

ਇਸ ਲਈ ਗੁਰੂ ਮਹਾਰਾਜ ਦਾ ਨਿਰਣਾ ਹੈ -
ਸੰਸਾਰੁ ਰੋਗੀ ਨਾਮੁ ਦਾਰੁ ਮੈਲੁ ਲਾਗੈ ਸਚ ਬਿਨਾ ॥

ਅੰਗ - ੬੮੭

ਤਾਂਤੇ ਗੁਰੂ ਰਾਹੀਂ ਬਖਸ਼ਿਸ਼ ਹੋਈ ਗੁਰਬਾਣੀ ਤੋਂ ਗਿਆਨ ਹਾਸਲ ਕਰਕੇ ਮਨ ਦੀ ਮੈਲ ਧੋਣ ਦਾ ਉਪਰਾਲਾ ਕਰੀਏ। ਅਰੋਗ ਮਨ ਹੀ ਅਰੋਗ ਸਰੀਰ ਦਾ ਸਾਧਨ ਹੈ। ਮਨ ਦੀ ਅਰੋਗਤਾ ਲਈ ਨਾਮ-ਬਾਣੀ-ਸਿਮਰਨ ਹੀ ਸਾਧਨ ਹੈ। ਮਨ ਤੋਂ ਵਿਕਾਰਾਂ ਦੀ ਮੈਲ ਕਿਵੇਂ ਧੋਈਏ? ਜਪੁਜੀ ਸਾਹਿਬ ਦਾ ਫੁਰਮਾਨ ਹੈ -

ਮੁਤ ਪਲੀਤੀ ਕਪੜੁ ਹੋਇ ॥
ਦੇ ਸਾਬੁਣੁ ਲਈਐ ਓਹੁ ਧੋਇ ॥

ਭਰੀਐ ਮਤਿ ਪਾਪਾ ਕੈ ਸੰਗਿ ॥

ਓਹੁ ਧੋਪੈ ਨਾਵੈ ਕੈ ਰੰਗਿ ॥

ਅੰਗ - ੪

ਇਸ ਸਚਾਈ ਵਿਚ ਰੱਤਾ ਵੀ ਸੰਦੇਹ ਨਹੀਂ ਕਿ ਸਰੀਰ ਦੀ ਸਾਰੀ ਖੇਡ ਮਨ ਦੇ ਇਸ਼ਾਰੇ 'ਤੇ ਚਲਦੀ ਹੈ ਅਤੇ -

ਮਨਿ ਮੈਲੈ ਸਭ ਕਿਛੁ ਮੈਲਾ ਤਨਿ ਧੋਤੈ ਮਨੁ ਹਛਾ ਨ ਹੋਇ ॥

ਇਹੁ ਜਗਤੁ ਭਰਮਿ ਭੁਲਾਇਆ ਵਿਰਲਾ ਬੁਝੈ ਕੋਇ ॥ ੧ ॥

ਅੰਗ - ੫੫੮

ਇਕ ਜਨਮ ਨਹੀਂ, ਕਈ ਜਨਮਾਂ ਦੀ ਮੈਲ ਨੇ ਇਸ ਮਨ ਨੂੰ ਕਾਲਖ ਨਾਲ ਧੁਆਂਖ ਦਿਤਾ ਹੈ, ਬਾਹਰੋਂ ਪੋਚਾ ਪਾਚੀ ਨਾਲ ਵਿਕਾਰਾਂ ਦੀ ਕਾਲਖ ਦੂਰ ਨਹੀਂ ਹੋਣੀ। ਗੁਰੂ ਦੀ ਸ਼ਰਨ ਵਿਚ ਜਾ ਕੇ, ਗੁਰੂ ਦੇ ਸ਼ਬਦ, ਨਾਮ-ਜਪੁ-ਸਿਮਰਨ ਰਾਹੀਂ ਇਹ ਮੈਲ ਧੁੱਪੇਗੀ, ਮਨ ਨਿਰਮਲ ਹੋਵੇਗਾ ਤੇ ਸਰੀਰ ਕਾਇਆ ਵੀ ਅਵੱਸ਼ ਰੋਗ ਰਹਿਤ, ਨਿਰਮਲ ਹੋ ਜਾਵੇਗੀ -

ਜਨਮ ਜਨਮ ਕੀ ਇਸੁ ਮਨ ਕਉ ਮਲੁ ਲਾਗੀ

ਕਾਲਾ ਹੋਆ ਸਿਆਹੁ ॥

ਖੰਨਲੀ ਧੋਤੀ ਉਜਲੀ ਨ ਹੋਵਈ ਜੇ ਸਉ ਧੋਵਣਿ ਪਾਹੁ ॥

ਗੁਰ ਪਰਸਾਦੀ ਜੀਵਤੁ ਮਰੈ ਉਲਟੀ ਹੋਵੈ ਮਤਿ ਬਦਲਾਹੁ ॥

ਨਾਨਕ ਮੈਲੁ ਨ ਲਗਈ ਨਾ ਫਿਰਿ ਜੋਨੀ ਪਾਹੁ ॥

ਅੰਗ - ੬੫੧

ਕੇਵਲ ਮਨ ਦੀ ਮੈਲ ਹੀ ਦੂਰ ਨਹੀਂ ਹੋਵੇਗੀ, ਕੇਵਲ ਸਰੀਰ ਹੀ ਅਰੋਗ ਨਹੀਂ ਹੋਵੇਗਾ, ਸਗੋਂ ਜੂਨੀਆਂ ਵਿਚ ਭਟਕਣ ਦੀ ਕਿਰਿਆ ਵੀ ਸਮਾਪਤ ਹੋ ਜਾਵੇਗੀ।

ਮਨ ਸਾਧੇ ਬਿਨਾਂ ਭਗਤੀ ਨਹੀਂ ਹੋ ਸਕਦੀ, ਨਾਮ-ਸਿਮਰਨ ਵਿਚ ਜੁੜਿਆ ਨਹੀਂ ਜਾ ਸਕਦਾ, ਵਿਸ਼ੇ-ਵਿਕਾਰਾਂ ਤੋਂ ਬਚਿਆ ਨਹੀਂ ਜਾ ਸਕਦਾ, ਨਾ ਮਨ ਦੀ ਸ਼ਾਂਤੀ, ਨਾ ਸਰੀਰਕ ਅਰੋਗਤਾ ਹੀ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੋ ਸਕਦੀ ਹੈ -

ਮਨੁਆ ਦਹ ਦਿਸ ਧਾਵਦਾ ਓਹੁ ਕੈਸੇ ਹਰਿ ਗੁਣ ਗਾਵੈ ॥

ਇੰਦ੍ਰੀ ਵਿਆਪਿ ਰਹੀ ਅਧਿਕਾਈ ਕਾਮੁ ਕ੍ਰੋਧੁ ਨਿਤ ਸੰਤਾਵੈ ॥

ਅੰਗ - ੫੬੫

ਹਾਥੀ ਵਾਂਗ ਬਿਫਰੇ ਮਨ ਨੂੰ ਗੁਰੂ ਦੀ ਸਿਖਿਆ, ਗੁਰੂ ਦੇ ਗਿਆਨ-ਕੁੰਡੇ ਰਾਹੀਂ ਹੀ ਨਿਯੰਤਰਣ ਵਿਚ ਰੱਖਿਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ, ਨਹੀਂ ਤਾਂ ਇਸ ਦਾ ਸੁਭਾਅ ਤਾਂ ਓੜੜੇ ਜਾਣਾ ਤੇ ਖਰੂਦ ਕਰਨਾ ਹੀ ਹੈ -

ਮਨੁ ਕੁੰਚਰੁ ਪੀਲਕੁ ਗੁਰੂ ਗਿਆਨੁ ਕੁੰਡਾ

ਜਹ ਖਿੰਚੇ ਤਹ ਜਾਇ ॥

ਨਾਨਕ ਹਸਤੀ ਕੁੰਡੇ ਬਾਹਰਾ ਫਿਰਿ ਫਿਰਿ ਉਝੜਿ ਪਾਇ ॥

ਅੰਗ - ੫੧੬

ਮਨ ਸਾਡਾ ਦੁਸ਼ਮਣ ਨਹੀਂ, ਇਹ ਚੰਗਾ ਮਿਤ੍ਰ ਵੀ ਬਣ ਸਕਦਾ ਹੈ, ਸਗੋਂ ਜੋਤਿ ਸਰੂਪ ਹੋ ਕੇ ਪ੍ਰਭੂ ਮਿਲਾਪ ਵਿਚ ਸਹਾਈ ਵੀ। ਗੁਰੂ ਅਮਰਦਾਸ ਜੀ ਦਾ ਕਥਨ ਹੈ-

ਮਨ ਤੂੰ ਜੋਤਿ ਸਰੂਪੁ ਹੈ ਆਪਣਾ ਮੂਲੁ ਪਛਾਣੁ ॥

ਮਨ ਹਰਿ ਜੀ ਤੇਰੈ ਨਾਲਿ ਹੈ ਗੁਰਮਤੀ ਰੰਗੁ ਮਾਣੁ ॥

ਅੰਗ - ੪੪੧

ਅਨੰਦ ਸਾਹਿਬ ਵਿਚ ਗੁਰੂ ਅਮਰਦਾਸ ਜੀ ਕਿੰਨੀ ਪਿਆਰ ਭਰੀ ਸ਼ਬਦਾਵਲੀ ਰਾਹੀਂ ਮਨ ਨੂੰ ਸੰਬੋਧਨ ਕਰਦੇ ਹਨ -

ਸਦਾ ਸਿਫਤਿ ਸਲਾਹ ਤੇਰੀ ਨਾਮੁ ਮਨਿ ਵਸਾਵਏ ॥

ਨਾਮੁ ਜਿਨ ਕੈ ਮਨਿ ਵਸਿਆ ਵਾਜੇ ਸਬਦ ਘਨੇਰੇ ॥

ਅੰਗ - ੯੧੭

ਉਜੜਿਆ ਮਨ ਦੁੱਖਾਂ ਦਾ ਘਰ ਹੈ, ਵਸਿਆ ਮਨ ਸੁੱਖਾਂ ਦੀ ਖਾਣ, ਅਨੰਦ ਦਾ ਘਰ। ਸਿਫਤਿ ਸਲਾਹ ਦੇ ਸ਼ਬਦ ਰਾਹੀਂ ਉਜੜਿਆ ਮਨ, ਵਸ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਸਥਿਰ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਆਪਣੇ ਨਿਜ ਘਰ ਵਿਚ ਆ ਵਸਦਾ ਹੈ।

ਏ ਮਨ ਪਿਆਰਿਆ ਤੂ ਸਦਾ ਸਚੁ ਸਮਾਲੇ ॥ ਅੰਗ - ੯੧੮

ਸਤਿਗੁਰੂ ਕਾ ਉਪਦੇਸੁ ਸੁਣਿ ਤੂ ਹੋਵੈ ਤੇਰੈ ਨਾਲੇ ॥

ਕਹੈ ਨਾਨਕੁ ਮਨ ਪਿਆਰੇ ਤੂ ਸਦਾ ਸਚੁ ਸਮਾਲੇ ॥ ੧੧ ॥

ਅੰਗ - ੯੧੮

ਵਿਛੋੜੇ ਦਾ ਦੁਖ ਅਤੇ ਮਿਲਾਪ ਦੀ ਖੁਸ਼ੀ ਮਨ ਨੇ ਹੀ ਮਹਿਸੂਸ ਕਰਨੀ ਹੈ -

ਮਨਿ ਚਾਉ ਭਇਆ ਪ੍ਰਭ ਆਗਮੁ ਸੁਣਿਆ ॥

ਹਰਿ ਮੰਗਲੁ ਗਾਉ ਸਖੀ ਗ੍ਰਿਹੁ ਮੰਦਰੁ ਬਣਿਆ ॥

ਹਰਿ ਗਾਉ ਮੰਗਲੁ ਨਿਤ ਸਖੀਏ ਸੋਗੁ ਦੂਖੁ ਨ ਵਿਆਪਏ ॥

ਅੰਗ - ੯੨੧

ਜੇ ਮਨ ਦੀ ਸਾਧਨਾ, ਮਨ ਦੀ ਅਰੋਗਤਾ, ਸਰੀਰ ਦੀ ਅਰੋਗਤਾ, ਦੁੱਖਾਂ-ਕਲੇਸ਼ਾਂ ਤੋਂ ਨਵਿਰਤੀ, ਸੁਖ, ਸਹਿਜ, ਅਨੰਦ ਦੀ ਪ੍ਰਾਪਤੀ, ਸਭ ਦਾ ਸਾਧਨ ਗੁਰਬਾਣੀ, ਗੁਰ ਸ਼ਬਦ ਦਾ ਪਠਨ ਪਾਠਨ, ਵਿਚਾਰ, ਨਾਮ-ਜਪੁ-ਸਿਮਰਨ ਦਾ ਜੀਵਨ ਹੈ। ਜਿੰਨਾ-ਜਿੰਨਾ ਬਾਣੀ ਨਾਲ ਜੁੜਾਂਗੇ, ਨਾਮ-ਸਿਮਰਨ ਵਿਚ ਮਨ ਲੱਗੇਗਾ, ਤਿਵੇਂ-ਤਿਵੇਂ, ਸਹਿਜੇ-ਸਹਿਜੇ ਸਰੀਰ ਵੀ ਅਰੋਗ ਹੋਏਗਾ, ਅਵੱਸ਼ ਹੋਏਗਾ ਤੇ ਮਨ ਵੀ ਸਹਜ-ਮਈ, ਵਿਗਾਸਮਈ ਅਵਸਥਾ ਦਾ ਅਨੰਦ ਮਾਣੇਗਾ। ਐਸਾ ਗੁਰਬਾਣੀ ਸਾਨੂੰ ਬਾਰ-ਬਾਰ ਦ੍ਰਿੜ੍ਹ ਕਰਵਾਉਂਦੀ ਹੈ, ਭਰੋਸਾ ਦਿੰਦੀ ਹੈ। ਐਸਾ ਗੁਰਸਿੱਖਾਂ, ਗੁਰੂ ਪ੍ਰੇਮੀਆ, ਨਾਮ-ਅਭਿਆਸੀਆਂ ਨਾਲ ਰੇਜ਼ ਵਾਪਰਦਾ ਹੈ, ਅਵੱਸ਼ ਵਾਪਰਦਾ ਹੈ। ਨਿਮਨ ਸ਼ਬਦਾਂ ਨੂੰ ਬਾਰ-ਬਾਰ ਪੜ੍ਹਨ ਨਾਲ ਮਨ ਵਿਚ ਦ੍ਰਿੜ੍ਹਤਾ ਅਤੇ ਵਿਸ਼ਵਾਸ ਪੱਕਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਸਿਮਰਨ ਵਿਚ ਜੁੜਨ ਲਈ ਪ੍ਰੇਰਨਾ ਮਿਲਦੀ ਹੈ। ਹਰੇਕ ਸ਼ਬਦ ਪੜ੍ਹਨ ਉਪਰੰਤ ਕੁਝ ਮਿੰਟ ਸਿਮਰਨ ਵਿਚ ਜੁੜ ਜਾਣਾ ਜ਼ਰੂਰੀ ਹੈ -

ਰੋਗੁ ਕਵਨੁ ਜਾਂ ਰਾਖੈ ਆਪਿ ॥

ਤਿਸੁ ਜਨ ਹੋਇ ਨ ਦੁਖੁ ਸੰਤਾਪੁ ॥

ਜਿਸੁ ਉਪਰਿ ਪ੍ਰਭੁ ਕਿਰਪਾ ਕਰੈ ॥

ਤਿਸੁ ਉਪਰ ਤੇ ਕਾਲੁ ਪਰਹਰੈ ॥ ੧ ॥

ਸਦਾ ਸਖਾਈ ਹਰਿ ਹਰਿ ਨਾਮੁ ॥

ਜਿਸੁ ਚੀਤਿ ਆਵੈ ਤਿਸੁ ਸਦਾ ਸੁਖੁ ਹੋਵੈ

ਨਿਕਟਿ ਨ ਆਵੈ ਤਾ ਕੈ ਜਾਮੁ ॥ ੧ ॥ ਰਹਾਉ ॥

ਜਬ ਇਹੁ ਨ ਸੇ ਤਬ ਕਿਨਹਿ ਉਪਾਇਆ ॥
 ਕਵਨ ਮੁਲ ਤੇ ਕਿਆ ਪ੍ਰਗਟਾਇਆ ॥
 ਆਪਹਿ ਮਾਰਿ ਆਪਿ ਜੀਵਾਲੈ ॥
 ਅਪਨੇ ਭਗਤ ਕਉ ਸਦਾ ਪੁਤਿਪਾਲੈ ॥ ੨ ॥
 ਸਭ ਕਿਛੁ ਜਾਣਹੁ ਤਿਸ ਕੈ ਹਾਥ ॥
 ਪ੍ਰਭੁ ਮੇਰੇ ਅਨਾਥ ਕੇ ਨਾਥ ॥
 ਦੁਖ ਭੰਜਨੁ ਤਾ ਕਾ ਹੈ ਨਾਉ ॥
 ਸੁਖ ਪਾਵਹਿ ਤਿਸ ਕੇ ਗੁਣ ਗਾਉ ॥ ੩ ॥
 ਸੁਣਿ ਸੁਆਮੀ ਸੰਤਨ ਅਰਦਾਸਿ ॥
 ਜੀਉ ਪ੍ਰਾਨ ਧਨੁ ਤੁਮ੍ਹਰੈ ਪਾਸਿ ॥
 ਇਹੁ ਜਗੁ ਤੇਰਾ ਸਭ ਤੁਝਹਿ ਧਿਆਏ ॥
 ਕਰਿ ਕਿਰਪਾ ਨਾਨਕ ਸੁਖੁ ਪਾਏ ॥ ੪ ॥ ੨੫ ॥ ੩੮ ॥

ਅੰਗ - ੧੧੪੭

ਨਾਮੁ ਲੈਤ ਕਿਛੁ ਬਿਘਨੁ ਨ ਲਾਗੈ ॥
 ਨਾਮੁ ਸੁਣਤ ਜਮੁ ਦੂਰਹੁ ਭਾਗੈ ॥
 ਨਾਮੁ ਲੈਤ ਸਭ ਦੁਖਹੁ ਨਾਸੁ ॥
 ਨਾਮੁ ਜਪਤ ਹਰਿ ਚਰਣ ਨਿਵਾਸੁ ॥ ੧ ॥
 ਨਿਰਬਿਘਨ ਭਗਤਿ ਭਜੁ ਹਰਿ ਹਰਿ ਨਾਉ ॥
 ਰਸਕਿ ਰਸਕਿ ਹਰਿ ਕੇ ਗੁਣ ਗਾਉ ॥ ੧ ॥ ਰਹਾਉ ॥
 ਹਰਿ ਸਿਮਰਤ ਕਿਛੁ ਚਾਖੁ ਨ ਜੋਹੈ ॥
 ਹਰਿ ਸਿਮਰਤ ਦੈਤ ਦੇਉ ਨ ਪੋਹੈ ॥
 ਹਰਿ ਸਿਮਰਤ ਮੋਹੁ ਮਾਨੁ ਨ ਬਧੈ ॥
 ਹਰਿ ਸਿਮਰਤ ਗਰਭ ਜੋਨਿ ਨ ਰੁਧੈ ॥ ੨ ॥
 ਹਰਿ ਸਿਮਰਨ ਕੀ ਸਗਲੀ ਬੇਲਾ ॥
 ਹਰਿ ਸਿਮਰਨੁ ਬਹੁ ਮਾਹਿ ਇਕੇਲਾ ॥
 ਜਾਤਿ ਅਜਾਤਿ ਜਪੈ ਜਨੁ ਕੋਇ ॥
 ਸੋ ਜਾਪੈ ਤਿਸ ਕੀ ਗਤਿ ਹੋਇ ॥ ੩ ॥
 ਹਰਿ ਕਾ ਨਾਮੁ ਜਪੀਐ ਸਾਧਸੰਗਿ ॥
 ਹਰਿ ਕੇ ਨਾਮ ਕਾ ਪੂਰਨ ਰੰਗੁ ॥
 ਨਾਨਕ ਕਉ ਪ੍ਰਭੁ ਕਿਰਪਾ ਧਾਰਿ ॥
 ਸਾਸਿ ਸਾਸਿ ਹਰਿ ਦੇਹੁ ਚਿਤਾਰਿ ॥ ੪ ॥ ੩੬ ॥ ੪੯ ॥

ਅੰਗ - ੧੧੫੦

ਦੁਖ ਭੰਜਨੁ ਤੇਰਾ ਨਾਮੁ ਜੀ ਦੁਖ ਭੰਜਨੁ ਤੇਰਾ ਨਾਮੁ ॥
 ਆਠ ਪਹਰ ਆਰਾਧੀਐ ਪੂਰਨ ਸਤਿਗੁਰ ਗਿਆਨੁ ॥ ੧ ॥
 ਰਹਾਉ ॥
 ਜਿਤੁ ਘਟਿ ਵਸੈ ਪਾਰਬ੍ਰਹਮੁ ਸੋਈ ਸੁਹਾਵਾ ਥਾਉ ॥
 ਜਮ ਕੰਕਰੁ ਨੇੜਿ ਨ ਆਵਈ ਰਸਨਾ ਹਰਿ ਗੁਣ ਗਾਉ ॥ ੧ ॥
 ਸੇਵਾ ਸੁਰਤਿ ਨ ਜਾਣੀਆ ਨਾ ਜਾਪੈ ਆਰਾਧਿ ॥
 ਓਟ ਤੇਰੀ ਜਗਜੀਵਨਾ ਮੇਰੇ ਠਾਕੁਰ ਅਗਮ ਅਗਾਧਿ ॥ ੨ ॥
 ਭਏ ਕ੍ਰਿਪਾਲ ਗੁਸਾਈਆ ਨਠੇ ਸੋਗ ਸੰਤਾਪ ॥
 ਤਤੀ ਵਾਉ ਨ ਲਗਈ ਸਤਿਗੁਰਿ ਰਖੇ ਆਪਿ ॥ ੩ ॥
 ਗੁਰੁ ਨਾਰਾਇਣੁ ਦਯੁ ਗੁਰੁ ਗੁਰੁ ਸਚਾ ਸਿਰਜਣਹਾਰੁ ॥
 ਗੁਰਿ ਤੁਠੈ ਸਭ ਕਿਛੁ ਪਾਇਆ ਜਨ ਨਾਨਕ ਸਦ ਬਲਿਹਾਰ ॥
 ੪ ॥ ੨ ॥ ੧੨੦ ॥ ਅੰਗ- ੨੧੮

ਆਸਾ ਮਹਲਾ ੫ ॥ ਅਉਖਧੁ ਖਾਇਓ ਹਰਿ ਕੋ ਨਾਉ ॥
 ਸੁਖ ਪਾਏ ਦੁਖ ਬਿਨਸਿਆ ਥਾਉ ॥ ੧ ॥
 ਤਾਪੁ ਗਇਆ ਬਚਨਿ ਗੁਰ ਪੂਰੇ ॥
 ਅਨਦੁ ਭਇਆ ਸਭਿ ਮਿਟੇ ਵਿਸੁਰੇ ॥ ੧ ॥ ਰਹਾਉ ॥

ਜੀਅ ਜੰਤ ਸਗਲ ਸੁਖੁ ਪਾਇਆ ॥
 ਪਾਰਬ੍ਰਹਮੁ ਨਾਨਕ ਮਨਿ ਧਿਆਇਆ ॥ ੨ ॥ ੩੨ ॥

ਅੰਗ- ੩੨੮

ਲਲਾ ਲਾਵਉ ਅਉਖਧੁ ਜਾਹੂ ॥
 ਦੁਖ ਦਰਦ ਤਿਹ ਮਿਟਹਿ ਖਿਨਾਹੂ ॥
 ਨਾਮ ਅਉਖਧੁ ਜਿਹ ਰਿਦੈ ਹਿਤਾਵੈ ॥
 ਤਾਹਿ ਰੋਗੁ ਸੁਪਨੈ ਨਹੀ ਆਵੈ ॥
 ਹਰਿ ਅਉਖਧੁ ਸਭ ਘਟ ਹੈ ਭਾਈ ॥
 ਗੁਰ ਪੂਰੇ ਬਿਨੁ ਬਿਧਿ ਨ ਬਨਾਈ ॥
 ਗੁਰਿ ਪੂਰੇ ਸੰਜਮੁ ਕਰਿ ਦੀਆ ॥
 ਨਾਨਕ ਤਉ ਫਿਰਿ ਦੁਖੁ ਨ ਥੀਆ ॥

ਅੰਗ - ੨੫੯

ਸੋਰਠਿ ਮਹਲਾ ੫ ॥
 ਠਾਢਿ ਪਾਈ ਕਰਤਾਰੇ ॥
 ਤਾਪੁ ਛੋਡਿ ਗਇਆ ਪਰਵਾਰੇ ॥
 ਗੁਰਿ ਪੂਰੇ ਹੈ ਰਾਖੀ ॥
 ਸਰਣਿ ਸਚੇ ਕੀ ਤਾਕੀ ॥ ੧ ॥
 ਪਰਮੇਸਰੁ ਆਪਿ ਹੋਆ ਰਖਵਾਲਾ ॥
 ਸਾਂਤਿ ਸਹਜ ਸੁਖ ਖਿਨ ਮਹਿ ਉਪਜੇ ॥
 ਮਨੁ ਹੋਆ ਸਦਾ ਸੁਖਾਲਾ ॥ ਰਹਾਉ ॥
 ਹਰਿ ਹਰਿ ਨਾਮੁ ਦੀਓ ਦਾਰੂ ॥
 ਤਿਨਿ ਸਗਲਾ ਰੋਗੁ ਬਿਦਾਰੂ ॥
 ਅਪਣੀ ਕਿਰਪਾ ਧਾਰੀ ॥
 ਤਿਨਿ ਸਗਲੀ ਬਾਤ ਸਵਾਰੀ ॥ ੨ ॥
 ਪ੍ਰਭਿ ਅਪਨਾ ਬਿਰਦੁ ਸਮਾਰਿਆ ॥
 ਹਮਰਾ ਗੁਣੁ ਅਵਗੁਣੁ ਨ ਬੀਚਾਰਿਆ ॥
 ਗੁਰ ਕਾ ਸਬਦੁ ਭਇਓ ਸਾਖੀ ॥
 ਤਿਨਿ ਸਗਲੀ ਲਾਜ ਰਾਖੀ ॥ ੩ ॥
 ਬੋਲਾਇਆ ਬੋਲੀ ਤੇਰਾ ॥
 ਤੂ ਸਾਹਿਬੁ ਗੁਣੀ ਗਹੇਰਾ ॥
 ਜਪਿ ਨਾਨਕ ਨਾਮੁ ਸਚੁ ਸਾਖੀ ॥
 ਅਪੁਨੇ ਦਾਸ ਕੀ ਪੈਜ ਰਾਖੀ ॥ ੪ ॥ ੬ ॥ ੫੬ ॥

ਅੰਗ - ੬੨੩

ਸੋਰਠਿ ਮਹਲਾ ੫ ॥
 ਬਖਸਿਆ ਪਾਰਬ੍ਰਹਮੁ ਪਰਮੇਸਰਿ ਸਗਲੇ ਰੋਗ ਬਿਦਾਰੇ ॥
 ਗੁਰ ਪੂਰੇ ਕੀ ਸਰਣੀ ਉਬਰੇ ਕਾਰਜ ਸਗਲ ਸਵਾਰੇ ॥ ੧ ॥
 ਹਰਿ ਜਨਿ ਸਿਮਰਿਆ ਨਾਮ ਅਧਾਰਿ ॥
 ਤਾਪੁ ਉਤਾਰਿਆ ਸਤਿਗੁਰਿ ਪੂਰੇ ਅਪਣੀ ਕਿਰਪਾ ਧਾਰਿ ॥
 ਰਹਾਉ ॥
 ਸਦਾ ਅਨੰਦ ਕਰਹ ਮੇਰੇ ਪਿਆਰੇ ॥
 ਹਰਿ ਗੋਵਿੰਦੁ ਗੁਰਿ ਰਾਖਿਆ ॥
 ਵਡੀ ਵਡਿਆਈ ਨਾਨਕ ਕਰਤੇ ਕੀ ॥
 ਸਾਚੁ ਸਬਦੁ ਸਤਿ ਭਾਖਿਆ ॥ ੨ ॥ ੧੮ ॥ ੪੬ ॥

ਅੰਗ - ੬੨੦

ਬਿਲਾਵਲੁ ਮਹਲਾ ੫ ॥
 ਰੋਗੁ ਮਿਟਾਇਆ ਆਪਿ ਪ੍ਰਭਿ ਉਪਜਿਆ ਸੁਖੁ ਸਾਂਤਿ ॥
 ਵਡ ਪਰਤਾਪੁ ਅਚਰਜ ਰੂਪੁ ਹਰਿ ਕੀਨੀ ਦਾਤਿ ॥ ੧ ॥ ਗੁਰਿ
 ਗੋਵਿੰਦਿ ਕ੍ਰਿਪਾ ਕਰੀ ਰਾਖਿਆ ਮੇਰਾ ਭਾਈ ॥

ਹਮ ਤਿਸ ਕੀ ਸਰਣਾਗਤੀ ਜੋ ਸਦਾ ਸਹਾਈ ॥੧॥ਰਹਾਉ॥
ਬਿਰਥੀ ਕਦੇ ਨ ਹੋਵਈ ਜਨ ਕੀ ਅਰਦਾਸਿ ॥
ਨਾਨਕ ਜੋਰੁ ਗੋਵਿੰਦ ਕਾ ਪੂਰਨ ਗੁਣਤਾਸਿ ॥
੨ ॥ ੧੩ ॥ ੨੨ ॥ ਅੰਗ- ੮੧੯
ਸੂਹੀ ਮਹਲਾ ੪ ॥
ਜਿਨ ਕੈ ਅੰਤਰਿ ਵਸਿਆ ਮੇਰਾ ਹਰਿ ਹਰਿ
ਤਿਨ ਕੇ ਸਭਿ ਰੋਗ ਗਵਾਏ ॥
ਤੇ ਮੁਕਤ ਭਏ ਜਿਨ ਹਰਿ ਨਾਮੁ ਧਿਆਇਆ
ਤਿਨ ਪਵਿਤੁ ਪਰਮ ਪਦੁ ਪਾਏ ॥ ੧ ॥
ਮੇਰੇ ਰਾਮ ਹਰਿ ਜਨ ਆਰੋਗ ਭਏ ॥
ਗੁਰ ਬਚਨੀ ਜਿਨਾ ਜਪਿਆ ਮੇਰਾ ਹਰਿ
ਹਰਿ ਤਿਨ ਕੇ ਹਉਮੈ ਰੋਗ ਗਏ ॥ ੧ ॥ ਰਹਾਉ ॥
ਬ੍ਰਹਮਾ ਬਿਸਨੁ ਮਹਾਦੇਉ ਤ੍ਰੈ ਗੁਣ
ਰੋਗੀ ਵਿਚਿ ਹਉਮੈ ਕਾਰ ਕਮਾਈ ॥
ਜਿਨਿ ਕੀਏ ਤਿਸਹਿ ਨ ਚੇਤਹਿ ਬਪੁੜੇ
ਹਰਿ ਗੁਰਮੁਖਿ ਸੋਝੀ ਪਾਈ ॥ ੨ ॥
ਹਉਮੈ ਰੋਗਿ ਸਭੁ ਜਗਤੁ ਬਿਆਪਿਆ
ਤਿਨ ਕਉ ਜਨਮ ਮਰਣ ਦੁਖੁ ਭਾਰੀ ॥
ਗੁਰ ਪਰਸਾਦੀ ਕੇ ਵਿਰਲਾ ਛੁਟੈ
ਤਿਸੁ ਜਨ ਕਉ ਹਉ ਬਲਿਹਾਰੀ ॥ ੩ ॥
ਜਿਨਿ ਸਿਸਟਿ ਸਾਜੀ ਸੋਈ
ਹਰਿ ਜਾਣੈ ਤਾ ਕਾ ਰੂਪੁ ਅਪਾਰੋ ॥
ਨਾਨਕ ਆਪੇ ਵੇਖਿ ਹਰਿ ਬਿਗਸੈ
ਗੁਰਮੁਖਿ ਬ੍ਰਹਮ ਬੀਚਾਰੋ ॥ ੪ ॥ ੩ ॥ ੧੪ ॥

ਅੰਗ- ੨੩੫

ਬਿਲਾਵਲੁ ਮਹਲਾ ੫ ॥
ਤਾਤੀ ਵਾਉ ਨ ਲਗਈ ਪਾਰਬ੍ਰਹਮ ਸਰਣਾਈ ॥
ਚਉਗਿਰਦ ਹਮਾਰੈ ਰਾਮ ਕਾਰ ਦੁਖੁ ਲਗੈ ਨ ਭਾਈ ॥ ੧ ॥
ਸਤਿਗੁਰੁ ਪੂਰਾ ਭੇਟਿਆ ਜਿਨਿ ਬਣਤ ਬਣਾਈ ॥
ਰਾਮ ਨਾਮੁ ਅਉਖਧੁ ਦੀਆ ਏਕਾ ਲਿਵ ਲਾਈ ॥੧॥ ਰਹਾਉ॥
ਰਾਖਿ ਲੀਏ ਤਿਨਿ ਰਖਨਹਾਰਿ ਸਭ ਬਿਆਪਿ ਮਿਟਾਈ ॥
ਕਹੁ ਨਾਨਕ ਕਿਰਪਾ ਭਈ ਪ੍ਰਭ ਭਏ ਸਹਾਈ ॥੨॥੧੫॥੨੯॥

ਅੰਗ- ੮੧੯

ਧਨਾਸਰੀ ਮਹਲਾ ੫ ॥
ਹਲਤਿ ਸੁਖੁ ਪਲਤਿ ਸੁਖੁ ਨਿਤ ਸੁਖੁ ਸਿਮਰਨੋ ਨਾਮੁ ਗੋਬਿੰਦ ਕਾ
ਸਦਾ ਲੀਜੈ ॥ ਮਿਟਹਿ ਕਮਾਣੇ ਪਾਪ ਚਿਰਾਣੇ ਸਾਧਸੰਗਤਿ
ਮਿਲਿ ਮੁਆ ਜੀਜੈ ॥ ੧ ॥ ਰਹਾਉ ॥ ਰਾਜ ਜੋਬਨ ਬਿਸਰੰਤ
ਹਰਿ ਮਾਇਆ ਮਹਾ ਦੁਖੁ ਏਹੁ ਮਹਾਂਤ ਕਹੈ ॥
ਆਸ ਪਿਆਸ ਰਮਣ ਹਰਿ ਕੀਰਤਨ ਏਹੁ ਪਦਾਰਥੁ ਭਾਗਵੰਤੁ
ਲਹੈ ॥ ੧ ॥ ਸਰਣਿ ਸਮਰਥ ਅਕਥ ਅਗੋਚਰਾ ਪਤਿਤ
ਉਧਾਰਣ ਨਾਮੁ ਤੇਰਾ ॥ ਅੰਤਰਜਾਮੀ ਨਾਨਕ ਕੇ ਸੁਆਮੀ
ਸਰਬਤ ਪੂਰਨ ਠਾਕੁਰੁ ਮੇਰਾ ॥ ੨ ॥ ੨ ॥ ੫੪ ॥

ਅੰਗ- ੬੮੩

ਟੋਡੀ ਮਹਲਾ ੫ ॥
ਮਾਈ ਮੇਰੇ ਮਨ ਕੇ ਸੁਖੁ ॥ ਕੋਟਿ ਅਨੰਦ ਰਾਜ ਸੁਖੁ ਭਗਵੈ
ਹਰਿ ਸਿਮਰਤ ਬਿਨਸੈ ਸਭ ਦੁਖੁ ॥ ੧ ॥ ਰਹਾਉ ॥ ਕੋਟਿ

ਜਨਮ ਕੇ ਕਿਲਬਿਖ ਨਾਸਹਿ ਸਿਮਰਤ ਪਾਵਨ ਤਨ ਮਨ ਸੁਖ ॥
ਦੇਖਿ ਸਰੂਪੁ ਪੂਰਨੁ ਭਈ ਆਸਾ ਦਰਸਨੁ ਭੇਟਤ ਉਤਰੀ ਭੁਖ ॥
੧॥ ਚਾਰਿ ਪਦਾਰਥ ਅਸਟ ਮਹਾ ਸਿਧਿ ਕਾਮਯੋਨੁ ਪਾਰਜਾਤ
ਹਰਿ ਹਰਿ ਰੁਖੁ ॥ ਨਾਨਕ ਸਰਨਿ ਗਹੀ ਸੁਖ ਸਾਗਰ
ਜਨਮ ਮਰਨ ਫਿਰਿ ਗਰਭ ਨ ਧੁਖੁ ॥ ੨ ॥ ੧੦ ॥ ੨੯ ॥

ਅੰਗ- ੨੧੭

ਉਪਰੋਕਤ ਸ਼ਬਦਾਂ ਦਾ ਬਾਰ-ਬਾਰ ਪਾਠ ਕਰਨ ਨਾਲ ਮਨ ਵਿਚ ਇਹ ਸਚਾਈ ਬੈਠ ਜਾਂਦੀ ਹੈ, ਇਹ ਵਿਸ਼ਵਾਸ ਪੱਕਾ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਕਿ ਮੇਰੇ ਸਾਰੇ ਰੋਗ ਦੂਰ ਹੋ ਜਾਣਗੇ, ਮੇਰੀ ਸਿਹਤ ਠੀਕ ਹੋ ਜਾਵੇਗੀ, ਮੈਨੂੰ ਸੁਖ-ਮਈ ਸਹਜ-ਮਈ ਅਨੰਦ-ਮਈ ਜੀਵਨ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੋ ਜਾਵੇਗਾ। ਗੁਰੂ ਸਰਬ ਸਮਰੱਥ ਹੈ, ਪਰਮਾਤਮ ਸਰੂਪ ਹੈ। ਗੁਰੂ ਦਾ ਸ਼ਬਦ ਅਟੱਲ ਸਚਾਈ ਹੈ। ਗੁਰੂ ਜੀ ਦਾ ਹਰ ਸ਼ਬਦ ਪੂਰਨ ਹੈ, ਹਰ ਵਾਕ ਪੂਰਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਸ਼ੁੱਧ ਹਿਰਦੇ ਨਾਲ, ਪਿਆਰ ਭਾਵਨਾ ਨਾਲ, ਸਹਜਮਈ ਢੰਗ ਨਾਲ ਗੁਰਬਾਣੀ ਦਾ, ਸ਼ਬਦਾਂ ਦਾ ਜਾਪ, ਮੂਲ-ਮੰਤਰ ਦੇ ਜਾਪ, ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਗੁਰਮੰਤਰ ਦਾ ਜਾਪ ਅਤੇ ਸਿਮਰਨ ਵਿਚ ਜੁੜਨ ਨਾਲ ਗੁਰਬਾਣੀ ਵਿਚ ਦਸੀਆਂ ਅਵਸਥਾਵਾਂ ਦਾ ਅਨੰਦ ਗੁਰੂ ਕ੍ਰਿਪਾ ਸਦਕਾ ਅਵੱਸ ਮਾਣਿਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਇਹ ਗੁਰੂ ਦੀ ਦਾਤ ਹੈ, ਗੁਰੂ ਮਿਹਰ ਸਦਕਾ ਹੀ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੁੰਦੀ ਹੈ।

ਗੁਰਸਿੱਖ ਦੀ ਨਿਤ ਦੀ ਕਿਰਿਆ ਕੈਸੀ ਹੋਵੇ? ਗੁਰੂ ਜੀ ਨਿਮਨ ਸ਼ਬਦ ਵਿਚ ਬਖਸ਼ਿਸ਼ ਕਰਦੇ ਦਸਦੇ ਹਨ ਕਿ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਵੇਲੇ ਇਸ਼ਨਾਨ ਕਰਕੇ ਸਿਮਰਨ ਕਰਨ ਨਾਲ ਮਨ ਅਤੇ ਤਨ ਦੋਵੇਂ ਹੀ ਅਰੋਗ ਹੋ ਜਾਂਦੇ ਹਨ। ਪ੍ਰਭੂ ਦੀ ਸ਼ਰਨ ਵਿਚ ਜਾਣ ਵਾਲੇ ਗੁਰਸਿੱਖਾਂ ਦੇ ਉੱਤਮ ਭਾਗ ਪ੍ਰਗਟ ਹੋ ਜਾਂਦੇ ਹਨ, ਕ੍ਰੋੜਾਂ ਬਿਘਨ ਦੂਰ ਹੋ ਜਾਂਦੇ ਹਨ। ਪ੍ਰੇਮ ਭਿੰਨੀ ਗੁਰਬਾਣੀ ਦਾ ਪਾਠ ਅਤੇ ਗਾਇਨ ਨਿਤ, ਹਰ ਸਮੇਂ ਕਰਨਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਗੁਰੂ ਅਵੱਸ ਸਾਡੀ ਰੱਖਿਆ ਕਰੇਗਾ। ਪ੍ਰਭੂ ਦਾ ਅੰਮ੍ਰਿਤ-ਮਈ ਨਾਮ ਨਿਤ, ਹਰ ਸਮੇਂ, ਜਪੋ; ਇਹ ਭੋਜਨ ਨਿਤ ਖਾਵੋ, ਅੰਤਰ ਆਤਮੇ ਹਜ਼ਮ ਕਰੋ। ਐਸਾ ਕਰਨ ਨਾਲ ਸਰੀਰਕ ਬੁਢੇਪਾ (ਜਰਾ), ਬੀਮਾਰੀਆਂ ਅਤੇ ਮੌਤ (ਮਰਾ) ਅਤੇ ਰੋਗ (ਤਾਪ) ਅਭਿਆਸੀ ਦੇ ਨੇੜੇ ਨਹੀਂ ਆਉਂਦੇ। ਐਸੀ ਗੁਰੂ ਦੀ ਵਡਿਆਈ ਅਤੇ ਬਖਸ਼ਿਸ਼ ਹੈ -

ਸੋਰਠਿ ਮਹਲਾ ੫ ॥ ਕਰਿ ਇਸਨਾਨੁ ਸਿਮਰਿ ਪ੍ਰਭੁ ਅਪਨਾ
ਮਨ ਤਨ ਭਏ ਅਰੋਗਾ ॥ ਕੋਟਿ ਬਿਘਨ ਲਾਥੇ ਪ੍ਰਭ ਸਰਣਾ
ਪ੍ਰਗਟੇ ਭਲੇ ਸੰਜੋਗਾ ॥ ੧ ॥ ਪ੍ਰਭ ਬਾਣੀ ਸਬਦੁ ਸੁਭਾਖਿਆ ॥
ਗਾਵਹੁ ਸੁਣਹੁ ਪੜਹੁ ਨਿਤ ਭਾਈ ਗੁਰ ਪੂਰੈ ਤੂ ਰਾਖਿਆ ॥
ਰਹਾਉ ॥ ਸਾਚਾ ਸਾਹਿਬੁ ਅਮਿਤਿ ਵਡਾਈ ਭਗਤਿ ਵਫਲ
ਦਇਆਲਾ ॥ ਸੰਤਾ ਕੀ ਪੈਜ ਰਖਦਾ ਆਇਆ ਆਦਿ ਬਿਰਦੁ
ਪ੍ਰਤਿਪਾਲਾ ॥ ੨ ॥ ਹਰਿ ਅੰਮ੍ਰਿਤੁ ਨਾਮੁ ਭੋਜਨੁ ਨਿਤ ਭੁੰਚਹੁ
ਸਰਬ ਵੇਲਾ ਮੁਖਿ ਪਾਵਹੁ ॥ ਜਰਾ ਮਰਾ ਤਾਪੁ ਸਭੁ ਨਾਠਾ ਗੁਣ
ਗੋਬਿੰਦ ਨਿਤ ਗਾਵਹੁ ॥ ੩ ॥ ਸੁਣੀ ਅਰਦਾਸਿ ਸੁਆਮੀ ਮੇਰੈ
ਸਰਬ ਕਲਾ ਬਣਿ ਆਈ ॥ ਪ੍ਰਗਟ ਭਈ ਸਗਲੇ ਜੁਗ ਅੰਤਰਿ
ਗੁਰ ਨਾਨਕ ਕੀ ਵਡਿਆਈ ॥ ੪ ॥ ੧੧ ॥

ਅੰਗ - ੬੧੧

ਲਛਮਣ ਦਾਸ ਤੋਂ ਬੰਦਾ ਸਿੰਘ ਬਹਾਦਰ

(ਸਮਰੱਥ ਗੁਰੂ ਦੀ ਬਖਸ਼ਿਸ਼)

ਡਾ. ਸਰਬਜਿੰਦਰ ਸਿੰਘ
ਪੰਜਾਬੀ ਯੂਨੀਵਰਸਿਟੀ, ਪਟਿਆਲਾ

ਸੱਚ ਜਾਣਿਓ! ਸਿਆਣਿਆਂ ਦੇ ਇਸ ਕਥਨ ਨੂੰ ਕਿ ਯੋਧਾ ਕੋਈ ਘਿਉ ਵਾਲੇ ਟੀਨ ਦੇ ਪੀਪੇ ਵਾਂਗ ਨਹੀਂ ਜੇ ਹੁੰਦਾ ਕਿ ਐਵੇਂ ਰਤਾ ਕੁ ਸੇਕ ਜਿਹਾ ਲੱਗਿਆ ਤੇ ਪਿਘਲ ਗਿਆ ਤੇ ਆਇਆ ਹਲਕਾ ਜਿਹਾ ਬੁੱਲਾ ਠੰਢੀ ਹਵਾ ਦਾ ਤੇ ਜੰਮ ਗਿਆ ਵਾਂਗ ਬਰਫਾਂ। ਭਾਊ ਜੀ! ਯੋਧੇ ਵਾਲੀ ਸਿਦਕ-ਸਬੂਰੀ ਤੇ ਜ਼ਿੰਦਾਦਿਲੀ ਕੋਈ ਖਾਲਾ ਜੀ ਦਾ ਵਾੜਾ ਥੋੜ੍ਹਾ ਜੇ। ਯੋਧੇ ਨੂੰ ਤੇ ਗੁੱਸਾ ਆਉਂਦਾ ਹੀ ਨਹੀਂ ਜੇ, ਉਹਨੂੰ ਤੇ ਗੁੱਸਾ ਦਵਾਉਣ ਲਈ ਵੀ ਲੱਗ ਜਾਂਦੇ ਜੇ ਕਈ-ਕਈ ਦਹਾਕੇ। ਤੇ ਜੇ ਕਿਤੇ ਫਿਰ ਆ ਹੀ ਜਾਵੇ ਨਾ ਗੁੱਸਾ ਯੋਧੇ ਨੂੰ ਤੇ ਫਿਰ ਤਾਂ ਉਤਰਨ ਲੱਗਿਆਂ ਵੀ ਦਹਾਕੇ ਹੀ ਲੱਗਦੇ ਜੇ ਮਿੱਤਰੇ, ਆਪਣੇ ਬਾਬਾ ਬੰਦਾ ਸਿੰਘ ਬਹਾਦਰ ਵਾਂਗ। ਸਮੇਂ-ਸਮੇਂ ਦੀ ਗੱਲ ਜੋ, ਪਤਾ ਲਗਦੇ ਕਿ ਕਦ ਕੋਈ ਨਿਮਰ ਦਿਆਲੂ ਤੇ ਸਤਿਪੁਰਖ ਤੋਂ ਹੋ ਜਾਵੇ ਹੰਕਾਰੀ ਤੇ ਕਦ ਹੰਕਾਰੀ ਤੋਂ ਨਿਮਰ ਦਿਆਲੂ ਤੇ ਸਤਿਪੁਰਖ, ਮੌਲਾ ਦੀ ਮੌਲਾ ਹੀ ਜਾਣੇ, ਭਾਈ ਜਨੋ! ਕਰਤਾਰ ਦੀ ਲੀਲਾ ਦਾ ਨਹੀਂ ਜੇ ਕੋਈ ਭੇਦ। ਆਹ! ਹੁਣ ਤੁਸੀਂ ਵੇਖ ਲਓ ਆਪੇ ਹੀ, ਬੰਦਾ ਸਿੰਘ ਬਹਾਦਰ ਵੱਲ, ਜਦ ਸੀ ਨਾ ਰਜੌਰੀ ਦਾ ਲੱਛਮਣ ਦਾਸ, ਕਿੱਦਾਂ ਪਾਲੀ ਫਿਰਦਾ ਸੀ ਹਉਮੈ ਰਾਜਪੂਤ ਹੋਣ ਦੀ। ਮੇਢੇ ਤੇ ਤੀਰ, ਹੱਥ ਤਲਵਾਰ, ਸਮਝਿਆ ਸੀ ਉਸ ਨੇ ਕਿਸੇ ਨੂੰ ਕਦੀ ਬੰਦਾ। ਤੁਹਾਨੂੰ ਕਿਹੜਾ ਪਤਾ ਨਹੀਂ ਇਹਨਾਂ ਗੱਲਾਂ ਦਾ। ਕੀ ਹੋਇਆ ਅਖੀਰ, ਮਾਰ ਬੈਠਾ ਸੀ ਨਾ ਇਕ ਵਾਰ ਹਿਰਨੀ, ਐਵੇਂ ਚੌੜ-ਚੌੜ 'ਚ। ਮਰੀ ਨਾ ਜਦੋਂ ਅੱਖਾਂ ਸਾਮ੍ਹਣੇ ਤੜਫ-ਤੜਫ ਹਿਰਨੀ, ਪਾਗਲ ਹੋ ਗਿਆ ਸੀ ਜੇ ਇਕ ਵਾਰ ਤੇ। ਭਾਈ ਜੀਓ! ਯੋਧਾ ਹੋਣਾ ਤੇ ਯੋਧੇ ਹੋਣ ਦਾ ਭਰਮ ਪਾਲਣਾ, ਇਕੋ ਜਿਹੀਆਂ ਗੱਲਾਂ ਥੋੜ੍ਹੀਆਂ। ਲਛਮਣ ਦਾਸ ਕੋਈ ਯੋਧਾ ਥੋੜ੍ਹਾ ਸੀ। ਉਹਦੀਆਂ ਤੇ ਯਾਰੇ ਕੁਲਾਂ 'ਚ ਪੈਦਾ ਨਹੀਂ ਹੋਇਆ ਕਦੀ ਯੋਧਾ। ਪੇੜਾਂ ਤੇ ਵਿਰਾਸਤ 'ਚੋਂ ਹੀ ਟੋਲੁਣੀਆਂ ਪੈਂਦੀਆਂ ਨੇ ਨਾ। ਬਿਖਮ ਮਾਰਗ 'ਤੇ ਚੱਲਣ ਲਈ, ਤਲੀ ਤੇ ਸੀਸ ਧਰਨਾ ਹੋਰ ਤੁਸੀਂ ਮਖੌਲ ਸਮਝਦੇ ਜੇ ਕਿਤੇ।

ਵਿਰਾਸਤ ਜਦੋਂ ਹੋਵੇ ਈ ਕੋਈ ਨਾ, ਤੇ ਫਿਰ ਮਾਰੀ ਜਾਓ ਟੱਕਰਾਂ ਜਿੰਨੀਆਂ ਮਰਜ਼ੀ ਭਰਮ 'ਚ, ਪਰ ਇਕ ਗੱਲ ਸੱਚੀ ਜੇ ਚਿੱਟੇ ਦਿਨ ਵਰਗੀ, ਜੋ ਮਰਜ਼ੀ ਬਣ ਜਾਓ, ਪਤੀ, ਪਤਨੀ, ਮਾਂ, ਬਾਪ, ਤਾਇਆ, ਚਾਚਾ, ਡਰਾਈਵਰ, ਕੰਡਕਟਰ ਤੇ ਭਾਵੇਂ ਪ੍ਰੋਫੈਸਰ ਤੇ ਡਾਕਟਰ, ਆਹ ਮੇਰੇ ਤੇ ਸੰਤੋਖ ਸਿਹੁੰ ਮੈਲਬਰਨ ਵਾਲੇ ਵਾਂਗ, ਪਰ ਯੋਧੇ ਨਹੀਂ ਜੇ ਬਣ ਸਕਦੇ ਕਦੀ ਵੀ। ਭਾਊ! ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਅਤੇ ਮੌਤ ਨੂੰ ਇਕੋ ਜਿਹਾ ਸਮਝਣਾ ਕੋਈ ਹਾਰੀ ਸਾਰੀ ਦਾ ਕੰਮ ਆ। ਵੇਖਾ-ਵੇਖੀ ਹੱਥ ਫੜ ਨਾਗਣੀ ਥੋੜ੍ਹਾ ਬਣ ਜਾਈਦਾ ਪੁਰੀ ਅਨੰਦ ਵਾਲਾ ਭਾਈ ਬਚਿੱਤਰ ਸਿਹੁੰ ਭਾਈ। ਤੇ ਫਿਰ ਮਿੱਤਰੇ ਓਹੋ ਹੋਈ ਜੇ ਹੁੰਦੀ ਜੇ ਇਹੋ ਜਿਹੇ ਮੌਕਿਆਂ 'ਤੇ, ਤੇ ਜਾ ਫੜਿਆ ਹੱਥ ਨਾਂਗੇ ਸਾਧ ਔਘੜ ਮੱਲ ਦਾ, ਤੇ ਮਲ ਕੇ ਨਾ ਸੁਆਹ ਪਿੰਡੇ 'ਤੇ ਬਣ ਗਿਆ ਮਾਧੋ ਦਾਸ ਬੈਰਾਗੀ। ਬੰਦਗੀ ਕੀਤੀ, ਪ੍ਰਾਪਤੀਆਂ ਵੀ ਹੋਈਆਂ, ਪਰ ਚੁੱਕੀ ਫਿਰੀ ਗਿਆ ਹਉਮੈ ਉੱਚੀ ਕੁਲ ਦਾ ਤੇ ਖੁੱਕੇ ਮੋਢਿਆਂ ਤੋਂ। ਮੁਕੱਦਰਾਂ ਦੇ ਰੰਗ ਵੇਖੋ, ਕੁਲਾਂ ਤਰ ਗਈਆਂ ਮਾਧੋਦਾਸ ਬੈਰਾਗੀ ਦੀਆਂ। ਸ਼ਾਇਦ ਕੀਤਾ ਹੀ ਹੋਵੇ ਉਹਨੇ ਜਾਂ ਉਹਦੇ ਵੱਡਿਆਂ ਨੇ ਕੋਈ ਇਕ ਅੱਧ ਚੰਗਾ ਕੰਮ ਜ਼ਿੰਦਗੀ 'ਚ। ਹੋ ਗਿਆ ਮੇਲ ਯਾਰੇ ਉਹਦਾ ਦੋ ਜਹਾਨਾਂ ਦੇ ਵਾਲੀ ਨਾਲ, ਧਰਤਿ ਨਾਂਦੇੜ 'ਤੇ, ਤੇ ਡਿੱਗ ਕੇ ਨਾ ਪੈਰਾਂ 'ਤੇ ਬੋਲਿਆ ਸੀ ਇਕੋ ਹੀ ਸ਼ਬਦ, ਓਏ ਮਾਲਕਾ ਮਰ ਗਿਆ ਈ ਬੈਰਾਗੀ ਮਾਧੋ, ਹੁਣ ਤੇ ਰਹਿ ਗਿਆ ਬੱਸ ਸਿਰਫ ਬੰਦਾ, ਸਿਰਫ ਤੇ ਸਿਰਫ ਤੇਰਾ ਬੰਦਾ। ਲਾ ਲੈ ਗਲੇ ਸਾਂਈਆਂ ਮੈਂ ਮਰ ਚੱਲਿਆ। ਤੇ ਲੈ ਚੂਲਾ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਦਾ ਦਸ਼ਮੇਸ਼ ਤੋਂ, ਬਣ ਬੰਦਾ ਸਿੰਘ, ਮਾਰਿਆ ਸੀ ਨਾ ਲਲਕਾਰਾ ਜਦ ਯਾਰੇ ਸਿੰਘ ਨੇ ਜਲਜਲਾ ਆ ਗਿਆ ਸੀ ਧੁਰ ਦਿੱਲੀ ਤੋਂ ਲਾਹੌਰ ਤੱਕ ਦੀ ਮੁਗਲੀਆ ਹਕੂਮਤ ਦੀਆਂ ਚੂਲਾਂ 'ਚ, ਤੇ ਖੜਕ ਗਈ ਸੀ ਜੋ ਸਰਹਿੰਦ ਦੀ ਕੰਧ ਨਾਲ ਕੰਧ।

(ਪੰਨਾ 54 ਦੀ ਬਾਕੀ)

ਸ਼ੁਰੂ ਵਿਚ ਇਹ ਸ਼ਬਦ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਵੇਲੇ ਕਈ ਵਾਰ ਪੜ੍ਹਨਾ ਤੇ ਗਾਉਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਗੁਰੂ ਮਹਾਰਾਜ ਬਾਰ-ਬਾਰ ਇਹ ਵਿਸ਼ਵਾਸ ਦ੍ਰਿੜ੍ਹ ਕਰਵਾਂਦੇ ਹਨ ਕਿ ਰੋਗ, ਚਿੰਤਾ, ਫਿਕਰ, ਬੁਢੇਪਾ, ਮੌਤ (ਇਹਨਾਂ ਦੇ ਡਰ ਤੇ ਸਹਿਮ) ਨਾਮ-ਸਿਮਰਨ ਅਭਿਆਸੀਆਂ (ਸੇਵਕਾਂ) ਦੇ ਨੇੜੇ ਵੀ ਨਹੀਂ ਢੁਕਦੇ। ਉਹ ਦੁਨੀਆਂ ਦੇ ਹਰ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਡਰਾਂ ਤੋਂ ਮੁਕਤ ਰਹਿੰਦੇ ਹਨ, ਉਹਨਾਂ ਦਾ ਮਨ ਸਦਾ ਪ੍ਰਭੂ ਦੀ ਯਾਦ ਵਿਚ ਪਤੀਜਿਆ, ਖਿੜਿਆਂ ਰਹਿੰਦਾ ਹੈ -

ਰੋਗ ਸੋਗ ਦੁਖ ਜਰਾ ਮਰਾ ਹਰਿ ਜਨਹਿ ਨਹੀ ਨਿਕਟਾਨੀ ॥ ਨਿਰਭਉ ਹੋਇ ਰਹੇ ਲਿਵ ਏਕੈ ਨਾਨਕ ਹਰਿ ਮਨੁ ਮਾਨੀ ॥ ੨ ॥ ੧ ॥

ਅੰਗ - ੭੧੧

ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਆਗਮਨ (ਸ੍ਰੀ ਗੁਰ ਨਾਨਕ ਚਮਤਕਾਰ)

ਪਦਮ ਭੂਸ਼ਨ-ਡਾ. ਭਾਈ ਵੀਰ ਸਿੰਘ ਜੀ

(ਲੜੀ ਜੋੜਨ ਲਈ ਦੇਖੋ, ਜੂਨ ਅੰਕ, ਪੰਨਾ-55)

3. ਉਦਾਸੀ ਦੀਆਂ ਤਿਆਰੀਆਂ ਮਲਕ ਭਾਗੋ-ਭਾਈ ਲਾਲੋ

ਭਾਈ ਲਾਲੋ

ਬਿਆਸਾ ਨਦੀ ਦਾ ਪੱਛਮੀ ਕਿਨਾਰਾ, ਇਕ ਨਿੱਕੀ ਜਿਹੀ ਟਿੱਬੀ ਤੇ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਵੇਲਾ 'ਰੱਬੀ ਜੋਤ' ਧਿਆਨ ਮਗਨ ਬੈਠੀ ਹੈ, ਇਕ ਪ੍ਰੇਮੀ ਸੂਰਤ ਕੀਰਤਨ ਕਰ ਰਹੀ ਹੈ। ਠੰਢਾ ਸੁਹਾਉ ਅਸਮਾਨਾਂ ਤੋਂ ਵਸ ਰਿਹਾ ਹੈ, ਸ਼ਾਂਤਿ ਤੇ ਇਕਾਂਤ ਵਿਚ ਕੀਰਤਨ ਦੀ ਰੌ ਸੁਆਦ-ਦਰ-ਸੁਆਦ ਦੀ ਲਪਟ ਦੇ ਹਰੀ ਹੈ। ਦਿਨ ਚੜ੍ਹ ਆਇਆ, ਆਪ ਨੇ ਸੁਹਣੇ ਨੈਣ ਖੁਲੇ, ਅਰਸ਼ਾਂ ਵੱਲ ਤੇ ਫੇਰ ਦਰਿਆ ਵਲ ਤੇ ਫਿਰ ਚੁਫੇਰੇ ਤੱਕੇ -

ਹਉ ਜੀਵਾ ਗੁਣ ਸਾਰਿ ਅੰਤਰਿ ਤੁ ਵਸੈ ॥

ਤੂੰ ਵਸਹਿ ਮਨ ਮਾਹਿ ਸਹਜੇ ਰਸਿ ਰਸੈ ॥ ਅੰਗ - ੭੫੨

ਦੀ ਮਿੱਠੀ ਸੱਦ ਆਈ, ਫੇਰ ਉਠ ਖੜ੍ਹੇ ਹੋਏ ਤੇ ਆਖਿਆ, ਮਹਾਂਪੁਰਖ ਇਕ ਆਵੇਗਾ, ਕੀਰਤਨ ਹੋਵੇਗਾ, ਵਸੋਂ ਵਸੇਗੀ। ਇਹ ਕਹਿੰਦੇ ਅੱਗੇ ਨੂੰ ਟੁਰ ਪਏ। ਇਵੇਂ ਹੀ ਦੋ ਦਿਨ ਗੁਜ਼ਾਰ, ਰਸਤੇ ਟੁਰਦੇ, ਠਹਿਰ ਤੀਜੇ ਦਿਨ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਵੇਲੇ ਇਕ ਬੇਰੀਆਂ ਦੀ ਝੰਗੀ ਹੇਠ ਇਕ ਸੁਹਾਵੇ ਛੰਭ ਦੇ ਕਿਨਾਰੇ ਜਾ ਜੋਤਿ ਜਗਾਈ। ਕੀਰਤਨ ਹੋਇਆ, ਸੁਆਦ ਆਇਆ, ਫਿਰ ਸੁਹਣੇ ਹੇਠ ਖੁਲ੍ਹੇ ਤੇ ਵਾਕ ਹੋਇਆ -

ਅਬ ਤਬ ਅਵਰੁ ਨ ਮਾਗਉ ਹਰਿ ਪਹਿ

ਨਾਮੁ ਨਿਰੰਜਨ ਦੀਜੈ ਪਿਆਰਿ ॥

ਨਾਨਕ ਚਾਤ੍ਰਕੁ ਅੰਮ੍ਰਿਤੁ ਜਲੁ ਮਾਗੈ

ਹਰਿ ਜਸੁ ਦੀਜੈ ਕਿਰਪਾ ਧਾਰਿ ॥ ਅੰਗ - ੫੦੪

ਇਥੇ ਜੋਤਾਂ ਜਗਾ ਕੇ, ਰੰਗ ਲਾ ਕੇ ਇਥੋਂ ਬੀ ਇਕ ਦਿਨ ਉੱਠੇ ਤੇ ਟੁਰ ਪਏ; ਬਚਨ ਕੀਤਾ, ਮਹਾਂਪੁਰਖ ਆਉਣਗੇ, ਹਰਿ ਕੀਰਤਨ ਦਾ ਮੰਦਰ ਤੇ ਨਗਰੀ ਵਸਾਉਣਗੇ। ਫੇਰ ਦੋ ਚਾਰ ਦਿਨ ਹੋਰ ਸਫਰ ਕੀਤਾ, ਰਸਤੇ ਵਿਚ ਖਾਲੜੇ ਪਿੰਡ ਤੇ ਲਾਹੌਰ ਵਿਚ ਚੁਹੱਟੇ ਪਿੱਪਲ ਹੇਠ ਠਹਿਰਦੇ ਅੱਪੜੇ ਐਮਨਾਬਾਦ, ਜਿਸ ਦਾ ਨਾਉਂ ਸੈਦਪੁਰ ਸੰਡਆਲੀ ਸੀ। ਇਕ ਤਰਖਾਣ ਦੇ ਘਰ ਜਾ 'ਪੰਨ ਨਿਰੰਕਾਰ' ਦੀ ਅਲਖ ਜਗਾਈ। ਇਹ ਤਰਖਾਣਾਂ ਕੰਮ ਕਰਦਾ ਸੀ, ਸਿੱਧੀ ਪੱਧਰੀ ਜਿਹੀ ਸੂਰਤ ਸੀ, ਬਾਹਰੋਂ ਖਹੁਰਾ ਦਿਸਦਾ ਸੀ। ਆਵਾਜ਼ ਸੁਣ ਕੇ ਬਾਹਰ ਆਇਆ, ਤੱਕਿਆ ਨੈਣ ਨੀਵੇਂ ਪਾ ਲਏ, ਫੇਰ ਤੱਕਿਆ ਤੇ ਫੇਰ ਚਰਨਾਂ ਤੇ ਢਹਿ ਪਿਆ। ਆਪ ਬੋਲੇ - ਲੈ ਭਾਈ ਲਾਲੋ! ਆ ਗਏ ਹਾਂ ਤੇ ਟੁਰ ਪਏ ਹਾਂ

ਦੇਸ਼ੋਂ ਬਦੇਸਾਂ ਦੀ ਧਾਰ ਕੇ। ਲਾਲੋ ਦੇ ਨੈਣ ਭਰ ਆਏ, ਸੀਸ ਝੁਕ ਗਿਆ, ਫੇਰ ਲੈ ਗਿਆ ਕੋਠੇ ਦੇ ਅੰਦਰ। ਨਾਲ ਦਾ ਸਾਥੀ ਹਰਿਆਨ ਪਿਆ ਹੋਵੇ, ਜੀ ਵਿਚ ਆਖੇ, ਕਿੰਨੇ ਮੋਦੀਖਾਨੇ ਦੇ ਨੌਕਰ ਅੱਗੇ ਹੱਥ ਜੋੜ ਖੜੋਦੇ ਸਨ, ਨਵਾਬ ਮਿਹਰਾਂ ਕਰਦਾ ਸੀ, ਘਰ ਦਾ ਸੁਖ ਸੀ, ਦੈਵੀ ਭੈਣ ਸੀ, ਪਤੀਬ੍ਰਤਾ ਇਸਤ੍ਰੀ ਸੇਵਾ ਕਰਦੀ ਸੀ, ਸੋ ਸਭ ਛੱਡਿਆ। ਰਸਤੇ ਵਿਚ ਜਿੱਥੇ ਠਹਿਰੇ ਹੱਥੀਂ ਛਾਵਾਂ ਹੋਈਆ। ਅੱਜ ਕਿੱਥੇ ਆ ਗਏ ਹਨ ਕਿੱਲੇ ਘੜਨ ਵਾਲੇ ਦੇ ਘਰ। ਨਾ ਮੰਜਾ ਨਾ ਪੀਹੜੀ, ਨਾ ਖੇਸ ਨਾ ਦਰੀ।

ਇੰਨੇ ਨੂੰ ਲਾਲੋ ਨੇ ਬਾਹਰੋਂ ਜਾ ਕੇ ਇਕ ਪਲੰਘੀਰੀ ਜਿਹੀ ਆਂਦੀ ਤੇ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਜੀ ਨੂੰ ਉਸ ਪਰ ਬਿਠਾਇਆ, ਕਿੰਨਾ ਚਿਰ ਦੁਵੱਲੀ ਕੋਈ ਗੱਲ ਬਾਤ ਨਹੀਂ ਹੋਈ। ਫਿਰ ਬਾਹਰ ਲਾਲੋ ਨੇ ਇਕੱਲਵੰਜੇ ਚੌਂਕੇ ਵਿਚ ਰਸੋਈ ਕੀਤੀ। ਇਧਰ ਮਰਦਾਨੇ ਨੇ ਪੁੱਛਿਆ, ਹੇ ਦਾਤਾ ਜੀ! ਇਹ ਕੌਣ ਪੁਰਖ ਹੈ, ਜਿਸ ਦੇ ਘਰ ਆਪ ਚੱਲ ਕੇ ਆਏ ਹੋ? ਘਰ ਛੱਡ ਸ਼ਹਿਰਾਂ ਤੋਂ ਪਰ੍ਹੇ-ਪਰ੍ਹੇ ਰਹਿੰਦੇ ਕਿੱਥੇ ਆਪ ਆ ਚਰਨ ਪਾਏ ਨੇ? ਆਪ ਹੱਸ ਕੇ ਬੋਲੇ, ਅਸੀਂ ਭਗਤੀ ਦੇ ਘਰ ਆਏ ਹਾਂ, ਮਰਦਾਨਿਆਂ! ਧਰਮ ਕਿਰਤ ਦੇ ਘਰ ਆਏ ਹਾਂ, ਜਿੱਥੇ ਕਿਰਤ ਹੈ ਧਰਮ ਦੀ ਪਰ ਨਾਲ ਹੀ ਮਨ ਚਾਨਣੇ ਵਿਚ ਹੈ, ਸੋਝੀ ਵਿਚ ਹੈ। ਇੰਨੇ ਨੂੰ ਭੋਜਨ ਤਿਆਰ ਹੋ ਗਿਆ। ਲਾਲੋ ਨੇ ਆ ਕੇ ਕਿਹਾ, ਚੌਂਕੇ ਵਿਚ ਚਲੇ ਤੇ ਭੋਜਨ ਪਾਓ। ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਆਖਿਆ, ਲਾਲੋ! ਸਾਰੀ ਧਰਤੀ ਚੌਂਕਾ ਹੈ ਤੇ ਸੱਚ ਵਿਚ ਰੱਤਿਆਂ ਸਾਰੀ ਸੁੱਚ ਹੋ ਜਾਂਦੀ ਹੈ, ਤੂੰ ਭੋਜਨ ਏਥੇ ਹੀ ਲੈ ਆ ਜਾਂ ਲਾਲੋ ਕੋਧਰੇ ਦੀ ਰੋਟੀ ਤੇ ਸਾਗ ਲੈ ਆਇਆ ਤਾਂ ਮਰਦਾਨਾ ਜੀ ਵਿਚ ਆਖੇ, ਕਿਥੇ ਆ ਗਏ, ਇਹ ਸੁੱਕੀ ਰੋਟੀ ਤੇ ਮੇਰਾ ਸੰਘ! ਪਰ ਚੰਗਾ ਜੋ ਗੁਰੂ ਜੀ ਨੂੰ ਭਾਵੇ ਸੋ ਪਰਵਾਨ। ਖਾਹ ਮਨਾਂ, ਖਾਹ ਤੇ ਖੁਸ਼ ਹੋ ਕੇ ਖਾਹ! ਇਹ ਵਿਚਾਰ ਕੇ ਰੋਟੀ ਖਾਧੀਓਸੁ ਤਾਂ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਦਾ ਸੁਆਦ ਆਇਆ। ਜਦ ਸਤਿਗੁਰਾਂ ਨੇ ਬੀ ਪ੍ਰਸ਼ਾਦ ਛਕ ਲਿਆ ਤਾਂ ਲਾਲੋ ਨੇ ਚਰਨਾਂ ਤੇ ਮੱਥਾ ਟੇਕਿਆ। ਸਤਿਗੁਰ ਨੇ ਮਿਹਰ ਕੀਤੀ ਕਿ ਲਾਲੋ ਦੀ ਭਗਤੀ ਤੇ ਸਾਧਨਾ ਵਾਲੀ ਬ੍ਰਿਤੀ ਅਡੋਲ ਆਤਮ ਰਸ ਵਿਚ ਭਿੱਜ ਗਈ।

ਦੋ ਤ੍ਰੈ ਦਿਨ ਇਸੇ ਘਰ ਵਿਚ ਰਹਿ ਕੇ ਫੇਰ ਟੁਰਨ ਲੱਗੇ ਪਰ ਲਾਲੋ ਨੇ ਨੈਣ ਭਰ ਕੇ ਬੇਨਤੀ ਕੀਤੀ ਕਿ ਕੁਛ ਦਿਨ ਹੋਰ ਠਹਿਰ, ਜੋ ਮਿਹਰ ਕੀਤੀ ਨੇ ਇਸ ਨੂੰ ਹੋਰ ਵਧਾਉ ਤੇ ਹੋਰ ਤਰੁੱਠੋ। ਉਸ ਦੀ ਪ੍ਰੇਮ ਭਾਵਨਾ ਪਰ ਪ੍ਰਸੰਨ ਹੋ ਕੇ ਆਪ ਹੋਰ ਸਮਾਂ ਉਥੇ ਠਹਿਰ ਪਏ। ਰਾਤ ਲਾਲੋ ਦੇ ਕੋਠੇ ਆ ਜਾਣਾ ਤੇ ਸਵੇਰੇ ਬਾਹਰ ਚਲੇ ਜਾਣਾ ਤੇ ਸਾਰਾ

ਦਿਨ ਰੋੜਾਂ ਯਾ ਰੇਤੇ ਦੇ ਥੜ੍ਹਿਆਂ ਤੇ ਕਿਸੇ ਰੰਗ ਵਿਚ ਮਗਨ ਬੈਠ ਰਹਿਣਾ। ਥੋੜ੍ਹੇ ਦਿਨਾਂ ਮਗਰੋਂ ਮਰਦਾਨਾ ਤਾਂ ਘਰਦਿਆਂ ਦੀ ਖਬਰ ਸੁਰਤ ਲੈਣ ਤਲਵੰਡੀ ਨੂੰ ਚਲਾ ਗਿਆ, ਪਰ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਜੀ ਉਥੇ ਹੀ ਰਹੇ। ਇੰਨੇ ਚਿਰ ਤਕ ਨਗਰ ਵਿਚ ਇਹ ਗੱਲ ਪ੍ਰਸਿੱਧ ਹੋ ਗਈ ਕਿ ਤਲਵੰਡੀ ਦਾ ਬੇਦੀ ਕੁਲ ਦਾ ਇਕ ਖੱਤਰੀ ਲਾਲੇ ਸੂਦਰ ਦੇ ਘਰ ਰਹਿੰਦਾ ਹੈ, ਅਰ ਉਸ ਦੇ ਹੱਥ ਦੀ ਰੋਟੀ ਖਾਂਦਾ ਹੈ ਤੇ ਇਕ ਮਿਰਾਸੀ ਬੀ ਨਾਲ ਹੀ ਰਹਿੰਦਾ ਹੈ। ਮਰਦਾਨਾ ਕਦੀ ਕਿਸੇ ਕੰਮ ਸ਼ਹਿਰ ਜਾਵੇ ਤਾਂ ਲੋਕੀਂ ਉਸ ਨੂੰ ਕੁਰਾਹੀਏ ਦਾ ਡੂਮ ਯਾ ਮਿਰਾਸੀ ਆਖਿਆ ਕਰਨ। ਇਹ ਖੁਣਸ ਹੋਰ ਬੀ ਵਧੀ, ਜਦੋਂ ਕਿ ਦੋ ਚਾਰ ਬ੍ਰਾਹਮਣ ਗੁਰੂ ਜੀ ਨੂੰ ਸਮਝਾਉਣ ਗਏ ਤਾਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨਾਲ ਵਾਕ ਕਰਕੇ ਨਿਰੁੱਤਰ ਹੋ ਕੇ ਮੁੜੇ। ਪਰੰਤੂ ਕਈ ਹਿੰਦੂ ਮੁਸਲਮਾਨ ਕੀਰਤਨ ਤੇ ਬਚਨ ਸੁਣ ਕੇ ਸ਼ਰਧਾਵਾਨ ਬੀ ਹੋ ਗਏ। ਇੱਥੇ ਗੁਰੂ ਜੀ 'ਨਾਨਕ ਤਪਾ' ਕਰਕੇ ਪ੍ਰਸਿੱਧ ਹੋਏ। ਮੁਸਲਮਾਨ ਕਈ ਨਾਨਕ ਸ਼ਾਹ ਕਰਕੇ ਗੱਲ ਕੱਥ ਕਰਦੇ ਸੇ। ਇਉਂ ਦੂਰ ਨੇੜੇ ਦੇ ਗਿਰਾਵਾਂ ਦੇ ਲੋਕਾਂ ਦਾ ਆਉਣਾ, ਸਤਿਸੰਗ ਕਰਨਾ ਤੇ ਸਿਖਿਆ ਲੈ ਕੇ ਜੀਵਨ ਸੁਧਾਰਨਾ ਸ਼ੁਰੂ ਹੋ ਗਿਆ। ਬ੍ਰਾਹਮਣਾਂ ਮੁਲਾਣਿਆਂ ਨੂੰ ਹੁਣ ਖੁਣਸ ਉਠ ਖਲੋਤੀ ਕਿ ਇਹ ਤਾਂ ਇੱਥੇ ਹੀ ਡੇਰਾ ਲਾ ਬੈਠਾ ਹੈ ਤੇ ਲੋਕੀ ਸ਼ਰਧਾਵਾਨ ਹੁੰਦੇ ਜਾਂਦੇ ਹਨ, ਸਾਡੀ ਵਲੋਂ ਲੋਕੀ ਕਿਤੇ ਉਪਰਾਮ ਨਾ ਹੋ ਜਾਣ। ਸੋ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਉਸ ਥਾਂ ਦੇ ਨਵਾਬ ਤੇ ਉਸ ਦੇ ਕਾਰਦਾਰ ਮਲਕ ਭਾਗੋ ਖੱਤੀ ਨੂੰ ਚੁਗਲੀਆਂ ਨਾਲ ਚਾਉਣਾ ਆਰੰਭ ਦਿਤਾ। ਦੋ ਚਾਰ ਵੇਰੀ ਸਤਿਗੁਰ ਜੀ ਨੂੰ ਉਠਾਉਣ ਲਈ ਚੋਰੀ ਛੁਪੀ ਆਦਮੀ ਬੀ ਘੱਲੇ, ਪਰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਦਿੱਬਯ ਮੂਰਤੀ ਤੇ ਪ੍ਰਭਾਵ ਭਰੇ ਸਰੂਪ ਦੇ ਅੱਗੇ ਕਿਸੇ ਦਾ ਹੀਆ ਨਾ ਪਿਆ, ਬੇਅਦਬੀ ਦੇ ਵਾਕ ਤਕ ਬੀ ਉਚਾਰਨ ਦਾ। ਅੰਤ ਮਲਕ ਭਾਗੋ ਦੇ ਘਰ ਕੋਈ ਸਮਾਗਮ ਦਾ ਦਿਨ ਆ ਗਿਆ ਤੇ ਉਸ ਨੇ ਸਾਰੇ ਸਾਧੂਆਂ ਬ੍ਰਾਹਮਣਾਂ ਦਾ ਬ੍ਰਹਮ ਭੋਜ ਕੀਤਾ ਤੇ ਗੁਰੂ ਜੀ ਨੂੰ ਬੀ ਨਿਉਤਾ ਘੱਲਿਆ, ਪਰ ਇਸ ਬ੍ਰਹਮ ਭੋਜ ਤੇ ਗੁਰੂ ਜੀ ਨਾ ਗਏ। ਬ੍ਰਾਹਮਣਾਂ ਨੂੰ ਮੌਕਿਆ ਹੱਥ ਲੱਗਾ, ਲੱਗੇ ਮਲਕ ਨੂੰ ਚੁੱਕਣ ਚਾਉਣ ਕਿ ਦੇਖੋ ਨਾਨਕ ਤਪਾ ਕੇਡਾ ਹੰਕਾਰੀ ਹੈ, ਤੁਹਾਡੇ ਬ੍ਰਹਮ ਭੋਜ ਤੇ ਨਿਉਤੇ ਜਾਣੇ ਤੇ ਬੀ ਨਹੀਂ ਜੇ ਆਇਆ। ਸੂਦਰ ਦੇ ਘਰ ਖਾਂਦਾ ਹੈ ਤੇ ਖੱਤਰੀ ਬ੍ਰਾਹਮਣਾਂ ਦਾ ਨਿਉਤਾ ਨਹੀਂ ਮੰਨਦਾ। ਕੇਡਾ ਹੰਕਾਰੀ ਹੈ ਤੇ ਕੁਰੀਤੀ ਦਾ ਪ੍ਰਚਾਰ ਕਰ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਭਾਗੋ ਨੇ ਜਦ ਤਸੱਲੀ ਕਰ ਲਈ ਕਿ ਨਿਉਤਾ ਗਿਆ ਸੀ ਤੇ ਨਹੀਂ ਆਇਆ ਤਾਂ ਭਰੇ ਪੀਤੇ ਨੇ ਗੁਰੂ ਜੀ ਨੂੰ ਸਦਵਾ ਘੱਲਿਆ, ਹੁਣ ਵੀ ਇਕ ਬ੍ਰਾਹਮਣ ਹੀ ਸੱਦਣ ਵਾਸਤੇ ਗਿਆ, ਪਰ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਉਸ ਦਾ ਸੰਦੇਸ਼ ਸੁਣ ਕੇ ਕਿਹਾ ਅਸੀਂ ਫਕੀਰ ਲੋਕ ਹਾਂ, ਸਾਡਾ ਪਾਤਸ਼ਾਹਾਂ ਨਾਲ ਕੀ ਕੰਮ?

ਇਹ ਸੁਣ ਕੇ ਬ੍ਰਾਹਮਣ ਨੇ ਹੋਰ ਜਾ ਮਲਕ ਨੂੰ ਸੀਖਿਆ ਕਿ ਦੇਖੋ ਹੁਣ ਬੀ ਆਕੜ ਵਿਚ ਹੈ, ਤੁਹਾਡੇ ਸੱਦੇ ਤੇ ਬੀ ਨਹੀਂ ਆਇਆ, ਮੈਂ ਬੜਾ ਸਮਝਾਇਆ,

ਅੱਗੋਂ ਕਹਿੰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਸਾਨੂੰ ਮਲਕ ਨਾਲ ਕੋਈ ਕੰਮ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਇਧਰ ਸਤਿਗੁਰ ਜੀ ਇਹ ਕਹਿ ਕੇ ਬਾਹਰ ਉਦਿਆਨ ਨੂੰ ਚਲੇ ਗਏ ਸਨ। ਪਿੱਛੇ ਭਾਈ ਲਾਲੇ ਦੇ ਘਰ ਥੋੜ੍ਹੇ ਜਿਹੇ ਪਿਆਰ ਵਾਲੇ ਸੱਜਣਾਂ ਦਾ ਇਕੱਠ ਹੋਇਆ ਕਿ ਇਹ ਗੱਲ ਭਲੀ ਨਾ ਹੋਈ ਜੇ ਸਤਿਗੁਰ ਜੀ ਨਾਲ ਹਾਕਮਾਂ ਦੀ ਛਿੜ ਪਈ। ਇਹ ਲੋਕ ਅੰਨ੍ਹੇ ਹੁੰਦੇ ਹਨ, ਰੱਬੀ ਰੰਗ ਦੀ ਸੋਝੀ ਤੋਂ ਕੋਰੇ, ਰਾਜ ਭਾਗ ਵਿਚ ਮਸਤ ਇਹ ਅਕਾਰਣ ਜੁਲਮ ਕਰ ਦਿੰਦੇ ਹਨ। ਕਿਤੇ ਮਲਕ ਇਸ ਨੂਰ ਇਲਾਹੀ ਤੇ ਰੱਬੀ ਜੋਤ ਨੂੰ ਕੋਈ ਤਸੀਹਾ ਨਾ ਦੇ ਦੇਵੇ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਸੋਚਾਂ ਵਿਚ ਨਿੱਕੇ-ਨਿੱਕੇ ਨਵੇਂ ਜਾਗੇ ਦਿਲਾਂ ਵਿਚ ਪਿਆਰ ਦੀ ਡੂੰਘੀ ਝਰਨਾਹਟ ਛਿੜੀ। ਕੋਈ ਇਕ ਉਪਾਉ ਸੋਚੇ, ਪਰ ਨੇਪਰੇ ਨਾ ਚੜਦੇ ਦਿਸੇ। ਸੰਝਾਂ ਨੂੰ ਜਦ ਗੁਰੂ ਜੀ ਘਰ ਆਏ ਤੇ ਗਲ ਬਾਤ ਸੁਣੀ ਤਾਂ ਬੋਲੇ ਕੋਈ ਫਿਕਰ ਨਾ ਕਰੋ, ਉਹ ਨਿਰੰਕਾਰ ਜਿਸ ਦੇ ਅਸੀਂ ਹਾਂ, ਆਪੇ ਸਭ ਕੁਛ ਕਰੇਗਾ, ਨਾਮ ਜਪੇ ਨਿਰਭਉ ਦੇ ਰੰਗ ਵਿਚ ਰੱਤੇ ਰਹੋ। ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਵਾਕ ਆਖਦੇ ਸਨ ਤੇ ਨੂਰਾਨੀ ਚਿਹਰਾ ਚਮਕਦਾ ਸੀ, ਉਧਰ ਨਿਰਾਸ ਦਿਲਾਂ ਵਿਚ ਭਰੋਸਾ ਬੱਝਦਾ ਸੀ।

ਮਲਕ ਭਾਗੋ

ਅਗਲੇ ਦਿਨ ਮਲਕ ਭਾਗੋ ਦੇ ਘੱਲੇ ਹੋਏ ਪੰਜ ਸਰਕਾਰੀ ਆਦਮੀ ਆਏ ਕਿ ਕਾਰਦਾਰ ਸਾਹਿਬ ਨੇ ਹੁਕਮ ਦਿਤਾ ਹੈ ਕਿ ਆਪ ਉਨ੍ਹਾਂ ਪਾਸ ਕਚਹਿਰੀ ਹਾਜ਼ਰ ਹੋਵੋ, ਤੇ ਜੇ ਨਾਂਹ ਕਰੋ ਤਾਂ ਅਸੀਂ ਮੱਲੇ-ਮੱਲੀ ਲੈ ਚੱਲਣ ਲਈ ਆਖੇ ਗਏ ਹਾਂ, ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਜੀ ਸੁਣ ਕੇ ਮੁਸਕਰਾਏ ਤੇ ਕਹਿਣ ਲੱਗੇ, ਚੰਗਾ ਭਾਈ, ਅਸੀਂ ਚਲਦੇ ਹਾਂ। ਜੇ ਸਾਂਈਂ ਨੇ ਐਉਂ ਹੀ ਆਪਣਾ ਕੰਮ ਸਾਰਨਾ ਹੈ ਤਾਂ ਐਉਂ ਹੀ ਸਹੀ। ਇਹ ਕਹਿ ਕੇ ਸਹਿਜੇ-ਸਹਿਜੇ ਟੁਰ ਪਏ। ਪਰੇਮ ਡੋਰ ਦਾ ਬੱਧਾ ਲਾਲੇ ਪਿੱਛੇ-ਪਿੱਛੇ ਟੁਰੀ ਗਿਆ, ਹੋਰ ਬੀ ਦੋ ਚਾਰ ਪਿਆਰ ਵਾਲੇ ਸੱਜਣਾਂ ਨੂੰ ਪਤਾ ਲੱਗਾ ਤਾਂ ਉਹ ਬੀ ਕਚਹਿਰੀ ਪਹੁੰਚ ਗਏ, ਕੁਛ ਤਮਾਸ਼ਬੀਨ ਬੀ ਜਾ ਅੱਪੜੇ।

ਅੱਗੇ ਸਭਾ ਲੱਗੀ ਹੋਈ ਸੀ, ਮਲਕ ਭਾਗੋ ਬੈਠਾ ਸੀ, ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਜੀ ਨੂੰ ਅੰਦਰ ਲੈ ਗਏ। ਸਤਿਗੁਰ ਜੀ ਜਿਵੇਂ ਗਏ ਸੋ ਚੁੱਪ ਖੜ੍ਹੇ ਹੋ ਰਹੇ। ਮਲਕ ਨੇ ਤੱਕ ਕੇ ਦਿਲ ਵਿਚ ਇਕ ਪਤਲਾ ਜਿਹਾ ਕਾਂਬਾ ਖਾਧਾ, ਕੁਛ ਕਹਿਣ ਲੱਗਾ ਤਾਂ ਜੀਭ ਰੁਕ ਗਈ। ਤਦ ਗੁਰੂ ਜੀ ਬੋਲੇ, ਹੇ ਮਲਕ! ਕਿਸ ਕਾਜ ਸਦਵਾਇਆ ਹੈ? ਫਕੀਰਾਂ ਨਾਲ ਕੀਹ ਕੰਮ ਹੈ? ਮਲਕ ਨੇ ਬਿਥਲਾਕੇ ਕਿਹਾ, ਆਪ ਨੂੰ ਸਾਧੂ ਜਾਣ ਕੇ ਬ੍ਰਹਮ ਭੋਜ ਤੇ ਬੁਲਾਇਆ ਸੀ, ਬ੍ਰਹਮ ਭੋਜ ਵਿਚ ਕੀ ਦੋਸ਼ ਸੀ ਕਿ ਨਹੀਂ ਆਏ ਹੋ?

ਗੁਰੂ ਜੀ - ਅਸੀਂ ਫਕੀਰ ਹਾਂ, ਸਾਂਈਂ ਜਿੱਥੇ ਜੇਹੀ ਦੇਂਦਾ ਹੈ ਖਾ ਲੈਂਦੇ ਹਾਂ।

ਮਲਕ - ਫੇਰ ਮੇਰੇ ਘਰ ਖਾਣ ਦਾ ਕੀਹ ਦੋਸ਼ ਸੀ?

'ਚਲਦਾ.....!'

ਪੂਰਨ ਤੰਦਰੁਸਤੀ ਲਈ ਅਨੁਭਵੀ ਮਾਰਗ (A Practical Guide To Holistic Health)

ਡਾ. ਸਵਾਮੀ ਰਾਮ ਜੀ
ਅਨੁਵਾਦਕ ਡਾ. ਤੇਜਿੰਦਰ ਮਲਹੋਤਰਾ

(ਲੜੀ ਜੋੜਨ ਲਈ ਦੇਖੋ, ਜੂਨ ਅੰਕ, ਪੰਨਾ-58)

ਅੱਜ ਦਾ ਜੀਵਨ ਤਣਾਓ ਭਰਿਆ ਹੈ। ਜੇਕਰ ਤੁਸੀਂ ਤਣਾਓ ਤੋਂ ਬਚਣ ਦਾ ਤਰੀਕਾ ਨਹੀਂ ਜਾਣਦੇ ਜਾਂ ਉਸ ਨੂੰ ਚੰਗੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਅਭਿਵਿਅਕਤ ਨਹੀਂ ਕਰ ਸਕਦੇ, ਆਪਣੇ ਅੰਦਰ ਹੀ ਰਖਦੇ ਹੋ, ਉਹ ਤੁਹਾਨੂੰ ਬਿਮਾਰ ਕਰ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਇਹੋ ਹੀ ਕਾਰਣ ਹੈ ਕਿ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਅਲਸਰ ਹੁੰਦੇ ਹਨ, ਹਾਰਟ ਅਟੈਕ ਹੁੰਦੇ ਹਨ, ਸਿਰ ਦਰਦ ਰਹਿੰਦਾ ਹੈ, ਸੰਵੇਗਕ ਪੱਖੋਂ ਪਰੇਸ਼ਾਨ ਰਹਿੰਦੇ ਹਨ। ਲੋਕ ਸੰਸਾਰ ਵਿਚ ਰਹਿਣਾ ਨਹੀਂ ਜਾਣਦੇ, ਸੰਸਾਰ ਵਿਚ ਰਹਿੰਦਿਆਂ ਸ਼ਾਂਤ ਨਹੀਂ ਰਹਿੰਦੇ। ਭੱਜ ਦੌੜ ਵਿਚ ਲੱਗੇ ਰਹਿੰਦੇ ਹਨ। ਕਸਰਤ (jogging) ਤੁਹਾਨੂੰ ਇਸ ਵਿਚ ਸਹਾਇਤਾ ਕਰ ਸਕਦੀ ਹੈ। ਕਸਰਤ (jogging) ਨਾਲ ਸਰੀਰ ਵਿਚ ਬਦਲਾਓ ਆਉਂਦਾ ਹੈ ਜਿਸ ਨਾਲ ਤੁਸੀਂ ਸ਼ਾਂਤ ਰਹਿੰਦੇ ਹੋ।

ਸਭ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਤਾਂ ਫੇਫੜਿਆਂ ਵਿਚ ਤਾਕਤ ਆਉਂਦੀ ਹੈ, ਫੇਫੜੇ ਵਧੇਰੇ ਚੰਗੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਨਾਲ ਕੰਮ ਕਰਦੇ ਹਨ, ਫੇਫੜਿਆਂ ਦੇ ਆਸ-ਪਾਸ ਦੇ ਪੱਠੇ ਸ਼ਕਤੀਸ਼ਾਲ ਹੁੰਦੇ ਹਨ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਵਿਸ਼ੇਲਤਾ ਘਟਦੀ ਹੈ। ਸ਼ਕਤੀ, ਪੌਸ਼ਟਿਕਤਾ ਵਧਦੀ ਹੈ, ਹਿਰਦਾ ਵਧੇਰੇ ਤਾਕਤਵਰ ਹੁੰਦੇ, ਹਿਰਦੇ ਦੀ ਕੁਸ਼ਲਤਾ ਵਧਦੀ ਹੈ। ਦਿਲ ਦੀ ਧੜਕਨ ਘਟਦੀ ਹੈ, ਹਿਰਦਾ ਇਕ ਵਾਰੀ ਵਿਚ ਵਧੇਰੇ ਖੂਨ ਛੱਡਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਕਰਕੇ ਧੜਕਣ ਘਟਦੀ ਹੈ, ਸ਼ਕਤੀ ਜਮ੍ਹਾਂ ਰਹਿੰਦੀ ਹੈ।

jogging ਨਾਲ ਪੱਠਿਆਂ ਦੀ ਕੁਸ਼ਲਤਾ ਵਧਦੀ ਹੈ, ਸਰੀਰ ਦੀ ਲਚਕ ਵਧਦੀ ਹੈ, ਸ਼ਕਤੀ, ਕੰਮ ਕਰਨ ਦੀ ਤਾਕਤ ਵਧਦੀ ਹੈ, ਭੁੱਖ ਠੀਕ ਲਗਦੀ ਹੈ, ਤੁਸੀਂ ਘੱਟ ਖਾਂਦੇ ਹੋ, ਵਜ਼ਨ ਘਟਦਾ ਹੈ, ਪੇਟ ਵਿਚ ਘੱਟ ਰਸ ਬਣਦਾ ਹੈ ਜਿਸ ਨਾਲ ਅਲਸਰ ਨਹੀਂ ਬਣਦੇ, ਤੁਹਾਡਾ ਪੇਟ ਠੀਕ ਸਾਫ ਹੁੰਦਾ ਹੈ, ਕੋਈ ਕਬਜ਼ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦੀ ਇਸ ਨਾਲ ਸ਼ਕਰ ਦੀ ਬਿਮਾਰੀ ਵੀ ਠੀਕ ਹੁੰਦੀ ਹੈ, ਹੋਰ ਵੀ ਤਕਲੀਫ ਘੱਟ ਮਹਿਸੂਸ ਕਰਦੇ ਹੋ। ਬਿਮਾਰੀਆਂ ਘੱਟ ਹੁੰਦੀਆਂ ਹਨ, ਤੁਹਾਨੂੰ ਘੱਟ ਪਰੇਸ਼ਾਨ ਕਰਦੀਆਂ ਹਨ। ਵਾਸਤਵ ਵਿਚ ਸਾਰਾ ਸਰੀਰ ਹੀ ਚੰਗੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਨਾਲ ਸੁਚੱਜੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਨਾਲ ਕੰਮ ਕਰਦਾ ਹੈ, ਤੁਹਾਡਾ ਮਨ ਤੇ ਸੰਵੇਗ ਸ਼ਾਂਤ ਰਹਿੰਦੇ ਹਨ।

Jogging ਹੌਲੀ ਹੋ ਸਕਦੀ ਹੈ, ਸਥਿਰ ਟਿਕਵੀ ਹੋ ਸਕਦੀ ਹੈ, ਲਗਾਤਾਰ ਹੋ ਸਕਦੀ ਹੈ। ਸੋ ਤੁਸੀਂ ਕੋਈ ਵੀ ਚੁਣ ਸਕਦੇ ਹੋ। ਤੁਸੀਂ ਬਿਨਾਂ ਥੱਕੇ ਬਹੁਤ ਦੇਰ ਤਕ ਕਰ ਸਕਦੇ ਹੋ। ਤੁਸੀਂ ਥੱਕੇਗੇ ਵੀ ਨਹੀਂ, ਤੁਹਾਡੇ ਸਰੀਰ ਨੂੰ ਨੁਕਸਾਨ ਵੀ ਨਹੀਂ ਹੋਵੇਗਾ। Jogging ਕਰਨ ਲਈ ਠੀਕ ਸਾਹ ਤਾਂ diaphragmatic ਭਾਵ ਪੇਟ ਤੋਂ ਸਵਾਸ

ਲੈਣਾ ਹੈ, ਨੱਕ ਤੋਂ ਸਵਾਸ ਅੰਦਰ ਕਰੋ ਉਸ ਤੋਂ ਦੁੱਗਣਾ ਬਾਹਰ ਕੱਢੋ। ਸਵਾਸ ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਨਾਲ ਬਾਹਰ ਕੱਢੋ ਤਾਂ ਜੋ ਸਾਰਾ ਵਿਸ਼ੇਲਪਨ ਬਾਹਰ ਚੰਗੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਨਾਲ ਬਾਹਰ ਨਿਕਲ ਜਾਵੇ।

ਸਵਾਸ ਬਾਹਰ ਕੱਢਣ ਦੀ ਆਵਾਜ਼ ਨੂੰ ਸੁਣਨਾ ਲਾਭਕਾਰੀ ਹੋਵੇਗਾ। ਸੁਆਸਾਂ ਤੇ ਹੀ ਧਿਆਨ ਟਿਕਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ, ਸੁਆਸਾਂ ਨੂੰ ਬਾਹਰ ਕੱਢਣ ਤੇ ਹੀ ਤੁਹਾਡਾ ਧਿਆਨ ਹੋਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਸਭ ਤੋਂ ਚੰਗਾ jogging ਕਰਨ ਦਾ ਤਰੀਕਾ ਹੈ, ਆਪਣੇ ਅੰਦਰ ਹਵਾ ਲੈਣ ਦੀ ਲੋੜ ਨੂੰ ਦੇਖੋ, ਤੁਹਾਨੂੰ ਕਿੰਨੀ ਹਵਾ ਦੀ ਲੋੜ ਹੈ, ਜੇਕਰ ਤੁਹਾਨੂੰ ਪੂਰੀ ਹਵਾ ਨਹੀਂ ਮਿਲ ਰਹੀ ਤਾਂ ਉਸ ਤੋਂ ਭਾਵ ਹੈ ਕਿ ਤੁਸੀਂ ਬਹੁਤ ਹੀ ਛੇਤੀ-ਛੇਤੀ ਜਾ ਰਹੇ ਹੋ, ਤੁਸੀਂ ਆਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ ਥਕਾ ਰਹੇ ਓ, ਤੁਹਾਨੂੰ ਧੀਰੇ ਚਲਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਤੁਸੀਂ ਵੱਧ ਤੋਂ ਵੱਧ ਤੇਜ਼ ਜਾ ਸਕਦੇ ਹੋ, ਤਾਂ ਵੀ ਨਾਸਿਕਾ ਤੋਂ ਸਵਾਸ ਲੈ ਸਕਦੇ ਹੋ। ਜੇ ਤੁਸੀਂ ਮਹਿਸੂਸ ਕਰਦੇ ਹੋ ਕਿ ਤੁਹਾਨੂੰ ਪੂਰੀ ਹਵਾ ਨਹੀਂ ਮਿਲ ਰਹੀ ਤੁਸੀਂ jogging ਛੱਡ ਕੇ ਤੁਰਨਾ ਸ਼ੁਰੂ ਕਰ ਦਿਓ, ਜਦੋਂ ਤਕ ਤੁਹਾਡਾ ਸੁਆਸ ਠੀਕ ਨਾ ਹੋ ਜਾਏ। ਜਿੰਨੀ ਤੁਹਾਡੀ ਸਮਰੱਥਾ ਹੈ ਉਸ ਦਾ ਤਿੰਨ ਚੌਥਾਈ ਤੁਸੀਂ jogging ਕਰੋ।

ਹੌਲੀ-ਹੌਲੀ jogging ਕਰਨ ਲਈ ਪੰਜਿਆਂ ਭਾਰ jogging ਕਰਨੀ ਠੀਕ ਹੈ, ਇਸ ਨਾਲ ਹਿਲਜੁਲ ਹਲਕੀ ਰਹਿੰਦੀ ਹੈ, ਪੈਰ, ਪੰਜੇ, ਗਿੱਟੇ, ਗੋਡੇ, ਪਿੱਛੇ ਪਿੱਠ, ਇਹ ਠੀਕ ਰਹਿੰਦੇ ਹਨ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਕੋਈ ਹਾਨੀ ਨਹੀਂ ਪਹੁੰਚਦੀ। ਪੰਜਿਆਂ ਤੇ ਹੀ ਆਰਾਮ ਕਰਨ ਨਾਲ ਇਕ ਤਰ੍ਹਾਂ ਨਾਲ ਮਾਲਿਸ਼ ਹੁੰਦੀ ਹੈ, jogging ਦਾ ਉਤਸਾਹਿਕ ਅਸਰ ਵਧਦਾ ਹੈ।

jogging ਕਰਦਿਆਂ ਆਪਣਾ ਮੂੰਹ ਖੁੱਲ੍ਹਾ ਨਾ ਰੱਖੋ, ਨਾ ਹੀ ਬਾਹਵਾਂ ਨੂੰ ਲਟਕਾਓ। ਇਸ ਗੱਲ ਦਾ ਧਿਆਨ ਰਹੇ ਕਿ ਤੁਸੀਂ ਨਾਸਿਕਾ ਰਾਹੀਂ ਹੀ ਸੁਆਸ ਲੈ ਰਹੇ ਹੋ। ਬੁੱਲ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਘੁੱਟ ਕੇ ਬੰਦ ਰੱਖੋ, ਬਾਹਵਾਂ ਨੂੰ ਛਾਤੀ ਨਾਲ ਜੋੜ ਕੇ ਰੱਖੋ, ਮੁੱਠੀਆਂ ਖੋਲ੍ਹ ਕੇ ਰੱਖੋ, ਆਪਣੀ ਛਾਤੀ ਨੂੰ ਹੱਥਾਂ ਨਾਲ ਮਲੋ, ਜਿਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਤੁਸੀਂ ਚੱਲੋ, ਮੋਢੇ ਠੀਕ ਰੱਖੋ, ਢਿੱਲੇ ਛੱਡੋ, ਸਿਰ ਉੱਚਾ ਸਿੱਧਾ ਰੱਖੋ, ਰੀੜ੍ਹ ਦੀ ਹੱਡੀ ਸਿੱਧੀ ਰੱਖੋ, ਸਰੀਰ ਵਿੱਲਾ ਰੱਖੋ, ਸੁਆਸ ਲੈਂਦੇ ਸਮੇਂ ਪੇਟ ਉਪਰ ਥੱਲੇ ਹੋਵੇ। jogging ਕਰਦਿਆਂ ਪੂਰਾ ਧਿਆਨ jogging ਤੇ ਹੀ ਰੱਖੋ। ਖਾਸ ਕਰਕੇ ਸੁਆਸਾਂ 'ਤੇ, ਪੂਰਾ ਮਨ ਲਗਾਓ, ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਕਰਨ ਨਾਲ ਤੁਹਾਨੂੰ ਸ਼ਕਤੀ ਮਿਲੇਗੀ। ਸਭ ਕੁਝ ਸਾਫ ਦਿਖੇਗਾ, ਮਨ ਸਾਫ ਹੋਵੇਗਾ, ਪੱਠੇ ਨਿਸਲ ਹੋਣਗੇ

ਹਨ, ਫੇਫੜਿਆਂ ਵਿਚ ਸਾਰੇ ਸਰੀਰ ਵਿਚ ਆਕਸੀਜਨ, ਖੂਨ, ਚੰਗੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੌਰਾ ਕਰਦਾ ਹੈ, ਮਨ ਸ਼ਾਂਤ ਰਹਿੰਦਾ ਹੈ ਪਰ ਇਹ ਮੈਡੀਟੇਸ਼ਨ ਨਹੀਂ ਹੈ। jogging ਕਰਦਿਆਂ ਸਰੀਰ ਕ੍ਰਿਆਸ਼ੀਲ ਰਹਿੰਦਾ ਹੈ। ਮੈਡੀਟੇਸ਼ਨ ਕਰਦਿਆਂ ਮਨ ਤੇ ਸਰੀਰ ਦੋਨੋਂ ਸਥਿਰ ਰਹਿੰਦੇ ਹਨ।

ਜਦੋਂ ਤੁਸੀਂ ਉਤਰਾਈ ਉਤਰੋ, ਧਿਆਨ ਰੱਖੋ, ਹੌਲੀ ਚਲੋ, ਆਰਾਮ ਨਾਲ ਚਲੋ ਤਾਂ ਜੋ ਤੁਸੀਂ ਗੋਡਿਆਂ ਨੂੰ ਸੱਟ ਨਾ ਪਹੁੰਚਾਓ। jogging ਇਕ ਤਾਲ ਵਿਚ ਹੋਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ ਇਕ ਸਹਿਜ ਤਰੀਕੇ ਨਾਲ ਹੋਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ। ਮੈਂ ਬਹੁਤ ਵਾਰੀ jogging ਕਰਨ ਵਾਲਿਆਂ ਦੀ ਸ਼ਕਲ ਦੇਖੀ ਹੈ। ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਲਗਦਾ ਹੈ ਜਿਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਉਹ ਬਹੁਤ ਕਸ਼ਟ ਵਿਚ ਹੋਣ, ਪਰ ਇਹ ਤਰੀਕਾ ਨਹੀਂ, ਤੁਹਾਡੀ ਸਾਰੀ ਗਤੀ ਬੜੀ ਹੀ ਆਰਾਮਦੇਹ, ਬੜੇ ਹੀ ਸੁੰਦਰ ਤਰੀਕੇ ਨਾਲ ਹੋਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ, ਤੁਹਾਨੂੰ ਇਹ ਕਰਦਿਆਂ ਅਨੰਦ ਆਉਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ, ਜੇ ਕੋਈ ਤਕਲੀਫ ਹੋਵੇ, ਦਰਦ ਹੋਵੇ ਛੱਡ ਦਿਓ। ਕਦੀ ਵੀ ਆਪਣੇ ਦਰਦ ਦੀ ਲਾਪਰਵਾਹੀ ਨਾ ਕਰੋ, ਦੇਖੋ ਕਿਉਂ ਹੈ? ਚੰਗੀ ਤਰ੍ਹਾਂ jogging ਕਰੋ, ਆਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ ਦੇਖੋ, ਪੜਚੋਲ ਕਰੋ, ਆਪਣੇ ਆਪ ਲਈ jogging ਕਰਨ ਦਾ ਠੀਕ ਤਰੀਕਾ ਲੱਭੋ। ਜਿਥੇ ਤੁਹਾਨੂੰ ਦਰਦ ਨਾ ਹੋਵੇ, ਤੁਹਾਡਾ ਸਰੀਰ ਤੁਹਾਨੂੰ ਦਸੇਗਾ ਕਿਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਕਰਨ ਨਾਲ ਦਰਦ ਨਹੀਂ ਹੋਵੇਗਾ, ਸਰੀਰ ਨਾਲ ਜ਼ਬਰਦਸਤੀ ਨਹੀਂ ਕਰੋ। ਸਰੀਰ ਤੇ ਮਿਹਰ ਰਖੋ ਪਰ ਸਰੀਰ ਤੇ ਅਨੁਸ਼ਾਸਨ ਰੱਖੋ, ਨਰਮ ਰਹੋ ਪਰ ਦ੍ਰਿੜ੍ਹ ਰਹੋ।

jogging ਕਿੰਨੇ ਕਿਸਮ ਦੀ ਹੈ, ਵੱਖ-ਵੱਖ jogging ਦੇ ਵੱਖ-ਵੱਖ ਲਾਭ ਹਨ। ਸਭ ਤੋਂ ਲਾਭਕਾਰੀ ਮਰੋੜੇ ਵਾਲੀ, ਲਚਕਵਾਹ jogging ਹੈ, ਇਸ ਵਿਚ ਤੁਹਾਡਾ ਲੱਕ ਇਕ ਪਾਸੇ ਤੋਂ ਦੂਸਰੇ ਪਾਸੇ ਮਰੋੜਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਬਾਹਵਾਂ ਵੀ ਇਕ ਪਾਸੇ ਤੋਂ ਦੂਸਰੇ ਪਾਸੇ ਜਾਂਦੀਆਂ ਹਨ, ਤੁਹਾਡੇ ਹੱਥ ਤੇ ਬਾਹਵਾਂ ਹੀ ਤੁਹਾਡੇ ਲੱਕ ਦੇ ਮਰੋੜੇ ਦੀ ਰਫਤਾਰ ਦੱਸਣਗੀਆਂ। ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਕਰਨ ਨਾਲ ਰੀੜ੍ਹ ਦੀ ਹੱਡੀ ਦੀ ਵਰਜਿਸ਼ ਹੁੰਦੀ ਹੈ, ਨਾਲ ਹੀ ਜਿਗਰ ਦੀ ਵੀ ਵਰਜਿਸ਼ ਹੁੰਦੀ ਹੈ, ਦੂਸਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੀ jogging ਹੈ ਕਿ ਹੱਥ ਸਿਰ ਤੋਂ ਉਪਰ, ਭਾਵ ਬਾਹਵਾਂ ਉਪਰ ਖੜ੍ਹੀਆਂ ਕਰਕੇ ਹੱਥ ਜੋੜ ਕੇ, ਇਸ ਨਾਲ ਛਾਤੀ ਵਿਚ ਵਧੇਰੇ ਹਵਾ ਜਾਂਦੀ ਹੈ, ਬਾਹਵਾਂ ਖਿੱਚੀਆਂ ਜਾਂਦੀਆਂ ਹਨ, ਪੇਟ ਨੂੰ ਵੀ ਖਿੱਚ ਪੈਂਦੀ ਹੈ। ਤੀਸਰੀ ਕਿਸਮ ਹੈ ਅੱਡੀਆਂ ਪਿੱਛੇ ਪਿੱਠ ਦੇ ਹੇਠਲੇ ਹਿੱਸੇ ਤੇ ਲਗਾਓ, ਇਸ ਨਾਲ ਗੋਡਿਆਂ ਦੀ ਵਰਜਿਸ਼ ਹੁੰਦੀ ਹੈ।

ਜਦੋਂ ਤੁਸੀਂ jogging ਖਤਮ ਕਰਦੇ ਹੋ ਇਕ ਦਮ ਬੰਦ ਨਾ ਕਰੋ, ਹੌਲੀ-ਹੌਲੀ ਘੱਟ ਕਰੋ, ਇਕ ਦਮ ਕਰਨ ਨਾਲ ਸਰੀਰ ਆਕੜ ਜਾਵੇਗਾ, ਜੇ ਠੀਕ ਤਰ੍ਹਾਂ ਨਾਲ ਸੁਆਸ ਲੈਂਦੇ ਰਹੋ ਹੋ ਤਾਂ ਪਸੀਨਾ ਆ ਸਕਦਾ ਹੈ, ਇਸ ਨਾਲ ਸਾਰਾ ਸਰੀਰ ਸਾਫ ਹੋ ਜਾਏਗਾ। ਇਕ ਦਮ ਕਦੀ ਵੀ ਇਸ਼ਨਾਨ ਨਾ ਕਰੋ, ਅੱਧਾ ਘੰਟਾ ਰੁਕ ਕੇ ਇਸ਼ਨਾਨ ਕਰੋ, ਸਰੀਰ ਨੂੰ ਨਿੱਘਾ ਰਹਿਣ ਦਿਓ, ਪਸੀਨਾ ਨਿਕਲਣ ਦਿਓ।

Jogging ਕਰਕੇ ਥੋੜ੍ਹਾ ਹਲਕੀ ਵਰਜਿਸ਼ ਕਰੋ ਤਾਂ ਜੋ ਕੁੜੱਲ ਨਾ ਪੈਣ, ਯੋਗ ਆਸਨ ਇਸ ਲਈ ਬਹੁਤ ਠੀਕ ਹਨ, jogging ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਕਰ ਸਕਦੇ ਹੋ, ਬਾਅਦ ਵਿਚ ਕਰ ਸਕਦੇ ਹੋ। ਦੋਨੋਂ ਪਾਸੇ ਵੀ ਕਰ ਸਕਦੇ ਹੋ। ਬਾਅਦ ਵਿਚ ਕਰਨ ਨਾਲ ਤੁਸੀਂ ਉਤੇਜਿਤ ਹੁੰਦੇ ਹੋ, ਪਹਿਲੇ ਕਰਨ ਨਾਲ ਸ਼ਾਂਤ ਹੁੰਦੇ ਹੋ ਪਰ ਇਹ ਵੀ ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ ਕਿ jogging ਕਰੋ, ਆਸਨ ਕਿਸੇ ਹੋਰ ਸਮੇਂ ਕਰੋ।

ਜੇਕਰ ਤੁਸੀਂ jogging ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਰੋਜ਼ ਦੇ ਕਾਰਜ ਕਰਨ ਨਾਲ ਜੋੜ ਲਵੋ, ਫੇਰ ਇਹ ਤੁਹਾਡੀ ਆਦਤ ਬਣ ਜਾਵੇਗੀ। ਜਿਸ ਨੂੰ ਤੁਸੀਂ ਪ੍ਰਵਾਨ ਕਰਦੇ ਹੋ ਤੁਹਾਡਾ ਸਰੀਰ ਵੀ ਆਪਣੇ ਆਪ ਹੀ ਪ੍ਰਵਾਨ ਕਰ ਲੈਂਦਾ ਹੈ, ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਕਰਨ ਨਾਲ ਅਚੇਤ ਮਨ ਦਾ ਵਿਰੋਧ ਘਟ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਜੇਕਰ ਤੁਸੀਂ ਬਹੁਤ ਮੋਟੇ ਹੋ, ਵਡੇਰੀ ਆਯੂ ਦੇ ਹੋ, ਤੁਹਾਡੇ ਸਰੀਰ ਦੀ ਚਾਲ ਢਾਲ ਬਹੁਤ ਵਿਗੜੀ ਹੋਈ ਹੈ ਤਾਂ ਤੁਸੀਂ jogging ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਟੁਰੋ। ਇਹ ਸੌਖੀ ਸ਼ੁਰੂਆਤ ਹੈ, ਤੁਸੀਂ ਜੋ ਕਪੜੇ ਪਾਏ ਹੋਏ ਹਨ ਉਨ੍ਹਾਂ ਵਿਚ ਹੀ jog ਕਰੋ, ਜਦੋਂ ਸਮਾਂ ਹੋ ਜਾਏ ਉਸੇ ਸਮੇਂ ਬਾਹਰ ਜਾਓ, ਜੇ ਥੱਕੇ ਹੋਏ ਹੋ, ਤੁਰੋ, ਛੇਤੀ ਹੀ ਤੁਸੀਂ ਦੇਖੋਗੇ ਕਿ ਤੁਸੀਂ ਸਪੀਡ ਪਕੜ ਲੈਂਦੇ ਹੋ, ਛੇਤੀ ਹੀ ਤੁਸੀਂ ਜਾਣ ਜਾਂਦੇ ਹੋ ਕਿ ਤੁਸੀਂ ਐਨੇ ਥੱਕੇ ਹੋਏ ਨਹੀਂ ਹੋ ਜਿੰਨੇ ਤੁਸੀਂ ਸੋਚ ਰਹੇ ਹੋ। ਪਰ ਆਪਣੇ ਆਪ ਤੇ ਬਹੁਤ ਸਖਤੀ ਨਹੀਂ ਕਰੋ। ਜੇ ਤੁਸੀਂ ਸੋਚਿਆ ਹੈ ਕਿ ਤੁਸੀਂ 15 ਮਿੰਟ jogging ਕਰੋਗੇ ਜਾਂ ਤੁਰੋਗੇ। ਜੇ ਤੁਸੀਂ 10 ਮਿੰਟ ਬਾਦ ਹੀ ਥੱਕ ਗਏ ਹੋ, ਛੱਡ ਦਿਓ, ਸਰੀਰ ਦੀ ਆਵਾਜ਼ ਸੁਣੋ, jogging ਤੋਂ ਤੁਹਾਨੂੰ ਸ਼ਕਤੀ ਮਿਲਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ, ਆਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ ਧੱਕੇ ਨਾ ਪਰ ਦੂਸਰੇ ਪਾਸੇ ਆਲਸ ਵੀ ਨਾ ਕਰੋ, ਕਈ ਹਫਤੇ ਕਰਨ ਤੋਂ ਬਾਅਦ jogging ਤੁਹਾਡੀ ਆਦਤ ਬਣ ਜਾਵੇਗੀ।

ਸ਼ਾਮ ਦੇ ਸਮੇਂ ਬਹੁਤ ਅੱਛਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਉਸ ਸਮੇਂ jog ਕਰਨਾ ਬਹੁਤ ਅੱਛਾ ਹੈ। ਢਲਦੀ ਦੁਪਹਿਰ ਜਦੋਂ ਤੁਹਾਡੀ ਸ਼ਕਤੀ ਘੱਟ ਹੁੰਦੀ ਹੈ ਉਦੋਂ ਵੀ ਠੀਕ ਹੈ, ਜਦੋਂ ਤੁਸੀਂ ਮਹਿਸੂਸ ਕਰੋ ਕਿ ਤੁਹਾਡੇ ਅੰਦਰ ਸ਼ਕਤੀ ਨਹੀਂ, ਉਹ ਠੀਕ ਸਮਾਂ ਹੈ ਕਿਉਂਕਿ jogging ਕਰਨ ਨਾਲ ਤੁਹਾਨੂੰ ਸ਼ਕਤੀ ਮਿਲੇਗੀ। ਤਾਕਤ ਮਿਲੇਗੀ, ਹੈ ਤਾਂ ਉਸ ਸਮੇਂ ਬਹੁਤ ਔਖਾ, ਪਰ ਹਿੰਮਤ ਕਰੋ, ਆਦਤ ਬਣਾਓ ਫੇਰ ਸੌਖੇ ਹੋ ਜਾਓਗੇ, ਰੋਟੀ ਖਾ ਕੇ ਜਾਂ ਪੇਟ ਭਰ ਕੇ ਕਦੀ ਵੀ jog ਨਾ ਕਰੋ, ਕੁਝ ਘੰਟੇ ਹੋਣ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਹੀ jogging ਕਰੋ।

ਘਰ ਤੋਂ ਬਾਹਰ ਜੋਗ ਕਰਨਾ ਵਧੇਰੇ ਠੀਕ ਹੈ, ਪਰ ਨਾ ਕਰਨ ਨਾਲੋਂ ਅੰਦਰ ਕਰਨਾ ਠੀਕ ਹੈ। ਦਿਨ ਵਿਚ ਦੋ ਵਾਰੀ jogging ਕਰਨੀ ਬਹੁਤ ਅੱਛੀ ਗੱਲ ਹੈ, ਸੌ ਸੁਆਸ ਲੈਣੇ ਬਹੁਤ ਅੱਛੇ ਹਨ। 500 ਕਦਮ ਠੀਕ ਹਨ, ਦਿਨ ਵਿਚ 3 ਮੀਲ ਜੋਗ ਕਰਨਾ ਠੀਕ ਹੈ, ਲੰਮੀ ਤੇ ਤੇਜ਼ jogging ਐਨੀ ਲਾਭਕਾਰੀ ਨਹੀਂ ਜਿੰਨੀ ਛੋਟੀ ਤੇ ਆਰਾਮ ਨਾਲ ਕੀਤੀ। ਇਸ ਨਾਲ ਸਰੀਰ ਤੇ ਸੰਵੇਗਕ ਦੋਨੋਂ ਹੀ ਠੀਕ ਰਹਿੰਦੇ ਹਨ।

'ਚਲਦਾ.....!'

ਨੌਵੇਂ ਰਤਨ - ਸੰਤ ਈਸ਼ਰ ਸਿੰਘ ਜੀ ਮਹਾਰਾਜ ਰਾੜਾ ਸਾਹਿਬ

(ਲੜੀ ਜੋੜਨ ਲਈ ਦੇਖੋ, ਜੂਨ ਅੰਕ, ਪੰਨਾ-60)

ਘਰ ਤਿਆਗਣ

1922 ਜੁਲਾਈ ਦੇ ਮਹੀਨੇ ਪਟਿਆਲੇ ਦੀ ਸੰਗਤ ਸੰਤ ਜੀ ਮਹਾਰਾਜ ਦੇ ਦਰਸ਼ਨ ਕਰਨ ਰੇਰੂ ਸਾਹਿਬ ਆਈ। ਰਾਤ ਦੇ ਦੀਵਾਨ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਸੰਤ ਜੀ ਮਹਾਰਾਜ ਨੇ ਗੱਲਾਂ ਕਰਦਿਆਂ ਹੋਇਆਂ ਮੰਗ ਕੀਤੀ ਕਿ ਸਾਡੀ ਸੇਵਾ ਹਿਤ ਕੋਈ ਸੇਵਕ ਪਟਿਆਲੇ ਦੀ ਸੰਗਤ ਵਲੋਂ ਦਿਉ। ਈਸ਼ਰ ਸਿੰਘ ਜੀ ਨੇ ਉਠ ਕੇ ਬੇਨਤੀ ਕੀਤੀ ਕਿ ਮੈਂ ਇਸ ਸੇਵਾ ਹਿਤ ਹਾਜ਼ਰ ਹਾਂ। ਬਾਬਾ ਜੀ ਹੱਸ ਕੇ ਕਹਿਣ ਲੱਗੇ, ਭਾਈ ਸੋਚ ਲੈ ਸਾਡੀ ਕਿਰਿਆ ਬਹੁਤ ਸਖਤ ਹੈ। ਇਹ ਰੇਸ਼ਮੀ ਕਪੜੇ ਇਹ ਚਰਮ ਦੇ ਬੂਟ ਉਤਾਰਨੇ ਪੈਣਗੇ। ਫਿਰ ਹਰ ਸਮੇਂ ਸੇਵਾ ਵਿਚ ਤਤਪਰ ਰਹਿਣਾ ਤੇ ਰਾਤ ਦਾ ਜਗਰਾਤਾ ਇਹ ਕੱਟਣ ਲਈ ਤਿਆਰ ਹੋਵੇ, ਤਦ ਸੋਚ ਲਵੋਂ। ਈਸ਼ਰ ਸਿੰਘ ਜੀ ਨੇ ਇਕੋ ਹੀ ਗੱਲ ਕਹੀ ਮੈਂ ਇਹ ਸਰੀਰ ਗੁਰੂ ਪ੍ਰਮੇਸ਼ਰ ਤੇ ਆਪ ਜੀ ਦੀ ਸੇਵਾ ਵਿਚ ਸੌਂਪ ਚੁੱਕਾ ਹਾਂ। ਇਹ ਤੁਹਾਡੀ ਸੇਵਾ ਕਰਦਿਆਂ ਹੀ ਖਤਮ ਹੋਵੇ ਤਦ ਧੰਨਭਾਗ! ਮੈਨੂੰ ਹਰ ਗੱਲ ਮਨਜ਼ੂਰ ਹੈ ਜੇਕਰ ਤੁਹਾਡੀ ਮਿਹਰ ਮੇਰੇ ਨਾਲ ਰਹੇ। ਮੈਂ ਦਾਸਾਂ ਦਾ ਦਾਸ ਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਗੋਲਾ ਬਣ ਕੇ ਵੀ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਸੇਵਾ ਕਰਨ ਨੂੰ ਤਿਆਰ ਹਾਂ। ਤੁਸੀਂ ਜੋ ਸੇਵਾ ਸੌਂਪੋਗੇ ਕਰਾਂਗਾ। ਮੇਰੀ ਆਪਣੀ ਕੋਈ ਮੰਗ ਨਹੀਂ। ਨਾ ਹੀ ਕੋਈ ਉਜ਼ਰ ਤੇ ਹੁਜ਼ਤ ਹੈ, ਜਿਉਂ ਚਲਾਉਗੇ ਚਲਦਾ ਰਹਾਂਗਾ। ਬਲ ਤੇ ਸੱਤਾ ਇਹ ਤੁਸੀਂ ਆਪ ਹੀ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕਰਨੀ ਹੈ। ਸੰਤ ਜੀ ਮਹਾਰਾਜ ਮੇਹਰਾਂ ਦੇ ਘਰ ਆਏ। ਫੁਰਮਾਇਆ, "ਭਾਈ ਲੈ ਸਾਡੀ ਵਿਰਾਸਤ ਤਾਂ ਇਹ ਕੰਬਲੀ ਦੀ ਝੁੰਬੀ, ਇਕ ਗੜਵਾ ਤੇ ਇਕ ਜੇਬੀ ਘੜੀ ਹੈ ਜੋ ਵਿਰਸੇ ਵਜੋਂ ਤੇਰੇ ਸਪੁਰਦ ਕਰਦੇ ਹਾਂ। ਬਾਕੀ ਦੀ ਅੰਦਰਲੀ ਰਾਸ ਉਹ ਵੀ ਮਿਲ ਹੀ ਜਾਏਗੀ। ਸੋ ਆਪ ਜੀ ਨੇ ਬਾਬਾ ਨਾਹਰ ਸਿੰਘ ਜੋ ਉਸ ਸਮੇਂ ਗੜਵਈ ਦੀ ਸੇਵਾ ਕਰਦੇ ਸਨ ਨੂੰ ਹੁਕਮ ਦੇ ਕੇ ਇਹ ਤਿੰਨੋਂ ਚੀਜ਼ਾਂ ਈਸ਼ਰ ਸਿੰਘ ਜੀ ਦੇ ਸਪੁਰਦ ਕੀਤੀਆਂ। ਰੇਸ਼ਮੀ ਕੱਪੜੇ ਬਦਲ ਕੇ ਖੱਦਰ ਦੀਆਂ ਛੇ ਕਲੀਆਂ ਦੀ ਕੁੜਤੀ ਤੇ ਪੈਰਾਂ ਵਿਚ ਧੌੜੀ ਦੀ ਜੁੱਤੀ ਆ ਗਈ। ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਜੀਵਨ ਦਾ ਇਹ ਨਵਾਂ ਪੰਥ ਆਰੰਭ ਹੋਇਆ। ਇਸ ਦਿਨ ਤੋਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਘਰ ਨਾਲੋਂ ਸਾਰਾ ਹੀ ਸਬੰਧ ਤੋੜ ਲਿਆ ਤੇ ਸਿੱਧੇ ਹੋ ਕੇ ਸੰਗਤ ਦੀ ਸੇਵਾ ਵਿਚ ਜੁਟ ਗਏ।

ਸਰੀਰ ਆਖਰ ਪੰਜ ਤਤ ਦੀ ਰਚਨਾ ਹੈ। ਇਸ ਪਰ ਬਾਹਰਲੀ ਕਿਰਿਆ ਦਾ ਅਸਰ ਨਾ ਹੋਵੇ, ਇਹ ਹੋ ਹੀ ਨਹੀਂ ਸਕਦਾ। ਸਖਤ ਤੋਂ ਸਖਤ ਕਿਰਿਆ ਕਰਨ ਵਾਲਿਆਂ ਦਾ ਵੀ ਜੇਕਰ ਬਹੁਤ ਸਖਤੀ ਨਾਲ ਕਰਨ ਤਾਂ ਸਰੀਰ ਜਵਾਬ ਦੇ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਪਰ ਜਿਥੇ ਸਰੀਰ ਨੇ ਕਦੇ ਸਖਤੀ ਤੱਕੀ ਨਾ

ਹੋਵੇ ਉਥੇ ਤਾਂ ਸਰੀਰ ਪਰ ਬਾਹਰਲੀ ਕਿਰਿਆ ਤੇ ਜ਼ੋਰ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਦਾ ਅਸਰ ਅਵਸ਼ਯ ਹੀ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਈਸ਼ਰ ਸਿੰਘ ਮਨ ਦੇ ਮਜ਼ਬੂਤ ਹੋਣ ਦੇ ਬਾਵਜੂਦ ਸਰੀਰ ਦੇ ਸੋਹਲ ਸਨ। ਭਾਵੇਂ ਹਾਕੀ ਦੇ ਖਿਲਾੜੀ ਸਨ ਪਰ ਹੋਰ ਤਾਂ ਕਿਪਰੇ ਕਦੇ ਕੱਖ ਤੋੜ ਕੇ ਦੂਹਰਾ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਸੀ। ਫਿਰ ਸਰੀਰ ਇਕ ਦਮ ਆ ਪਈ ਸਖਤੀ ਨੂੰ ਕਿਵੇਂ ਬਰਦਾਸ਼ਤ ਕਰਦਾ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਗਿੱਟੇ ਕਮਜ਼ੋਰੀ ਕਰਕੇ ਭਿੜਨ ਲਗ ਪਏ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਵਿਚੋਂ ਲਹੂ ਨਿਕਲਦਾ। ਸਰੀਰ ਪਰ ਲਰਜ਼ਾ ਜਿਹਾ ਤਾਰੀ ਹੋਣ ਲਗ ਪਿਆ। ਪਰ ਕੀ ਮਜ਼ਾਲੋਕ ਸੇਵਾ ਵਿਖੇ ਫਰਕ ਆ ਜਾਵੇ। ਉਹ ਨਿਯਮ ਅਨੁਸਾਰ ਹਰ ਸਮੇਂ ਹੀ ਸੇਵਾ ਹਿਤ ਤਤਪਰ ਰਹਿੰਦੇ ਕਿ ਕਦੇ ਸੰਤ ਜੀ ਮਹਾਰਾਜ ਨੂੰ ਕੋਈ ਤਕਲੀਫ ਨਾ ਹੋਵੇ। ਸੰਤ ਜੀ ਮਹਾਰਾਜ ਠੀਕ ਗਿਆਰਾਂ ਵਜੇ ਰਾਤ ਨੂੰ ਗੋਖੇ ਦੀ ਛਪੜੀ ਤੋਂ ਚਲ ਕੇ ਡੇਰੇ ਨੂੰ ਜਾਂਦੇ ਸਨ। ਉਹ ਕੇਵਲ ਮਾਤਰ ਗੜਵੇ ਦਾ ਕੁੰਡਾ ਖੜਕਾਂਦੇ ਸਨ। ਫਿਰ ਕੋਈ ਉਠ ਕੇ ਤੁਰਨ ਵਿਚ ਦੇਰ ਕਰੇ ਤਦ ਆਪ ਜੀ ਗੜਵਾ ਆਸਣ ਆਪ ਹੀ ਚੁੱਕ ਕੇ ਚਲ ਪੈਂਦੇ ਸਨ ਤੇ ਆਸਣ ਪਰ ਜਾ ਕੇ ਬਿਰਾਜਦੇ ਸਨ। ਕਿਉਂਕਿ ਉਹ ਵਕਤ ਦੇ ਪਾਬੰਦ ਸਨ। ਸੁਬਾ ਠੀਕ ਡੇਢ ਵਜੇ ਉਠ ਕੇ ਦਾਤਨ ਕੁਰਲਾ ਕਰਕੇ ਫਿਰ ਦੋ ਵਜੇ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਇਸ਼ਨਾਨ ਤੋਂ ਵਿਹਲੇ ਹੋ ਕੇ ਉਹ ਫਿਰ ਤਪ ਦੇ ਅਸਥਾਨ ਗੋਖੇ ਦੀ ਛਪੜੀ ਵਲ ਨੂੰ ਤੁਰਦੇ ਸਨ। ਸੁਬਾ ਦੇ ਇਸ਼ਨਾਨ ਲਈ ਤਕੜੇ ਦੇ ਆਦਮੀ ਲੋੜੀਂਦੇ ਸਨ ਕਿਉਂਕਿ ਉਹ ਦਸ ਪੰਦਰਾਂ ਸੇਰ ਦੇ ਪੂਰੇ ਇਕ ਸੌ ਦਸ ਡੋਲਾਂ ਨਾਲ ਇਸ਼ਨਾਨ ਕਰਦੇ ਸਨ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਇਸ ਜਲ ਨਾਲ ਹੀ ਬਾਕੀ ਸੰਗਤ ਉਹ ਪੰਜ ਸਤ ਹੋਣ ਜਾਂ ਫਿਰ ਦਸ ਉਹ ਸਾਰੇ ਹੀ ਇਸ਼ਨਾਨ ਕਰ ਹਟਦੇ ਸਨ। ਇਸ਼ਨਾਨ ਦੇ ਸਮੇਂ ਸੰਤ ਜੀ ਮਹਾਰਾਜ ਇਸ਼ਨਾਨ ਦੇ ਸ਼ਬਦ ਬਸੰਤ ਕੀ ਵਾਰ ਤੇ ਫਿਰ ਜਪੁਜੀ ਸਾਹਿਬ ਦਾ ਪਾਠ ਕਰ ਲੈਂਦੇ ਸਨ। ਤਪ ਅਸਥਾਨ ਤਕ ਪੁੱਜਣ ਪ੍ਰਯੰਤ ਉਹ ਕਈ ਬਾਣੀਆਂ ਪੜ੍ਹ ਲੈਂਦੇ। ਉਥੇ ਪੁੱਜ ਕੇ ਬੈਠ ਜਾਂਦੇ ਸਨ ਜਿਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਕਿ ਅਚਾਨਕ ਹੀ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਕੋਈ ਕੰਮ ਕਰਨਾ ਯਾਦ ਆ ਗਿਆ ਹੋਵੇ, ਉਹ ਪਿਛਲਾ ਕੰਮ ਛੱਡ ਬੈਠੇ ਹੋਣ। ਬੈਠਣ ਸਮੇਂ ਉਹ ਕਦੇ ਪਾਠ ਨੂੰ ਜਾਰੀ ਨਹੀਂ ਸਨ ਰਖਦੇ। ਫਿਰ ਦਿਨ ਚੜ੍ਹਨੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਹੀ ਛਪੜੀ ਤੋਂ ਉਠਦੇ। ਫਿਰ ਗੁਫਾ ਵਲ ਨੂੰ ਆ ਜਾਂਦੇ ਸਨ। ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਈਸ਼ਰ ਸਿੰਘ ਜੀ ਦੀ ਕਿਰਿਆ ਵੀ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਆਗਿਆ ਅਨੁਸਾਰ ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਬਣਦੀ ਚਲੀ ਗਈ। ਥੋੜ੍ਹੇ ਚਿਰ ਬਾਦ ਹੀ ਪਟਿਆਲੇ ਤੋਂ ਇਕ ਹੋਰ ਸੇਵਕ ਵੀ ਆ ਗਏ। ਉਹ ਸਨ ਕਿਸ਼ਨ ਸਿੰਘ ਜੀ। ਜੋ ਤੋਪਖਾਨੇ ਵਿਚ ਹੀ ਸਨ। ਸੋ ਉਨ੍ਹਾਂ ਵੀ ਸੰਤ ਜੀ ਮਹਾਰਾਜ ਦੇ ਘੋੜੇ ਦੀ ਸੇਵਾ ਸੰਭਾਲੀ। ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਈਸ਼ਰ ਸਿੰਘ ਜੀ ਨੂੰ ਇਕ ਸਮਦੇਸੀ ਸਮਕਾਲੀ ਸਮ ਵਿਚਾਰਾਂ ਦਾ ਮਾਲਕ ਸਾਥੀ ਵੀ ਮਿਲ ਗਿਆ।

ਸੰਤ ਅਤਰ ਸਿੰਘ ਜੀ ਮਹਾਰਾਜ, ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਕਦੇ ਵੀ ਵਾਧੂ ਗੱਲਾਂ ਨਹੀਂ ਕਰਨ ਦੇਂਦੇ ਸਨ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਇਕ ਵਾਰੀ ਗੱਲਾਂ ਕਰਨ ਕਾਰਨ ਜਦੋਂ ਈਸ਼ਰ ਸਿੰਘ ਗੁਰਦਵਾਰੇ ਜਾ ਕੇ ਪਹਿਲਾਂ ਵਾਜਾ ਖੋਲ੍ਹ ਕੇ ਨਾ ਰਖ ਸਕੇ। ਤਦ ਦੂਸਰੇ ਦਿਨ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੋਹਾਂ ਨੂੰ ਸੰਬੋਧਨ ਕਰਕੇ ਕਹਿਣ ਲੱਗੇ, ਭਾਈ ਇਕ ਮਹਾਤਮਾ ਦੀ ਇਕ ਵਿਧਵਾ ਭੈਣ ਸੀ। ਉਹ ਉਸ ਨੂੰ ਹਰ ਸਮੇਂ ਕੰਮ ਲਾਈ ਰਖਦੇ ਸਨ ਤਾਂ ਜੋ ਉਸ ਦਾ ਮਨ ਬਾਹਰਲੀਆਂ ਵਾਸ਼ਨਾਵਾਂ ਵਿਚ ਉਲਝਣੋਂ ਬਚ ਜਾਏ। ਪਰ ਉਹ ਇਕ ਵਾਰੀ ਕਿਸੇ ਗਾਲੜੀ ਔਰਤ ਨਾਲ ਰਲ ਕੇ ਗੱਲਾਂ ਕਰਦਿਆਂ ਰੋਜ਼ ਦੇ ਕੰਮ ਹੀ ਭੁੱਲ ਬੈਠੀ। ਮਹਾਤਮਾ ਜੀ ਨੇ ਕਿਹਾ ਸੀ, ਬੱਸ ਭੈਣ ਹੁਣ ਤੂੰ ਸਬਰ ਤੇ ਸਤਿ ਦੇ ਮਾਰਗ ਤੋਂ ਪਰ੍ਹੇ ਚਲੀ ਜਾਏਂਗੀ। ਕਿਉਂਕਿ ਇਸ ਨਾਲ ਚੁੱਪ ਤੇ ਮਨ ਦੇ ਟਿਕਾਉ ਦਾ ਸੰਬੰਧ ਹੈ ਪਰ ਜਦੋਂ ਤੇਰੀ ਪਰਚੋਂ ਹੋਰ ਪਾਸੇ ਹੋ ਗਈ ਫਿਰ ਉਹ ਪਹਿਲੀ ਪਰਚੋਂ ਤੇ ਵਿਚਾਰ ਤਾਂ ਮੁੱਕ ਹੀ ਗਏ ਸਮਝੋ। ਸੋ ਹੁਣ ਸਾਡੇ ਵਲੋਂ ਖੁੱਲ੍ਹ ਹੈ ਤੂੰ ਚਾਹੇ ਹੁਣ ਗ੍ਰਿਹਸਤ ਨੂੰ ਧਾਰਨ ਕਰ ਲੈ।

ਇਹੀ ਹਾਲਤ ਸਾਧ ਜੀਵਨ ਅੰਦਰ ਢੁਕਦੀ ਹੈ, ਜੇਕਰ ਉਹ ਇਕਾਂਤ ਸਤਿ ਦੇ ਚਿੰਤਨ ਤੇ ਸਤਿ ਦੀ ਉਪਾਸ਼ਨਾ ਛੱਡ ਕੇ ਗਾਲੜੀ ਹੋ ਤੁਰੇ, ਤਦ ਉਹ ਸਤਿ ਮਾਰਗ ਪਰ ਨਹੀਂ ਚਲ ਸਕਦਾ। ਇਸੇ ਹੀ ਕਰਕੇ ਅਸੀਂ ਤੁਹਾਨੂੰ ਕਦੇ ਵਿਹਲੇ ਤੇ ਇਕੱਠੇ ਹੋਣ ਦੀ ਆਗਿਆ ਨਹੀਂ ਦੇਂਦੇ। ਵੇਹਲਾ ਮਨ ਸੌ ਉਪਾਧੀਆਂ ਦਾ ਕਾਰਣ ਬਣਦਾ ਹੈ। ਸਾਧ ਨੇ ਮਨ ਨੂੰ ਹੀ ਸੋਧਣਾ ਹੈ। ਗਾਲੜੀ ਮਨੁੱਖ ਮਨਮਤੀ ਤੇ ਮਨ ਅਧੀਨ ਹੋ ਕੇ ਬੁੱਧੀ ਨੂੰ ਬਿਬੇਕੀ ਨਹੀਂ ਰਖ ਸਕਦਾ। ਸੋ ਸਤਿ ਧਰਮ ਦਾ ਮਾਰਗ ਜਿੱਥੇ ਸਤਿ ਵਿਵਹਾਰ ਹੈ, ਉਥੇ ਸਤਿ ਕਿਰਿਆ ਤੇ ਸਤਿ ਸ਼ਬਦ ਦਾ ਚਿੰਤਨ ਕਰਕੇ ਉਸੇ ਦੇ ਹੀ ਰੂਪ ਵਿਚ ਅਭੇਦ ਹੋ ਜਾਣਾ ਵੀ ਹੈ।

ਇਸ ਦਿਨ ਤੋਂ ਸੰਤ ਈਸ਼ਰ ਸਿੰਘ ਜੀ ਨੇ ਪ੍ਰਣ ਕਰ ਲਿਆ ਕਿ ਉਹ ਕਦੇ ਵੀ ਸਮਾਂ ਗੱਲਾਂ ਵਿਚ ਨਹੀਂ ਗਵਾਹੇਗੇ। ਸਗੋਂ ਹਰ ਸਮੇਂ ਸਿਮਰਨ ਸੇਵਾ ਤੇ ਸਤਿ ਮਾਰਗ ਪਰ ਚੱਲਣ ਲਈ ਤਤਪਰ ਰਹਿਣਗੇ। ਸੋ ਸੰਤ ਜੀ ਮਹਾਰਾਜ ਪਾਸੋਂ ਦੋਹਾਂ ਨੇ ਖਿਮਾ ਮੰਗ ਲਈ ਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਪ੍ਰਵਾਨ ਕਰ ਲਈ।

ਹਜ਼ੂਰ ਸਾਹਿਬ ਦੀ ਯਾਤਰਾ ਕਰਨ ਸਮੇਂ ਸੰਤ ਜੀ ਮਹਾਰਾਜ ਬਾਬਾ ਜੀ ਦੇ ਬੁੰਗੇ ਤੋਂ ਤਖਤ ਸ੍ਰੀ ਸੱਚਖੰਡ ਨੂੰ ਕੀਰਤਨ ਕਰਦੇ ਜਾਇਆ ਕਰਦੇ ਸਨ। ਉਸ ਸਮੇਂ ਇਕ ਹੋਰ ਵੱਡੇ ਮਹਾਂਪੁਰਖਾਂ ਦੇ ਕੁਝ ਸੇਵਕ ਵੀ ਉਥੇ ਆਏ ਸਨ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਨਾਲ ਕੁਝ ਬੀਬੀਆਂ ਵੀ ਸਨ। ਰਾਹ ਵਿਚ ਸੰਤ ਈਸ਼ਰ ਸਿੰਘ ਜੀ ਨੇ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਕੀਰਤਨ ਕਰਦਿਆਂ ਇਕ ਸ਼ਬਦ ਦੀ ਧਾਰਨਾ ਲਾਈ -

*ਵਿਸਾਰ ਦੋਂਦੀਆਂ ਕਮਜਾਤਾਂ ਨਾਰਾਂ
ਖਸਮ ਨੂੰ ਵਿਸਾਰ ਦੋਂਦੀਆਂ।*

ਜਦੋਂ ਵਾਪਸ ਆਏ ਤਦ ਮਹਾਂਪੁਰਖਾਂ ਕਿਹਾ ਇਹ ਸਾਡੇ ਸਾਰਿਆਂ ਪ੍ਰਤੀ ਹੀ ਆਗਿਆ ਹੈ ਕਿ ਜਿਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਖਸਮ

ਵਿਸਾਰਣਹਾਰ ਔਰਤ ਕਮਜਾਤ ਹੋ ਜਾਂਦੀ ਹੈ, ਇਸੇ ਹੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਸਤਿ ਧਰਮ ਦੇ ਮਾਰਗ ਦੇ ਪਾਂਧੀ ਨਾਮ ਤੋਂ ਬਗੈਰ ਪਵਿੱਤਰ ਨਹੀਂ ਹੋ ਸਕਦੇ। ਪਰ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਸ਼ਬਦ ਪੜ੍ਹਨ ਸਮੇਂ ਸਾਨੂੰ ਖਿਆਲ ਰੱਖਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਕਿ ਇਸ ਨਾਲ ਕਿਸੇ ਦਾ ਮਨ ਦੁਖੀ ਨਾ ਹੋਵੇ। ਜਿਥੇ ਅਸਾਂ ਆਪਣੀ ਆਤਮਾ ਬਲਵਾਨ, ਪਵਿੱਤਰ ਤੇ ਉੱਚੀ ਬਣਾਉਣੀ ਹੈ ਉਥੇ ਅਸਾਂ ਹੋਰਨਾਂ ਦੇ ਮਨ ਨੂੰ ਠੇਸ ਨਹੀਂ ਪੁਚਾਣੀ। ਕੀ ਪਤਾ ਹੈ ਮੇਰਾ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਕਿਸ ਪਰ ਕਿਹੜੇ ਸਮੇਂ ਤਰਸ ਕਰਕੇ ਉਸ ਨੂੰ ਸਤਿ ਮਾਰਗ ਤੇ ਉਤਮ ਗੁਣਾਂ ਦਾ ਧਾਰਨੀ ਬਣਾ ਦੇਵੇ। ਇਸ ਦੌਰੇ ਸਮੇਂ ਸਾਰੇ ਹੀ ਸੱਜਣਾ ਨੇ ਆਪਣੇ ਖਰਚ ਦਾ ਸੌ ਰੁਪਿਆ ਆਪ ਦਿਤਾ ਸੀ। ਸੰਤ ਕਿਸ਼ਨ ਸਿੰਘ ਜੀ ਦੇ ਖਰਚ ਦੇ ਰੁਪਏ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਨੇ ਆਪ ਦਿਤੇ ਸਨ। ਉਹ ਹਰ ਅਸਥਾਨ 21 ਰੁਪਏ ਭੇਂਟ ਦਿੰਦੇ ਸਨ। ਸੇਵਕਾਂ ਨੂੰ ਵੀ ਹਦਾਇਤ ਸੀ ਕਿ ਉਹ ਸਦਾ ਆਪਣੇ ਮੁਖ ਧਾਰਮਕ ਸਥਾਨਾਂ ਪਰ ਯੋਗ ਪੂਜਾ ਭੇਂਟ ਅਵੱਸ਼ਯ ਹੀ ਦਿਤਾ ਕਰਨ। ਇਸ ਨਾਲ ਸੰਤ ਈਸ਼ਰ ਸਿੰਘ ਜੀ, ਸੰਤ ਕਿਸ਼ਨ ਸਿੰਘ ਜੀ ਦੇਸ਼, ਧਰਮ ਪੰਥ ਦੀ ਮੌਕਿਆਂ ਸਿਰ ਸੇਵਾ ਤੇ ਹਰ ਤਰ੍ਹਾਂ ਨਾਲ ਕੁਰਬਾਨੀ ਕਰਨ ਦਾ ਇਕ ਆਦੇਸ਼ ਹੀ ਬਣਾ ਬੈਠੇ। ਜੀਵਨ ਦਾ ਕੋਈ ਇਕ ਪੱਖ ਐਸਾ ਨਹੀਂ ਸੀ ਜੋ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਧਾਰਨ ਕਰਨੋਂ ਜਾਂ ਫਿਰ ਵਰਤੋਂ ਵਿਚ ਲਿਆ ਕੇ ਨਾ ਦਸਿਆ ਹੋਵੇ। ਗੁਰੂ ਖਾਲਸਾ ਪੰਥ ਨੂੰ, ਉਸ ਦੀ ਸੇਵਾ ਨੂੰ, ਉਸ ਦੇ ਉਸਾਰੂ ਪੱਖ ਨੂੰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਸਦਾ ਹੀ ਪ੍ਰਥਮ ਸਥਾਨ ਦਿਤਾ ਸੀ। ਇਸੇ ਹੀ ਕਰਕੇ ਇਹ ਅੰਗ ਹੁਣ ਤਕ ਸੰਤ ਈਸ਼ਰ ਸਿੰਘ ਜੀ ਸਾਹਵੇਂ ਕਿਵੇਂ ਇਕ ਮਹਾਨ ਸਥਾਨ ਰਖਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਦਾ ਵਰਨਣ ਅਗਲੇ ਸਫਿਆਂ ਵਿਚ ਆ ਜਾਏਗਾ। ਸੰਤ ਅਤਰ ਸਿੰਘ ਜੀ ਮਹਾਰਾਜ ਸਦਾ ਬਾਬੇ ਕਰਮ ਸਿੰਘ ਜੀ ਨੂੰ ਵੱਡੇ ਸਾਹਿਬ ਤੇ ਬਾਬਾ ਆਇਆ ਸਿੰਘ ਜੀ ਨੂੰ ਛੋਟੇ ਸਾਹਿਬ ਕਹਿ ਕੇ ਸਤਿਕਾਰ ਨਾਲ ਸਿਰ ਝੁਕਾ ਕੇ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਨਾਮ ਲੈਂਦੇ ਸਨ ਜਿਵੇਂ ਉਹ ਸਾਮ੍ਹਣੇ ਹੀ ਖੜ੍ਹੇ ਤਕ ਸੁਣ ਰਹੇ ਹੋਣ। ਇਸ ਦਾ ਅਸਰ ਸੰਤ ਈਸ਼ਰ ਸਿੰਘ ਤੇ ਫਿਰ ਸੰਤ ਅਤਰ ਸਿੰਘ ਜੀ ਮਹਾਰਾਜ ਦਾ ਨਾਮ ਸਤਿਕਾਰ ਤੇ ਪਵਿੱਤਰਤਾ ਸਾਮ੍ਹਣੇ ਰੱਖੇ ਬਗੈਰ ਨਹੀਂ ਲਿਆ।

ਕਫਨੀ ਦਾ ਧਾਰਣਾ

ਜਦੋਂ ਸੰਤ ਅਤਰ ਸਿੰਘ ਮਹਾਰਾਜ ਰਾਮਪੁਰ ਤੋਂ ਅਚਨਚੇਤ ਹੀ ਚੱਲ ਕੇ ਸੈਦੂ (ਹੋਤੀ ਮਰਦਾਨ) ਪਾਸ ਦਰਿਆਏ ਸਿੰਧ ਕੰਢੇ ਜਾ ਡੇਰੇ ਲਗਾਏ ਜਿਥੋਂ ਦੇ ਪੱਥਰ-ਦਿਲ ਪਠਾਨ ਵੀ ਮੋਮ ਹੋਏ, ਉਜੜੇ ਖੇਤ ਵਸੇ ਤੇ ਸੁੰਨੇ ਘਰਾਂ ਵਿਚ ਬਖਸ਼ਿਸ਼ਾਂ ਕਰਕੇ ਪੁੱਤਰਾਂ ਦੀ ਦਾਤ ਬਖਸ਼ੀ। ਉਸ ਸਮੇਂ ਆਪ ਜੀ ਨੇ ਇਹ ਫੈਸਲਾ ਕੀਤਾ ਸੀ ਕਿ ਉਹ ਸਰੀਰ ਦਰਿਆ ਸਿੰਧ ਦੇ ਕਿਨਾਰੇ ਹੀ ਛਡਣਗੇ, ਜਿਥੇ ਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਕੋਈ ਵੀ ਯਾਦ ਵਗੈਰਾ ਕਾਇਮ ਨਾ ਹੋਵੇ। ਉਥੋਂ ਦੇ ਤਪ ਤੇ ਸਾਧਨਾਂ ਬਾਰੇ ਬਾਬਾ ਬਿਸ਼ਨ ਸਿੰਘ ਜੀ ਰਾਮਪੁਰ ਦਸਦੇ ਹਨ ਕਿ ਬਰਫ ਦੇ ਢੇਰ ਆਪ ਪਰ ਜੰਮ

ਜਾਂਦੇ ਸਨ ਪਰ ਆਪ ਬੇਪ੍ਰਵਾਹ ਹੋ ਕੇ ਅਭਿਆਸ ਅੰਦਰ ਮਸਤ ਬੈਠੇ ਰਹਿੰਦੇ। ਇਸੇ ਹੀ ਜਗ੍ਹਾ ਇਕ ਸੱਜਣ ਪਾਸੋਂ ਖਾਸ ਆਗਿਆ ਦੇ ਕੇ ਦੋ ਕਫਨੀਆਂ ਬਣਵਾਈਆਂ ਸਨ। ਇਕ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਆਪਣੀ ਤੇ ਇਕ ਦੂਸਰੀ ਸੰਤ ਈਸ਼ਰ ਸਿੰਘ ਜੀ ਵਾਸਤੇ। ਇਹ ਕਫਨੀ ਪਾਂਦਿਆਂ ਅਰਦਾਸ ਕੀਤੀ ਸੀ ਉਸ ਸਮੇਂ ਬਾਬਾ ਕਰਮ ਸਿੰਘ ਜੀ ਦੀ ਸਮਾਧ ਸਾਮ੍ਹਣੇ ਕੇਵਲ ਆਪ ਤੇ ਸੰਤ ਈਸ਼ਰ ਸਿੰਘ ਜੀ ਹੀ ਹਾਜ਼ਰ ਸਨ। ਅਰਦਾਸ ਵਿਚ ਕਿਤਨੀ ਉਦਾਰਤਾ ਤੇ ਉਮਾਹ ਸੀ। ਉਹ ਸੰਤ ਈਸ਼ਰ ਸਿੰਘ ਜੀ ਨੂੰ ਉਹ ਕਿਸ ਰੁਤਬੇ ਪਰ ਤਕਣਾ ਚਾਹੁੰਦੇ ਸਨ, ਇਹ ਅਰਦਾਸ ਤੋਂ ਸਾਫ ਜਾਹਰ ਹੈ।

"ਹੇ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਸੱਚੇ ਪਾਤਸ਼ਾਹ! ਆਪ ਜੀ ਦੇ ਦਰ ਤੋਂ ਵਰੋਸਾਏ ਬਾਬਾ ਕਰਮ ਸਿੰਘ ਅੱਜ ਇਸ ਬੱਚੇ ਨੂੰ ਤੁਹਾਨੂੰ ਸਾਖੀ ਜਾਣ ਕੇ ਕਫਨੀ ਪਵਾਣ ਲੱਗੇ ਹਾਂ। ਇਹ ਸਾਧ ਕਰਣੀ ਦਾ ਪ੍ਰਬਲ ਤੇ ਗੁਣਾਂ ਦਾ ਨਿਧ ਬਣੇ। ਇਹ ਮੇਰੀ ਅਰਦਾਸ ਹੈ। ਇਸ ਦੇ ਗੁਣ ਤਕ ਕੇ, ਇਸ ਦੀ ਕਰਣੀ ਤਕ ਕੇ ਲੋਕ ਤੇਰੀ ਕਰਣੀ ਨੂੰ ਯਾਦ ਕਰਨ। ਇਹ ਬਾਬਾ ਕਰਮ ਸਿੰਘ ਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਵੱਡਿਆਂ ਦੇ ਨਾਮ ਨੂੰ ਰੋਸ਼ਨ ਕਰੇ। ਇਸ ਕਫਨੀ ਦੀ ਲਾਜ ਤੁਸਾਂ ਆਪ ਹੀ ਪਾਲਣੀ ਹੈ। ਇਹ ਅਰਦਾਸ ਕਰਕੇ ਬਾਬਾ ਜੀ ਕਿਤਨਾ ਹੀ ਚਿਰ ਸਿਰ ਝੁਕਾ ਕੇ ਖੜ੍ਹੇ ਰਹੇ। ਫਿਰ ਨਮਸਕਾਰ ਕਰਕੇ ਉਥੇ ਤੇ ਸਿਰ ਪਰ ਹੱਥ ਫੇਰ ਕੇ ਸੰਤ ਈਸ਼ਰ ਸਿੰਘ ਜੀ ਦੇ ਗਲ ਵਿਚ ਕਫਨੀ ਪਾਈ ਤੇ ਫੁਰਮਾਇਆ, ਲੈ ਭਾਈ ਸਾਧਾ! ਅਸਾਂ ਆਪਣਾ ਸਾਰਾ ਜ਼ੋਰ ਤੇਰੀ ਉਸਾਰੀ ਵਿਚ ਲਗਾ ਦਿਤਾ ਹੈ। ਅੱਗੇ ਮਾਲਕ ਦੀ ਰਜਾ ਤੇ ਤੇਰੇ ਕਰਮ। ਜਾਹ ਦੁਨੀਆਂ ਦੀ ਹਰ ਤਾਕਤ ਤੇਰੇ ਅੱਗੇ ਝੁਕੇ ਪਰ ਤੈਨੂੰ ਕਿਧਰੇ ਝੁਕਣਾ ਨਾ ਪਵੇ, ਇਹ ਸਾਡਾ ਅਸ਼ੀਰਵਾਦ ਹੈ। ਸੰਤ ਈਸ਼ਰ ਸਿੰਘ ਜੀ ਨੇ ਸਿਰ ਝੁਕਾ ਕੇ ਚਰਨਾਂ ਪਰ ਮੱਥਾ ਟੇਕਿਆ ਤੇ ਕਿਹਾ, ਮੇਰਾ ਸਰੀਰ ਇਸ ਦਾ ਹਰ ਰੋਮ ਆਪ ਜੀ ਤੋਂ ਵਾਰਿਆ ਹੋਇਆ ਹੈ। ਇਹ ਆਗਿਆ ਦਾ ਬੰਦਾ ਹੈ। ਇਸਨੂੰ ਜਿਵੇਂ ਚਾਹੋ ਚਲਾਉ, ਗੁਲਾਮ ਨੇ ਕੀ ਹੁੰਜਤ ਕਰਨੀ ਹੈ। ਇਹੀ ਅਰਦਾਸ ਹੈ ਕਿ ਮੇਰੀ ਆਪ ਜੀ ਦੇ ਚਰਨਾਂ ਨਾਲ ਬਣੀ ਰਹੇ। ਮੇਰੀ ਹੋਰ ਕੋਈ ਖਾਹਸ਼ ਨਹੀਂ।

ਸੰਤ ਅਤਰ ਸਿੰਘ ਜੀ ਨੂੰ ਕਈ ਹੋਰ ਸੱਜਣਾਂ ਨੇ ਜੋ ਮੁਖੀ ਸੇਵਕ ਵੀ ਸਨ ਬੇਨਤੀ ਕੀਤੀ ਕਿ ਸਾਡੇ ਵੀ ਕਫਨੀ ਪਵਾਉ। ਤਦ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਨੇ ਹੱਸ ਕੇ ਕਿਹਾ, ਜਿਸਨੂੰ ਕਫਨੀ ਮੈਂ ਪਵਾਈ ਹੈ, ਉਸ ਦੇ ਨਿਬਾਹੁਣ ਦੀ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰੀ ਵੀ ਮੇਰੀ ਹੈ, ਫਿਰ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਹਰ ਕਿਸੇ ਦੀ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰੀ ਮੈਂ ਕੱਦ ਚੁਕਦਾ ਹਾਂ? ਜੋ ਚੁੱਕ ਲਈ ਉਸ ਤੋਂ ਮੁਕਰਦੇ ਨਹੀਂ ਹਾਂ। ਇਹ ਲੋਕ ਪ੍ਰਲੋਕ ਵਿਚ ਸਾਡਾ ਤੇ ਅਸੀਂ ਇਸ ਕਸਮ ਦੇ ਪਾਬੰਦ ਹਾਂ ਕਿ ਅਸੀਂ ਇਸ ਨੂੰ ਕਫਨੀ ਪਵਾਈ ਸੀ ਤੇ ਉਹ ਵੀ ਬਾਬਾ ਕਰਮ ਸਿੰਘ ਜੀ ਦੇ ਆਖਰੀ ਸਚਖੰਡ ਪਿਆਨੇ ਸਥਾਨ ਦੇ ਸਾਮ੍ਹਣੇ। ਫਿਰ ਹੋਰ ਵੀ ਕਸਮ ਉਠਾਵੇ। ਇਹ ਕੋਈ ਬੁਰੀ ਗੱਲ ਤੇ ਨਹੀਂ ਪਰ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰੀ

ਆਪਣੀ ਰੱਖੋ। ਅਸਾਂ ਤਾਂ ਇਸ ਦੀ ਬਾਂਹ ਬਾਬਾ ਕਰਮ ਸਿੰਘ ਜੀ ਨੂੰ ਫੜਾ ਦਿਤੀ ਹੈ। ਹੁਣ ਫੜੀ ਦੀ ਲਾਜ ਉਹ ਆਪ ਹੀ ਨਿਬਾਹੁਣਗੇ, ਸਾਨੂੰ ਫਿਕਰ ਨਹੀਂ ਰਿਹਾ।

ਫਿਰ ਇਹ ਜੱਥਾ ਥੋੜ੍ਹੇ ਚਿਰ ਪਿੱਛੋਂ ਹੀ ਵਾਪਸ ਰੇਰੂ ਸਾਹਿਬ ਆ ਗਿਆ। ਸੰਤ ਜੀ ਮਹਾਰਾਜ ਨੇ ਇਕ ਦਿਨ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਬੈਠ ਕੇ ਸਾਧ ਕਿਰਿਆ ਤੇ ਸੰਤ ਦੀ ਰਹਿਤ ਬਾਰੇ ਸਾਰੀਆਂ ਗੱਲਾਂ ਦਸ ਕੇ ਇਹ ਜਣਾਇਆ ਕਿ ਤੁਸਾਂ ਜੀਵਨ ਮਨੋਰਥ ਦੀ ਸਫਲਤਾ ਕਿਵੇਂ ਹਾਸਲ ਕਰਨੀ ਹੈ। ਮਹੰਤੀਆਂ ਦੇ ਗਲ ਪੈਣ ਨਾਲੋਂ ਚੰਗਾ ਹੈ ਮਨੁੱਖ ਆਪਣੇ ਪੈਰਾਂ ਪਰ ਆਪ ਹੀ ਖਲੋ ਜਾਵੇ। ਫਿਰ ਸਮੇਂ ਸਿਰ ਸੰਤ ਅਤਰ ਸਿੰਘ ਜੀ ਮਹਾਰਾਜ ਜੋਤੀ ਜੋਤ ਸਮਾਏ ਤੇ ਕਿਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਉਹ ਆਖਰ ਤਕ ਸੁਰਤ ਨੂੰ ਸ਼ਬਦ ਤੇ ਅਭਿਆਸ ਨਾਲ ਜੋੜ ਕੇ ਰਖੀ ਬੈਠੇ ਰਹੇ, ਸੰਤ ਜੀ ਮਹਾਰਾਜ ਨੇ ਸਾਫ ਹੀ ਤਕਿਆ ਸੀ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਚਿਹਰੇ ਤੋਂ ਸਾਫ ਹੀ ਜਾਹਰ ਹੋ ਰਿਹਾ ਸੀ ਕਿ ਉਹ ਇਕ ਤਰ੍ਹਾਂ ਡੂੰਘੀ ਵਿਚਾਰ ਅੰਦਰ ਅੰਤਰ ਆਤਮੇ ਅਰਦਾਸ ਕਰਨ ਵਿਚ ਜੁੜੇ ਹੋਏ ਹਨ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਮੂੰਹ ਵਿਚੋਂ ਫਰਕਦੇ ਬੁਲ੍ਹਾਂ ਵਿਚੋਂ ਇਕ ਫੁਹਾਰ ਅਜਿਹੀ ਫੁੱਟ ਕੇ ਬਾਹਰ ਨੂੰ ਆਉਂਦੀ ਸੀ ਤੇ ਸੰਤ ਈਸ਼ਰ ਸਿੰਘ ਜੀ ਇਹ ਅਨੁਭਵ ਕਰਦੇ ਸਨ ਕਿ ਉਸ ਦੇ ਅੰਦਰ ਨਿਕਲ ਰਹੀ ਇਕ ਲੋਅ ਚੌਤਰਫੇ ਫੈਲਦੀ ਜਾ ਰਹੀ ਹੈ ਤੇ ਜਿਹੀ ਫੁੱਟ ਕੇ ਬਾਹਰ ਨੂੰ ਆਉਂਦੀ ਸੀ ਤੇ ਸੰਤ ਈਸ਼ਰ ਸਿੰਘ ਜੀ ਇਹ ਅਨੁਭਵ ਕਰਦੇ ਸਨ ਕਿ ਉਸ ਦੇ ਅੰਦਰ ਨਿਕਲ ਰਹੀ ਇਕ ਲੋਅ ਚੌਤਰਫੇ ਫੈਲਦੀ ਜਾ ਰਹੀ ਹੈ ਤੇ ਇਹ ਨੂਰ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਬ੍ਰਹਿਮੰਡ ਅੰਦਰ ਸਮਾ ਗਿਆ ਹੈ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਆਪਣਾ ਸਰੀਰ ਅਭਲੇ ਹੋ ਕੇ ਉਸੇ ਹੀ ਨੂਰ ਦਾ ਇਕ ਅੰਗ ਬਣ ਗਿਆ ਹੈ। ਕੋਈ ਹੋਰ ਰੰਗ ਰਸ ਰੂਪ ਬਾਕੀ ਹੀ ਨਹੀਂ ਰਿਹਾ। ਸੋ ਉਹ ਕੇਵਲ ਉਹੀ ਜੋਤ ਹੀ ਜੋਤ ਹੈ। ਇਕ ਨਿਰੰਤਰ ਜੋਤ, ਅਲੋਪ ਸ਼ਕਤੀ, ਇਕ ਫੁਹਾਰ, ਇਕ ਰੋਸ਼ਨੀ, ਇਕ ਨਿੰਮਾ-ਨਿੰਮਾ ਰਸ। ਹੋਰ ਜੋ ਰਸ ਹੈ ਰੂਪ ਹੈ। ਪਰ ਉਹ ਕਥਨ ਤੋਂ ਬਾਹਰ ਹੈ। ਇਸੇ ਹੀ ਰੰਗ ਅੰਦਰ ਇਕ ਤਰ੍ਹਾਂ ਇਕਮਿਕ ਜੋਤ ਨੂੰ ਸਾਰਿਆਂ ਤਕਿਆ। ਇਕ ਜਨ ਜਾ ਰਿਹਾ ਹੈ ਪਰ ਉਹੀ ਰੰਗ ਰੂਪ ਤੇ ਕਿਰਿਆ ਅਭਿਆਸ ਜਾਰੀ ਹੈ। ਇਕ ਮਹਾਂਪੁਰਖ ਮਹਾਨ ਤਾਰੀਖ ਤੇ ਸਮਾਂ ਕਾਇਮ ਕਰਦਾ ਹੈ, ਉਸੇ ਹੀ ਮੁਤਾਬਿਕ ਇਕ ਘੜੀ ਸੋਚੇ ਸਮਝੇ ਤੋਂ ਬਿਨਾਂ ਸੰਸਾਰ ਤੋਂ ਚਲਦਾ ਹੈ, ਕੇਵਲ ਇਕ ਸੰਦੇਸ਼ ਦੇਂਦਾ ਹੈ ਕਿ ਸਾਧ ਕੋਈ ਬਚਨ ਨਾ ਕਰੇ। ਪਰ ਜੇਕਰ ਕਰੇ ਤਦ ਉਸ ਲਈ ਆਪਣਾ ਸਭੋ ਕੁਝ ਕੁਰਬਾਨ ਕਰ ਦੇਵੇ। ਸਾਧ ਸਵਾਸਾਂ ਦਾ ਤੇ ਆਤਮਾ ਦਾ ਮਾਲਕ ਹੈ। ਉਹ ਕਿਸੇ ਦਾ ਮੁਥਾਜ ਨਹੀਂ, ਸਮਾਂ ਤੇ ਕਾਲ ਉਸ ਦੇ ਕਾਬੂ ਵਿਚ ਹਨ। ਇਹੀ ਸੀ ਅੰਤਮ ਸੰਦੇਸ਼ ਤੇ ਕਰਮ ਯੋਗੀ ਦਾ ਆਖਰੀ ਕਰਤੱਵਯ ਜੋ ਉਹਨੇ ਮਰ ਕੇ ਪ੍ਰਤੱਖ ਦਿਖਾਇਆ ਕਿ ਜੀਵਨ ਦਾ ਅਸਲ ਮਨੋਰਥ ਕਾਰਜ ਸਿੱਧੀ ਨਹੀਂ, ਜੀਵਨ ਨੂੰ ਸਫਲ ਬਣਾ ਕੇ ਇਸ ਸੰਸਾਰ ਵਿਚ

ਇਕ ਪ੍ਰਮਾਣ ਰੂਪ ਬਣਨ ਵਿਚ ਹੈ।

ਤਿੰਨ ਅਮਰ ਤੇ ਅਜਰ ਸ਼ਕਤੀਆਂ ਸੰਤ ਅਤਰ ਸਿੰਘ ਜੀ ਮਹਾਰਾਜ ਨੇ ਵਿਰਸੇ ਵਿਚ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕੀਤੀਆਂ ਹਨ -

1. ਆਤਮ ਗਿਆਨ ਵਿਚ ਦ੍ਰਿੜ੍ਹ ਵਿਸ਼ਵਾਸ ਤੇ ਨਾਮ ਅਭਿਆਸ ਇਕ ਰਸ ਜਾਰੀ ਰੱਖਣ।

2. ਸਵੈਮਾਨ ਨੂੰ ਕਦੇ ਨੀਵਾਂ ਨਹੀਂ ਹੋਣ ਦੇਣਾ। ਇਸ ਲਈ ਕਦੀ ਵੀ ਕਿਸੇ ਨੂੰ ਸਵਾਲ ਨਹੀਂ ਕਰਨਾ, ਮੰਗ ਕੇ ਭਾਵੇਂ ਕਿੰਨਾ ਹੀ ਪਰਉਪਕਾਰ ਕਰੀਏ ਉਸ ਦਾ ਅਸਰ ਅਵਸਯ ਹੀ ਆਤਮਾ ਪਰ ਪੈਂਦਾ ਹੈ। ਜੇ ਕਿਸੇ ਦੇ ਅੱਗੇ ਹੱਥ ਨਹੀਂ ਅੱਡਣਾ।

ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਪਾਰਬ੍ਰਹਮ ਪ੍ਰਮੇਸ਼ਰ ਤੋਂ ਬਿਨਾਂ ਕਿਸੇ ਦੀ ਮੁਥਾਜੀ ਨਹੀਂ ਰੱਖਣੀ, ਸਿੱਖੀ ਦੇ ਮੁੱਖ ਅਸੂਲਾਂ ਨੂੰ ਸਦਾ ਸੁਰਜੀਤ ਤੇ ਸੰਭਾਲ ਕੇ ਰੱਖਣਾ। ਫਕੀਰ ਦੀ ਪਰਖ ਉਸ ਦੇ ਬਚਨਾਂ ਤੋਂ ਹੀ ਹੁੰਦੀ ਹੈ। ਆਮ ਤੇ ਬਜ਼ਾਰੀ ਕਿਸਮ ਦੇ ਲੋਕਾਂ ਨਾਲ ਕਦੇ ਵੀ ਜੁਬਾਨ ਦੀ ਸਾਂਝ ਨਹੀਂ ਰੱਖਣੀ। ਫਿੱਕੀ ਜੁਬਾਨ ਸਦਾ ਹੀ ਮਨ ਨੂੰ ਬੇਰਸ ਤੇ ਫਿੱਕਾ ਬਣਾ ਦਿੰਦੀ ਹੈ। ਬਚਨ ਦੀ ਸਾਂਝ ਕੇਵਲ ਹਮਖਿਆਲ, ਹਮਵਤਨ ਤੇ ਇਕ ਟਿਕਾਣੇ ਵਾਲੇ ਲੋਕਾਂ ਨਾਲ ਹੀ ਸਕਦੀ ਹੈ। ਜੇ ਸ਼ਬਦ ਭੇਦੀ ਲੋਕਾਂ ਨਾਲ ਵੀ ਬਹੁਤੀ ਚਰਚਾ ਨਹੀਂ ਕਰਨੀ। ਫੋਕੇ ਗਿਆਨੀਆਂ ਨਾਲੋਂ ਤਾਂ ਅਨਪੜ੍ਹ ਅਨਜਾਣ ਸਿਮਰਨ

ਕਰਨੇ ਹਾਰ ਸੌ ਦਰਜੇ ਉਤਮ ਹਨ। ਉਸ ਨੇ ਕਿਤਾਬਾਂ ਤੋਂ ਸਾਧਾਂ ਦੀ ਕਰਣੀ ਪੜ੍ਹੀ ਹੈ ਪਰ ਫਕੀਰ ਨੇ ਸਤ ਕਰਣੀ ਤੇ ਆਤਮ ਗਿਆਨ ਦੀ ਪ੍ਰਪੱਕਤਾ ਨਾਲ ਉਹ ਸਭੇ ਕੁਝ ਅੱਖੀਂ ਡਿੱਠਾ ਹੈ। ਜਿਸ ਦੀ ਚਰਚਾ ਅੱਖਰੀ ਗਿਆਨੀ ਨੇ ਬਹੁਤ ਪੜ੍ਹਨ ਪਿਛੋਂ ਹੀ ਕਰਨੀ ਹੈ। ਜੇ ਇਹ ਉਪਦੇਸ਼ ਸੰਤ ਈਸ਼ਰ ਸਿੰਘ ਜੀ ਪਾਸ ਪ੍ਰਪੱਕਤਾ ਨਾਲ ਦ੍ਰਿੜ੍ਹ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਸੰਤ ਈਸ਼ਰ ਸਿੰਘ ਜੀ ਲਈ ਸੰਸਾਰ ਹੀ ਹਨ੍ਹੇਰ ਹੋ ਗਿਆ। ਉਹ ਸਮਝਦੇ ਸਨ ਕਿ ਹੋਰ ਸਾਰੀਆਂ ਧਿਰਾਂ ਹੀ ਛੱਡ ਕੇ ਇਕੋ ਦੇ ਮਗਰ ਹੋ ਗਏ ਹਾਂ। ਇਸ ਧਿਰ ਦੇ ਹੁੰਦੇ ਸਾਨੂੰ ਹੋਰ ਕਿਸੇ ਵੀ ਆਸਰੇ ਤੇ ਟਿਕਾਣੇ ਦੀ ਲੋੜ ਨਹੀਂ। ਫਿਰ ਉਹ ਸਹਾਰਾ ਜੋ ਸਰੀਰ ਕਰਕੇ ਦਿਸਦਾ ਸੀ, ਨਾ ਰਹਿ ਗਿਆ। ਭਾਵੇਂ ਉਹ ਜਾਣਦੇ ਸਨ ਕਿ ਉਹ ਸਦਾ ਹੀ ਮੇਰੇ ਨਾਲ ਹਨ ਤੇ ਹਰ ਸਮੇਂ ਸਹਾਈ ਹਨ। ਪਰ ਬਾਹਰ ਦੀ ਇਕ ਸਾਫ ਤੇ ਨਜ਼ਰ ਆਉਣ ਵਾਲੀ ਧਿਰ ਹੁਣ ਹੈ ਨਹੀਂ। ਫਿਰ ਉਹ ਹੁਣ ਅੰਦਰਲੇ ਦੀ ਪੜਚੋਲ ਕਰਨ ਹਿਤ ਕਮਰ ਕਸੇ ਕਰਕੇ ਖਲੋ ਗਏ। ਬੱਸ ਇਹੀ ਇਕ ਮਰਦਾਂ ਦਾ ਕੌਲ ਸੀ ਜੋ ਕਿ ਵੱਡੇ ਸਾਹਿਬਾਂ ਦੀ ਬਖਸ਼ਿਸ਼ ਦੇ ਸਦਕੇ ਪਾਸ ਸੀ। ਇਸ ਧਿਰ ਦੇ ਹੁੰਦਿਆਂ ਬਾਕੀ ਧਿਰਾਂ ਦੀ ਲੋੜ ਨਹੀਂ ਰਹਿੰਦੀ।

(ਗਿਆਨੀ ਮੇਹਰ ਸਿੰਘ ਕ੍ਰਿਤ 'ਨੌ ਰਤਨ' ਵਿਚੋਂ
ਧੰਨਵਾਦ ਸਹਿਤ)

ਅਸਥਾਨ ਦੇ ਪ੍ਰੋਗਰਾਮ

ਮਹੀਨੇ ਦਾ ਪਹਿਲਾ ਐਤਵਾਰ ਬਲੌਂਗੀ ਤੇ ਬਾਕੀ ਤਿੰਨ ਐਤਵਾਰ ਰਤਵਾੜਾ ਸਾਹਿਬ।

ਸਮਾਂ - 12.00 ਵਜੇ ਤੋਂ 4.00 ਵਜੇ ਤੱਕ ।

ਸੰਗਰਾਂਦ - 16 ਜੁਲਾਈ, ਦਿਨ ਸ਼ਨੀਵਾਰ

(ਸਮਾਂ ਸਵੇਰੇ 5.30 ਵਜੇ ਤੋਂ 8.00 ਵਜੇ ਤੱਕ)

ਪੂਰਨਮਾਸ਼ੀ - 19 ਜੁਲਾਈ, ਦਿਨ ਮੰਗਲਵਾਰ

(ਸਮਾਂ - ਦੁਪਹਿਰ 12.00 ਤੋਂ 4.00 ਵਜੇ ਤੱਕ)

ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਸੰਚਾਰ - ਹਰੇਕ ਪੂਰਨਮਾਸ਼ੀ ਨੂੰ ਗੁਰਦਵਾਰਾ ਈਸ਼ਰ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਰਤਵਾੜਾ ਸਾਹਿਬ ਵਿਖੇ ਹੁੰਦਾ ਹੈ।

ਰਾਤ ਦੀ ਪੂਰਨਮਾਸ਼ੀ - ਨਿਰਮਲ ਡੇਰਾ ਹਿਰਦਾਪੁਰ ਖੇੜੀ (ਨੇੜੇ ਬਿੰਦਰਖ)

(ਸਮਾਂ - ਸ਼ਾਮ 6.00 ਤੋਂ ਰਾਤ 12.00 ਵਜੇ ਤੱਕ)

ਜ਼ਰੂਰੀ ਬੇਨਤੀ

'ਆਤਮ ਮਾਰਗ' ਮੈਗਜ਼ੀਨ ਦੀ ਮੈਂਬਰਸ਼ਿਪ/ਰਿਨਿਊਵਲ ਜਾਂ ਦਸਵੰਧ ਪੰਜਾਬ ਐਂਡ ਸਿੰਧ ਬੈਂਕ ਦੀ ਕਿਸੇ ਵੀ ਸ਼ਾਖਾ ਰਾਹੀਂ ਹੇਠ ਲਿਖੇ ਬੈਂਕ ਖਾਤਿਆਂ ਵਿਚ ਭੇਜੀ ਜਾਵੇ -

ਭਾਰਤ (INDIA)

ਆਤਮ ਮਾਰਗ ਮੈਗਜ਼ੀਨ ਦੀ ਮੈਂਬਰਸ਼ਿਪ/ਰਿਨਿਊਵਲ ਭੇਜਣ ਲਈ

VGRMCT/Atam Marg Magazine

S/B A/C No. 12861000000003

RTGS/IFSC Code - PSIB0021286

Branch Code - C1286

ਦਸਵੰਧ ਭੇਜਣ ਲਈ -

Vishav Gurmat Roohani Mission Charitable Trust

SB A/C No. 12861000000001

RTGS/IFSC Code - PSIB0021286

Branch Code - C1286

ਵਿਦੇਸ਼ (Abroad)

Vishav Gurmat Roohani Mission Charitable Trust

Punjab National Bank

SB A/C No. 0779000100179603

RTGS/IFSC Code - PUNB0077900

Branch Code - 077900

ਜੇਕਰ ਚੈਕ ਜਾਂ ਬੈਂਕ ਡਰਾਫਟ ਰਾਹੀਂ ਮਾਇਆ ਭੇਜਣੀ ਹੋਵੇ ਤਾਂ ਉਪਰੋਕਤ ਅਨੁਸਾਰ Gurudwara Ishar Parkash Ratwara Sahib, P.O. Mullanpur Garibdas. Distt SAS Nagar (Mohali) - 140901 ਨੂੰ ਭੇਜਿਆ ਜਾਵੇ ਜੀ।

ਬੇਨਤੀ ਹੈ ਕਿ ਜੇ ਆਪ ਜੀ ਹੁਣ ਤੱਕ ਆਤਮ ਮਾਰਗ ਪਤ੍ਰਿਕਾ ਦੇ ਮੈਂਬਰ ਨਹੀਂ ਬਣੇ ਤਾਂ ਇਸ ਫਾਰਮ ਨੂੰ ਭਰ ਕੇ ਮੈਂਬਰਸ਼ਿਪ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਨ ਦੀ ਕ੍ਰਿਪਾਲਤਾ ਕਰੋ ਜੀ। ਜੇ ਤੁਸੀਂ ਪਹਿਲਾਂ ਮੈਂਬਰ ਹੋ ਅਤੇ ਰਿਨਿਊਵਲ ਦਾ ਸਮਾਂ ਆ ਗਿਆ ਹੈ ਤਾਂ ਤੁਸੀਂ ਇਸ ਫਾਰਮ ਨੂੰ ਭਰ ਕੇ ਚੈਕ ਦੇ ਨਾਲ ਭੇਜੋ ਜੀ। ਕਿਰਪਾ ਕਰਕੇ ਚੈਕ ਜਾਂ ਬੈਂਕ ਡਰਾਫਟ "VGRMCT/ATAM MARG MAGAZINE" ਦੇ ਨਾਂ ਤੇ ਭੇਜਿਆ ਜਾਵੇ ਜੀ।

ਨਵੀਂ ਮੈਂਬਰਸ਼ਿਪ ਰਿਨਿਊਵਲ ਲਾਈਫ ਮੈਂਬਰਸ਼ਿਪ

within India			Foreign Membership		
Subscription Period	By Ordinary Post/Cheque	By Registered Post/Cheque		Annual	Life
1 Year	Rs. 300/320		U.S.A.	60 US\$	600 US\$
3 Year	Rs. 750/770		U.K.	40 £	400 £
5 Year	Rs. 1200/1220		Euro	50 €	500 €
Life	Rs 3000/3020				

ਪੁਰਾਣੇ ਅੰਕ ਮੰਗਵਾਉਣ ਲਈ ਟਿਕ ਕਰੋ ਜੀ

ਜਨਵਰੀ ਫਰਵਰੀ ਮਾਰਚ ਅਪ੍ਰੈਲ ਮਈ ਜੂਨ ਜੁਲਾਈ ਅਗਸਤ ਸਤੰਬਰ ਅਕਤੂਬਰ ਨਵੰਬਰ ਦਸੰਬਰ

ਨਾਮ/Name ਅਤੇ ਪਤਾ Address.....

.....Pin Code.....Phone..... E-mail :.....

ਮੈਂ.....ਰੁਪਏ ਮਨੀਆਰਡਰ/ਬੈਂਕ ਡਰਾਫਟ/ਚੈਕ ਨੰ.....ਮਿਤੀ.....ਰਾਹੀਂ ਭੇਜ ਰਿਹਾ ਹਾਂ।

ਦਸਖਤ.....

ਸੰਤ ਵਰਿਆਮ ਸਿੰਘ ਚੈਰੀਟੇਬਲ ਹਸਪਤਾਲ, ਰਤਵਾੜਾ ਸਾਹਿਬ

ਸਮਾਂ : ਸਵੇਰੇ 9.30 ਤੋਂ 2.00 ਤੱਕ (ਐਤਵਾਰ ਤੋਂ ਸ਼ੁਕਰਵਾਰ)

ਡਾਕਟਰਾਂ ਦਾ ਸਮਾਂ - ਸਵੇਰੇ 10.00 ਤੋਂ 12.00 ਤੱਕ

ਫੋਨ ਨੰ: 0160-2254900, 98786-95178, 92176-93845,

ਡਾਕਟਰ ਦਾ ਨਾਮ	ਸਪੈਸ਼ਲਿਸਟ	ਦਿਨ
1. ਡਾ. ਸੁਖਦੇਵ ਕੌਰ ਗਰੇਵਾਲ	ਔਰਤਾਂ ਸਬੰਧੀ ਰੋਗਾਂ ਦੇ ਮਾਹਿਰ	ਸੋਮਵਾਰ
2. ਡਾ. ਜਸਬੀਰ ਕੌਰ	ਜਨਰਲ ਮੈਡੀਸਨ	"
3. ਡਾ. ਸਵੇਤਾ	ਫੀਜ਼ੀਓਥਰੈਪਿਸਟ	ਸੋਮਵਾਰ ਤੋਂ ਸ਼ੁਕਰਵਾਰ
4. ਡਾ. ਹਰਬੰਸ ਸਿੰਘ	ਹੱਡੀਆਂ ਅਤੇ ਜੋੜਾਂ ਦੇ ਮਾਹਿਰ	ਮੰਗਲਵਾਰ
5. ਡਾ. ਤੇਜਿੰਦਰ ਸਿੰਘ	ਜਨਰਲ ਮੈਡੀਸਨ (ਐਮ.ਬੀ.ਬੀ.ਐਸ.)	"
6. ਜੇ.ਪੀ.ਆਈ ਹਸਪਤਾਲ ਮੋਹਾਲੀ ਵਲੋਂ ਡਾਕਟਰ	ਅੱਖਾਂ ਦੇ ਮਾਹਿਰ	"
7. ਸ੍ਰੀ ਮਾਈਕਲ ਜੀ	ਐਕਸਰੇ ਸਪੈਸ਼ਲਿਸਟ	ਮੰਗਲਵਾਰ-ਵੀਰਵਾਰ
8. ਡਾ. ਐਮ. ਐਲ. ਕਟਾਰੀਆ	ਜਨਰਲ ਮੈਡੀਸਨ/ਸਰਜਨ, ਐਮ.ਐਸ, ਡੀ.ਐਨ.ਬੀ., ਡੀ.ਓ.ਐਮ.ਐਸ, ਡੀ.ਐਮ.ਆਰ.ਈ, ਫੈਲੋ ਇੰਡੀਅਨ ਅਕੈਡਮੀ ਆਫ ਮੈਡੀਕਲ ਸਪੈਸ਼ਲਿਟੀਜ਼)	ਬੁੱਧਵਾਰ
9. ਡਾ. ਭਗਤ ਸਿੰਘ ਮੱਕੜ	ਜਨਰਲ ਮੈਡੀਸਨ/ਈ.ਐਨ.ਟੀ/ਬਲੱਡ ਸ਼ੂਗਰ ਆਦਿਕ ਬੁੱਧਵਾਰ	
10. ਡਾ. ਜੇ. ਐਸ. ਗੁਜਰਾਲ	ਜਨਰਲ ਮੈਡੀਸਨ/ਬੱਚਿਆਂ ਦੇ ਸਪੈਸ਼ਲਿਸਟ	"
11. ਡਾ. ਗੁਰਪ੍ਰੀਤ ਕੌਰ ਸੰਧੂ	ਹੋਮਿਊਪੈਥਿਕ ਸਪੈਸ਼ਲਿਸਟ	"
12. ਡਾ. ਆਰ.ਐਸ ਸੰਧੂ	ਹੱਡੀਆਂ ਅਤੇ ਜੋੜਾਂ ਦੇ ਸਪੈਸ਼ਲਿਸਟ	ਵੀਰਵਾਰ
13. ਡਾ. ਸੰਤੋਸ਼ ਅਨੇਜਾ	ਜਨਰਲ ਮੈਡੀਸਨ	"
14. ਡਾ. ਐਸ.ਮਲਹੋਤਰਾ	ਔਰਤਾਂ ਸਬੰਧੀ ਰੋਗਾਂ ਦੇ ਮਾਹਿਰ	"
15. ਡਾ. ਐਸ.ਕੇ ਬਾਂਸਲ	ਜਨਰਲ ਮੈਡੀਸਨ	ਸ਼ੁਕਰਵਾਰ
16. ਡਾ. ਵਰਿੰਦਰ ਸਿੰਘ	ਜਨਰਲ ਮੈਡੀਸਨ ਅਤੇ ਚਮੜੀ ਰੋਗਾਂ ਲਈ, ਏਅਰੋ ਸਪੇਸ ਮੈਡੀਸਨ	"
17. ਡਾ. ਭਗਤ ਸਿੰਘ ਮੱਕੜ	ਜਨਰਲ ਮੈਡੀਸਨ/ਈ.ਐਨ.ਟੀ/ਬਲੱਡ ਸ਼ੂਗਰ	ਐਤਵਾਰ
18. ਡਾ. ਜਿੰਦਲ, ਡਾ. ਗਰਗ	ਜਨਰਲ ਮੈਡੀਸਨ	"
19. ਡਾ. ਗੁਰਪ੍ਰੀਤ ਕੌਰ ਸੰਧੂ	ਹੋਮਿਊਪੈਥਿਕ	ਬੁੱਧਵਾਰ
20. ਡਾ. ਆਨੇਜਾ	ਦੰਦਾਂ ਦੇ ਸਪੈਸ਼ਲਿਸਟ	ਮੰਗਲਵਾਰ-ਵੀਰਵਾਰ

ਲੈਬੋਰੇਟਰੀ ਟੈਸਟ ਅਤੇ ਹੋਰ ਸਹੂਲਤਾਂ

1. ਬਲੱਡ ਟੈਸਟ, 2. ਸਾਰੇ ਬਲੱਡ ਸੈੱਲ ਕਾਉਂਟ ਟੈਸਟ 3. ਬਲੱਡ ਸ਼ੂਗਰ ਟੈਸਟ 4. ਕਿਡਨੀ ਟੈਸਟ 5. ਲਿਵਰ ਟੈਸਟ
6. ਲਿਪਿਡ ਪਰੋਫਾਈਲ ਟੈਸਟ 7. ਬਾਇਰਾਇਡ ਟੈਸਟ, 8. ਹਿਮਿਓਗਲੋਬਿਨ ਟੈਸਟ 9. ਪੇਸ਼ਾਬ ਟੈਸਟ (ਰੂਟੀਨ ਅਤੇ ਕਲਚਰ)
10. ਸਟੂਲ ਟੈਸਟ, 11. ਈ.ਸੀ.ਜੀ, 12. ਐਕਸਰੇ

* ਸਾਰੇ ਲੈਬੋਰੇਟਰੀ ਟੈਸਟ ਅੱਧੀ ਕੀਮਤ ਤੇ ਕੀਤੇ ਜਾਂਦੇ ਹਨ ਅਤੇ ਮਰੀਜ਼ਾਂ ਨੂੰ ਦਵਾਈਆਂ ਬਿਨਾਂ ਮੋਖੀ (ਫਰੀ) ਦਿਤੀਆਂ ਜਾਂਦੀਆਂ ਹਨ।

ਜ਼ਰੂਰੀ ਸੂਚਨਾ

ਹਰ ਐਤਵਾਰ ਨੂੰ ਹਸਪਤਾਲ ਖੁੱਲ੍ਹਾ ਰਹੇਗਾ। ਸਮਾਂ 11.00 ਤੋਂ 1.00 ਤੱਕ।
ਹਰ ਸ਼ਨੀਵਾਰ ਨੂੰ ਛੁੱਟੀ ਹੋਵੇਗੀ।

ਵਿਸ਼ਵ ਗੁਰਮਤਿ ਰੂਹਾਨੀ ਮਿਸ਼ਨ ਚੈਰੀਟੇਬਲ ਟਰੱਸਟ

ਦੇ ਬਾਨੀ ਸੰਤ ਬਾਬਾ ਵਰਿਆਮ ਸਿੰਘ ਜੀ ਵੱਲੋਂ ਲਿਖਤ ਅਤੇ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ਿਤ ਪੁਸਤਕਾਂ ਜੋ ਕਿ ਰਤਵਾੜਾ ਸਾਹਿਬ ਉਪਲੱਬਧ ਹਨ।

ਪੁਸਤਕ ਦਾ ਨਾਮ	ਪੰਜਾਬੀ	ਰਿੰਦੀ
1. ਸੁਰਤਿ ਸਬਦਿ ਮਾਰਗ	120/-	70/-
2. ਕਿਵ ਕੂੜੈ ਤੁਟੈ ਪਾਲਿ		35/-
3. ਬਾਤ ਅਗੰਮ ਕੀ (ਸੱਤ ਭਾਗਾਂ ਦਾ ਸੰਗ੍ਰਹਿ)	400/-	400/-
4. ਕਿਵ ਸਚਿਆਰਾ ਹੋਈਐ - (ਤਿੰਨ ਭਾਗਾਂ ਦਾ ਸੰਗ੍ਰਹਿ)	400/-	
5. ਹੋਵੈ ਅਨੰਦੁ ਘਣਾ		30/-
6. ਚਉਥੈ ਪਹਿਰਿ ਸਬਾਹ ਕੈ	55/-	60/-
7. ਸੁਰਤਿਆਂ ਉਪਜੈ ਚਾਉ	55/-	60/-
8. ਬਾਬਾਣੀਆਂ ਕਹਾਣੀਆਂ	50/-	50/-
9. ਸਰਬ ਪ੍ਰਿਅ ਗੁਰੂ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ	10/-	10/-
10. ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਫੁਹਾਰ	10/-	10/-
11. ਅਗੰਮ ਅਗੋਚਰ ਦਾ ਮਾਰਗ	60/-	70/-
12. ਪੁਰਾਤਨ ਟੀਕਾ - ਜਪੁਜੀ ਸਾਹਿਬ	30/-	
13. ਅਮਰ ਜੋਤਾਂ	20/-	15/-
14. ਹਿਮਾਲਿਆ ਦੇ ਸੰਤਾਂ ਦੇ ਸੰਗ ਨਿਵਾਸ	100/-	
15. ਅਮਰ ਗਾਥਾ	200/-	100/-
16. ਧਰਮ ਯੁਧ ਕੇ ਚਾਇ	50/-	
17. ਪਵਿੱਤਰ ਪੈਂਡਾ	25/-	
18. ਭਗਤ ਪ੍ਰਹਿਲਾਦ	10/-	10/-
19. ਵੈਸਾਖੀ	10/-	10/-
20. ਰਾਜ ਯੋਗ		
21. ਸਾਜਨ ਚਲੇ ਪਿਆਰਿਆ	10/-	10/-
22. ਅਬਿਨਾਸੀ ਜੋਤ ਭਾਗ - 1	90/-	90/-
23. ਅਬਿਨਾਸੀ ਜੋਤ ਭਾਗ - 2	90/-	
24. ਪੰਚ ਪਰਵਾਣ (ਦੋ ਭਾਗਾਂ ਦਾ ਸੰਗ੍ਰਹਿ) (ਰੂਹਾਨੀ ਗੁਲਦਸਤਾ ਭਾਗ 1 ਅਤੇ 2)	200/-	
26. ਸੰਤ ਤੁਮਾਰੇ ਤੁਮਰੇ ਪ੍ਰੀਤਮ	50/-	
27. ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਬਚਨ ਸਾਧ ਕੀ ਬਾਣੀ		
28. ਗੁਰੂ ਅਮਰਦਾਸ ਪਰਸੀਐ	100/-	
29. ਭਗਵਤ ਗੀਤਾ.....।	100/-	
30. ਅਨੰਦਮਈ ਜੀਵਨ ਜਾਚ	50/-	
31. ਪੱਤਰਕਾਰ ਦੇ ਪੁਸ਼ਨ ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ਾਂ ਵਲੋਂ ਉੱਤਰ	60/-	
32. ਅਨੁਭਵੀ ਪ੍ਰਵਚਨ		
33. ਰਿਸ਼ੀਆ ਮੁਨੀਆਂ ਦਾ ਬ੍ਰਹਮਗਿਆਨ	35/-	
34. ਅੰਦਰਲੀ ਖੋਜ	300/-	
35. ਸਿਮਰਤ ਕਹਾਂ ਨਹੀਂ	135/-	
36. ਰੂਹਾਨੀ ਪ੍ਰਵਚਨ	35/-	
37. 'ਸੇਵਾ ਸਿਮਰਨ ਜੁਗਤੀਆਂ	250/-	
38. 'ਮਾਨੁਖ ਤਨ ਦਾ ਪ੍ਰਯੋਜਨ'		
39. 'ਯੋਗਾ ਉਪਰ ਲੈਕਚਰ'		
40. 'ਕਰਮ ਬੰਧਨ ਤੋਂ ਮੁਕਤੀ'		
41. ਜੀਵਨ ਜੁਗਤਿ		
42. ਮਾਰਗ ਚੋਣ	60/-	
43. ਮਨੋਭਾਵਾਂ ਦੀ ਰਚਨਾਤਮਕ ਵਰਤੋਂ	50/-	
44. ਆਤਮ ਗਿਆਨ	120/-	
45. ਜਨਮ ਪਦਾਰਥੁ ਸਫਲੁ ਹੋਇ	120/-	

ਪੁਸਤਕ ਦਾ ਨਾਮ	ਪੰਜਾਬੀ
46. ਜਨ ਪਰਉਪਕਾਰੀ ਆਏ (ਭਾਗ -1)	65/-
47. ਜਨ ਪਰਉਪਕਾਰੀ ਆਏ (ਭਾਗ -2)	65/-
48. ਗੁਰ ਅੰਗਦ ਅਮਰ ਨਿਧਾਨ	10/-
49. ਕਲਜੁਗਿ ਜਹਾਜ ਅਰਜੁਨ ਗੁਰ	100/-
50. ਧਰਮ ਹੇਤਿ ਸਾਕਾ	20/-
51. ਮੰਝ ਗੁਰੂ ਕਾ ਬੋਹਿਥਾ	30/-
52. ਜਾ ਕੈ ਮਨਿ ਗੁਰ ਕੀ ਪਰਤੀਤ	30/-
53. ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਜੀ ਮਾਨਿਉ	10/-
54. ਬਾਬਾ ਬੰਦਾ ਸਿੰਘ ਬਹਾਦਰ	10/-
55. ਤ੍ਰੈ ਸ਼ਤਾਬਦੀ	20/-

English Version

English Version	Price
1. Baisakhi (ਵੈਸਾਖੀ)	. 5/-
2. How Rend The Veil of Untruth (ਕਿਵ ਕੂੜੈ ਤੁਟੈ ਪਾਲਿ)	. 70/-
3. Discourses on the Beyond-1 (ਬਾਤ ਅਗੰਮ ਕੀ ਭਾਗ ੧)	50/-
4. Discourses on the Beyond -2 (ਬਾਤ ਅਗੰਮ ਕੀ ਭਾਗ ੨)	50/-
5. Discourses on the Beyond -3 (ਬਾਤ ਅਗੰਮ ਕੀ ਭਾਗ ੩)	50/-
6. Discourses on the Beyond -4 (ਬਾਤ ਅਗੰਮ ਕੀ ਭਾਗ ੪)	60/-
7. Discourses on the Beyond -5 (ਬਾਤ ਅਗੰਮ ਕੀ ਭਾਗ ੫)	60/-
8. The way to the imperceptible (ਅਗੰਮ ਅਗੋਚਰ ਦਾ ਮਾਰਗ)	80/-
9. The Lights Immortal (ਅਮਰ ਜੋਤਾਂ)	20/-
10. Transcendental Bliss (ਚਉਥੈ ਪਹਿਰਿ ਸਬਾਹ ਕੈ)	70/-
11. How to Know Thy Real Self-(Vol-1) (ਕਿਵ ਸਚਿਆਰਾ ਹੋਈਐ)	80/-
12. How to Know Thy Real Self-(Vol-2) (ਕਿਵ ਸਚਿਆਰਾ ਹੋਈਐ)	80/-
13. How to Know Thy Real Self-(Vol-3) (ਕਿਵ ਸਚਿਆਰਾ ਹੋਈਐ)	110/-
14. The Dawn of Khalsa Ideals	. 10/-
15. A Glimpse of His Holiness - Baba ji	. 5/-
16. Divine Word Contemplation Path', (ਸੁਰਤਿ ਸਬਦਿ ਮਾਰਗ)	150/-
17. The Story of Immortality (ਅਮਰ ਗਾਥਾ)	260/-
18. Why not thy contemplate the Lord? (ਸਿਮਰਤ ਕਹਾਂ ਨਹੀਂ ?)	200/-

ਉਪਰੋਕਤ ਪੁਸਤਕਾਂ ਆਪ ਜੀ ਮਨੀਆਰਡਰ, ਚੈਕ ਜਾਂ ਬੈਂਕ ਡਰਾਫਟ ਰਾਹੀਂ ਰਤਵਾੜਾ ਸਾਹਿਬ ਤੋਂ ਮੰਗਵਾ ਸਕਦੇ ਹੋ ਜਾਂ ਟਰਸਟ ਦੇ ਅਕਾਊਂਟ ਵਿੱਚ ਸਿੱਧੀ ਮਾਇਆ ਜਮਾਂ ਕਰਵਾ ਕੇ ਮੋਬਾਇਲ ਨੰਬਰ 9417214391, 9417214379, 9592009106 ਤੇ ਸੂਚਿਤ ਕਰ ਸਕਦੇ ਹੋ।

A/c Name : VGRMCT / Atam Marg Magazine
Punjab & Sind Bank - S/B A/C No. 12861000000003
RTGS/IFSC Code - PSIB0021286\ Branch Code - C1286

Our Address: VGRMCT, Gurdwara Ishar Parkash,
Ratwara Sahib,
(Near Chandigarh) P.o. Mullanpur Garibdas,
Teh. Kharar, Distt. S.A.S Nagar (Mohali)
140901, Pb. India

How to Serve The Lord and Meditate on Him ?

Sant Waryam Singh Ji
English Translation: Prof. Beant Singh

(Continued from P. 79, issue June, 2016)

Many present-day intellectuals say unhesitatingly, "The verses of Guru Nanak the poet are excellent poetry." They do not accept that this 'bani' (utterance) has come from the Lord's Home. This is because the influence of *Kaliyuga* (Dark Age) is increasing day by day. The most deluded and misguided in the world will be those who are very educated. The illiterate won't be deluded and misguided. Their faith will sustain them, while the educated will go astray. This is because their manner of writing is such. Before they pick up their pen to write with, they think how their writing will be received by others. They are concerned about other people's objections and criticisms. They are worried that their writing may not be rejected outright.

Holy congregation! this 'bani' (utterance) has come from the Primal Divine Source. It is capable of curing the sick -

'He, who heartily realizes this Gurbani in his inner self, within his mind abides the Lord's Name.' P. 797

ਇਹ ਬਾਣੀ ਜੋ ਜੀਅਹੁ ਜਾਣੈ
ਤਿਸੁ ਅੰਤਰਿ ਰਵੈ ਹਰਿ ਨਾਮਾ॥

The Name Divine illumines the inner self. And when the Divine Name illumines the inner self -

'The nine treasures and eighteen miraculous powers go after him, who ever keeps enshrined the Lord within his mind.' P. 649

ਨਵ ਨਿਧੀ ਅਠਾਰਹ ਸਿਧੀ ਪਿਛੈ ਲਗੀਆ ਫਿਰਹਿ
ਜੋ ਹਰਿ ਹਿਰਦੈ ਸਦਾ ਵਸਾਇ॥

Attending the holy congregation amounts to doing great virtuous deeds. Preserve them. What will be their fruit? The fruit will be that you will start taking interest in Divine Name meditation and becoming absorbed in it. The Name will start getting lodged in you. So, those who have meditated on the Name have used their human birth profitably. Their life has been utilized properly. Those who haven't meditated on the Name, have wasted their life.

'Those that the Name Divine have not contemplated, what good their coming into the world?

Hard to attain is this human birth; without devotion to the Name goes it waste.

Any who in the sowing season the Name Divine has not sown,

In the hereafter famished shall remain - what sustenance shall he get?

Saith Nanak: Such is the Divine Will -

Egoists shall again and again undergo birth.'

P. 450

ਜਿਨੀ ਐਸਾ ਹਰਿ ਨਾਮੁ ਨ ਚੇਤਿਓ

ਸੇ ਕਾਰੇ ਜਗਿ ਆਏ ਰਾਮ ਰਾਜੇ॥

ਇਹੁ ਮਾਣਸ ਜਨਮੁ ਦੁਲੰਭੁ ਹੈ

ਨਾਮ ਬਿਨਾ ਬਿਰਥਾ ਸਭੁ ਜਾਏ॥

ਹੁਣਿ ਵਤੈ ਹਰਿ ਨਾਮੁ ਨ ਬੀਜਿਓ

ਅਗੈ ਭੁਖਾ ਕਿਆ ਖਾਏ॥

ਮਨਮੁਖਾ ਨੋ ਫਿਰਿ ਜਨਮੁ ਹੈ ਨਾਨਕ ਹਰਿ ਭਾਏ॥

The Divine Name rids man of all sorrows and sufferings. It effaces all pain and distress. It grants all miraculous powers

and bestows all honours. Guru Sahib says – “Well brother! he who does not contemplate such a Name, what is the purpose of his coming into the world? What for has he come? Eating and drinking is surely not the goal of man’s life. Birds and animals also depart after spending their life in eating and drinking. But if you are the crown of creation what for have you got this high position. God has made man the chief of the remaining 83,99,999 creatures. His task is to realize God and meet Him. Meeting is of two kinds. One is meeting on the way – ‘*Sat Sri Akal!*’ ‘*Sat Sri Akal!*’ (Sikh greeting) what brings you here? How are you?’ After exchanging these customary greetings, you go your own respective ways. Another meeting is like that of sugar bubble and water. The sugar bubble dissolves in water, becomes a part of it and cannot come out of it. Meeting with God is like this type of total mingling and dissolution and becoming the form and image of God Himself. God has this power of making the devotee a part of Himself. Then the devotee becomes God Himself. So, this is the purpose or goal of human birth –

*‘With the gift of human incarnation granted to thee,
Now is thy opportunity to have union with the Lord.*

Nothing else shall avail thee.’ P. 12

**ਭਈ ਪਰਾਪਤਿ ਮਾਨੁਖ ਦੇਹੁਰੀਆ ॥
ਗੋਬਿੰਦ ਮਿਲਣ ਕੀ ਇਹ ਤੇਰੀ ਬਰੀਆ ॥
ਅਵਰਿ ਕਾਜ ਤੇਰੈ ਕਿਤੈ ਨ ਕਾਮ ॥**

Holy congregation is like a school. It is like a ‘*madarsa*’ (seminary). This is a school for students of spirituality. Here we are to ascend spiritually. We have to gain self-realization, and then we have to realize God. There are ways and means of recognizing or realizing God. How to realize

Him? This ‘*jeev*’ (man, soul) is in a state of unconsciousness. He cannot regain consciousness without attending the holy congregation. Those who contemplate God are called holy men and saints. One cannot swim across the world-ocean without keeping their company. Therefore, the *Gurbani* edict is – ‘Meditate on the Name Divine in the company of the holy’ –

‘In holy company on the Name immaculate meditate.’ P. 12

ਮਿਲਿ ਸਾਧਸੰਗਤ ਭਜੁ ਕੇਵਲ ਨਾਮ ॥

What is the mark of holy company! There only Divine Name is talked about –

‘What qualities has holy company? Such it is wherein the sole Name of the Lord is expounded?’ P. 72

**ਸਤਸੰਗਤਿ ਕੈਸੀ ਜਾਣੀਐ ॥
ਜਿਥੈ ਏਕੋ ਨਾਮੁ ਵਖਾਣੀਐ ॥**

How can the company of that person liberate you who does not know himself, what he is and who cannot see beyond the physical world? Keep the company of one who knows both here and hereafter, if you want to swim across the world-ocean and attain liberation. Among the various marks of the holy man, Guru Sahib has mentioned this too –

‘This is the sign of the saint that by meeting him one is saved.

Death’s myrmidons draw not near him, and then he dies not again.

He swims across the poisonous and terrible world-ocean.

Within thy mind weave the Divine garland of God’s excellences and all thy filth shall be washed off.

Nanak remains blended with his Beloved and very powerful Transcendent Lord.’ P. 320

**ਇਹ ਨਿਸ਼ਾਨੀ ਸਾਧ ਕੀ ਜਿਸ ਭੇਟ ਤਰੀਐ ॥
ਜਮਕੰਕਰੁ ਨੇੜਿ ਨ ਆਵਈ ਫਿਰਿ ਬਹੁੜਿ ਨ ਮਰੀਐ ॥
ਭਵ ਸਾਗਰੁ ਸੰਸਾਰੁ ਬਿਖੁ ਸੋ ਪਾਰਿ ਉਤਰੀਐ ॥**

ਹਰਿ ਗੁਣ ਗੁੰਢਹੁ ਮਨਿ ਮਾਲ ਹਰਿ ਸਭ ਮਲੁ ਪਰਹਰੀਐ ॥
ਨਾਨਕ ਪ੍ਰੀਤਮ ਮਿਲਿ ਰਹੇ ਪਾਰਬ੍ਰਹਮ ਨਰਹਰੀਐ ॥

The holy man is one by meeting whom one does not flounder in the world-ocean and swims across. He has no fear of death. In fact, Death's agents do not come near him; they run away. Where holy men are singing God's laudations, there God Himself is present in the immanent form. How can Death's minions come there? In the company of the holy, man comes to know the art of living. He obtains immortal life. The world-ocean is full of poison. It is as difficult to cross it as when water enters the lungs while swimming. Water does enter the mouth of swimmers but they continue throwing it out. In the company of the man of God, what happens is that man crosses the poison-filled ocean of existence. Adorn your mind with the garland of God's merits. In this way, in the holy company, man is able to meet with God and gain union with Him. Never do holy men become extinct. The world will be destroyed if there are no men of God.

Sovereign Guru Nanak Sahib had come into the world to create holy men who are an embodiment Lord God. Tenth Guru Sahib said, "My dear! there are two chief objects of my advent into the world. One is that I have to put an end to folly and perverted thinking; the other is to create true holy men and saints. Why have I to do so? So that stability or equilibrium of the world may continue to be maintained. If the earth's equilibrium gets disturbed, it will be destroyed, because the earth cannot bear the burden of ungrateful people. Neither the heavy weight of the mountains, nor of the forests, streams and rivers troubles the earth.

It can bear their burden. The burden which it finds unbearable is that of ungrateful people. As long as there are holy men in the world, it will continue to find its way, otherwise, it will be enveloped in darkness.

What is a holy man or a saint like? Guru Sahib says - 'The entire world is involved in three attributes of Maya (Mammon) - 'rajo' (passion, energy), 'tamo' (sloth, darker urges) and 'sato' (virtue, goodness). All 'jeevs' (sentient beings) are sporting in Maya; rather we are living in a state of dream.

'As is the night's dream, so is the transient world.' P. 808

ਜੈਸਾ ਸੁਪਨਾ ਰੈਨਿ ਕਾ ਤੈਸਾ ਸੰਸਾਰ ॥

Guru Sahib says that, deluded in the three qualities of Maya (Mammon), the world has gone to sleep. The holy man is above the three qualities of Maya. He is highly exalted.

'Even to the Vedas is not known the greatness of the holy -

These narrate only what they have heard.

Beyond the three qualities is the greatness of the holy.

In all creation is praise of the holy manifest.

Beyond limit is praise of the holy,

And without end.

Higher than the highest is praise of the holy, And greater than the greatest.

The holy alone have power to express praise of the holy.

Saith Nanak: Between his saints and the Lord no distance intervenes.' P. 272

ਸਾਧ ਕੀ ਮਹਿਮਾ ਬੇਦ ਨ ਜਾਨਹਿ ॥

ਜੇਤਾ ਸੁਨਹਿ ਤੇਤਾ ਬਖਿਆਨਹਿ ॥

ਸਾਧ ਕੀ ਉਪਮਾ ਤਿਹੁ ਗੁਣ ਤੇ ਦੂਰਿ ॥

ਸਾਧ ਕੀ ਉਪਮਾ ਰਹੀ ਭਰਪੂਰਿ ॥

ਸਾਧ ਕੀ ਸੋਭਾ ਕਾ ਨਾਹੀ ਅੰਤ ॥

ਸਾਧ ਕੀ ਸੋਭਾ ਸਦਾ ਬੇਅੰਤ ॥

ਸਾਧ ਕੀ ਸੋਭਾ ਉਚ ਤੇ ਉਚੀ ॥

ਸਾਧ ਕੀ ਸੋਭਾ ਮੂਚ ਤੇ ਮੂਚੀ ॥

ਸਾਧ ਕੀ ਸੋਭਾ ਸਾਧ ਬਨਿ ਆਈ॥
ਨਾਨਕ ਸਾਧ ਪ੍ਰਭ ਭੇਦੁ ਨ ਭਾਈ॥

Such is the edict of Guru Sahib that even the Vedas do not know the greatness and glory of holy men. Their glory is beyond three attributes of *Maya* (Mammon) which the Vedas make mention of.

'The Simiritis and Shashtras discriminate between good and evil but know not the Real Essence.' P. 920

ਸਿਮ੍ਰਿਤਿ ਸਾਸਤ੍ਰ ਪੁੰਨ ਪਾਪ ਬੀਚਾਰਦੇ
ਤਤੇ ਸਾਰ ਨ ਜਾਣੀ॥

They do not know the Essence and reflect over the three qualities of *Maya*. The Vedas which deal with the three Mammonic qualities do not know the greatness of the holy man, the 'Fourth Stage' in which he lives. Such is his greatness that to call him a holy man or a saint is enough. Secondly, according to Guru Sahib, there is no difference between God and His saint, who has tasted the spiritual relish and has realized his self. Such great men have been showing the path of goodness to the people ever since the creation of the world.

'Saith Kabir: Best it is to serve these two - God's devotee and God.

While God confers liberation, the devotee contemplation of the Name inspires.'

P. 1373

ਕਬੀਰ ਸੇਵਾ ਕਉ ਦੁਇ ਭਲੇ ਏਕੁ ਸੰਤੁ ਇਕੁ ਰਾਮੁ॥
ਰਾਮੁ ਜੁ ਦਾਤਾ ਮੁਕਤਿ ਕੋ ਸੰਤੁ ਜਪਾਵੈ ਨਾਮੁ॥

The duty of the holy men is to make men utter the Name. He, who makes others utter the Name, himself meditates on the Name, his exalted position is not for nothing. Ask Sovereign Guru Nanak Sahib how high is the status of the holy. Guru Sahib says -

'Nanak, servant of God, seeks dust of the feet of such a disciple (Gursikh)

As contemplating the holy Name, to it inspires others.' P. 306

ਜਨੁ ਨਾਨਕੁ ਧੂੜਿ ਮੰਗੈ ਤਿਸੁ ਗੁਰਸਿਖ ਕੀ
ਜੋ ਆਪਿ ਜਪੈ ਅਵਰਗ ਨਾਮੁ ਜਪਾਵੈ॥

'I am seeking the dust of the feet of that Sikh of the Guru who himself meditates on the Name Divine and makes others meditate on it.'

Today all the *Gursikhs* in the world are celebrating the birthday of a holy man. It is a public holiday. Even Governments have realized his greatness. *Sri Guru Granth Sahib* had given him an exalted status many hundred years ago. It had rejected casteism then. These people have woke up now. But Guru Nanak Sahib had given the following call immediately after his advent -

'Nanak seeks the company of those who are of low caste among the lowly, nay, rather the lowest of the low. Why should he (he has no desire to) rival the lofty?' P. 15

ਨੀਚਾ ਅੰਦਰਿ ਨੀਚ ਜਾਤਿ ਨੀਚੀ ਹੂ ਅਤਿ ਨੀਚੁ॥
ਨਾਨਕੁ ਤਿਨ ਕੈ ਸੰਗਿ ਸਾਥਿ
ਵਡਿਆ ਸਿਉ ਕਿਆ ਗੈਸ॥

We have nothing to do with the high. Water accumulates at low places. Does it ever stop at mounds? Neither God's love, nor Divine enlightenment abide in the heart of the proud. Where will it abide? Guru Sahib says - "It will abide in the heart of the lowest of the low. I abide in their heart and with them." So, Guru Nanak Sahib gave a very high place to the lowly. He blew casteism to smithereens.

In *Sri Guru Granth Sahib* occurs the following edict about Saint Ravidas:

'Ravidas, who daily used to carry dead cattle, his worldliness discarded.' P. 487

ਰਵਿਦਾਸੁ ਢੁਵੰਤਾ ਢੋਰ ਨੀਤਿ
ਤਿਨਿ ਤਿਆਗੀ ਮਾਇਆ॥

Guru Sahib says that from the cobbler caste that carried carcasses emerged a great

holy man.

'He became renowned in the company of saints and obtained a sight of God.' P. 487

ਪਰਗਟ ਹੋਆ ਸਾਧਸੰਗਿ ਹਰਿ ਦਰਸਨੁ ਪਾਇਆ ॥

He had a manifest glimpse of God, who is above form, outline and complexion. God, of His own accord, assumed form and afforded him (Saint Ravidas) His glimpse. Guru Sahib describes his greatness thus -

'Beyond the three qualities is the greatness of the holy.' P. 272

ਸਾਧ ਕੀ ਉਪਮਾ ਤਿਹੁ ਗੁਣ ਤੇ ਦੂਰਿ ॥

His glory and greatness was above the three attributes of Maya (Mammon). There was no trace of Maya in him, neither insentient, nor sentient.

Ravidas had built his hut at the crossroads. In five to seven feet of space in front, he set up his seat on a jute mat where he mended the shoes of wayfarers. Behind a curtain, he lived at the back. His parents were dead. His wife was noble and virtuous that nowhere in his '*bani*' (compositions) has he complained against or condemned her, or called her she-cobra Maya. She was completely absorbed in him and lived in his will. She never complained about her situation. Like a devoted wife she served him willingly and cheerfully. Holy men passed by him because the road led to the Ganga. Their shoes got worn out due to the long journey. Someone carried the shoes in his hands, another just managed to walk. When they saw the cobbler, they got their shoes mended. He did not ask for any remuneration - four annas or two annas - for the work he did. He did not utter a word from his mouth. He accepted whatever was given to him. If holy men did give him some money, he said, "No sir! give me the

opportunity to render service unto you. Although it is my vocation, and I get my living from it, yet how will I serve you if I accept remuneration from you? It is God's doing that He has put me on this duty of serving the holy." A holy man went into deep meditation and saw - 'He is a very great saint. He is living in obscurity and does not let Maya come near his door, and keeps her away, otherwise -

'The nine treasures and eighteen miraculous powers go after him, whoever keeps enshrined the Lord within his mind.' P. 649

**ਨਵ ਨਿਧੀ ਆਠਾਰਹ ਸਿਧੀ ਪਿਛੈ ਲਗੀਆ ਫਿਰਿ
ਜੋ ਹਰਿ ਹਿਰਦੈ ਸਦਾ ਵਸਾਇ ॥**

Maya runs after the holy men and saints.

'Maya, the she-serpent is holding the world in her coils,

Gobbling up whosoever serves her.' P. 510

ਮਾਇਆ ਹੋਈ ਨਾਗਨੀ ਜਗਤਿ ਰਹੀ ਲਪਟਾਇ ॥

ਇਸ ਕੀ ਸੇਵਾ ਜੋ ਕਰੇ ਤਿਸ ਹੀ ਕਉ ਫਿਰਿ ਖਾਇ ॥

He, who performs her service or worships her, him she ultimately devours. But true holy men do not let Maya - neither insentient, nor sentient - come near them. They do not allow that Maya also to come near them which creates ignorance or makes them forget God. No kind of Maya is permitted in their presence. Guru Sahib says that Maya makes desperate entreaties to them. This Maya has conquered both, Heaven and this world, practitioners of austerities as well as *sidhas* (divines). Guru Sahib says -

'Ever conquering, she has subdued all the places and is clinging to the whole world.'

P. 499

ਜੀਤਿ ਜੀਤਿ ਜੀਤੇ ਸਭਿ ਥਾਨਾ

ਸਗਲ ਭਵਨ ਲਪਟਹੀ ॥

It is clinging to places of worship. That

is why, many are the fights and wrangles that take place at religious places. That is why holy men do not go there; they stop visiting them when they learn that the *Maya* is prominent and ruling and the managers remove one another's turbans, call names, indulge in backbiting and slandering and are bereft of Name-relish. *Maya* has conquered all places, because she has clung there.

'Saith Nanak: Away from God's devotees she flees -

Grasping their feet, their handmaid she becomes.' P. 499

**ਕਰੁ ਨਾਨਕ ਸਾਧ ਤੇ ਭਾਗੀ ਹੋਇ
ਚੇਰੀ ਚਰਨ ਗਹੀ ॥**

She does not go near the man who meditates on the Name and performs God's devotional worship. Him she serves as a devoted servant -

'To the divine or enlightened she acts as a servant.

Them she serves with hands folded, supplicating.' P. 370

**ਗਿਆਨੀ ਕੀ ਹੋਇ ਵਰਤੀ ਦਾਸਿ ॥
ਕਰ ਜੋੜੇ ਸੇਵਾ ਕਰੇ ਅਰਦਾਸਿ ॥**

She stands before them with folded hands like an humble servant and makes supplications to them that her services may be used somewhere.

'As be your command, shall I act.

Saith Nanak: She vows never to come close to the God-directed.' P. 370

**ਜੋ ਤੂੰ ਕਹਹਿ ਸੁ ਕਾਰ ਕਮਾਵਾ ॥
ਜਨ ਨਾਨਕ ਗੁਰਮੁਖ ਨੇੜਿ ਨਾ ਆਵਾ ॥**

She has no power over them, though over the rest of the world she has complete hold.

So, Saint Ravidas did not let *Maya* enter his portal. A fourth of the money he got normally, he used to keep for religious purposes. How much was he earning, after

all? In cowrie-shells and paisas, he must not be earning more than two to four annas daily. He bought food provisions with this money and served food to the holy. He himself and his wife often went without food. Observing this plight of Saint Ravidas, the holy man gave him a stone called philosopher's stone, which can transform eight metals into gold. When some metal is touched with it, it becomes gold. Such is the quality of this stone. He wanted to give something to Saint Ravidas. But he (Saint Ravidas) said, "Sir! give me the opportunity to serve you. You are a holy man; perhaps, I may be liberated through your service." The holy man was perfect. He said, "Ravidas Ji! give me your needle and scraper." He took out the philosopher's stone and touched them with it. They became yellow. He gave them back to Saint Ravidas. When he tried to cut leather with the scraper, it got bent because gold is soft, while iron is hard. Ravidas Ji said, "Revered holy man! what have you done? These were the two things with which I rendered service to the holy. Both have been spoilt and rendered useless." The holy man said, "Ravidas Ji! by selling one you can buy hundreds of scrapers. It has turned into gold. This stone is called philosopher's stone. It is rare. It is either with the emperors, or with exalted holy men. To these two, it proves to be useful but not to a third one. It is not recognizable and becomes hidden and obscure. It is not found otherwise the whole world will become rich. It appears to serve the holy and to enable the kings to run their administration. Kindly take it. Serve food also to the holy men who come to you. Build a good house and engage servants. You yourself should practise Name meditation and perform God's devotional worship. I

have to go on pilgrimage. I will return after a year. During this period, make use of it. When I return, I shall take it back from you." Saint Ravidas remained busy in mending shoes. The holy man asked, "Where should I put the philosopher's stone?" Ravidas Ji said, "Put it anywhere in the shed." The holy man wrapped it in a rag and making a hole in the shed placed it there and covered it with grass. Then he went away. When he returned after a year, he hoped to see big temples in place of the hut, a huge *ashram* (shelter), attendants, disciples, free community kitchens, and all arrangements of accommodation. But what did he see? The old hut in a worse condition than before. Fresh grass had not been put on the roof in the whole year. He was surprised and wondered - "What could have possibly happened? Perhaps, he may have lost the philosopher's stone." He came and asked, "Ravidas Ji! I had left the philosopher's stone with you. You have not made use of it." Ravidas Ji said, "It is of no use to me. What do we need? Whatever is coming to us according to our destiny, we are taking. A part of it we spend in rendering service. We are very happy with our lot."

Guru Sahib says, "If one acquires too much wealth, so much indeed that it is inestimable, it can come in the way of Name meditation. If involved in wealth, man forgets God's Name, then it is worthless like a cowrie-shell." Such is Guru Sahib's warning with reference to Maya and the Name Divine.

*'Palaces with pearls erected, with gems embellished;
With musk, saffron, agar and sandalwood paste plastered, a sheer joy to the heart.
Lest in these delights involved I forget Thee,*

Thy Name from the mind effaced.' P. 14

ਮੋਤੀ ਤ ਮੰਦਰ ਉਸਰਹਿ ਰਤਨੀ ਤ ਹੋਹਿ ਜੜਾਉ ॥
ਕਸਤੂਰਿ ਕੁੰਗੁ ਅਗਰਿ ਚੰਦਨਿ ਲੀਪਿ ਆਵੈ ਚਾਉ ॥
ਮਤੁ ਦੇਖਿ ਭੁਲਾ ਵੀਸਰੈ ਤੇਰਾ ਚਿਤਿ ਨ ਆਵੈ ਨਾਉ ॥

Man can never make such a big acquisition that he may build a palace of pearls and gems in place of bricks and live therein. Guru Sahib says that if, by looking at such a palace, he forgets God, then it is of no use; it is worthless, because no worldly object can equal God's Name. What is there in the world of sensual pleasures? Guru Sahib says that they are mere embellishments, hollow, tasteless and lifeless. These things can not provide thrill and elation in life, because they are themselves insentient and inanimate.

*'Were the ground with rubies studded,
With a bedstead spread with gems inlaid;
Couched in it a female of surpassing beauty,
Her face with jewels decked, in dalliance engaged -*

*Lest in these pleasures involved I forget
Thee,*

Thy Name from my mind effaced.

*Were I to be a siddha (divine), master of
accomplishment, calling forth miracles.'*

P. 14

ਧਰਤੀ ਤ ਹੀਰੇ ਲਾਲ ਜੜਤੀ ਪਲਾਘਿ ਲਾਲ ਜੜਾਉ ॥
ਮੋਹਣੀ ਮੁਖਿ ਮਣੀ ਸੋਹੈ ਕਰੇ ਰੰਗਿ ਪਸਾਉ ॥
ਮਤੁ ਦੇਖਿ ਭੁਲਾ ਵੀਸਰੈ ਤੇਰਾ ਚਿਤਿ ਨ ਆਵੈ ਨਾਉ ॥
ਸਿਧੁ ਹੋਵਾ ਸਿਧਿ ਲਾਈ ਰਿਧਿ ਆਖਾ ਆਉ ॥

People's praise has no meaning. Instead, if man gets half a loaf, he can at least satisfy his hunger. Secondly, as many are the applauders, so many, an equal number, are the slanderers. God keeps a balance. It is never like this that a man may come to be praised by the whole world. Public adulation is a bad thing. Always follow the path of truth, whether people call you good or bad.

So, Guru Sahib says, "Man may acquire

any number of powers. People may have faith in him. But if by acquiring these powers, he forgets God, then these things are worthless as compared with the Name." Then there is political power. We are mad after it. We deceive one another. We become degraded and decline in morals. We remain ever forgetful of God. Involved in 'rajogun' (passion and energy) and 'tamogun' (sloth, darker urges), our life passes. Guru Sahib says - 'Of what value is it?'

*'Were I to be a monarch, gathering vast hordes,
On a throne setting my foot,
My writ running far and wide -
Nanak! all is void
Lest dazzled by such splendour I forget
Thee.*

Thy Name from my mind effaced.' P. 14

**ਸੁਲਤਾਨੁ ਹੋਵਾ ਮੇਲਿ ਲਸਕਰ ਤਖਤਿ ਰਾਖਾ ਪਾਉ ॥
ਹੁਕਮੁ ਹਾਸਲੁ ਕਰੀ ਬੈਠਾ ਨਾਨਕਾ ਸਭ ਵਾਉ ॥
ਮਤੁ ਦੇਖਿ ਭੁਲਾ ਵੀਸਰੈ ਤੇਰਾ ਚਿਤਿ ਨ ਆਵੈ ਨਾਉ ॥**

The heart-lotus which has become inverted, it does not have the power to put aright. This is done by the Name Divine -

*'The lotus of the mind turned upwards, with
amrita (nectar) shall be filled.
And the mind from wandering shall cease.'*

P. 1291

**ਉਲਟਿ ਕਮਲੁ ਅੰਮ੍ਰਿਤਿ ਭਰਿਆ
ਇਹੁ ਮਨੁ ਕਤਹੁ ਨ ਜਾਇ ॥**

The heart-lotus is filled with Nectar and becomes poised in the Name. Guru Sahib says, "Don't forget the Name Divine. God's Name is the most precious thing." So, on one hand is Maya (material wealth), while on the other hand, is God's Name. Guru Sahib says, "Nothing in the world can equal the worth of the Name."

So, Saint Ravidas Ji said, "Revered holy man! I don't need this philosopher's stone. He who needs it can have it. He can gather

heaps of wealth. But, my dear, in me there is neither any hunger for wealth, nor do I need it." He asked, "Where is the philosopher's stone?" Ravidas Ji said, "Take it from where you left it. I haven't even seen it." So, the holy man found it from the place, where he had placed it. Guru Sahib says that he who carried carcasses, renounced it.

Kabir Sahib had a very rich disciple. He was a Pathan. He felt a little proud of his wealth. Kabir Sahib said to him, "Khan Sahib! do you know Ravidas Ji?" He said, "Yes sir." "Have you seen him?" He replied, "Sir, I have seen you. I have no desire to see any other holy man." Kabir Sahib said, "No; he is our 'Gurbhabi' (fellow disciple). Go and have a glimpse of him. There is a tradition regarding holy men. He who goes empty-handed to them, returns empty-handed. He who takes some offering to them with faith and devotion comes back with some gift or the other. They don't need anything. They see only the devotee's love and devotion. They also come to know, if the man coming to them is sincere and honest in his feeling or not. They know it, if he is cheating."

So, he (the Pathan) took out his family diamond which he seldom did. He said to himself, "He (Ravidas Ji) is the fellow-disciple of my Guru. I should make an offering to him, so that he may know that Kabir Sahib's followers are rich folk. He put the small diamond box in his pocket, and reaching there he paid obeisance to Saint Ravidas Ji and said, "Sir! Kabir Sahib has sent me to have a glimpse of you." He took the diamond out of the box and put it on the palm of his hand. He said, "Please accept it." But Ravidas Ji kept mending the shoes

and did not pay attention to him. He raised his eyes a little, and then again became busy in his work. He said, "Well! Kabir Sahib has sent you." He started asking about his well-being. The Pathan again said, "Sir, I have brought an offering for you because my *guru* (holy preceptor) says - 'Man should not go to the holy empty-handed. He who goes empty-handed returns empty-handed.' So, this small offering is our family diamond which is very precious. It is worth thousands of rupees. It is not to be had by every Tom Dick and Harry, nor is it available at ordinary shops. I have brought this offering for you. Kindly accept it." Ravidas Ji once again did not give any response.

The Pathan repeated it for the third time. Ravidas Ji held the diamond in his hand. The Pathan said, "Sir, keep it carefully lest somebody should steal it." Ravidas Ji put it at the place where leather was lying. The Pathan was apprehensive that Ravidas Ji would forget about it and somebody would take it away. He again said, "Sir, this diamond is very precious. It is not meant to be kept so casually. Kindly keep it in a safe place. In time of need, you will be able to sell it and use it. You will be able to build your house. Besides, various other tasks will get accomplished. Kindly don't keep it in this manner." Ravidas Ji said, "My dear, from your side it has come to us. We have taken it. Now, why are you telling us what we should do with it? It will be taken care of automatically." Ravidas Ji collected the small pieces of leather, held the diamond also in his hand and threw them in the small pit where he used to throw leather splinters all the day long.

Now this thought obsessed the Pathan

that the diamond was lost for sure. He thought, "I have given it in vain. What kind of persons are these holy men? I am telling him that the diamond is very precious, but he is unconcerned. What a pitiable state he is living in! His hut is in shambles. His clothes too are not beautiful. I am telling him that it is very precious. You can build a house or do any other thing, but he has thrown it in the pit." He was disappointed and heart-broken. His disappointment was reflected on his face. With sadness and disappointment writ large on his face, he went to Kabir Sahib. Kabir Sahib said, "Khan Sahib, have you come back after meeting Ravidas Ji?" He replied in the affirmative. Kabir Sahib said, "But after meeting a holy man, one's heart is filled with joy and bloom. Man's heart is excited and euphoric because he has established link with a new life. There is a current of life flowing in the holy. There is a breath of life in their sight, speech and touch. Why are you sad after meeting the holy man? Secondly, it is by great good fortune that one gets a glimpse of the holy. You should be rather happy." He said, "Sir! joy for what? I had thought that he would be like you." Kabir Sahib said, "What happened?" He said, "He is nothing. I had carried a diamond worth thousands of rupees which had been kept very carefully. When I gave it to him, he threw it with the leather splinters into a pit. When the place is cleaned tomorrow, the diamond is bound to be thrown outside, and it will go into the hands of someone else." Kabir Sahib said, "Well! you have given it to him. He may do to it whatever he likes." At this the Pathan said, "It should have been used for some good work." This is because, after giving

charity, we say, "The money donated by me should be used at this place, so that I may continue telling the people about it. I have spent money here, I have spent there." Guru Sahib says -

'Whosoever, while going on pilgrimage, fasting and giving alms, takes pride in his mind, Nanak, these deeds of his go in vain like the bathing of an elephant.' P. 1428

**ਤੀਰਥ ਬਰਤ ਅਰੁ ਦਾਨ ਕਰਿ ਮਨ ਮੈ ਧਰੈ ਗੁਮਾਨੁ ॥
ਨਾਨਕ ਨਿਹਫਲੁ ਜਾਤ ਤਿਹ ਜਿਉ ਕੁੰਚਰ ਇਸਨਾਨੁ ॥**

He said, "Sir! I wished that with the diamond many houses of Ravidas should have come to be built. Rather, after meeting the holy man, Saint Ravidas, my worry has increased instead of decreasing." At this Kabir Sahib said, "Khan Sahib, it is not too late to mend. You have just come from him. Let us go and bring back the diamond." The two went to Saint Ravidas Ji. When Ravidas Ji saw Kabir Sahib coming, he got up to receive him. They embraced each other with love and affection. When fellow-disciples meet, they do so affectionately. Ravidas Ji said, "It is my good fortune that you have yourself come to afford your glimpse to me. You should have sent a message; I would have come myself." Kabir Sahib said, "I was free from work and weaving cloth. I thought of meeting you. This Khan Sahib had come to you."

He said, "Yes, he had."

Kabir Sahib said, "He had offered a diamond?"

Ravidas Ji said, "Yes, he had."

Kabir Sahib said, "He had told you also that it is very precious."

Ravidas ji knew the tone and manner in which Kabir Sahib was talking. He knew

that he wanted to teach the young man a lesson.

He said, "Yes sir; he had told me about it."

Kabir Sahib said, "Then?"

Now the mental state of the holy is very high. There is similarity in their thinking.

*'One that the Lord's command in mind cherishes,
Is truly to be called 'Jivan-mukta' (liberated while living).*

*To such a one are joy and sorrow alike;
Ever in joy, never feels he sorrow.*

*Gold and a clod of earth to him are alike,
As also amrita (nectar) and foul-tasting poison.*

*To him are honour and dishonor alike;
Alike also pauper and prince.*

*One that such a way practises, Saith Nanak,
a 'Jivan-mukta' (liberated while living) may be called.'* P. 275

ਪ੍ਰਭ ਕੀ ਆਗਿਆ ਆਤਮ ਹਿਤਾਵੈ ॥

ਜੀਵਨ ਮੁਕਤਿ ਸੋਊ ਕਹਾਵੈ ॥

ਤੈਸਾ ਹਰਖੁ ਤੈਸਾ ਉਸੁ ਸੋਗੁ ॥

ਸਦਾ ਅਨੰਦੁ ਤਹ ਨਹੀ ਬਿਓਗੁ ॥

ਤੈਸਾ ਸੁਵਰਨੁ ਤੈਸੀ ਉਸੁ ਮਾਟੀ ॥

ਤੈਸਾ ਅੰਮ੍ਰਿਤੁ ਤੈਸੀ ਬਿਖੁ ਖਾਟੀ ॥

ਤੈਸਾ ਮਾਨੁ ਤੈਸਾ ਅਭਿਮਾਨੁ ॥

ਤੈਸਾ ਰੰਗੁ ਤੈਸਾ ਰਾਜਾਨੁ ॥

ਜੋ ਵਰਤਾਏ ਸੋਈ ਜੁਗਤਿ ॥

ਨਾਨਕੁ ਓਹੁ ਪੁਰਖੁ ਕਹੀਐ ਜੀਵਨ ਮੁਕਤਿ ॥

So, in this way, in front of Ravidas Ji was sitting Kabir Sahib. He said, "Ravidas Ji! if you don't need the diamond, give it back to Khan Sahib. Where have you placed it?" Ravidas Ji said, "I haven't put it anywhere. Look for it in the garbage I had thrown in this pit." Khan Sahib removed the leather splinters from the pit. What did he see beneath? Ravidas Ji said, "Take it out." When Khan Sahib took out his hand, his hand was full. He was wonderstruck, "My diamond was a small piece. Here are lying

far bigger diamonds." He felt ashamed of himself. Ravidas Ji said, "Khan Sahib! you can take your diamond. Recognize which one is yours. My dear! we have this Name-diamond. Abandoning it should we start loving the material one?"

'Forsaking the jewel-like God, they who pin their hope on another;

Those persons shall go to hell.

Verily says Ravidas.' P. 1379

**ਹਰਿ ਸੋ ਹੀਰਾ ਛਾਡਿ ਕੈ ਕਰਹਿ ਆਨ ਕੀ ਆਸ ॥
ਤੇ ਨਰ ਦੋਜਕ ਜਾਹਿਗੇ ਸਤਿ ਭਾਖੈ ਰਵਿਦਾਸ ॥**

Khan Sahib! what for do we need this glass? In our eyes, it is nothing. Take back your diamond."

So, Guru Sahib says that Ravidas Ji had renounced Maya completely.

'Ravidas, who daily used to carry dead cattle, his worldliness discarded.

He became renowned in the company of saints and obtained a sight of God.' P. 487

**ਰਵਿਦਾਸੁ ਢੁਵੰਤਾ ਢੋਰ ਨੀਤਿ ਤਿਨਿ ਤਿਆਗੀ ਮਾਇਆ ॥
ਪਰਗਟੁ ਹੋਐ ਸਾਧਸੰਗਿ ਹਰਿ ਦਰਸਨੁ ਪਾਇਆ ॥**

A holy man does not remain hidden from the eyes of the people. How long can a Divine Name practitioner hide himself? Big and exalted 'pirs' (Muslim holy men) started serving at brothels, so that they might remain hidden from the public gaze. But Guru Sahib says -

'Day and night the devotee the Lord contemplates:

The merit of God's devotee is manifested; nothing can conceal it.' P. 265

**ਆਠ ਪਰ ਜਨੁ ਹਰਿ ਹਰਿ ਜਪੈ ॥
ਹਰਿ ਕਾ ਭਗਤੁ ਪ੍ਰਗਟੁ ਨਹੀ ਛਪੈ ॥**

A holy man got his shoes mended from Ravidas Ji. He gave him a 'kasira' (which is called 'dhela' - ½ paisa also) as the remuneration. Ravidas Ji returned it to him and said, "Holy man! you are not to give any

money." He said, "O saint! if it is less, I can give you more." Ravidas Ji said, "It is not a question of less or more. Kindly keep it with yourself. Where are you going?" The holy man said, "We are going to bathe in the Ganges." It was close-by because Ravidas Ji lived quite near on the bank of the Ganges. He said, "Then do like this. Offer this coin to the Ganga on my behalf. But give it only when the Ganga receives it by putting her hand out. Don't throw it into the water casually." At this the holy man said, "Is this possible? Can such a thing ever happen? I have not heard it till today that the Ganga ever accepted an offering by putting her hand out of water." He was an old-Brahmin who had come from Chittorgarh. He said, "Ravidas Ji! if the Ganga does not accept the offering by putting her hand out, then what?" Ravidas Ji said, "Then bring it back."

The Brahmin took the coin with him. When the festival began, people made offerings of various things - sweets, fruit, vegetables etc. - by throwing them in the water. He also stood there; he was the head of his group and was quite well-known. He called out to the Ganga. Everybody was surprised. He said, "O Mother Ganga! this 'dhela' (½ paisa) has been given to me by a devotee [He made mention of his caste also] to be offered to you but on the condition that you should put your hand out to receive it." Everybody started looking towards the surface of water. They were wonderstruck, when a hand upto elbow came out of water. At the same time, a voice also came. Coming near, she said, "Give it to me." After accepting the coin, she said, "Just wait." Her hand came out again holding a very precious bracelet inlaid with pearls, jewels and diamonds. She said, "Give it to the saint as

an offering from me.” He was amazed at this relationship between the devotee and the Ganga, and said, “Never before have I seen such a thing.” Bhai Gurdas Ji writes –

‘In all the four directions, did (Ravidas) the cobbler become known as a saint.’

Bhai Gurdas Ji, Var 10/17

**ਭਗਤੁ ਭਗਤੁ ਜਗਿ ਵਜਿਆ
ਚਹੁ ਚਕਾਂ ਦੇ ਵਿਚਿ ਚਮਿਰੇਟਾ।**

People in all the four directions called Ravidas, who did leather-work, a saint.

‘Mended he shoes on the roadside and carried carcasses too, which was the vocation of his caste.’

Bhai Gurdas Ji, Var 10/17

**ਪਾਣਾ ਗੰਢੈ ਰਾਹ ਵਿਚਿ
ਕੁਲਾ ਧਰਮ ਢੋਇ ਢੋਰ ਸਮੇਟਾ।**

He did two things; one, he mended shoes, and secondly, he carried carcasses and managed to dispose them of, such as skinning and finishing. He did not give up the vocation of his caste.

‘(Through God’s worship) he had become a diamond wrapped in a dirty rag.’

Bhai Gurdas Ji, Var 10/17

**ਜਿਉ ਕਰਿ ਮੇਲੈ ਚੀਥੜੇ
ਹੀਰਾ ਲਾਲ ਅਮੋਲੁ ਪਲੇਟਾ।**

By Name meditation and God’s worship, he had become an invaluable diamond worth crores wrapped in a dirty rag. Nobody noticed him as such.

‘Discoursed he to all the four castes, disseminating Divine knowledge and showing the path of God’s worship.’

Bhai Gurdas Ji, Var 10/17

**ਚਹੁ ਵਰਨਾ ਉਪਦੇਸਦਾ
ਗਿਆਨ ਧਿਆਨੁ ਕਰਿ ਭਗਤ ਸਰੇਟਾ।**

He talked about Divine knowledge and lofty spiritual matters.

‘To Banaras came a big group of pilgrims to bathe in the Ganga on a festival.’

Bhai Gurdas Ji, Var 10/17

**ਨੁਵਣਿ ਆਇਆ ਸੰਗੁ ਮਿਲਿ
ਬਾਨਾਰਸ ਕਰਿ ਗੰਗਾ ਬੇਟਾ।**

When a group of pilgrims came to Banaras to bathe in the Ganga on a festive occasion, it included a holy man.

‘Taking out Ravidasa’s coin, the holy man gave it to Ganga on the day of festival.’

Thus did people witness a strange miracle.’

Bhai Gurdas Ji, Var 10/17

**ਕਢਿ ਕਸੀਰਾ ਸਉਪਿਆ
ਰਵਿਦਾਸੈ ਗੰਗਾ ਦੀ ਭੇਟਾ।
ਲਗਾ ਪੁਰਬੁ ਅਭੀਚ ਦਾ
ਭਿਠਾ ਚਲਿਤੁ ਅਚਰਜ ਅਮੇਟਾ।**

Thousands of people were assembled there, when he was calling out again and again, “O Mother Ganga! take this coin by putting your hand out of water. Saint Ravidas has sent it for you.”

‘Putting her hand out, Ganga accepted the coin,

As if they (Ganga and Ravidas) were warp and woof of one fabric.’

Bhai Gurdas Ji, Var 10/17

**ਲਇਆ ਕਸੀਰਾ ਹਥਿ ਕਢਿ
ਸੂਤੁ ਇਕੁ ਜਿਉ ਤਾਣਾ ਪੇਟਾ।**

It appeared as if there was a close kinship between Ganga and Ravidas. They were like warp and woof of one texture. Seeing Ravidas as a saint of such an indistinguishable state from God, she accepted the coin by putting her hand out of water.

‘God is mother and father of the saints.’

Bhai Gurdas Ji, Var 10/17

ਭਗਤ ਜਨਾ ਹਰਿ ਮਾਂ ਪਿਉ ਬੇਟਾ॥

There is a close relationship between God and His saints as there is between a mother and her son.

The holy man was very happy. He did not go to Ravidas Ji but set out straight towards Chittorgarh. He said, “He (Ravidas) has given only a half-paisa coin. How can I give him the bracelet worth lakhs of rupees? What is he to do with it? If I give

him, he will put it in the shoes, while I will make use of it." So he turned dishonest. Serpent *Maya* stung him.

When he returned home, he said to his wife, "Should we sell it?" She said, "We are not to sell it. I shall put it on." He said, "If you put it on, we shall be caught and asked wherefrom we have got it. I shall sell it secretly." She said, "It is very valuable. So, we shall be caught even then." He said, "Then let me offer it to the king. He will himself give us a reward for it. I will explain everything to him." He took the bracelet to the King of Chittorgarh and said, "Your majesty! I had gone to bathe in the Ganga. Saint Ravidas gave me a *kaseera* (½ paisa coin) for offering it to Ganga. I offered it to her and she gave me this bracelet in return. She has shown great kindness to me." He skipped over that part of the story that he was supposed to give the bracelet to Ravidas Ji, and that he had turned dishonest on the way. He said, "This bracelet is fit for you. You should keep it. To me you may give whatever reward you like." The king was very much pleased and showed it to his queen. She said, "It is very precious, I do not know whether he (Brahmin) is speaking the truth or telling a lie. I want another bracelet like it." He was summoned and thus was in a soup. The king said to him, "You have stolen it from somewhere." He swore that Mother Ganga had given it to him, but in vain. The king said, "Well! if Mother Ganga has given it to you and you have such intimacy with her, then, go and bring another bracelet like it." So, he was in a fix - wherefrom to bring another? Thereafter, the king said to him, "I shall punish you with death. You have cheated someone. Go and bring another bracelet like it."

The Brahmin said, "Give me one month time." After getting respite for a month, he came to Saint Ravidas Ji and fell at his feet and said, "O saint! I, a dishonest man, have come into your refuge. You gave me a ½ paisa coin to be offered to Ganga and she in return gave a precious bracelet for you. I acted dishonestly and did not give the bracelet to you. I gave it to the King of Chittorgarh. Now his queen is after me to bring another bracelet like the first one. Now it is not within my power to bring another bracelet. Be merciful to me. My life is in danger. Please save me. We always make mistakes. We are bereft of faith and devotion. We are ignorant of the greatness and glory of holy men. Kindly show mercy to me."

When he made many requests, Ravidas Ji asked him to put his hand into the little trough of water in which he kept leather for softening, so that it might be easier to stitch. When he did so after removing its stone cover, he was amazed to see many bracelets, each more beautiful and precious than the other. Ravidas Ji asked him, "How many do you want?" He said, "I need only one."

So, taking the bracelet from Ravidas Ji, he gave it to the queen. She said to him, "Tell me truly wherefrom you have brought it." He said, "Maharani Sahiba! what for should I tell a lie? In Kashi has emerged a saint of God, though he is of low caste. He is a cobbler. People practise untouchability and so do not go near him." He narrated the entire incident to her.

(... to be continued)

JAPU JI SAHIB

Treasure Eternal

Prof. Beant Singh
Mobile - 93160 56182

(Continued from P. 85, issue June, 2016)

So the path remains the same which has been committed, which you are doing, and which you will continue doing as long as there is egoism in you. Whether you do virtuous deeds, or you commit sins, they won't end with their doing. Their record will become etched in your mind in the form of proclivities and habits. He, whose mind is filled with sins, his temperament will become inclined towards committing sins. Man's innermost consciousness is like a piece of land in which deeds are sown like seeds which grow into a tree bearing the fruit of bad temper, evil desires, joys and sorrows. Guru Sahib further says that these deeds leave their marks not only on the body which will get erased with the effacement of the body, but indelibly etched on the soul, man will carry them along with him whether he goes to paradise or to another birth in this world. But he must understand it clearly that he himself is responsible for his deeds.

Now another question arises: 'Is deed or action demarcated in the earlier nineteen stanzas. What is stated in stanza XIX is reiterated in stanza XXI:

ਸੁਣਿਆ ਮੰਨਿਆ ਮਨਿ ਕੀਤਾ ਭਾਉ ॥
ਅੰਤਰਗਤਿ ਤੀਰਥਿ ਮਲਿ ਨਾਉ ॥
ਸੁਣਿਆ ਮੰਨਿਆ ਮਨਿ ਕੀਤਾ ਭਾਉ ॥
ਅੰਤਰਗਤਿ ਤੀਰਥਿ ਮਲਿ ਨਾਉ ॥

*Suni-aa mani-aa man keetaa bhaa-o.
Antargat tirath mal naa-o.*

*'Lasting honour comes by listening, believing
and imbibing holy teaching,
And washing off sins by heart's pilgrim
center bathing.'* (S.G.G.S., P.4 Jap Ji)

But here Guru Sahib gives another caution: 'O man! sin and virtue, or sinner and virtuous are not merely empty words. These are your own deeds which you have itself the bestower of fruit upon the doer?' Guru Sahib is of the opinion that it is not so. He says: 'Although the seeds sown are yours and their fruit are yours, yet you will receive them only under the command and will of the Lord Creator. Their fruit - birth and death, joys and sorrows etc. - will fall to your share only under God's command.' Here, what Guru Sahib wishes to convey is: 'O man! don't despair that your deeds will themselves continue to belabour you, thinking that they are the bestower of fruit. Harbour love and devotion for Him who is the great giver of all fruit of man's deeds. Imbibe love for Him and His Name in your heart. As the store of Name meditation increases within you, so will the sins get burnt. Finally, sinful proclivities will be totally annulled; your innermost consciousness will be made pure and dyed in God's love; it will gain union with Him. In this manner, by attaining to the True and Eternal, you will yourself become truthful. The Master of Divine Ordinance and Will is

the bestower of the fruit of man's deeds. He is an embodiment of grace and mercy. He gives a ray of hope to despondent hearts. Deeds are there but they aren't inviolable; they aren't independent bestower of fruit. The Lord Creator 's Ordinance is both the assayer and effacer of deeds.

Stanza XXI

Introduction:

In the scriptures and among common folk, bathing at pilgrim centres, practising penances, giving charity, performing religious rituals etc. have been regarded as the means of getting rid of sins. Therefore, it seems that this question may have been posed to Guru Sahib: 'Do these deeds and rituals not wash off sins from within man?' This question is answered in stanza XXI.

ਤੀਰਥੁ ਤਪੁ ਦਏਆ ਦਤੁ ਦਾਨੁ ॥

ਜੇ ਕੋ ਪਾਵੈ ਤਿਲ ਕਾ ਮਾਨੁ ॥

ਤੀਰਥੁ ਤਪੁ ਦਏਆ ਦਤੁ ਦਾਨੁ ॥

ਜੇ ਕੋ ਪਾਵੈ ਤਿਲ ਕਾ ਮਾਨੁ ॥

'Tirath tap daya datt dan.

Je ko pavai til ka mann.

Word meanings:

tirath: bathing at pilgrim centers; tap: penances and austerities; daya: pity, mercy; datt dan: giving charity; je ko pavai: if one receives; til ka mann : momentary respect or glory.

Explanation:

In India, there are about 1100 acknowledged pilgrim centers. Sixty eight pilgrim centers are chief among them. According to Hinduism, if someone visits these sixty-eight centers and bathes there, he is liberated or is freed from the cycle of

birth and death; he gains salvation. Similarly, in Hinduism, practice of penances and charity are regarded as the means of achieving salvation. Guru Nanak Dev Ji regards them only as virtues which should be present in a good man. Guru Sahib does not regard them as the means of achieving liberation without practising Divine Name meditation. No fruit accrues from these virtues. These have no worth and importance at the Divine Portal without Divine Name contemplation. However, in this world, the possessor of these virtues will get some momentary respect and recognition.

ਸੁਣਿਆ ਮੰਨਿਆ ਮਨਿ ਕੀਤਾ ਭਾਉ ॥

ਅੰਤਰਗਤਿ ਤੀਰਥਿ ਮਲਿ ਨਾਉ ॥

ਸੁਣਿਆ ਮੰਨਿਆ ਮਨਿ ਕੀਤਾ ਭਾਉ ॥

ਅੰਤਰਗਤਿ ਤੀਰਥਿ ਮਲਿ ਨਾਉ ॥

Suniya manniya man kita bhao;

Antar-gat tirath mal nhao.

Word meanings:

suniya: the man who has heard the Divine Name; manniya: he who after hearing the Name believes in it and becomes devoted to it, i.e. starts loving God's Name; antar-gat: the pilgrim centre within man's self; mal-nhao: bathes by scrubbing the body well.

Explanation:

He who has aligned his mind with God's Name, whose heart is absorbed in it and who has imbibed love for God, he has, in a way, bathed well at the pilgrim centre within his self. That is, by aligning with God, he has washed his heart clean by removing all impurities. So, by listening to the Name, by believing in it and imbibing love and devotion for Lord God, man bathes at the inner pilgrim centre in the self.

ਸਭਿ ਗੁਣ ਤੇਰੇ ਮੈ ਨਾਹੀ ਕੋਇ ॥
 ਵਿਣੁ ਗੁਣ ਕੀਤੇ ਭਗਤਿ ਨ ਹੋਇ ॥
 ਸੁਅਸਤਿ ਆਥਿ ਬਾਣੀ ਬਰਮਾਉ ॥
 ਸਤਿ ਸੁਹਾਣੁ ਸਦਾ ਮਨਿ ਚਾਉ ॥
 ਸਭਿ ਗੁਣ ਤੇਰੇ ਮੈ ਨਾਹੀ ਕੋਇ ॥
 ਵਿਣੁ ਗੁਣ ਕੀਤੇ ਭਗਤਿ ਨ ਹੋਇ ॥
 ਸੁਅਸਤਿ ਆਥਿ ਬਾਣੀ ਬਰਮਾਉ ॥
 ਸਤਿ ਸੁਹਾਣੁ ਸਦਾ ਮਨਿ ਚਾਉ ॥
 Sabh gun tere main nahin koe,
 Vin gun kite bhagati na hoe.
 Swast ath bani Bra(h)mao,
 Satt suhan sada mann chao.

Word meanings:

sabh: all; *gun*: virtues; *main nahin koe*: I have no merit, I am nobody; *vin gun kite*: without instilling virtues in me, that is, if God does not instil virtues in me; *bhagati*: God's worship; *swast ath*: May you be ever victorious; may you be eternal; *Bra(h)mao*: Brahmin; *satt*: ever; *suhan*: beautiful; *mann chao*: bloom in the heart.

Explanation:

O Lord! all virtues belong to you. I have none. Unless you instil your virtues in me, I cannot engage in your worship. I have no ability to sing of your virtues. All greatness and glory belongs to you. Hail to Thee, O Lord! Like a Brahmin receiving gifts, I am thankful to you and offer benedictions. You are ever handsome and glorious and your heart is ever in bloom. You have created the world. You alone know when you wrought the creation.

Commentary on the first eight verses of the stanza:

In the first stanza, Guru Sahib had told us that acts like ablutions etc. cannot purify the mind and make one pure and true. In

stanza VI, Guru Sahib had told us that by bathing at pilgrim centers, one cannot win God's love. We cannot endear ourselves to the Lord through acts of ritual purification. We can endear ourselves to Him by remembering Him and never becoming oblivious of His pervasive presence all over the universe. In the present stanza, Guru Sahib tells us that by bathing at pilgrim centers, we can gain honour and distinction only in a very small measure, but these acts of ritual purification do not remove mind's impurity. By 'hearing' the Name, by 'believing in the Name' and 'by reciting the Name with love and devotion', mind's impurity and pollution of intellect are removed:

ਗੁਰਮੁਖਿ ਨਾਮੁ ਦਾਨੁ ਏਸਨਾਨੁ ॥
 ਗੁਰਮੁਖਿ ਨਾਮੁ ਦਾਨੁ ਏਸਨਾਨੁ ॥
 Gurmukh naam daan isnaan.

'By the Guru's (Master's) guidance are attained devotion to the Name, engaging in charity and holy bathing.'

(S.G.G.S., P. 942)

By uttering this verse, Guru Sahib has told us that 'engaging in charity and holy bathing' are right and proper deeds, but if they are accompanied by Name meditation, they can afford joy and peace. But without Name meditation, they neither annul egoism, nor afford spiritual joy. Such is the Guru's edict:

ਤੀਰਥ ਵਰਤ ਨੇਮ ਕਰਹਿ ਉਦਿਆਨਾ ॥
 ਜਤੁ ਸਤੁ ਸੰਜਮੁ ਕਥਹਿ ਗਿਆਨਾ ॥
 ਰਾਮ ਨਾਮ ਬਿਨੁ ਕਿਉ ਸੁਖੁ ਪਾਈਐ
 ਬਿਨੁ ਸਤਿਗੁਰ ਭਰਮੁ ਨ ਜਾਇਆ ॥
 ਤੀਰਥ ਵਰਤ ਨੇਮ ਕਰਹਿ ਉਦਿਆਨਾ ॥
 ਜਤੁ ਸਤੁ ਸੰਜਮੁ ਕਥਹਿ ਗਿਆਨਾ ॥
 ਰਾਮ ਨਾਮ ਬਿਨੁ ਕਿਉ ਸੁਖੁ ਪਾਈਐ
 ਬਿਨੁ ਸਤਿਗੁਰ ਭਰਮੁ ਨ ਜਾਇਆ ॥

Tirath varat naym karahi udi-aanaa.

*Jat sat sanjam katheh gi-aanaa.
Raam naam bin ki-o sukh paa-ee-ai
Bin satgur bharam na jaa-i-aa.
'One may frequent bathing-spots,
observe fasts and vows, and live in wild
places;
Observe celibacy, continence and self-
restraint, and expound scriptural knowledge:
Yet without devotion to the Name is not
obtained joy;
Without guidance of the holy Preceptor is
illusion not shed.'* (S.G.G.S., P. 1043)

Bathing is comforting for a Divine Name practitioner because when the body is clean and healthy, man engages in Name meditation better. Alms-giving is joy-giving for him because by doing so, the Giver starts appearing more loveable than His gift. This is because by giving charity he feels that he is doing so in obedience to God's command:-

*ਕਿਰਤਿ ਵਿਰਤਿ ਕਰਿ ਧਰਮ ਦੀ
ਹਥਹੁ ਦੇਕੇ ਭਲਾ ਮਨਾਵੈ ।
ਕਿਰਤਿ ਵਿਰਤਿ ਕਰਿ ਧਰਮ ਦੀ
ਹਥਹੁ ਦੇਕੇ ਭਲਾ ਮਨਾਵੈ ।*

*Kirati Virati Kari Dharam Dee
Hathahu Day Kai Bhalaa Manaavai.*

*'By giving charity from their honest earnings,
they (Gurmukhs) feel blessed and wish well
to others.'* (Bhai Gurdas Ji, Var 6/12)

By giving charity the Name practitioner cultivates a practical attitude in which he learns how to give up egoism. By giving charity, selfishness decreases, which is the practical aspect of egoism. If Name meditation is continuing, and at the same time egoism is getting annulled then, as per Saint Namdev's edict -

*ਮਨੁ ਮੇਰੇ ਗਜੁ ਜਿਹਬਾ ਮੇਰੀ ਕਾਤੀ ॥
ਮਧਿ ਮਧਿ ਕਾਟਉ ਜਮ ਕੀ ਫਾਸੀ ॥
ਮਨੁ ਮੇਰੀ ਗਜੁ ਜਿਹਬਾ ਮੇਰੀ ਕਾਤੀ ॥
ਮਧਿ ਮਧਿ ਕਾਟਉ ਜਮ ਕੀ ਫਾਸੀ ॥*

*Man mayro gaj jihbaa mayree kaatee.
Map map kaata-o jam kee faasee.
'My mind is the yardstick, my tongue the
scissors;
In measures am I cutting off Yama's
(Death's) noose.'* (S.G.G.S., P. 485)

Charity and holy bathing are like the liquid drunk after taking the (Name) medicine. But if the ego-annulling Name-scissors is not working simultaneously, then Name-bereft charity and holy bathing are ego-feeding and ego-whetting deeds which yield only a little honour and recognition. The following Gurbani edicts confirm this opinion:

*ਤੀਰਥ ਨਾਇ ਨ ਉਤਰਸਿ ਮੈਲੁ ॥
ਕਰਮ ਧਰਮ ਸਭਿ ਹਉਮੈ ਫੈਲੁ ॥
ਤੀਰਥ ਨਾਇ ਨ ਉਤਰਸਿ ਮੈਲੁ ॥
ਕਰਮ ਧਰਮ ਸਭਿ ਹਉਮੈ ਫੈਲੁ ॥*

Tirath naa-ay na utras mail.

Karam Dharam sabh ha-umai fail.

*'By bathing at holy spots is not washed off
impurity;*

Ritual deeds all are tricks of egoism.'

(S.G.G.S., P.890)

Death's noose of egoism is severed by meditating on the Name Divine. Another edict says:

*ਤੀਰਥਿ ਨਾਵਣ ਜਾਉ ਤੀਰਥੁ ਨਾਮੁ ਹੈ ॥
ਤੀਰਥੁ ਸਬਦ ਬੀਚਾਰੁ ਅੰਤਰਿ ਗਿਆਨੁ ਹੈ ॥
ਗੁਰ ਗਿਆਨੁ ਸਾਚਾ ਥਾਨੁ ਤੀਰਥੁ ਦਸ ਪੁਰਬ ਸਦਾ
ਦਸਾਹਰਾ ॥
ਹਉ ਨਾਮੁ ਹਰਿ ਕਾ ਸਦਾ ਜਾਚਉ ਦੇਹੁ ਪ੍ਰਭ
ਧਰਣੀਧਰਾ ॥*

*ਤੀਰਥਿ ਨਾਵਣ ਜਾਉ ਤੀਰਥੁ ਨਾਮੁ ਹੈ ॥
ਤੀਰਥੁ ਸਬਦ ਬੀਚਾਰੁ ਅੰਤਰਿ ਗਿਆਨੁ ਹੈ ॥
ਗੁਰ ਗਿਆਨੁ ਸਾਚਾ ਥਾਨੁ ਤੀਰਥੁ ਦਸ ਪੁਰਬ ਸਦਾ
ਦਸਾਹਰਾ ॥*

*ਹਉ ਨਾਮੁ ਹਰਿ ਕਾ ਸਦਾ ਜਾਚਉ ਦੇਹੁ ਪ੍ਰਭ
ਧਰਣੀਧਰਾ ॥*

Tirath naavan jaa-o tirath naam hai.

Tirath sabad bechaar antar gi-aan hai.

*Gur gi-aan saachaa thaan tirath das purab
sadaa dasaahraa.*

*Ha-o naam har kaa sadaa jaacha-o dayh
parabh dharnee dharaa.*

*'What good my going off to bathe at holy
spots? The Name Divine is the true holy
spot.*

*The true holy spot is also contemplation of
the holy Word and enlightenment within.*

*The enlightenment granted by the Master is
the true bathing spot.*

*The ten holy baths {The ten days that are
considered particularly holy for bathing at
sacred spots.} and the sacred tenth of the
bright half of Jeth. [The day the holy Ganga
is believed to have descended to the earth.*

*'Dasahra also means the Ganga, annuller of
the ten sins.]*

*The Name Divine I ever beg - Lord,
Holder of the earth! this to me grant.'*

(S.G.G.S., P.687)

Approaching this point, moved by his humility and absence of egoism, Guru Sahib spontaneously goes into a prayerful mode and says: "O Lord Creator! Thou art the master of all virtues, but I have none. Without imbibing them, I cannot engage in Thy worship. Bestow on me the virtues of hearing, believing and contemplating Thy Name, so that I may utter Thy salutations and sing Thy laudations. I am standing at Thy Portal like a supplicating Brahmin seeking the boon of virtues. Bestow them on me and receive my salutations - 'Thou art an embodiment of Truth and Beauty. Thou art eternal, sentient and bliss in Thy sentience.' "Guru Sahib has made a similar prayer in Prabhati Rag (musical measure) also:

*ਕਰਤਾ ਤੂ ਮੇਰਾ ਜਜਮਾਨੁ ॥
ਇਕ ਦੱਖਣਾ ਹਉ ਤੈ ਪਹਿ ਮਾਗਉ
ਦੇਹਿ ਆਪਣਾ ਨਾਮੁ ॥*

ਕਰਤਾ ਤੂ ਮੇਰਾ ਜਜਮਾਨੁ ॥

*इक दखिणा हउ तै पहि मागत
देहि आपणा नामु ॥*

*'Lord Creator! Thou art the Master of
sacrifice, my Alms-giver.*

*From Thee one boon I seek - devotion to Thy
Name grant to me.'* (S.G.G.S., P.1329)

The idea is: 'I don't have the capacity to cultivate virtues in me. Thou art the Master of virtues. From Thy treasure, bestow boons on me, so that like a Brahmin priest, I may invoke blessings on Thee; Thou may continue bestowing boons and I may continue offering Thee salutations.' In Asa Rag (musical measure) also, Guru Sahib offers salutations to the Lord:

ਤਿਸੁ ਜੋਹਾਰੀ ਸੁਅਸਤਿ ਤਿਸੁ ਤਿਸੁ ਦੀਬਾਣੁ ਅਭਗੁ॥

ਤਿਸੁ ਜੋਹਾਰੀ ਸੁਅਸਤਿ ਤਿਸੁ ਤਿਸੁ ਦੀਬਾਣੁ ਅਭਗੁ॥

Tis johaaree su-asat tis tis deebaan abhag.

*'To Him is my obeisance and unto him is my
salutation whose court is eternal.'*

(S.G.G.S., P.467)

Stanza XXI Contd.

Introduction:

Guru Nanak's mind is a master of mystical experience. He is a philosopher also. He has a supremely pure and exalted poetic mind. He is both an enjoyer and a mystic. Therefore, he sees God as an embodiment of beauty. In the visible beauty, his exalted poetic mind sees the light of God's invisible beauty. One naturally falls in love with beauty and is attracted towards it. Beauty is a source of joy - 'Beauty is the mark of the realm of spiritual endeavour.' God's song of praise is for His beauty. Beauty leads us into a state of rapture and ecstasy which in turn makes us merge in the wondrous form of the Lord.

So it appears that while describing the

beauteous form of God in laudatory verse, his sensitive, devoted and ecstatic mind, experiencing and enjoying the Lord's handsomeness and grace, has become absorbed in the lotus feet of His refuge. Rising from that state of absorption in God, the Transcendent One, when his glance fell upon the visible creation, then the question arose: 'When did these beautiful things get created?' None other than the Lord God, the handsomest of the handsome, the sole Creator knows This. This finds expression in the coming verses of the stanza which contain a hint of God's omniscience, our inability to attain to Him and finally, after getting rid of egoism, our becoming devoted to the wondrous Lord by singing His laudations.

ਕਵਣੁ ਸੁ ਵੇਲਾ ਵਖਤੁ ਕਵਣੁ ਕਵਣ ਬਿਤਿ ਕਵਣੁ ਵਾਰੁ ॥

ਕਵਣਿ ਸਿ ਰੁਤੀ ਮਾਹੁ ਕਵਣੁ ਜਿਤੁ ਹੋਆ ਆਕਾਰੁ ॥
ਕਵਣੁ ਸੁ ਵੇਲਾ ਵਖਤੁ ਕਵਣੁ ਕਵਣ ਥਿਤਿ ਕਵਣੁ ਵਾਰੁ ॥

ਕਵਣਿ ਸਿ ਰੁਤੀ ਮਾਹੁ ਕਵਣੁ ਜਿਤੁ ਹੋਆ ਆਕਾਰੁ ॥
Kavan su vela wakhat kavan Kavan thit,
kavan var.

Kavan si rutti, mah kavan, Jit hoa akar?

Word meanings:

kavan: what or which; *vela/wakhat*: time; *Thit*: lunar date; *var*: day; *rutti*: season; *mah*: month; *jit*: when; *hoa akar*: the visible world was created.

Explanation:

What was the time, day and lunar date when the visible world came to be created? Which was the season and month when God wrought this creation?

ਵੇਲ ਨ ਪਾਈਆ ਪੰਡਤੀ ਜਿ ਹੋਵੈ ਲੇਖ ਪੁਰਾਣੁ ॥
ਵਖਤੁ ਨ ਪਾਇਓ ਕਾਦੀਆ ਜਿ ਲਿਖਨਿ ਲੇਖੁ ਕੁਰਾਣੁ ॥

ਬਿਤਿ ਵਾਰੁ ਨਾ ਜੋਗੀ ਜਾਣੈ ਰੁਤਿ ਮਾਹੁ ਨਾ ਕੋਈ ॥
ਜਾ ਕਰਤਾ ਸਿਰਠੀ ਕਉ ਸਾਜੇ ਆਪੇ ਜਾਣੈ ਸੋਈ ॥

ਵੇਲ ਨ ਪਾਈਆ ਪੰਡਤੀ ਜਿ ਹੋਵੈ ਲੇਖੁ ਪੁਰਾਣੁ ॥
ਵਖਤੁ ਨ ਪਾਇਓ ਕਾਦੀਆ ਜਿ ਲਿਖਨਿ ਲੇਖੁ ਕੁਰਾਣੁ ॥

ਥਿਤਿ ਵਾਰੁ ਨਾ ਜੋਗੀ ਜਾਣੈ ਰੁਤਿ ਮਾਹੁ ਨਾ ਕੋਈ ॥
ਜਾ ਕਰਤਾ ਸਿਰਠੀ ਕਤ ਸਾਜੇ ਆਪੇ ਜਾਣੈ ਸੋਈ ॥

Vel na paiy panditin je hovai lekh purana.
Wakhat na paiya kadian je likhan lekh Koran.

Thitt var na jogi janai rutt mah no koi.

Ja karta sirthi ko saje Ape janai soi.

Word meanings:

vela: time; *na paiya*: could not be found; *panditin*: Brahmin priest; *Je*: if; *hovai lekh purana*: recorded in the Hindu scriptures like the Puranas; *paiyo*: found; *kadian*: Kazis, Muslim clerics; *likhan lekh koran*: would have been recorded in Koran, the holy book of the Muslims; *yogi*: Yogi (a name of Hindu sect); *ja karta*: He who has created the world; *Ape janai soi*: He Himself knows when He created the world.

Explanation:

If the Brahmins (Hindu priests) had found the time and date of the creation of the world, they would have recorded it in scriptures like the Puranas. If the Kazis (Muslim clerics) had found it, it would have found mention in their holy books like the Koran. The yogi too does not know anything about the time and date of the creation of the universe. Only God, who has created the universe, knows when the world was created. None else knows. It continues to be a mystery.

(... to be continued)

ਆਤਮ ਮਾਰਗ ਦੀ ਨਵੀਂ ਮੈਂਬਰਸ਼ਿਪ, ਰਿਨੀਊਵਲ ਅਤੇ ਪ੍ਰੋਗਰਾਮ

ਸ਼੍ਰੀ ਮਾਨ ਸੰਤ ਬਾਬਾ ਵਰਿਆਮ ਸਿੰਘ ਜੀ ਮਹਾਰਾਜ ਰਤਵਾੜਾ ਸਾਹਿਬ ਵਾਲਿਆਂ ਦੁਆਰਾ ਲਿਖਤ ਪੁਸਤਕਾਂ, ਗਾਇਨ ਕੀਤੀਆਂ ਸ਼ਬਦ ਗੁਰਬਾਣੀ ਕੀਰਤਨ ਦੀਆਂ ਕੈਸਟਾਂ, CD.'S, VCD.'S, DVD.'S MP3 ਦੇ ਆਪ ਜੀ ਹੇਠ ਲਿਖੇ Address's ਤੋਂ ਮੰਗਵਾ ਸਕਦੇ ਹੋ ਜੀ।

For all enquiries about 'Atam Marg' viz. renewal, new membership, non-receipt of the magazine etc. and also for procuring audios, videos & CDs; and books authored by Sant Waryam Singh Ji, please contact the following :

England (U.K.)

For U.K. renewal of Atam Marg Magazine please forward cheque \$ 30.00 payable to A.M.S.S.E.C.T. (U.K.) 9 Elizabeth Road, Walsall, West Midlands WS5 3 PF

Atam Marg Spiritual Scientific Educational Charitable Trust (U.K.)

9 Elizabeth Rd.,

Walsall West Midlands, WS5 - 3PF U. K.

Contact : Mrs. Gurbax Kaur,
Mr. Jagtar Kulair : Tel : 0044-1212002818
Fax : 0044-1212002879

Voicemail : 0044-8701654402

Raj Mobile : 0044-7968734058

Email : info@atammarguk.com

U.S.A.

Vishav Gurmat Roohani Mission Charitable Trust, Contact : Baba Satnam Singh Ji Atwal, Po. Box No. 32845, Sanjose, CA - 95152, U.S.A.

Phone & Fax :- 001-408-263-1844,
vgrmctusa@yahoo.com

S. Baldev Singh Grewal
Fremont, U.S.A - 001-510-249-9456

Canada

Bhai Sarmukh Singh Pannu
Phone - 001-604-433-0408

Bhai Parmjit Singh Sandhu
Cell: 001-250-600-3072

Bhai Tarsem Singh Bains
Cell : 001-604-862-9525,

Phone : 001-604-599-5000

IN INDIA

09417214391, 09417214379 09814612900, 9417214378

Email: atammarg1@yahoo.co.in

Foreign Membership

U.S.A.	60 US\$	600 US\$
U.K.	40 £	400 £
Europ	50 • Euro	500 • Euro
Aus	60 US \$	600 US\$

Australia

Bibi Jaspreet Kaur

Cell : 0061-406619858

Email :-

jaspreetkaur20@hotmail.com